

קלקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת חיי שרה

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
15:56	16:07	16:19	16:06	16:00	16:15	16:07	16:18	16:16	16:00	כניסת שבת
17:15	17:11	17:17	17:15	17:14	17:16	17:13	17:14	17:15	17:14	יציאת שבת
17:48	17:49	17:53	17:48	17:52	17:49	17:49	17:50	17:49	17:52	ר"ת

לקראת שבת מלכתא

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

להצטרפות לרשימת התפוצה ולקבלת העלון ישירות לתיבת המייל - צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il

יום המישי כ"ג חשוון תשע"ז | פניני פרשת חיי שרה | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

"נו, איך עוזרים לאשה בבית?" שאל מרן הסבא מסלבדוקא התלמיד, שהתרגש משאלתו של הסבא, רצה לענות תשובה שתמצא חן בעיני רבו...

של בוושה ואי נעימות מצד המקבל, זוהי המעלה:

מרן הסבא מסלבדוקא היה נאה דורש ונאה מקיים. מסופר שפגש פעם את אחד מתלמידיו לאחר חתונתו, בתוך השנה הראשונה. שאלו מרן הסבא: "נו, איך עוזרים לאשה בבית?" התלמיד, שהתרגש משאלתו של הסבא, רצה לענות תשובה שתמצא חן בעיני רבו, וענה: "בודאי, אני משתדל לקיים את דברי חז"ל במסכת שבת; שרבא מלח שיבוטא ורב ספרא מחריק רישא וכו'", ובהתלהבות תיאר את טרחתם של האמוראים לעזור לנשיהם בהכנות לכבוד שבת, ובזה רמז כי גם הוא משתדל לעזור בביתו בהכנת צרכי השבת.

ענה לו הסבא: "וכי בשביל לעזור לאשה בבית, צריך להסתמך על מעשי האמוראים? והרי יש מצוה של 'עזוב תעזוב עמו, לגמול חסד עם האשה, זה אינו מספיק כדי לחייב אותך לעזור לאשתך? דע לך, שמעשה עזרה בבית - זהו שיא פסגת מידת החסד!"

עוד מסופר מעניין זה, על מרן הגאון רבי נפתלי אמסטרדם, שהיה מגדולי תלמידיו של מרן רבי ישראל סלנטר. לאחר נישואיו פגש את רבו רבי ישראל, ושאלו רבו "האם עוסק הנך בגמילות חסדים?" ענה לו רבי נפתלי שאין הוא יכול לעסוק בגמילות חסדים, כי אין בידו כסף, ואין ביכולתו לנהל קופת גמילות חסדים בלא כסף.

אמר לו רבי ישראל: "לא לכך נתכוונתי, אדם בביתו יכול לגמול חסד עם האשה והילדים, אף בלא מטבע כסף אחד, אלו מעשי חסד שנקרים בביתו של האדם בכל רגע ורגע. זוהי קופת גמ"ח ענקית ומסועפת שאפשר לנהל בלא אגורה שחוקה..."

את מרן הגאון רבי אליהו לופיאן מצאו פעם, כשהוא משחק ביום שישי עם נכדיו במשך זמן לא מבוטל... התברר, כי בתו עסקה בהכנת צרכי השבת במטבח, והוא גמל אתה חסד ושחק עם ילדיה למען לא יפריעו לה במלאכתה...

הרב בנימין בירנצוויג

"וַיָּבֵא אַבְרָהָם לְסֹפֵד לְשָׂרָה וְלִכְפֹּתָהּ" (בראשית כ"ג, ב')

ישנה טעות הרווחת בעולם במהות המושג 'חסד'. בהסתכלות של רוב האנשים, עיקר המושג חסד מסמל עשיית מעשה של עזרה לאדם זה, וככל שהלה זר יותר - מעשה החסד מתעצם. בעיני העולם, החסד המשמעותי ביותר הוא, למשל, עזרה לאשה זקנה וזרה, לסחוב את סליה מהמכולת לבית! שיא פסגת החסד...

לעומת זאת, מעשה עזרה שאדם עושה לקרוביו, לאשה, לילדים, לבעל, לאחים, נחשב רק 'עזרה למשפחה'; מעין דבר פשוט, שחייבים לעשות בגלל הקירבה, אבל אינו קשור למידת 'החסד'.

כשבא אברהם אבינו לקבור את שרה, כתוב: "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה", ואומר המדרש: "אמר הקב"ה לאברהם - אתה תפסת אומנותי שבאת לגמול חסד עם שרה, לך לבש מלבושי". מדרש מופלא ממש!! אברהם אבינו, עמוד החסד, שכל חייו היו מוקדשים לחסד עם הבריות, והתורה אף האריכה להביא את מעשה הכנסת האורחים, וכל חסדו עם אחיו לוט, לכאורה, היה מתאים שהמעשים שעשה עם אנשים, שהיו נראים לו כערבים, ועם אנשי סדום הרעים, הם יהיו גולת הכותרת של מעשי החסד שלו. ואילו התורה מציינת את המעשה הכי אנושי ומתבקש מהאדם, להספיד את אשתו לפני קבורתה, שגם הפחות שבפחותים היה עושה כזה מעשה פשוט... האם היינו מעלים בדעתנו שזה מה שנקרא מעשה חסד? בהבנה שלנו, זוהי חובה בסיסית של בעל לאשתו, ואיך כל זה מתקשר עם חסד? ועוד אומר הקב"ה לאברהם, שבזה הוא הגיע לשיא פסגת החסד?!

ממדרש זה, יסד מרן הסבא מסלבדוקא, את התפיסה הנכונה במידת החסד - כאשר אדם גומל חסד עם האנשים הקרובים אליו ביותר, הוא מגשים בכך את רום מעלת מידת החסד. להספיד את שרה בהלווייתה, למרות שזה נראה כמעשה מתבקש ואלמנטרי - הרי זה שיא פסגת החסד! זהו חסד ללא שום פניות ונגיעות מצד הנותן, חסד ללא שום הרגשות

מי היה ה'שדכן' של הוריו של בעל ה'קצות החושן'?

'יש לי בן ירא שמים ובעל מידות טובות, גם אני חסר כל ואין בידי כסף להוצאות נישואיו, הבה נשדך את בתך עם בני, ובכך נביא ישועה לצרת שנינו...'

את השומעים. האורח נשבה בקסם אמירת התהילים ונסחף אחריו, וגם הוא החל לקרוא תהילים בדבקות עילאית, ובשלהבת קודש נשאו שניהם תפילה מעומק הלב, כל אחד על צרותיו וענייניו. לאחר סיום תפילת ערבית, פנה האורח אל היהודי המתפלל, שהלהיבו

לאמירת התהילים, והתעניין בשלומם ובצרותיו. "ניכר היה מתוך תפילתך כי משהו עובר עליך", פנה האורח, "אולי אוכל לעזור לך?" המתפלל, אשר כבר היה על סף ייאוש, שיתף את בן שיחו בצרותיו: "יש לי בת שכבר הגיעה לפירקה ואין בידי כסף להוצאות נישואיה. בשבת קודש כאשר יושבים אנו, כל בני המשפחה סביב השולחן, זועקת צרתה של בתי מול עיני, וליבי נשבר בקרבי, כי אין בידי להושיעה", ביכה האיש את מר גורלו, "הדבר היחיד שעוד נותר לי לעשות למענה, סיים המתפלל את דבריו, הוא להתפלל לקודשא בריך הוא שישלח מזור למכאובנו".

כאשר שמע האורח את דבריו, ניצוץ נדלק בעיניו: "שמע ידידי, יש לי בן ירא שמים ובעל מידות טובות, גם אני חסר כל ואין בידי כסף להוצאות נישואיו, הבה נשדך את בתך עם בני, ובכך נביא ישועה לצרת שנינו". סיים החפץ חיים את סיפורו בהתרגשות, תפילת האבות לא שבה ריקם, היא עוד פעלה מעל ומעבר לבקשות. השידוך יצא אל הפועל, הבן והבת נישאו ונולדו להם ארבעה בנים שפיארו את עולם התורה בתורתם, הלא המה: רבי יהודה הכהן זצ"ל בעל 'קונטרס הספיקות', רבי חיים הכהן זצ"ל, רבי אריה לייב הכהן הלר זצ"ל בעל ה'קצות החושן', האבני מילואים וה'שב שמעתתא; ורבי מרדכי זצ"ל רבה של העיר 'חודרוב'.

הרב ישראל ליוש

"הוא ישלח מלאכו לפניך" (בראשית כ"ד, ז')

בפרשתנו מסופר על השידוך הראשון בעולם. אליעזר עבד אברהם הולך בציווי אדונו לחפש אשה ליצחק אבינו. משימה לא פשוטה הוטלה על כתפיו של אליעזר, הרי הזוג הזה הולך לבנות את עם ישראל, והכלה שתימצא עתידה להיות אמו של יעקב, ומצאצאיה יהיו שנים עשר שבטי קה.

מפרשה זו למדנו, שהפעולה הראשונה שצריכים לעשות במציאת השידוך היא 'תפילה'; שלושת הדמויות המעורבות בחיפוש השידוך ליצחק, בראש ובראשונה, התפללו לבורא העולם שיצליח דרכם במציאת הכלה המתאימה.

כאשר ממנה אברהם אבינו את אליעזר כשליח לחיפוש האשה, הוא אומר לו: "הוא ישלח מלאכו לפניך" וכתב הספורנו, שבמילים אלו התפלל אברהם: "יהי רצון שישלח מלאכו ממעון קדשו השמים, בהיות שהוא לקחני משם, ולו נתכנו עלילות לעשות באופן שלא יצטרך בני ללכת שם: גם אליעזר, מיד כאשר הוא מתחיל לקיים את ציווי אדונו הוא אומר: "ה' אלוקי אדני אברהם הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדני אברהם", מסביר האור החיים, שלמרות שהיה אליעזר בטוח שתקבל תפילת אדונו אברהם, מכל מקום הוסיף אף הוא להתפלל כדי שיהיה הוא ראוי להיעשות הדבר על ידו.

פגישתם הראשונה של יצחק ורבקה היתה כאשר יצא יצחק לשוח בשדה. אומרים חז"ל שיצחק יצא לשדה כדי להתפלל, לשוח - לשון תפילה. הכלי יקר מבאר שיצחק יצא כדי להתפלל על השידוך, שהרי ידע שאליעזר יצא בשליחות אביו על מנת למצוא לו אשה ראויה, ומוסיף לבאר, שמכאן סמך למה שאמרו חז"ל, שבתפילת מנחה נענים יותר, שהרי תיכף לתפילתו נענה יצחק, כמו שכתוב "וישא עיניו וירא והנה גמלים באים", והם הרי נשאו עמם את בת זוגו, פרי תפילתו. את הסיפור הבא שמע הגאון רבי אהרן ביאליסטוצקי זצ"ל ממרן בעל ה'חפץ חיים':

מנהג יפה היה באחת הקהילות, שמידי שבת לפני תפילת ערבית של מוצאי שבת קודש, היו מתכנסים לאמירת תהילים בבית הכנסת. והנה, באחת השבתות נכנס יהודי אורח לבית הכנסת ומבטיו נתפסו באחת מפינות בית הכנסת, יהודי אחד עמד שם בפינה וקרא תהילים בהתרגשות עצומה, תפילתו היתה שונה משל שאר המתפללים, הוא קרא את התהילים בדבקות עצומה ובהתרגשות עזה, אשר הדביקו והלהיבו

'לקראת שבת' אצלכם בתיבת המייל

<<< צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il >>>

מרן הגרי"ש אלישיב: "המופת הגדול ביותר שראיתי בימי חיי!"

מעשה שהיה כשנולד לו בן נין, ואמרו לו שהסנדק לבן נינו אינו רואה פני גהינום. תגובת רבינו היתה: "כל ימי חיי אני עובד להיכנס לגן עדן בדלת הראשית ולא בדלת צדדית!"

דור שישי, דבר נדיר עד מאוד, ואמרו לו שהסנדק לבן נינו אינו רואה פני גהינום (עיין לקט יושר יו"ד עמ' 52).

תגובת רבינו היתה: "כל ימי חיי אני עובד להיכנס לגן עדן בדלת הראשית ולא בדלת צדדית!"

הוא לא ביטל את הסגולה, אלא נתן את המבט הנכון על העניין!

מברכות לבד לא נהיים תלמידי חכמים

רבינו סיפה, שבהיותו כבן חמש שנים לקחוהו הוריו למרן החפץ חיים זיע"א כדי שיברכו.

רבינו תיאר את מראהו של מרן החפץ חיים זיע"א, וסיפר כי החפץ חיים בירכו שיגדל כמו שני זקניו הגדולים, מרן בעל ה"לשם" זיע"א והגאון

הצדיק רבי משה אראנער

זצוק"ל (ידיד נעוריו של

החפץ חיים). הוסיף רבינו

ואמר: "החפץ חיים ידע

מה לברך ואיך לברך!"

אך מיד לאחר מכן

הפטיר רבינו: "מברכות

לבד לא נהיים תלמידי

חכמים, כדי להיות תלמיד

חכם צריך לעמול הרבה.

העיקר הוא העמל העצמי

בתורה."

כאילו שאין לו עבירות

פעם אחת עלה מאן

דהו לבית רבינו, ושטח

לפניו את צרותיו ובעיותיו

השונות, ואמר שהוא מרגיש שהכל נובע מחמת עין רעה שנותנים בו

אנשים שונים, המקנאים בהצלחותיו ולכן הוא נקלע לצרות גדולות כאלו.

לאחר שיצא הלה מחדר רבינו, אמר רבינו: "היה כאן אצלי משהו

שביקש סגולה נגד עין הרע, הוא חושב שכל הבעיות שלו מגיעות מעין

הרע. אלו שחושבים שהבעיות שלהם מגיעות מחמת עין הרע הם בעלי

גאוה. וכי חסרות להם עבירות? וכי פשטו במעשיהם ומצאו עצמם

נקיים מכל חטא ועוון עד שהסיבה היחידה לבעיותיהם נובעת מעין הרע

או מעוונות הדור?"

אין זה אלא גאוה גדולה!

מי שיש לו צרות, עדיף שיפשט במעשיו ויתקנם!

(מתוך גדולה שמושה)

"וְהָאִישׁ מְשֻׁתָּא לְהַ מְחַרֵּישׁ לְדַעַת הַהַצְלָיִחַ ה' דְּרַפּוּ" (בראשית כ"ד, כ"א)

אחד ממקורביו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל זכה לרגע נדיר במחיצתו,

התגלגלה השיחה לעניין 'מופתים', ואז אמר לו רבינו: "המופת הגדול

ביותר שראיתי בחיי, היה, כשעליתי לבקר את מרן הגרז"ר בענגיס זיע"א,

כשבועיים לפני הסתלקותו. הרב בענגיס היה חלוש ומיוסר, אולם תוך כדי

שיחתנו במילי דאורייתא, ציטט לי סעיף קטן שלם מדברי הש"ך מילה

במילה, תוך ציון מיקומו המדויק של הש"ך. זהו ה'מופת' הגדול ביותר

שראיתי בימי חיי".

פי צדיק יהגה חכמה

אם גוללנו מעט את יחסו של רבינו לענייני מופתים, שומה עלינו

להרחיב את היריעה בעניין

זה אגב אורחא:

בתו של רבינו, הרבנית

הצדקנית ע"ה, אשת מרן

הגר"ח קנייבסקי שליט"א,

התארכה בביתו בשבת

קודש, ובזמן הסעודה

סיפרה לאביה סיפורים

שונים מן המופתים

הגדולים והישועות מחוץ

לגדרי הטבע שהיו אצל

חמיה מרן בעל ה"קהילות

יעקב" זיע"א. היה זה עדיין

בזמן חיי חיותו.

לאחר שסיימה לספר,

שאלה את אביה רבינו:

"נו, טעטע, וואס זאגסטו?"

("נו, אבא, מה תאמר על סיפורים אלו?")

אמר לה רבינו: "כתוב בתהילים 'פי צדיק יהגה חכמה ולשונו תדבר

משפט תורת אלוקיו בלבו לא תמעד אשוריו". אם פיו של הצדיק הוגה

רק דברי חכמה, ולשונו מדברת רק משפט ובלבו יש רק את תורת אלוקיו,

יכול להיות כזו מציאות שתמעד אשוריו? זה הרי לא יכול להיות! ולכן כל

ברכותיו והיצא מפיו מתקיימים. כלומר, הדברים הם מפורשים בפסוק

ואין שום אפשרות אחרת!"

לגן עדן בדרך הראשית

את יחסו של רבינו לסגולות שונות, ניתן ללמוד ממעשה שהיה עמו.

היה זה כשנולד לו בן נין (כידוע, זכה רבינו לראות בחייו גם נכדי-נינים,

האזינו לשיעורים המרתקים ב-קו 'דרשו': 077-2613337

החזון איש הוריד את החליפה, הפשיל שרוזלים, לקח פיילה (קערה גדולה), מילא במים, וביחד עם הרב מפוניבז' השרה את הבגדים המלוכלכים במים נקיים

הבגדים שחורים משחור. מים עכורים ממלאים את הקערה. הרב גרנדביץ, האברך הצעיר מנסה למנוע מהרבנים הזקנים להתעסק בעבודה כה בזויה, אך הרבנים מתעקשים: "מה פתאום?! זו המצוה שלנו!!"

הרב ישראל מאיר שושן

"שְׁתֵּה אֲדִי... גַם לְגַמְלֵיךָ אֶשְׁאֵב" (בראשית כ"ד, י"ח-י"ט)
עם ישראל נולד משלושה אבות וארבע אימהות, בפרשתנו חיי שרה מחפש אברהם אבינו אשה לבנו יצחק, אמא שתעמיד את כלל ישראל. אברהם קורא לאליעזר עבדו. הוא סומך עליו ומשביע אותו, שחלילה לא יקח אשה מבנות הכנענים. האשה של יצחק חייבת להתאים לתשתית של עם ישראל שאמור להיבנות. הולך אליעזר, עם משא אדיר על הכתפיים. אחריות עצומה לבחור אשה לבנו של אברהם, יצחק אבינו. ראשית, הוא מחפש מידות, כמה חסד יש לה, כי זהו היסוד של כל עם ישראל. אמא שתדע להעניק. המידות האלו יעברו אחר כך בגנטיקה לכל הדורות. עם ישראל גומלי חסדים, בנויים על חסד.

לאחר השואה האיומה פתח הרב יוסף שלמה כהנמן מפוניבז' מוסד לילדים יתומים פליטי שואה, שנקרא "בתי אבות", שם דאג לכל מחסורם. שנה וחצי אחר כך הוא הקים את ישיבת פוניבז', שהיתה החזון הגדול שלו. בשנת תש"ט, חמש שנים לאחר פתיחת הישיבה, כבר היו תשעים ילדים בבתי אבות, ומאה ועשרים בחורים בישיבת פוניבז'.

באותה תקופה היה משבר כלכלי גדול, ולרב כהנמן לא היה כסף לשלם משכורות. במוסד היו אמנם שלוש ארוחות ביום, אך בישיבה המצב היה קשה, וניסו להסתדר איכשהו. בנו יחידו של הרב מפוניבז', הרב אברהם כהנמן, הגיע מאמריקה וראה את המצב הכלכלי הקשה.

הוא ניגש לאביו: "אבא, חייבים להחליט, את מה אתה מעדיף? את הישיבה או את המוסד? אם אתה רוצה להשאיר את הישיבה, תסגור את "בתי אבות", אבל אי אפשר להחזיק ביחד את שני המוסדות, בסוף הכל יקרוס, חלילה..."

ענה לו הרב כהנמן בחום ליבו: "אבריימלה, אבריימלה, לאחר השואה האיומה כשכל התורה בפולין, בליטא, בהונגריה, בגליציה, ברומניה עלתה בעשן, חשוב לי מאוד לבנות עוד ישיבה, עוד מקום תורה, אבל מה אעשה? מרן החפץ חיים, שהיה מורי ורבי והכיר את החלומות שלי, את החזון שלי, אמר לי: 'תדע לך, תורה בלי חסד - לא יהיה לה קיום. אתה רוצה לפתוח ישיבה? תקדים ותפתח מוסד של חסד'. בלי חסד לא יהיה קיום לתורה. חז"ל לימדו אותנו. תורה - תחילתה חסד וסופה חסד. אני מוכרח להקים עוד ועוד ישיבות, אך אם אסגור את "בתי אבות" - אסגור גם את כל זכות הקיום של ישיבת פוניבז'. אני מוכרח להמשיך ולהחזיק את המוסד בתי אבות..."

בשנת תש"ח, שלוש שנים לאחר שהסתיימה השואה, הגיע למוסד ילד בן עשה פליט שואה, שאיבד את הוריו במחנה אושוויץ. דודה זקנה הצליחה לשמור עליו והביאה אותו ל"בתי אבות" של ישיבת פוניבז'. גברת מונק, אם הבית של המוסד, קיבלה את הילד באהבה ובחמלה. הילד היה מופנם וסגור. אם הבית הביאה לו, כמו לכל ילד חדש, סט מצעים, סדין, ציפה, ציפית ופיגמה חדשה. הילד אכל את ארוחת הערב הראשונה שלו בשקט, והחביא בכיסו פרוסת לחם, הוא חי עדיין תחת

אימי המחנות, רוצה להיות בטוח שכשיקום יהיה לו לחם לאכול. לאחר מכן הלך לישון עם הבגדים, עם הנעליים, בלי להתרחץ. גב' מונק רואה הכל ולא אומרת כלום.

למחרת, בהגיע הערב, היא פונה אליו ברכות: "מוטי, בא תתרחץ, הכנתי לך גם פיגמה חדשה", אך הילד מסרב. הוא הולך לישון בבגדים מלוכלכים ונעליים מלאות בוץ. כולו שחור משחור, ואין עם מי לדבר...

עובר יום ועוד יום, קשה עד בלתי נסבל להמשיך באופן כזה. היא מנסה לשדל אותו בחום: "אתן לך שוקולד!" אך הילד מסרב בעקשנות. הרב גרנדביץ זכרונו לברכה, היה אברך ופסיכולוג שטיפל בילדים במוסד. הוא ניסה ללסוף את הילד ולדבר איתו, אך הילד בשלו - לא מוכן להתפשט, לא מוכן להתרחץ, והולך לישון עם הנעליים והבגדים המלוכלכים.

הגברת מונק רואה שאין לה ברירה והיא קוראת לרב מפוניבז'. הפוניבז'ער רב היה "אבא" של ילדי המוסד, הוא היה מנשק ומחבק אותם, ובכל יום שישי היה מחלק להם כסף שיקנו ממתק לכבוד שבת, בקיוסק הסמוך.

הוא ניגש לילד החדש: "מוט'לה המתוק, למה אתה לא מתרחץ?" הילד שותק ולא עונה. אומר הרב לגב' מונק: "אי אפשר להישאר במצב כזה, נלך לחזון איש!" משלחת שלמה מגיעה לביתו של החזון איש, שגר בסמוך לפנימייה: הגב' מונק, הרב מפוניבז', הרב גרנדביץ והילד הקטן. דובר המשלחת היה הרב מפוניבז': "כבוד הרב", הוא פונה למרן החזון איש, "יש לנו ילד חדש, מוטי המתוק, מאז שהגיע אלינו לפני ארבעה ימים הוא לא רוצה להתרחץ, ללבוש פיגמה, הוא ישן עם הבגדים, וחם פה כל כך..."

החזון איש מנסה את מזלו, ושואל בחיוף: "מרדכ'לה, למה אתה לא רוצה להתרחץ?" ולפתע, כאילו נפלו חומות ההגנה של הילד, הוא מתפרץ ועונה בזעם: "אני לא רוצה להתפשט! כל פעם שהתפשטתי, לקחו לי את הבגדים, והשאירו אותי עם הפיגמה המפוספסת. בברגן בעלזן, באושוויץ תמיד גנבו לי את הבגדים. אם אין לי הורים שישמרו לי על הבגדים - אני לא אתפשט!"

כל הנוכחים שתקו בתדהמה. קשה היה להם לראות באיזה חוסר אמון נתון הילד האומלל, שלא מהין לשים מבטחו באיש. הרב מפוניבז' יצא החוצה ופרץ בבכי.

אמר החזון איש לילד: "אל תדאג, הגב' מונק תשמור לך על הבגדים." "אני לא מאמין לה", עונה הילד במרירות. "הרב גרנדביץ ישמור לך על הבגדים."

"אני לא מאמין לו."
"אז אולי הרב מפוניבז' ישמור לך על הבגדים?"
"אני לא מאמין לו."

ניסה החזון איש את הנשק האחרון: "מוטי, אתה יודע מה? אני אשמור לך על הבגדים..."
הוא מסתכל על החזון איש, במבט חשדן: "הרב, אתה תשמור לי על הבגדים?"

פעם הגיע תקציב ממשלתי של מיליון שקל לשיבה, על ידי אחד העסקנים שעמל שנה שלמה להשגתו. כשהתברר לרבינו שהיתה שם התחכמות קטנה בהצהרות, לא הסכים בשום אופן לקחת את הכסף

וגם על הסירוב לבקשת התורם שתרום חצי מיליון ש"ח • 'חסד ואמת' אצל רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל

הממשלה, תקציב שסודר על ידי אחד העסקנים שעמל שנה שלמה להשגתו. כשהתברר לרבינו שהיתה שם התחכמות קטנה בהצהרות, לא הסכים בשום אופן לקחת את הכסף, באומרו שתורה ניתן לבנות רק עם כסף ישר.

סיפר הג"ר צבי פרצוביץ, שאירע פעם, שאביו של אחד התלמידים תרם לשיבה סכום עצום של חצי מיליון שקל, אולם היתה בפיו בקשה צנועה עבור בנו, תלמיד הישיבה. מילוי הבקשה היה נתון בידי אחד מראשי הישיבה, שהיה אחראי על אותו בחור. ניגשו לרבינו, וביקשו שישפיע על הרב האחראי שיסכים למלא את בקשתו של אותו הורה, כדי שתהיה תועלת לשיבה, אך רבינו הגיב בנחרצות: "את התפקיד הזה נתתי לו, לא אתערב בהחלטותיו כמלוא נימה, גם אם קיים שיקול של חצי מיליון, ואפילו מיליון. לא אתערב".

מטבעו אהב רבינו לשמוע הרבה דעות בעניינים שעסק בהם, וכפי שנאמה: "תשועה ברוב יועץ". אולם בסופו של דבר אחרי שמדד היטב בפלס שכלו את כל הדעות, החליט מה ואיך לעשות על פי אמת, ואז היה עומד על דעתו כצור חלמיש. את פני המתנגדים והכועסים קיבל בחיוך ובהבנה, ואף דאג לרצותם, אולם מהאמת לא הסכים לזוז.

(מתוך "בכל נפשך" - תולדות רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל)

רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל

"וְיָהִי כִּרְאֵת אֶת הַיָּם וְאֶת הַצְּמִדִּים" (בראשית כ"ד, ל')
וברש"י: אמר עשיר הוא זה ונתן עיניו בממון
"אמת לאמיתה"

"כל אורחות ה' חסד ואמת" (תהילים כה, י), הסבא מסלבודקה זצ"ל, זקנו של רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל, היה מרבה להביא פסוק זה, בו מבואר שמידות החסד והאמת אינן מידות נפרדות, אלא היינו הך. כך גם נאמר בפסוק: "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם", כי שתי המידות חד הן, רק חסד הנובע ממידת האמת ראוי להיקרא חסד. חסד שסותר את האמת אינו חסד, אלא להיפך. ככל שרבינו היה כל כולו חסד, נתינה והשפעה, סלד מכל דבר שהיה בו ריח של חוסר אמת. הוא היה כה דבוק לאמת עד שכאשר שמע דבר שקר, לא נזקק לומר שאינו אמת, ראו זאת על פניו.

ביקשו ממנו פעם לחתום על עניין שיכול היה לעזור מאד לשיבה בהשגת תקציבים. המסמך לא היה חלילה שקרי, אלא שגם אמיתי לגמרי לא היה. רבינו, במידת האמת שהיתה לו, היה נחרץ שלא לחתום בשום אופן על מסמך זה. פעם, הגיע תקציב ממשלתי של מיליון שקל לשיבה מאחד ממשרדי

החזון איש הוריד את החליפה, הפשיל שרוולים, לקח פיילה (קערה גדולה), מילא במים, וביחד עם הרב מפוניבז' השרה את הבגדים המלוכלכים במים נקיים

<< המשך מעמוד קודם

חדשים. הרב מפוניבז' משפשף עם "סינטבון", החזון איש משפשף גם הוא את הצווארון, והדמעות של שניהם זולגות לתוך המים. כשסיימו לכבס את החולצה, לשביעות רצונו של החזון איש, תלו אותה לייבוש. הם ממשיכים עם הציצית, שגם היתה שחורה כזפת, כבר עברו עשרים וחמש דקות, ופתאום מגיע הילד כשהוא רחוף ומריח, לבוש בפיגמה נקיה. שואל הילד: "איפה הבגדים?" והחזון איש עונה לו בנחת: "הנה מרדכל'ה, הנה החולצה, הציצית והמכנסיים, אנחנו מכבסים אותם כעת, אני שומר לך על הבגדים, הלילה תישן אצלי..."

החזון איש, זקן הדור ומנהיג האומה, סגר את הגמרא והשקיע כמעט שעה למען ילד קטן, בודד ויתום. היום, הילד הזה הוא אברך בכולל חזון איש, יש לו אחד עשר ילדים וב"ה כבר מחתן נכדים. וכל הדור המבורך הזה נולד בזכות מוסד החסד שהקים הרב מפוניבז', כשהחזון איש בחמלתו הרבה, עומד לימינו ומסיענו. לתורה אין קיום בלי חסד. יהודי שרוצה לגדול בתורה, חייב להשקיע קודם במידות טובות. תורה - תחילתה חסד וסופה חסד. יהי רצון שנתחזק בחסד, ובאהבת חסד ונזכה לחלק בתורה הקדושה. "ואתם הדבקים בד' אלוקיכם - חיים כולכם היום".

"כן! בחיים לא שיקרתי! אני אשמור לך על הבגדים!"
"אם הרב ישמור לי... אני מוכן!"

תוך עשר דקות שבה הגברת מונק לביתו של גדול הדור עם הפיגמה. הילד נכנס לחדר, התלבש בפיגמה, וכל הארבעה: הגב' מונק, הרב גרדנביץ, הרב מפוניבז' והחזון איש עומדים ומחכים. תוך כמה דקות יצא הילד עם הבגדים בידיים ופנה לחזון איש: "רבי'ה, תשמור לי, פה הציצית, פה הגרביים, פה הכותנות, פה החולצה..."
"ודאי, אני שומר לך, אתה יכול ללכת", מאשר החזון איש. והילד הולך עם הגב' מונק לפנימייה להתקלח. כשיוצאים השניים, מביט החזון איש בפוניבז' ער רב ושניהם פורצים בבכי: "לאמיר זיין די טאטע און די מאמע פון דער מרדכל'ה" (הבה נהיה האבא והאמא של מרדכל'ה). החזון איש הוריד את החליפה, הפשיל שרוולים, לקח פיילה (קערה גדולה), מילא במים, וביחד עם הרב מפוניבז' השרה את הבגדים המלוכלכים במים נקיים.

הבגדים שחורים משחור. מים עכורים ממלאים את הקערה. הרב גרדנביץ, האברך הצעיר מנסה למנוע מהרבנים הזקנים להתעסק בעבודה כה בזויה, אך הרבנים מתעקשים: "מה פתאום?! זו המצוה שלנו!!!" כשהיו המים כבר שחורים לחלוטין, שפך הרב גרדנביץ את המים והביא מים

כשרבי דוד כהן שליט"א קיבל הצעה לשמש כ'משיב' בישיבה, התלבט האם לקבל על עצמו את המשרה. ברור היה לו כי היא תדרוש ממנו השקעה מרובה ובשל גילו הצעיר - פקפק בדבר כדאיות הדבר. לבסוף, נמנה וגמר להיכנס אל חדרו של רבינו, לשטוח את התלבטותו

מרן הגרא"מ שך זיע"א מסביר מה היא חובת מידת ההשתדלות

הרוחנית או לצמצמה. אם מבחינה רוחנית מוטב לו לאדם לוותר על הזדמנות כזו או אחרת - הרי שאין זו כלל 'הזדמנות' לגביו, וחובת ההשתדלות אינה מחייבת אותו לאחוז בה ולנצלה.

ייסורי מצפון? רק כשצריך!

לעיתים קרובות, נוהגים אנשים בצורה הסותרת לחובת ההשתדלות שלהם, בשל טעות מהותית בהבנת הדרישות שדורשים מהם מן השמים. למשל, ברור שאין מצפים מאדם שפתח עסק לפרנסתו, כי ישאיר אותו סגור וישב כל היום בבית המדרש - בעוד העסק צובר הפסדים... כמו כן ברור, שאין מצפים מאדם לערב שיקולים שאינם ענייניים, בתוך כדי השתדלותו בענייני פרנסה...

דוגמא לכך, יכולים אנו למצוא בהוראה הבאה מבית מדרשו של רבינו: היה זה כאשר נכנס אל רבינו יהודי יקר וירא שמים, והציג בפניו את שאלתו: זה לא מכבר קיבל הוא את פלוני כשכיר, ומאז - אין לו מנוח והמצפון מציק לו בלא הרף. על שום מה ולמה? פשוט מאד, הלה, מבקש בכל עת מצוא תואנות בכדי להשתמש מעבודתו, כאשר הוא מתרץ את הדבר ברצונו להקדיש זמן רב יותר ללימוד התורה ולקיום המצוות, בתוך כדי שעות העבודה ועל חשבונך...

מחד - בודאי שמח המעסיק על שזכה להעסיק יהודי המבקש להרבות פעלים בתורה ובעבודה, ואף מצפוננו אינו מניח לו לסרב לבקשותיו של העובד, עד כמה שהן נוגעות למילי דשמיא. אולם מאידך, הרי הוא שכר את שירותיו של העובד משום שהיה זקוק בדחיפות לידיים עובדות, וכאשר הלה מקדיש חלק ניכר משעות העבודה לקיום מצוות וללימוד תורה, אין הסיפק בידו להשלים את כל המטלות המוטלות עליו במסגרת תפקידו! "מה עלי לעשות? האם יכול אני לסרב לבקשתו של יהודי לקיים מצוות? ומאידך, כלום יכול אני לנהל עסק בצורה שכזו?" תינה הלה בפני רבינו את התלבטותו, וזכה למענה ברור ובהיר. וכך אמר לו רבינו:

"כאשר שכרת את שירותיו של העובד - קיבלת על עצמך לשלם לו תמורת עבודתו ולא תמורת קיום המצוות שלו! אם הוא מבקש ללמוד, הרי שיכול הוא למצוא זמנים מתאימים לכך מחוץ למסגרת שעות עבודתו, או לחילופין, לעזוב את העבודה ולהקדיש את כל עיתותיו ללימוד התורה! אתה לא הכרחת אותו לעבוד בעבורך, אולם בפירוש שכרת אותו בכדי שיעשה את המוטל עליו, כך שאין לך כל אחריות על מידת הלימוד או קיום המצוות שלו! את שעות עבודתו - יכול וחייב אתה המשך בעמוד הבא <<<

"יהאיש מושתאה לה מקריש לדעת ההצליח ה' דרבו" (בראשית כ"ד, כ"א)

סיפר רבי דוד כהן שליט"א אשר בדידו הו עובדא, וכך סיפה בתקופה הראשונה לנישואיו, קיבל הצעה לשמש כ'משיב' בישיבה חדשה שנפתחה זמן מה קודם לכן. חרף היות הישיבה צעירה לימים, יצא כבר שמה לתהילה. היתה זו ישיבה מצליחה, רמת הלימודים בה היתה גבוהה במיוחד, ורשימה ארוכה של בחורים מצוינים כבר נמנתה על תלמידיה.

יתר על כן, מאחר ומדובר היה בישיבה מתפתחת - ברור היה כי במוקדם או במאוחר יהיה צורך במגידי שיעור נוספים, אותם היה מקום להניח שיבחרו מבין הצוות הקיים, כך שהמשרה הנוכחית, עשויה היתה אף להתברר כקרח פפיצה למשרה חשובה יותר, אשר הרבצת תורה על שלל מעולתיה כרוכה בה.

דא עקא, שרבי דוד התלבט האם לקבל על עצמו את המשרה. ברור היה לו כי היא תדרוש ממנו השקעה מרובה שתבוא בוודאי על חשבון התעלותו האישית, ובשל גילו הצעיר, הוא פקפק בדבר כדאיות הדבר לבסוף, נמנה וגמר להיכנס אל חדרו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל, לשטוח את התלבטותו, ולציית באופן מוחלט להוראה שיקבל מפיו של גדול הדור.

משנכנס רבי דוד אל החדר ושטח את הצדדים

השונים, ביקש רבינו לברר דברים לאישורם: "האם

אתה שקוע בלימוד, או שאתה חש ברפיון כלשהו וסבור

כי משרה תורנית תתרום להתעלותך?"; שאל רבינו את הרב כהן,

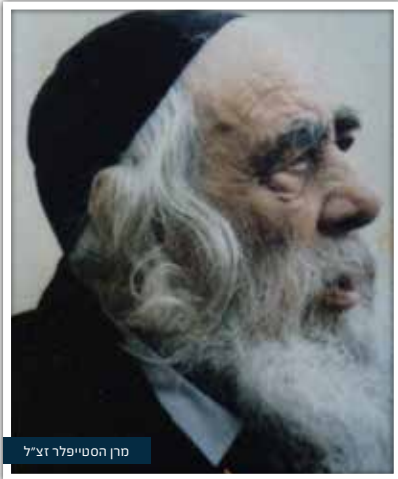
אשר נהנה מצדו והסביר כי לגופו של עניין, מרוצה הינו בכלל בו הוא לומד, ובשל גילו הצעיר אף לא היה ממהר לחפש משרה, אלא שמאחר ונקרתה בפניו הזדמנות פז מעין זו, וביכולתו להשתלב בהרבצת תורה במקום תורה מצליח, שאלתו הינה האם מן הראוי לנצל את ההזדמנות המיוחדת הזו.

רבינו האזין לדברים בכובד ראש, ומשסיים רבי דוד להציג את תחושותיו, נענה ואמר לו: "בהשקפה של תורה, אין מציאות של 'הזדמנות מיוחדת'. הלא ידוע כי אין אדם נוגע במוכן לחברו כמלוא נימה! אם עושה אדם את הדבר הנכון אשר עליו לעשותו - בוודאי הוא לא יפסיד מכך את 'ההזדמנות' שלו... הוא יראה במו עיניו שלכשיגיע הזמן, ימצא את מקומו המתאים לו ביותר, המקום שיפתח בפניו את שערי ההצלחה לרווחה!"

ואנו על פי דרכנו למדנו, כי אמנם יש לסייג ולהגביל את חובת ההשתדלות בגבולות של אמונה ובטחון. הן אמנם בוודאי מחויב אדם להשתדל ולהצליח, מחויב הוא לנצל 'ההזדמנויות' שנקרות בפניו, אולם כל זאת בתנאי שה'הזדמנויות' הללו אינן עשויות לפגוע בהצלחתו

נגשתי אל החיילים והצעתי להם עיסקה: "הכו אותי כאוות נפשכם, ובתמורה לכך תתחייבו לי שלא תבקשו ממני לחלל את השבת"

"דעי לך שהתענגתי על כל מכה שקיבלתי כפי שלא התענגתי מימי" • כיצד בדק מרן הסטייפלר
האם השידוך שהוצע לו מתאים לו

מרן הסטייפלר זצ"ל

והסכימו לעצתי. נעמדו בשורה, אחזו את הנשק בידם, והורו לי לעבור ליד כל חייל, וכל אחד מהם יחבוט עם הרובה בראשי. וכך אני עובר מחייל לחייל, כשהחיילים מפליאים בי את מכותיהם בצורה אכזרית ומתעללים בי בצורה נוראה. ברוך ה', לאחר שסיימתי לעבור את כל שורת החיילים, הם עזבו אותי לנפשי, ולא דרשו יותר שאחלל את אותה שבת".

המש"ך רבי יעקב ישראל בדבריו: "כעת, ברצוני לומר דבר חשוב, למרות שגופי היה פצוע ופגוע מאד, וסבלי היה נורא, דעי לך שהתענגתי על כל מכה שקיבלתי כפי שלא התענגתי מימי, לא היה לי תענוג גדול יותר כמו באותם רגעים שקיבלתי את המכות... עם כל מכה ומכה שנחתה על ראשי אמרתי בליבי: 'לכבוד השבת, לכבוד בורא עולם, ושמחתי עליה כמוצא שלל רב'".

כמוכן שאשתו הצדקנית ע"ה, שהתרגשה עד עמקי נשמתה, התאימה מאד להקים איתו את ביתו, לאושרו של מרן הסטייפלר זצ"ל... מסופר על הגאון ר' אברהם גניחובסקי זצ"ל, שהלך ללוות בחור לפסיכיאטר. בחדר ההמתנה כששוחח עם הבחור, פגש יהודי מוכה, שהרגיש מאוד שלא בנח על כך ש"נתפס" במקום כזה... לא חלף רגע ור' אברהם רץ לעבר היהודי, כשדמעות על לחייו, ומבקש בתחנונים: "אנא ממך אל תספר לאיש שפגשתי אותי כאן...". את שמו הטוב ובריאות נפשו, היה מוכן הוא לסכן, ובלבד שלא לבייש נפש אחת מישראל..."

הרב אהרן כהן

"המִשְׁלַל כָּל אִשָּׁר לוֹ" (בראשית כ"ד, ב')

מבואר בבראשית רבא שהיה שליט בייצרו כמותו.

כוחו של יהודי וגדולתו, אינם דווקא בעוצם שריריו, או בכישורים מניפולטיביים שונים, המתגלים לעין כל, אלא דווקא כוחו הפנימי, ושליטתו ביצרו ובדחפיו, היא המלמדת על יכולותיו. כפי שנאמר במשלי (טז, לב): "טוב ארך אפיים מגיבור ומושל ברוחו מלוכד עיר".

שליטתם העצומה של גדולי ישראל בנבכי הנפש פנימה, היא מן הנפלאות בעינינו. חוסנם הפנימי, הנגלה לעינינו בעת נסיון, הוא כה אדיר עד שדומים הם בעינינו למלאכים, ולא לבני אדם.

מעשה נורא מפורסם על מרן הסטייפלר זצ"ל: כאשר הגיע רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל לגיל השידוכים, הוצעה לו נערה בת טובים. הבחור הצדיק רצה לבדוק האם קיימת התאמה בינו לבין המדוברת.

וכיצד עשה זאת? כאשר נפגש עם הנערה, אמר לה: "אם תהיי מסוגלת להבין את האושר הגדול ביותר שהיה לי אי פעם בחיי, הרי שאנו מתאימים להקים בית!".

וכך סיפר לה:

"לפני מספר שנים, כאשר הייתי ברוסיה, גייס הצבא את כל בני הנוער שלא מרצונם, והכריח את כולם לעבוד שבעה ימים בשבוע, ללא כל אפשרות לשמור את השבת.

במשך כל התקופה הזו, נלחמתי בחירוף נפש למען השבת, והתאמצתי לא לחללה אפילו פעם אחת, וב"ה חלפו שבועות רבים, וה' סייע בידי לשמור את כל השבתות. אך השטן לא ויתר לי, שבת אחת ניגשו אלי קבוצת חיילים והורו לי לעשות מעשה של חילול שבת, ניסיתי לשנות את הגזירה אך לא הצלחתי, והייתי אובד עצות. ראו החיילים את סרובי, ואיימו עלי שיכו אותי בכל הכח אם לא אענה לדרישתם לחלל את השבת.

כששמעתי את דבר האיום - אורו עיני, נגשתי אל החיילים והצעתי להם עסקה: "הכו אותי כאוות נפשכם, ובתמורה לכך תתחייבו לי שלא תבקשו ממני לחלל את השבת". כאשר שמעו החיילים את הדברים, צחקו עלי

כשרבי דוד כהן שליט"א קיבל הצעה לשמש כ'משיב' בישיבה, התלבט האם לקבל על עצמו את המשרה. ברור היה לו כי היא תדרוש ממנו השקעה מרובה, ובשל גילו הצעיר - פקפק בדבר כדאיות הדבר. לבסוף, נמנה וגמר להיכנס אל הדרו של רבינו, לשטוח את התלבטותו

<<< המשך מעמוד קודם

מצפים מאיתנו משמים - עלינו לבחון דבר אחד ויחיד: מהי חובתנו שלנו? אין אנו יכולים להיות אחראים באופן חד צדדי ובלעדי על 'עסקי' של הקדוש ברוך הוא בעולם, כביכול...

אנו מחויבים לפעול על פי שורת הדין, או לפנים ממנה במקום בו הדבר נכון וראוי, אולם בכל מצב בו על פי שיקול דעת ישר ועל פי כללי הצדק וההגינות עלינו לפעול בדרך זו או אחרת - אין אנו צריכים לשאת על כתפנו את משא ייסורי המצפון שאינו במקומו ואינו מוטל עלינו...

(מתוך אורחות החיים ממרן הגרא"מ שך זצוק"ל)

לדרוש ממנו כי ימלא בעבודה פוריה ויעילה!"

הרי לנו הראיה ברורה ובהירה: מי לנו כרבינו אשר הגדלת תורה והאדרתה עמדו בראש מעיינינו! מי לנו כרבינו אשר כל תוספת התעלות של אי-מי חשובה היתה ויקרה בעיניו עד אין גבול ושיעור! אולם למרות זאת, ברור היה לו למעלה מכל ספק כי את התעלותו של העובד - צריך הוא להתכבד ולרכוש על חשבוננו, בעוד למעסיקו אין כל חובה או סיבה להביא את השיקולים הללו בחשבון דרישותיו, כי כפי שאמרנו: כאשר באים אנו לשקול את חובת השתדלותנו, ולברר מהן הציפיות אשר

רק שדכן אחד מבני הקהילה לא נקרא לאותה אסיפה, הלה נפגע עד עמקי נשמתו... מה גם שהובטח סכום נכבד לכל שדכן שיביא שידוך לידי גמר והלה לא נכלל בהבטחה זו, גם לא קיבל את רשימת הבחורים הממתנים

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א בסיפורי בטחון וכה התפילה

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א

זו - אין בה לא טעם ולא ריח? אלא ביאורו, כי אדרבה, אף שאיננה שווה מאומה, מכל מקום, מכיון שחבטוה בקרקע חמישה חבטות, תעלה במדרגה להיות ממעל לארון הקודש. ללמדך כוחם של מקבלי חבטות וסובלים בדומיה את בושתם. מעניין לעניין, ידוע בשם החזו"א שבאמירת 'בורא רפואות' (בברכת יוצר

המאורות), יכוון להינצל מכל מחלה, ובפרט מהמחלה הידועה (הגאון רבי רפאל דוד אויערבאך זצ"ל).

כעין זה אומרים מהרה"ק המגיד מקוזניץ זי"ע, לכוון ב'המחדש בטובו בכל יום' להינצל מכל מחלה, והיינו שיברא רפואות חדשות וממילא נתרפא מכל חולי...

על כל דבר ודבר תתפלל לפני המקום וירווח לך, וידוע דבר המעשה שפעם שמעו תלמידי הרה"ק מקוריץ זי"ע את רבם מתפלל אחר תפילת שמונה עשרה: 'יהי רצון, שתחזור המשרתת לביתי', והיו התלמידים סבורים כי בודאי כוונת רבם על סודות טמירים ונעלמים (וה'משרתת' תרמוז על ספירות עליונות, ו'ביתי' רומז על ספירות אחרות), אך הוא ז"ל ביאר להם ברוב פשטות כי כוונת הדברים על פי פשוטו ממש, כי הרבנית כבר באה בימים והמשרתת שעזרה לה בעבודות הבית נתכעסה עליה ועזבתה, וקשה עליה לעבוד עבודות אלו בעצמה, על כן ביקשתי שתשוב לביתי, כי למי אפנה אם לא לצורי וקוניי?...' (דברי שמואל' חנוכה נר ג).

וכבר ביארו דברי המדרש שבא לדמות עניין התפילה לתולעת בבי' אופנים: ראשונה, כשם שאין בכח התולעת להפיל את הארז בנגיסת פה אחת, אלא רק לאחר שהיא נוגסת וחוזרת ונוגסת פעמים רבות או אז תוכל להפילו, על דרך זה יתפלל האדם ויחזור ויתפלל, אף אם עדיין לא נושע - לא יתייאש, אלא ידע נאמנה שכל תפילה ותפילה מקרבת את הישועה, וסופה לבוא. בדרך זו ביארו את הפסוק (איכה ב, יט): "שפכי כמים ליבך נוכח פני ה'". ומהו הלשון 'כמים', שמדרך העולם, בשעה שנוטל האדם כוס מים לשתות לרוויה, ונתקל בדרכו ונשפכו לו כל המים, ודאי שלא יסכים מחמת זה להישאר בצמאונו, אלא יטול בשנית כוס מים להרוות צמאונו, ואם גם זה יישפך ימזוג מיד כוס שלישית וכן הלאה, כך נמי הדרך בצלותא ובעותא, אף אם רואה האדם שתפילתו לא נתקבלה בפעם הראשונה לא יפסיק מלהתחנן לפני בוראו, אלא ישוב להתפלל עוד ועוד עד שלבסוף יענוהו מן שמיא.

עוד נלמד מהתולעת - כשם שהתולעת בוטחת אך ורק בפיה, ואין עולה על דעתה כלל וכלל להביא גרון או כל כלי אחר לגדוע בו את העץ, כך

"וְהָאִישׁ מִשְׁתַּאֲהָ לָהּ מִחְרִישׁ לְדַעַת הַהֲגָלִיחַ ה' דְּרָפוּ" (בראשית כ"ד, כ"א)
מעשה בעני ואביון, שנפלה עליו הוצאה בסכום של אלף דולה, ולרש אין כל התיישב בדעתו וכתב מכתב לבורא עולם, וכה כתב, 'אבי שבשמים, ראה עני ועמלי, הצילני מחרפת רעב, שלח לי אלף דולר', וחתם בסופו, 'מנאי בנך פלוני בן פלוני'. עטף את המכתב בנייר נוסף מבחוץ, וכתב עליו 'לכבוד מלך מלכי המלכים, מאת פלוני, ושלחו על ידי הדואר כבוא אחד מאנשי הדואר להעביר מכתב מכתב למעוננו, וראה את דבר מכתב זה בין שאר המכתבים, מאחר שלא הורגל בכגון דא, וגם לא ידע איה מקום כבודו, פתח את המכתב ויקראהו. בראותו את הנכתב, נכמרו רחמיו על עני זה וגמר אומר בנפשו לתרום עבורו חמש מאות דולה, וממחשבה למעשה, עטף המעות בנייה, וכתב עליו מבחוץ באותו מטבע לשון - 'לכבוד פלוני, מאת מלך מלכי המלכים...'

כעבור כמה חודשים, שוב הוצרך העני לסכום כזה, התיישב וכתב שוב מכתב להשי"ת, וכתב כדרך העולם: 'לכבוד אבי שבשמים, תרומתך בחודש פלוני נתקבלה בברכה, אבקשכם לשלוח לי בשנית אלף דולה, כי ההוצאות למעלה ראש, אין הקומץ משביע את הארץ, אמנם זאת אוסיף לבקשכם, כי בפעם הזאת לא תחזירו לי המכתב על ידי הדואר מאחר ובפעם הקודמת לקחו לעצמם מחצית מהסכום, וחתם בשמו...

הנה עני זה 'מאמין ואינו מאמין' היה, כי האמין שהקב"ה שלח לו את המעות, אבל עדיין סבור היה שפלוני ופלוני נטלו משלו לעצמם... נפשפש במעשינו, האם שונים אנו מאותו העני, האם בבואנו למעשה, נשכיל ונבין שאין ביד אדם אחר להפריש לעצמו מקצת מחלקנו הנשלח לנו מן השמים... ונפסיק להתלונן ולבכות יום ולילה על כי פלוני הזיק אותנו ופלוני הפסיד אותנו.

סיפר לי אחד מבני החבורה מעשה שהיה עם אחד ממכריי במשך שנת תשע"ו, בראשית השנה ערכו באחת הקהילות בארה"ק אסיפה דחופה לכל השדכנים אשר באותה הקהילה, לעוררם ולזרזם לשים על לב לעשות מלאכתם, בפרט בהבאת זיווגים הגונים לבחורים מבוגרים שנתרבו באותה העת בקהילה. רק שדכן אחד מבני הקהילה לא נקרא לאותה אסיפה (ואין כל נפקא מינא מחמת איזה חשבון), הלה נפגע עד עמקי נשמתו, ובצדק. מה גם שבאותה אסיפה הובטח סכום נכבד שישולם מטעם הקהילה לכל שדכן שיביא שידוך לידי גמר, והלה לא נכלל בהבטחה זו, גם לא קיבל לידו את רשימת הבחורים הממתנים לזיווגם כמו שקיבלו כל המשתתפים באסיפה...

הלה לא שת לבו למכה שקיבל, אלא התגבר בכוחות עצומים ונתעלה ממעל לטבע העולם, המשיך בעבודת הקודש אשר הנחילו הקל, מבלי לעורר מהומות, וראה זה פלא בשלהי שנת תשע"ז חישב השדכן ומצא כי במשך השנה הביא 49 שידוכים לידי גמר. כמות זו, מרובה פי כמה וכמה לעומת הישגיו בשנים קודמות.

כעין זה היה אומר הרה"ק בעל ה'שפע חיים' זי"ע: "את הלולב שורפים בערב פסח, את האתרוג אוכלים בחמשה עשר בשבט, ולא ידעתי גם תמתי כיצד נתעלו הערבות לעלות מיד ממעל לארון הקודש, והרי ערבה

פעם קבעו עם רבינו שיבואו לקחתו לערוך חופה וקידושין, נקשו בדלתו: "הגענו לקחת את הרב", אמר הרב: "אתה תיסע הביתה ותביא את אשתך לאולם - זו חובתך. לא יתכן שיש לבעל רכב ואשתו תקושש מונית. אני, אבוא במונית!"

על מידת החסד והכרת הטוב של רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל

לטלפון - ואם בעטיינו נגרמה לכם נקיפת צער, מחובתנו לפצות עליה בפרץ של שמחה. לכן הגענו!"

עברו שנים מאז, ועד היום אנו מתפעלים, לא רק מהדקויות, מההתחשבות, מהפיצוי, אלא בעיקר מנקודה נפלאה: אם הבין רבינו שהזמן כה יקר עתה, וחשוב לנו כל כך לחזור הביתה בהקדם, למה לא העיר לרבנית שאין זו השעה לבקש הסעה לקניות?

משום שכלל שהתחשב בדוחק השעה, התחשב לא פחות ברגשות הרבנית, ונמנע מלהעיר!

יצא ידי כולם, בטרחת שניהם לאירוסין!...

סע הביתה ותביא את אשתך לאולם

פעם קבעו עם רבינו שיבואו לקחתו לערוך חופה וקידושין. בשעה היעודה, באיחור המקובל, נקשו בדלתו: "הגענו לקחת את הרב".

הביט רבינו באיש שבא לקחתו. כחתן לבוש פאה, קורן ומאושר.

"מה קרבתך לשמחה?", שאל,

"אני אחי החתן", הצהיר.

"מזל טוב. נשוי?"

רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל

"נשוי, עם שלושה ילדים שיהיו בריאים".

"אמן. ואשתך איפה?"

"בבית, תבוא במונית. קבעו אתי שאביא את הרב".

"ובכן, אתה תיסע הביתה, ותביא את אשתך לאולם, זו חובתך. לא יתכן שיש לבעל רכב ואשתו תקושש מונית. אני, אבוא במונית! נפגש באולם"...

שלא תיגרם לאשה עגמת נפש, בגין הסעתו!

(קטעים מתוך הספר רבינו האור לציון)

"יִקַּח אֶת רִבְקָה וְתָהִי לוֹ לְאִשָּׁה" (בראשית כ"ד, ס"ז)

סיפר הרה"ג רבי דוד כהן שליט"א, מחכמי ישיבת "נהר שלום": יום אחד, עלינו אני ואשתי, שהיא אחייניתו של מרן רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, לבית הדוד הגדול, לבשרו שאמש זכינו לארס את בנו בשעה טובה ומוצלחת. התקבלנו על ידי הרב והרבנית במאור פנים, ושמחו כל כך לשמוע הבשורה. הם בירכו ואיחלו מכל הלב. כאשר פנינו לצאת, שאלה הרבנית האם נוכל להסיעה לקניות, על הדרך, כי ההליכה קשתה עליה מאוד. נענית בשמחה. והרבנית ערכה את הקניות. רצינו להשלים את המצוה, ולא השארנוה לבד. החזרנוה לביתה.

עמדנו לחוג את האירוסין בבני ברק, עיר מגורי הורי הכלה. ידענו שלאור מצב בריאותם לא יבואו הדודים הקדושים, אבל להזמין צריך מפני הכבוד. וגם כדי לזכות בהרעפת הברכות! התכנסנו באולם בבני ברק, והנה - איזו הפתעה! - רבינו הגיע עם הרבנית, והופעתם עוררה התרגשות רבה כל כך! כמה שמחו בבואם, וכמה שימחו את כולם!

עם תום האירוע, ניגשנו להודות על הטרחה והמאמץ, שבאמת לא היה לפי כוחם. התנצלנו שלא היה בכוונתנו להטריח. כמה שאנו שמחים על הגעתם, חשים אנו רגשי אשמה...

ענה הרב ואמר במאור פנים: "אתם צודקים, זה באמת לא היה לפי כוחנו, ולא היינו אמורים להגיע. אבל - הזוכרים אתם, שהגעתם ביום שלאחר הוורט לבשר שמגיעה לכם ברכת מזל טוב, והרבנית ביקשה שתסיעו אותה לקניות?"

ודאי זוכרים. ראינו זאת כזכות.

"ובכן, באותו בוקר התפרסמה המודעה בעיתון על אירוסין בכם, ולבטח התקשרו רבים לברך ולאחל. וגם אתם התכוונתם להתקשר ולבשר לקרובים ולמכרים. וכשהרבנית ביקשה הסעה, למרות שהסכמתם וברצון, חשתם איזו נקיפת צער שאינכם חוזרים מיד לביתכם להיות זמינים

רק שדכן אחד מבני הקהילה לא נקרא לאותה אסיפה, הלה נפגע עד עמקי נשמתו... מה גם שהובטח סכום נכבד לכל שדכן שיביא שידוך לידי גמר והלה לא נכלל בהבטחה זו, גם לא קיבל את רשימת הבחורים הממתנים

<<< המשך מעמוד קודם

אדוניהם כעיני שפחה אל יד גבירתה כן עיינו אל ה' אלוקינו עד שיחננו", שכדוגמת העבד הנתון כולו תחת מרותו של אדונו, ואין שום נברא בכל היקום, אשר יכול להעניק לו שטר שחרור ולהוציאו מעבדותו אלא אדונו, לכך עינו וליבו כל הימים רק אל האדון, כך על כל יהודי לחיות בידיעה ברורה שאין לו אל מי לפנות ולקוות לישועה ולרחמים, כי אם אל אביו שבשמים, ואך הוא יכול להיטיב לו כדי סיפוקו.

(באר הפרשה - נח)

נעמוד בתפילה מתוך אמונה, שרק על ידה יושענו אבינו שבשמים, ובל נסמוך על שום דבר אחר שהוא יהא בעזרנו.

אף בזה יבואר הדמיון של 'שפכי כמים לברך', ולא אמר כיין וכשמון, כי הם נשאים דבוקים מעט בשולי הכלי, ורק המים נשפכים עד הטיפה האחרונה, לומר שהמתפלל ישפוך ליבו בתפילתו וישים כל תקוותו רק בזו התפילה ולא בפעולת ההשתדלות אשר הוא עושה.

בדרך זו פירשו מה שנאמר (תהילים קכג, ב): "הנה כעיני עבדים אל יד

עליתי לביתו של הרב מבריסק זצ"ל ושטחתי לפניו את הבקשה. הרב הביע עלי תרעומת ושאל בתמיהה 'היכן רואים את העשירות שלי, מהכיסאות והשולחן...?!' ביקשתי את סליחתו...

רבי ישראל גרוסמן זצ"ל מספר על בקשת התרומה מהרב מבריסק

זו אליעזר היה בן משק ביתו של אברהם והכיר את מסירות נפשו לעניין זה. היטב מובן אפוא מדוע לא התפעל מהנס של עליית המים לקראת רבקה, אלא ביקש לבחון אותה האם היא מצטיינת במידת החסד דווקא. שהרי זו היתה משאת נפשו של אברהם אבינו ע"ה.

הרב מבריסק חיפש הלוואה

באחד הימים פנה אלי אחד מגדולי העסקנים וביקש ממני לעלות לביתו של הרב מבריסק זצ"ל כדי לבקש ממנו תרומה נכבדה עבור אחד מיקירי ירושלים, תלמיד חכם גדול, שצריך לעבור ניתוח דחוף באופן פרטי. התפלאתי מהיכן יהיה לרב מבריסק את הסכום שנקב העסקן, אמנם כל התמיהות והקושיות לא עזרו לי לפטור את עצמי ממילוי

רבי ישראל גרוסמן זצ"ל

בקשתו, מי שהכיר את העסקן הדגול - ידע את נחישותו ודבקותו במטרה, ולא עזר לי מאומה... עליתי אפוא לביתו של הרב מבריסק זצ"ל ושטחתי לפניו את הבקשה. הרב הביע עלי תרעומת ושאל בתמיהה: 'היכן רואים את העשירות שלי? מהכיסאות והשולחן...?!' ביקשתי את סליחתו, ואמרתי כי אותם דברים הסברתי לעסקן, אבל הוא לא עזב אותי עד שהסכמתי ללכת, כיון שאמר לי שהעניין כרוך בספק פיקוח נפש. לפנות בוקר שמעתי רשרושים מאחורי הדלת. פתחתי את הדלת - וממולי עמד בנו של הרב, רבי רפאל סולוביצ'יק זצ"ל. הושיט לי סכום גדול, ואמא: אבא לא נח ולא שקט כל הלילה עד שהשיג בהלוואה את הסכום במלואו. הואיל ואמרתי שהעניין כרוך בספק פיקוח נפש, לא היתה לו מנוחה עד שהשיג את הסכום.

(מתוך לב ישראל)

"יִרְצֵן הַעֲבָד לְקִרְאָתָהּ" (בראשית כ"ד, י"ז)

פירש רש"י: 'לפי שעלו המים לקראתה: וביאר בשפתי חכמים: 'דהיה קשה לרש"', למה היה צריך אליעזר לרוץ לקראת רבקה, הלא עמד על עין המים, וממילא היה יכול להמתין עד שרבקה תגיע למעיין לשאוב מים, ע"כ פירש רש"י דנעשה לה נס, והמים עלו לקראתה, ולכך "וירץ העבד לקראתה".

שמעתי בשם הרב מבריסק זצ"ל שמרגלא בפיו היה לומה: האדמו"ר ה'בית אהרן' מקארלין הקשה קושיה נפלאה; כשאליעזר ראה במו עיניו את הנס הגדול והמופת הנפלא, איך שילדה בת שלוש שנים מתקרבת למעיין כדי לשאוב מים, והנה מתרחש פלא עצום ועל טבעי - מי המעיין מתרוממים ועולים לקראת הילדה הקטנה. מדוע אליעזר לא התפעל מהמופת הגלוי שבוודאי לא מתרחש לכל אחת, הרי וודאי מדובר כאן בילדה צדקנית ומיוחדת, מה טעם היה עוד לנסותה ולבקש ממנה, "הטי נא כדך ואשתה"? הרי תפילתו וודאי התקבלה, ומן השמים הקרו לפניו את הנערה המתאימה להיות לאשה ליצחק.

ותירץ ה'בית אהרן' זי"ע: אליעזר היה נאמן ביתו של אברהם אבינו ע"ה, שם יסודות הבית היו בנויים על עמודי החסד, כיון שידע שזה עיקר העיקרים של ביתו של אברהם אבינו. ומידה זו לא היה יכול לדעת כי אם ע"י שניסה אותה בבקשו ממנה לתת לו מים לשתות. ונראה להוסיף נופך: הנה כתוב "וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האוהל כחום היום", ודרשו חז"ל במסכת בבא מציעא (פו), מאי כחום היום? אמר רבי חמא ב"ר חנינא: אותו היום שלישי של מילה של אברהם היה, ובא הקב"ה לשאול באברהם, הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה כדי שלא יטרח אותו צדיק באורחים. בגמרא שם מסופר שאברהם שלח את אליעזר לרחוב כדי לחפש אורחים שיבואו לביתו, אליעזר יצא לרחוב, חיפש ולא מצא. אברהם לא האמין לאליעזר, ויצא בעצמו מחוץ לביתו לשבת בשער הבית, אולי יעבור איזה אורת. כשיצא מביתו, ראה את הקב"ה כביכול שבא לבקר.

הבה ונתבונן במצבו של אברהם אבינו ע"ה באותו זמן; אברהם זקן ושבע ימים, בן תשעים ותשע שנה היה בהימולו בשר ערלתו. יום שלישי למילה היה, ביום הזה גברו ייסוריו וכאבי המילה. לכאורה במצבו הגופני התשוש והחולה הוא היה פטור לכל הדעות ממצות הכנסת אורחים. בנוסף לזה, הקב"ה הוציא חמה מנרתיקה. חום כבד ביותר שרר בחוצות העיה, איש לא העז לצאת ולהסתובב ברחובות בחום כה קשה. ולמרות הכל, אברהם אבינו לא נח ולא שקט, אלא עשה את כל המאמצים שבידו - אולי בכל זאת יזכה לארח אדם, ולקיים בזה מצות הכנסת אורחים. זוהי מידת החסד ללא גבול, מסירות נפש בפועל ממש כדי לקיים מצוה

**קשה לך?
זקוק לעזרה?**

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא בדרכך לעלות מעלה מעלה.
צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב

בין השעות 7:30 ל-10:30 בערב
שיחת חינם 1-800-20-18-18

הרב מטשעבין מסביר מדוע הוא לא רוצה לעזוב את החתונה: "מה אני עושה כל היום? יושב בבית ולומד קצת, ברוך ה', אבל לומד לבד, משעמם לי.. וכאן ברוך ה', הנני יושב בחתונה, זה בא ושואל שאלה, ויהודי אחר ניגש ואומר מילה טובה..."

רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל על מידות טובות

שהגיע לאולם, נאלץ להמתין. חיכה, חיכה וחיוכה... והמצב היה לא נעים. המחנות, רבי חיים טודרס, שהיה צדיק יסוד עולם, לא יכול היה לסבול כזה דבר, שבחתונה של בתו הרב מטשעבין יצטרך לעמוד כך ולהמתין, והרגיש ממש לא טוב. הוא רצה לקחת מונית שתחזיר את הרב לביתו בשערי חסד. אבל גם זה לא נעים - לשלוח אותו הביתה?!... לא ידע מה לעשות. הסתובב המחנות מתוח. האיחור לא כאב לו כל כך כמו כאבו של הטשעבין רב המחכה לריק. הרב מטשעבין שם לב לכך, שהוא זה שמכאיב למחותנים...

סיפר רבי חיים טודרס: באמצע שהוא דרוך ומודאג, מה יהיה? מתי רבי חצק'ל סרנא יגיע? לפתע הוא חש שמישהו תופס אותו בכתף, הסתובב המחנות לראות מיהו זה שבא להטרידו כעת?...

הסב את ראשו, והנה - הטשעבין רב! "אני מבין שראש ישיבת חברון מאחר להגיע לחופה", אמר לי בחיך, "ואתה בודאי רוצה שכבר תהיה חופה, מדוע לחכות סתם? זאת, מה שנוגע לך, ואולי לעוד אחרים. אבל אם מותר ואפשר להגיד, לי - זו טובה גדולה שהוא מאחר, ואסביר לך את העניין".

"מה אני עושה כל היום? יושב בבית, ולומד קצת, ברוך ה', אבל לומד לבד, משעמם לי. אין אנשים... אפילו שיש לי ב"ה מה לעשות, אבל בכל מקרה להיות כל כך הרבה לבד, זה משעמם. וכאן, ברוך ה', הנני יושב בחתונה, עם אנשי ירושלים היקרים, זה בא ושואל שאלה, ויהודי אחר ניגש ואומר מילה טובה, ווארט הגון, הנה ממש לפני רגע פלוני בא לשאול, ממש א - מחיה. מצדי, אם ראש הישיבה יבוא עוד שעתים, טוב לי עוד יותר. כי מה יהיה? מיד אחר כך אלך לביתי ושוב אשב לבד... זה לא בשבילי..."

אמר ר' חיים טודרס: "אני לא חסר דעת, ועם כל זאת, באותו רגע שהרב מטשעבין אמר לי את הדברים, היה רגע קל שחשבתי שאכן אולי באמת משעמם לו בבית, וכאן באולם, כל כך טוב לו. הוא אמר את הדברים בצורה טבעית כל כך, כדי לשמח אותי שלא אהיה מודאג..."

בכל מקרה, אחרי דבריו החכמים, ירד המתח כליל. הכל נוכחו לראות כמה חובה להיות נינוחים ושלווים ולהשלים עם המצב, כרצונו של הרב מטשעבין.

אלו מידות טובות של מצוקי ארץ וגאוניה! יש לאדם יכולת אמתית להעניק הרגשה טובה לזולת, ולבני ביתו פנימה.

(מתוך יחי ראובן)

הרב מטשעבין זצ"ל

"הגמלאיני נא מעט מים מברך... ותאמר גם לגמליך אשאב" (בראשית כ"ד, י"ז-י"ט) בעל ה"בית הלוי" כותב, כי שמע בשם גדול אחד, שאליעזר עבד אברהם בחן את רבקה גם בחכמה: האם, בכלל, תתן לאיש שאיננה מכירה, ובפרט שהוא מבקש לשתות מהכד עצמו? ומה תעשה עם השיריים? הלא היא אינה מכירה אותו, אולי הוא חולה במחלה מדבקת? ומה תעשה אחר כך? אם תיקח את השיריים לביתה - אין זה מדרך החכמה, כי שמא באמת האיש חולה ויכול להדביק, ואם תשפוך - יש בכך בושה, וכי אליעזר מצורע שאסור לשתות מהפה שלו...!?

הבה ונראה איך היא תסתדר.

ומה באמת עשתה? אמרה שתשקה גם את הגמלים, וממילא מה שנותר משתייתו יינתן לגמלים. אלא שעדיין יש לחשוש, שמא נותנת היא לגמלים רק כדי לתת את השיריים, לכן הוסיפה שתשאב "עד אם כלו לשתת", היינו, הכל נעשה עם טוב לב ומידות.

אבל השאלה הנשאלת היא: היכן הצדקות והאמונה?! היה עליו להתעניין אודות האמונה שלה, לעקוב ולהבחין כיצד היא מתפללת וכדומה. רק ממידות אכפת לו?! רבי אליהו לופיאן זצ"ל מביא בשם רבי חיים ויטאל זצ"ל, שאדם שיש לו מידות טובות, נח לו לקיים את כל התורה כולה. כי המידות הן היסוד של קיום המצוות. לכן המידות בעיקרן אינן כתובות בתורה במפורש, כי הן היסוד שעליו בנויה תורה - על מידות טובות. לכן זו הבחינה שעשה, לראות האם היא בעלת מידות טובות, כי כאשר יש מידות טובות - ממילא הכל טוב.

מידותיו של הרב מטשעבין זצ"ל

את המעשה הבא שמעתי מרבי אברהם צבי טובי. אביו זצ"ל היה תלמיד ישיבת חברון. שמחת נישואי התקיימה בירושלים. הוא התחתן עם בתו של רבי חיים טודרס הרש"ל זצ"ל. באותו ערב התקיימה חתונה נוספת של בחור משיבת חברון בתל אביב. רבי יחזקאל סרנא זצ"ל היה אמור להיות מסדר חופה וקידושין בתל אביב וגם בירושלים. תכננו את שעות החופות, באופן שיתחיל בתל אביב, ויגיע אחר כך לירושלים בשעה היעודה, ויהיה אפשר לקיים את שניהם - בשעה טובה, תרתי משמע. אך רבות מחשבות בלב איש, רבי יחזקאל סרנא איחר מחמת עיכובים בלתי צפויים, והחופה התעכבה. לחתונה ולחופה הופיע הרב מטשעבין, כיון שרבי חיים טודרס היה נושג שיערי חסד בירושלים, שם התגורר הרב מטשעבין. הרב מטשעבין

סבי, הרב הרמן, היה מתפלל בזכרון משה, לאחר מנחה פנה אליו רבי אריה לוי: 'אתה עוסק במכירת תפילין וספרי תורה, אולי יזדמן לך רצועות של רבי נתנאל סופר, אני מוכן לקנותן במחיר גדול'

רבה של 'עזרת תורה' רבי יחיאל מיכל שמרן על ערכה של מידת החדס

"עֲשֵׂה חֶסֶד עִם אֲדֹנָי אַבְרָהָם" (בראשית כ"ד, י"ב)
אבי זצ"ל בבית ר' יעקב לוינסון

אבי זצ"ל בזמן שהותו בחו"ל הרבה לדבר על לב עשירים, שיקבלו את המשולחים מארץ ישראל ויארחו אותם בצורה מכובדת. הרבה עמל השקיע בזה, והביא מדברי החפץ חיים באהבת חסד (חלק שלישי פרק ראשון), שכבר קרא תגר כי בעוד שבעניים יש מצוה כפולה, הכנסת אורחים וצדקה כאחד, הרי בעוונותינו הרבים נהפוך הוא, דכשבא רעהו עשיר אצלו, יכבדהו בכל הכיבודים ובשמחה ולב טוב. וכשבא אצלו איש עלוב ונכה רוח, שמקיים בזה: "ותפק לרעב נפשך ונפש נענה תשביע וזרח בחושך אורך" וגו' (ישעיה נ"ח, י), אין שמח בו כל כך, ולפעמים גם בלב עצב.

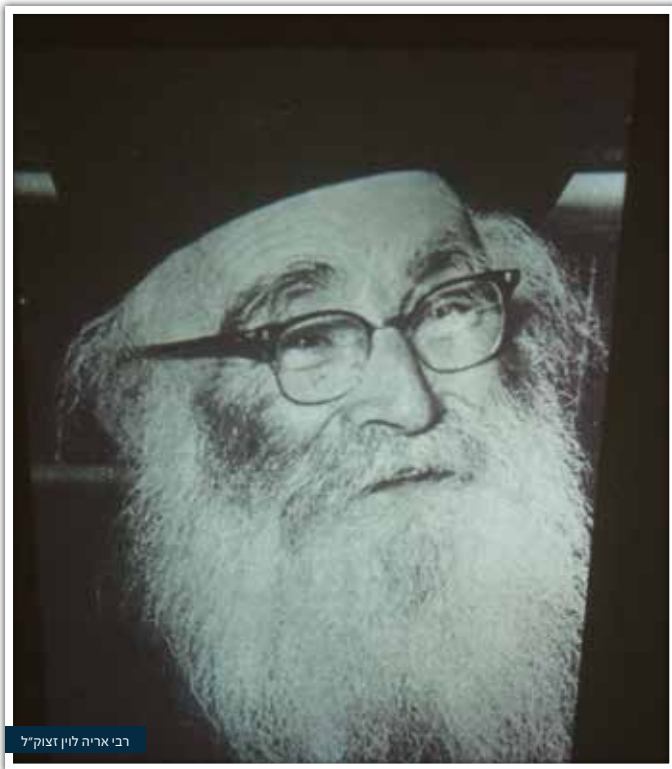
הוא עצמו היה מתאכסן בבית הכנסת האורחים של ר' יעקב לוינסון שליט"א בלונדון, שבו מארחים בצורה מכובדת עד למאוד את משולחי ארץ ישראל. לא אחת בקשו ממנו עשירי עם שיהא להם לכבוד ולעונג שיבוא להתארח אצלם, אך לא רצה לשמוע והמשיך להתאכסן שבועות מספר בביתו של ר' יעקב ואשתו תחי'.

פעם, לחץ עליו אחד העשירים מלונדון שיבוא ויתאכסן אצלו, והבטיחו שיש לו קשרים רבים עם עשירי העם, ולא יצטרך לשהות זמן רב בחו"ל, מכיון שהוא יעשה עבורו איזה מסיבה ויתמכו בו אלף פעמים יותר ממה שהוא היה נוהג לאסוף.

לאחר הפצרות רבות אמר אבא זצ"ל, הרי ביתו של ר' יעקב הוא ביתו של אברהם אבינו, מרוב הכנסת אורחים שמקיים שם, ואמר לגביה: "לו יצויר שיש לך אפשרות להתאכסן בביתו של עשיר או בביתו של אברהם אבינו היכן היית מתאכסן?" אותו עשיר היה חריף ושנון ואמר לאבי: "הרי לא באת ללונדון להתאכסן בביתו של אברהם אלא למטרה אחרת, ולמה לא תעשה בקשתי ותקדם את מטרתך?"

אמר לו אבי: "אתה לוחץ עלי מאוד, ואגלה לך פרט מסוים, אני מתאכסן בבית של ר' יעקב ששם נמצאים אברכים ובעלי משפחות שעזבו את ארץ הקודש, כדי לפרנס את משפחותיהם או להשיא את בניהם, אברכים אלו הם שבורים ורצועים, והרבה מהם אינם יודעים אנגלית, במשך זמן הפנאי ביום (שע"פ רוב הולכים לבית העשירים רק בלילה), אני מלמד אותם את האותיות באנגלית למצוא כתובת, או שאני מסביר להם איך מגיעים לביתו של העשיר וכיוצא בזה, או שאני מרים טלפון לביתו של עשיר לקבוע להם זמן שיקבלם... חסד כזה איני יכול לעשות בביתך...". העשיה כשמוע דברים אלו, נתרגש עד למאוד עד שביקש ממנו מחילה על שרצה למנוע ממנו מעשה חסד כזה.

כדאי לציין את הנהגת ר' יעקב שליט"א, שפעם ישבו המשולחים בינם לבין עצמם ור' יעקב עמהם. שאלו אחד לשני 'כמה זמן אתה כאן?' זה אומר שבעיים וזה אומר חודש, וכאשר שאל אחד האורחים את ר' יעקב: "כמה זמן אתה כאן?" אמה: "כשלושים שנה". ענה לו המשולח: "האם אתה לא חושב שזו כבר חוצפה?" (לא ידע, כמובן, שר' יעקב הוא בעל הבית...)

רבי אריה לוי זצוק"ל

ויתר על רצועות יקרות לצורך הכנסת אורחים

סבי, הרב יעקב יוסף הרמן זצ"ל, היה מתפלל מנחה גדולה בזכרון משה: לאחר מנחה גדולה פנה אליו רבי אריה לוי: "הרב הרמן, אתה עוסק במכירת תפילין וספרי תורה, אולי יזדמן לך רצועות של רבי נתנאל סופר? אני מוכן לקנותן במחיר גדול, מכיון שנקרעו לי הרצועות של רבי נתנאל, ואני רוצה בהן". הוסיף רבי אריה: "אני מדבר על חלום, מי ימכור רצועות של רבי נתנאל, היכן נשיג בכלל דבר כזה, אך זרקתי לך רעיון אם במשך השנים תמצא, תמכור לי".

שאלו הסבא: "ומה מחיר יתן עבורם?" אמר רבי אריה: "ככל אשר יושת", שאלו: "גם שתי לירות?" שהיה אז סכום גדול, ענה לו ר' אריה: "כן". "אם כן, יעלה כבוד הרב עמי לבית, ואוציא מהתפילין שלי את הרצועות של רבי נתנאל סופר שיש לי, ואמכור לך במחיר 2 לירות".

תמה רבי אריה האם רבי יעקב יוסף הצדיק מוכן למכור בעד בצע כסף רצועות של רבי נתנאל? הסביר לו סבא: "יש לי הכנסת אורחים, ובזמן האחרון אין לי כסף להחזיקו, יתכן שעל ידי 2 הלירות אוכל להחזיקו עוד מספר שבועות, ממילא חשוב לי המצוה של הכנסת אורחים יותר מרצועותיו של רבי נתנאל, שהרי אוכל לקנות רצועות כשרות במחיר זול, וההפרש אתן להכנסת אורחים".

צריך לפלס ולדעת מהי מצוה חשובה יותר, עיקר המצוה, או חומרא במצוה, ולא להביט על הרגשים.

(מתוך מדות והנהגות טובות)

בכמה מיליוני דולרים קנה אברהם אבינו מעפרון את מערת המכפלה?

”אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקָל כֶּסֶף עֶבֶר לְסֹחָר” (בראשית כ”ג, ט”ז)

וכתב רש”י (ע”פ הגמ’ ב”מ פז ובכורות נ), שנטל ממנו שקלים גדולים שהן קנטרין שנאמר עובר לסוחר, שמתקבלים בשקל בכל מקום. ורש”י (ב”מ פז) כתב שכל מטבע שנקראת ”קנטר” משקלה מאה מנה. ובספר מידות ושעורי תורה (להרב חיים בניש שליט”א עמ’ תמו), כתב שמשקל של ’קנטר’ בזמננו הוא 42.5 ק”ג. והנה אברהם אבינו נתן לעפרון 400 קנטרין, שהם 17,000 ק”ג, ובכל 1 ק”ג של כסף נכנס 32 אונקיות של כסף, נמצא שאברהם אבינו נתן לעפרון 544,000 אונקיות. כיום מחיר כל אונקית כסף כ-15 דולה, נמצא שכיום, המחיר של 400 קנטרין כסף שנתן אברהם לעפרון על מערת המכפלה, הוא – 8,160,000 דולה.

מה קרה לחכם שהענין פלט אותו באמצע ”קפיצת הדרך”?

ומה הדין בנמצא בשבת במקום שלא שקעה החמה, וקפיץ ע”י שם המפורש למקום ששקעה השמש ויצאה שבת, האם יכול לעשות מלאכה?

”וְאָבָא הַיּוֹם אֶל הָעֵץ” (בראשית כ”ד, מ”ב)

כתב רש”י ”ואבא היום” – היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצה לו הארץ. במאמר האצילות (לא’ מהראשונים נדפס בקובץ ישורון ח”ז עמ’ רח), מובא על אנשי קבלה שהיו משתמשים בשמות הקדושים והיו עושים ע”י זה קפיצת הדרך. ומסופר שם על החכם הגדול, המקובל מנברונה, שהעיד על רבו החסיד ר’ אלעזר מורמיש ז”ל, כי לעתים, כשהיה צריך להגיע למקום רחוק לצורך מצוה, היה רוכב בדמות ענן המוזמן לכך והגיע אל המקום הרחוק ההוא, ומקיים מצוותו וחוזר למקומו, ופעמים היה רוכב על בהמה כשאר בני אדם.

פעם אחת נזדמנה לו מצות ברית מילה במקום רחוק, ורכב על פי השבועה כמשפטו המורגל אצלו, ושכח איזה דבר אחד מהשימוש הנצרך לאנשי החכמה הזאת, ופלטו הענין קרוב אל הארץ, ונעשה פיסח צולע על ירכו, ולא נתרפא מאותו חולי בשום תחבושת בעולם עד יום מותו והיתה מנוחתו כבוד.

בשור”ת רב פעלים (לבעל הבן איש חי, ח”ב סוד ישרים סימן ד ד”ה חקירה בענין), כתב לחקור מה הדין באדם שנמצא בשבת במקום שעוד לא שקעה השמש, וקפיץ ע”י שם המפורש למקום שכבר שקעה השמש ויצאה שבת, האם יכול להתנהג כיום חול ולעשות מלאכה משום שסוף סוף נמצא כעת במקום שיצאה כבר שבת, או שנאמר שכל אדם צריך

לשבות כ”ד שעות שלמים בשבת, והוא שבת פחות מכ”ד שעות. וכתב שם שגבי שבת כתיב ”בכל מושבותיכם” דהולכים בו אחר המקום, אם כן גם כאן נלך בו אחר המקום, וכיון שבמקום הזה נשלם שבת ונכנס חול אז גם האדם היושב באותו מקום צריך לנהוג כן, דהא לא תלה הכתוב שמירת השבת וקדושתו במספר השעות, שלא אמר צריך לשבות כ”ד שעות, אלא אמר ”יום”, ואמר ”בכל מושבותיכם” שתלה היום במקום, ואם הוא עומד במקום שפנה היום ונכנס הלילה, הא ודאי לא נשאר אצלו מקדושת שבת כלום, ע”ש. [ועיין בשור”ת מנחת יצחק ח”ו סי’ פד ד”ה הנה כבר].

מדוע נוהגים רבים להתפלל 'מנחה גדולה' לכתחילה?

מדוע נקראות 'מנחה גדולה' ו'מנחה קטנה' בשמות אלו? ומי התפלל מנחה פעמיים ביום אחד?

הרב יהודה יעקבזון

בפרשת השבוע נאמר: "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב", ואמרו חכמינו ז"ל: "יצחק תיקן תפילת מנחה - שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, ואין שיחה אלא תפילה, שנאמר תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו".

מהמילים "לפנות ערב", נראה שהתפילה היתה בסמוך לשקיעה, כפי שפירשו הראשונים כאן, ועל הכתוב בפרשת כי תצא "והיה לפנות ערב ירחץ במים". וכך מובן גם מדברי חז"ל שאמרו שתפילת מנחה תוקנה כנגד קרבן התמיד של בין הערביים, וקרבן זה היה קרב בשעה 'תשע ומחצה', דהיינו בתחילת הרבע האחרון של היום. ואכן, לדעת ראשונים רבים זמן תפילת מנחה הוא ברבע האחרון של היום, וכפי שמכונה בפינו תחילת הרבע האחרון של היום: "זמן מנחה קטנה".

ברם, מעיקר הדין ניתן להקריב את קרבן התמיד של בין הערביים בשעה 'שש ומחצה', דהיינו כמחצית השעה לאחר חצות היום, וכך אכן עשו בערב פסח, בו היו צריכים להספיק את הקרבת כל קרבנות הפסח לאחר קרבן התמיד, ולפני שקיעת החמה. ולפיכך, דעת ראשונים רבים שניתן לכתחילה להתפלל תפילת מנחה משעה זו, המכונה בפינו: "זמן מנחה גדולה".

ויש מן הראשונים שכתבו שעיקר זמן התפילה - בזמן מנחה קטנה, ואם התפלל בזמן מנחה גדולה יצא ידי חובתו; וכך נפסק בשולחן ערוך. וכתב המשנה ברורה, שהחפץ לצאת לדרך, או שאם ימתין לזמן מנחה קטנה לא יוכל להתפלל בציבור, לכל הדעות רשאי להתפלל מנחה גדולה לכתחילה. ורבים מגדולי ישראל נהגו להתפלל מנחה גדולה בדרך קבע, וכך מנהג

קהילות רבות וישיבות רבות. ויש שכתבו כי טעם הדבר מפני שלא רצו לאכול לפני התפילה, או מפני שלאחר מכן היה להם סדר לימוד, ולא אבו להפסיק.

ובמחצית השעה שבין חצות היום לזמן מנחה גדולה אסור להתפלל מנחה, ואף 'אשרי' שלפני תפילת מנחה אין ראוי לומר בזמן זה. ויש שהקל בשעת הדחק לקרוא בתורה בזמן זה את הקריאה של מנחה בתענית ציבור. ומי שטעה והתפלל בזמן זה, נחלקו הפוסקים אם יצא ידי חובתו; וראוי לשוב ולהתפלל כדין תפילת נדבה, ולהתנות: "אם אני חייב בתפילה זו - תהא לחובתי, ואם לא - תהא לנדבה". ומי שהתחיל להתפלל בשעה זו ונזכר באמצע התפילה בטעותו, יסיים את תפילתו, ולאחר מכן ינהג כנ"ל.

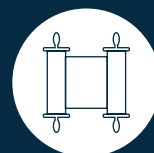
ולסיום, בדברי הרמ"ע מפאנו מצאנו דבר מעניין בקשר לזמני מנחה גדולה וקטנה, והסיבה שנקראו כך: יצחק אבינו תיקן להתפלל מנחה, אך לא היה הראשון שהתפלל תפילה זו, אלא אדם הראשון. ביום שנברא, לאחר שעמד על רגליו במלוא קומתו בשעה השביעית, התפלל אדם הראשון מנחה גדולה ובה הודה להשי"ת על חלקו. לאחר מכן, בשעה העשירית, חָטָא, ואז, כפי שאמרו חז"ל, הנמיך הקב"ה את קומתו ומיעט את האור בעולם, ואז עמד אדם הראשון והתפלל תפילת מנחה נוספת, ובה ביקש כפרה על חטאו. ולפיכך, הראשונה שהיתה במלוא הקומה, ובמלוא האור בעולם, ומתוך שמחה, נקראת 'גדולה'; והשנייה, שהיתה בקומה חסרה, במיעוט האור, ומתוך בושה וכלימה, נקראת 'קטנה'.

[שו"ע או"ח רלג, א, ומשנ"ב א-ב;

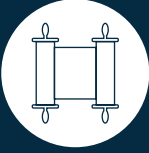
ביאורים ומוספים דרשו, 4, 8, 9, 12; יונת אלם פרק צה]

- מדוע פטירת שרה אינה נכללת בעשרת הניסיונות של אברהם?
- היכן התגלתה כוונתו הרעה של עפרון?
- מדוע לא רצה אליעזר לאכול לפני שאמר את דבריו?
- מדוע אנו מברכים את הכלות בברכתו של לבן הרשע?

השאלות בפרשת השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

המארח מבקש ממך לאכול - האם חובתך לאכול בכל מצב?
תלמיד חכם המשתתף בחתונה - באיזה שולחן רשאי לשבת?
והאם מותר למכור מזון לאדם שאינו מברך לפני אכילתו?

הלכות והליכות בסעודה

- המדבר ואוכל בבת אחת, עשוי להסתכן חלילה בכניסת חלק מהמאכל לדרכי הנשימה, ולפיכך אמרו חכמינו ז"ל שאסור לדבר באמצע האכילה אפילו מילה אחת, ואף בדברי תורה.
- מצוה על כל אדם ללמוד תורה בסעודתו, והפליגו חכמים בחומרת הדבר ואמרו שכל סעודה שאין אומרים בה דברי תורה נחשבת כתקרובת עבודה זרה, רחמנא ליצילן.
- אמרו חכמים: "כל מה שאומר לך בעל הבית עֲשֵׂה"; אך יתכן כי בעניני אכילה ושתיה, כאשר קיים חשש שיזיקוהו, אין חובה לציית לבעל הבית.
- אין לאכול ישירות מפרוסת לחם שיש בה יותר מ'כביצה', כיון שהדבר נראה כרעבתנות, אלא אם כן הדרך לאחוז יותר מ'כביצה', כגון בפיתה, בכריך, וכדומה.
- השותה מלוא הכוס יין, בכוס שיש בה 'רביעית' - ישתה בשתי לגימות, כיון ששתיה בלגימה אחת היא דרך זלילה, ושתיה בשלוש לגימות ויותר היא דרך גאוה.
- כאשר שני אנשים ויותר אוכלים יחד, הגדול שבהם בחכמה - או בשנים, אם הם שוים בחכמתם - פותח באכילה; ואף כשיש קערה או צלחת לפני כל אחד.
- לא ישתה אדם מכוס ששתה הימנו אחר, אם לא ידוע לו בוודאות כי זה ששתה מהכוס לפניו הוא בריא, מחשש שמא יש לו מחלה כלשהי העשויה לעבור באמצעות רוק וכדומה.
- חכמינו ז"ל אמרו שאדם השותה במהלך סעודתו, לא יניח לאחר מכן את הכוס הריקה על השולחן. וכתבו הפוסקים שבזמננו אין כל פגם בהנחת הכוס הריקה על השולחן.
- אורח אינו רשאי לתת ממנה חשובה המוגשת לפניו לאחר, ואף לבני ביתו של המארח, מחשש שמא לא יהיה מספיק אוכל עבורו, ובעל הבית יתבייש בכך.
- תלמיד חכם לא ישב בסעודה יחד עם 'עם הארץ', ואף בסעודת מצוה. ואם יש בכך תועלת לחיזוק איזו מצוה, כגון בסעודה למען קרן צדקה מסוימת - מותר.
- מי שיצא באמצע סעודת פת ממקום האכילה, למשך שעה ושעתיים, בודאי הסיח דעתו משמירת טהרת ידיו, וכששב לסעודתו חייב ליטול את ידיו שנית, בברכה.

האכילה הראויה

- ההנהגה הישרה בעניני אכילה ושתיה היא - לאכול ולשתות מתוך שמחה וטוב לבב, מאכלים ומשקאות המועילים לגוף, ולא כאלו הערבים לפי שעה אך מזיקים לגוף.
- האדם צריך להזהר מריבוי אכילה ושתיה. ולדעת הרמב"ן, באכילה כזו עשויים לעבור על מצות עשה: "דַּבֵּר אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדָשִׁים תְּהִיוּ".
- אין להניח אוכל במקום בלתי נקי, או לזרקו באופן שיפגע ויפאס מאכילה. ויתרה חשיבותה של הפת מכל האוכלים, שאין לזרוקה אף באופן שלא תמאס מאכילה.
- יש אומרים שאין איסור בסיוע לעוברי עבירה באיסור דרבנן; ויש מהפוסקים שהתירו על סמך דעה זו למכור מאכל לאדם שאינו מברך, כיון שיכול לקנות את המאכל במקום אחר.

שיעורים מידע עדכונים 24

עכשיו בקו השיעורים של דרשו: 07726 13337

האם מותר לערוך שינוי בשעון שבת מכני?

והאם מותר לנתק שקע של מכשיר פְּבוּי?

ונחלקו הפוסקים אם לדעת האוסרים משום בונה וסותר אסור הדבר אף כשזרם החשמל אינו עובר בשעון, דהיינו שהוא במצב כבוי. ונדון זה תלוי בנדון הוצאת שקע מן התקע בשבת כאשר זרם החשמל אינו פועל, שיש אומרים כי אין בכך איסור אף לדעת החזון איש, אלא שיש להוציא ב'שינוי' משום איסור מוקצה, ויש אומרים שלדעת החזון איש הדבר אסור משום סותר.

[ביאורים ומוספים דרשו, רסה, 25]

הרב יהודה יעקבזון

שעון שבת מכני, העשוי זיזים זיזים, ואינו דיגיטלי, המכוון להפסיק את זרם החשמל - לדעת פוסקים רבים אסור לערוך בו כל שינוי בשבת, בין על מנת להקדים את שעת הפסקת הזרם, ובין על מנת לאחרה, משום איסורי 'בונה' ו'סותר' בזרם החשמל, כדעת החזון איש, ומטעמים נוספים. ויש אומרים ששינוי המקדים את הפסקת הזרם מותר לצורך חולה או לצורך מצוה, וכן שינוי המאחר את הפסקת הזרם מותר מעיקר הדין, אך אין להקל בכך אלא לצורך חולה.

לחתוך קוגל או לקחת מרק בעודם מונחים על הפלטה

ומה עם טישולנט שיש בו עצמות - האם מותר להוציא ממנו את האוכל? • סיכום מקוצר בהלכות 'מגיס'

הרב יצחק פוליטנסקי

איסורי "מגיס"

המערבב בכף (מגיס) כדרך המבשלים, אוכל המונח בסיר "ואינו מבושל כל צורכו", בין אם הוא על האש או שהורד מהאש והוא עדין חם בדרגת "יד סולדת בו" עובר על איסור בישול דאורייתא.

חכמים הוסיפו עוד וגזרו שגם כאשר אינו מתכוון לערבב, אלא רק מוציא בכף אוכל מהסיר הנ"ל, גם פעולה זו נאסרה מדרבנן.

דוגמאות שדנו בהם הפוסקים:

1. סיר העומד על האש ובו אוכל רותח המבושל כל צורכו - אין להוציא ממנו אוכל ע"י כלי משום שכך גם הרגילות להגיס. אך אם כאשר מורידו מהאש, לא יוכל להחזירו (מחשש שיעבור על איסור של "חזרה" בבישול) - בכגון זה יש שהתירו להוציא מהסיר בנחת את האוכל מלמעלה ויזהר מלערב.
2. כאשר האוכל, המבושל כל צורכו, מונח בסיר שעומד על גבי פח (בלעך) שעל האש, אך לא כנגד הלהבה - יש המתירים שאינו נחשב לענין זה כעומד על האש, ומותר להוציא מהסיר אוכל עם כף, אך כתב על כך המשנ"ב "והרוצה להחמיר ימנע מהגסה וערבוב ממש".
3. כאשר אותו הסיר נמצא כנגד הלהבה, יש מקילים להזיזו מהלהבה ואז יוכל להוציא ממנו עם כף.
4. סיר העומד על פלטה חשמלית והאוכל שבו רותח ומבושל כל צורכו - נחשב כעומד על האש ואין להוציא ממנו אוכל עם כף. גם במקרה זה, אם יש חשש מאיסור של "חזרה" בבישול, יש המתירים זאת כנ"ל.
5. מאכל יבש כגון קוגל הנמצא בסיר ומבושל כל צורכו, אפילו כשעומד על האש - מותר להוציא ממנו בכלי ומותר גם לפרוס ממנו פרוטות

בעודו בתוך הסיר, כיון שלא שייך בזה "מגיס".

6. מים חמים וכן מרק צלול ללא חתיכות, שרתחו כבר ועדין בדרגת חום שיד סולדת בו - גם אם עומדים על האש, מותר להוציא מהם עם כף ויש מי שאוסר במרק בלבד.

בהגדרת "תבשיל המבושל כל צורכו" יש הבדל במידה ובאוכל ישנן עצמות, ולפחות חלק מבני הבית רגילים לאוכלם או למצוץ מהם את תוכם, שבמקרה זה התבשיל מוגדר כ"לא מבושל כל צורכו" מחמת שהעצמות ממשיכות להתרכך לצורך אכילתו ולכן דינו כמבואר בתנאים לעיל.

בכל המקרים, הכף צריכה להיות נקיה ויבשה, אך באופנים מסויימים ניתן להקל גם אם יש בכף שיירי אוכל מבושל, אך רק לפי כללי "חזרה" בבישול.

כיסוי הסיר

איסור מגיס המסייע בבישול שייך גם בכיסוי הסיר כיון שפעולה זו מסייעת בבישול האוכל שבתוכו, ולכן:

1. אוכל שאינו מבושל כל צורכו, בין אם הסיר עומד על גבי האש ובין שאינו על האש - אסור מדאורייתא לכסותו עם מכסה הסיר.
2. אוכל המבושל כל צורכו ועומד על גבי האש - יש להימנע מלכסותו. גם במקרה זה אם יש חשש מאיסור של "חזרה" בבישול, יש המתירים זאת כנ"ל.
3. כאשר האוכל מבושל כל צורכו ואינו עומד על גבי האש - מותר לכסותו במכסה יבש (הגדרת עומד על האש הוא כפי שהוגדר לעיל). (מתוך אורחות שבת, ביאורים ומוספים של "דרשו" ועוד; אך אין לפסוק מהם הלכה למעשה ללא עיון במקורות)

גליון רל"ג
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

י"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלס"א

תודה למספרת קליטין על אישור לפרסום בתמונה

סיפורי חז"ל

רבי יוסי ישב ועסק בתורה, בא אליו רבי אבא ראהו רבי יוסי, קם לקראתו ואמר הנה בעל ההלכה בא. עסקו שניהם בתורה עד שהחשיך והמשיכו בלימוד עד חצות הלילה. אחר חצות נרדם רבי אבא, ורבי יוסי ישב והביט בו. והנה ראה את פניו והם נעשים אדומים והוא צוחק, באותו רגע התמלא הבית אור גדול. הבין רבי יוסי שהשכינה שורה בבית, השפיל עיניו וישב שם עד שהאיר היום. וכל אותו זמן היה אור גדול וזוהר בבית. כשהאיר היום החשיך בבית ורבי אבא התעורר כשפניו מאירות ועיניו צוחקות, אחז בו רבי יוסי בחרדת קודש, הבין רבי אבא כוונתו ואמר לו, יודע אני מה רצונך שאספר לך מה ראיתי, שר הפנים המלאך מטטרון נשא את נשמתו למעלה וראיתי שם סודות עליונים, ראיתי נשמות צדיקים בחדרים עליונים ושר הפנים אמר להם: אשריכם, צדיקים, שבגללכם נבנה אני בבנין קדוש של השם היקר להשפיע לצבאותיו של מלך העליון ועוד ראיתי את תורת שלמדתי מונחת שם תלי תלים כמגדל גדול לכן שמחתי מאוד ואתה ראית זאת על פני

(ז"ח ויצא כ"ח)

פרשת השבוע

האב את בתו לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל, הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל, הרי היא ברשות האב, מסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל, הרי היא ברשות הבעל, ועתה, המשיך הילד במתיקות את דבריו, דברי הכתוב הם מדוייקים ומזוקקים, כי הלא מספר פסוקים לפני הכתוב הזה בפסוק י', נאמר כי אליעזר לקח אתו את כל טוב אדוניו בידו, ומפרש רש"י שם, שטר מתנה כתב ליצחק על כל אשר לו כדי שיסכימו לשלוח לו בתם, וכמובן שגם אליעזר עבד אברהם היה בכלל שטר מתנה זה להיות לעבד ליצחק, אבל כל זמן שרבקה ונערותיה בתור שלוחי האב או אחיה ואמה הלכו יחד עם אליעזר, עדיין לא היה אליעזר עבדה של רבקה וכמו שנאמר במשנה מפורש כי בזמן שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל עדיין היא ברשות האב, ואין לה כל חלק ונחלה בנכסי בעלה, ומשום כך כתוב לאמר ותקם רבקה ונערותיה ותלכנה אחרי האיש ולא אחרי העבד, כי כשהלכה עם נערותיה שלוחי אביה או אמה עדיין היתה ברשות הוריה ואין אליעזר נחשב לעבד לה, ואולם אחרי כן כשנערותיה עזבו אותה וחזרו לבית אביה, והיא הלכה רק עם אליעזר שליח הבעל, נאמר ויקח העבד את רבקה וילך, כי אחרי ששלוחי האב מסרו אותה לשליח הבעל שהוא אליעזר, הרי היא ברשות הבעל ואליעזר נחשב לעבד לה.

ותקח רבקה וגו' אחרי האיש ויקח העבד את רבקה וגו' (כ"ד ט"א) מסופר על הגה"ק רבי שלמה זלמן מוואלוז'ין זיע"א אחיו של הגה"ק רבי חיים מוואלוז'ין זיע"א, שבהיותו כבן שבע כבר היה בקי במספר מסכתות. ביום החמישי בשבוע היתה דרכם של המלמדים ללמוד עם התלמידים את פרשת השבוע כולה עם פירוש רש"י. והנה הגיעה פרשת חיי שרה, התלמידים ובתוכם שלמה זלמן הקטן, ישבו וקראו לפני רבם את הפסוק "ותקם רבקה ונערותיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש ויקח העבד את רבקה וילך". הילד שלמה זלמן פנה אל מלמדו ושאל אותו: מדוע מתחילה כאשר רבקה ונערותיה הלכו אחרי אליעזר קראהו הכתוב בשם איש, כמו שנאמר ותלכנה אחרי האיש, ואילו אחרי כן כשלקח את רבקה והלך עמה קרא אותה בשם עבד. המלמד נשתתק, הרהר קמט את מצחו ולא ידע מה לענות, אז פנה אליו ואמר לו: נו זלמנקה הלא אומרים עליך כי חריף ומחודד אתה, הראיני נא את כוחך ותענה בעצמך תשובה כהלכה על שאלתך. זלמן הקטן סגר את עיניו, חשב מעט ואחרי דומיה קצרה ענה: אני חושב, כי דברי הכתוב יתיישבו היטב על פי משנה אחת, שלא מזמן למדתי אותה במסכת כתובות (דף מח) לעולם היא הבת ברשות האב, עד שתכנס לרשות הבעל לנישואין, מסר

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 5:15 ת"א: 5:15 ר"ת: 5:53

פרשת חיי שרה

זמני כניסת השבת

ירושלים: 4:00 ת"א: 4:14

לחיים רבי נפתלי

בשנה בה התרחש סיפור זה, היה חורף קשה מאד, משך שבועות רבים פקדו סערות שלג ורוחות עזות את העיירה לובלין. על הדרכים נערם השלג לגובה כזה שאיש לא יכול היה ללכת כמעט לשום מקום. פירושו של דבר היה, שהאיכרים מהכפרים בסביבה לא יכלו להגיע לעיר עם תוצרתם, ואספקת המזון נידלדלה במהירות.

מוצרי יסוד של האוכל חסרו לחלוטין, וגם פירות וירקות לא היה בנמצא, עד כדי כך שלא היו בצלים למאכלי השבת המסורתיים. עובדה זו הייתה כמעט בלתי אפשרית, שכן בלובלין כמו בקהילות רבות אחרות, המנה הקרויה ביידיש "אייער-מיט-ציבעל", המורכבת מתערובת של ביצים ובצל קצוצים, שנחשבה למרכיב שכמעט אי אפשר בלעדיו ביום שבת קודש. יהודי לובלין זכרו מקרים שבהם לא היה בשר או דגים, אך מי שמע על מחסור חמור בבצלים?

בבית הצדיק המפורסם, ה"חווזה" הקדוש מלובלין זיע"א, שררה מצוקה מיוחדת. אחרי הכל, מנהגי החסידות מייחסים חשיבות רבה לסלט פשוט זה. הם ניסו להשיג כמה בצלים בכל דרך אפשרית, אך מאמצייהם עלו בתוהו. מישוהו אפילו הצליח לפלס דרכו בין ערימות השלג עד חוותיהם של כמה מאיכרי הסביבה, אך גם להם לא היו בצלים.

בבוקר יום שישי, הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א, שהיה מתלמידיו הגדולים של ה"חווזה", קם השכם בבוקר כהרגלו, כדי לצאת לבית הכנסת של הרבי ולשפוף לבו בתפילה לבוראו. בדרכו הביתה עבר דרך כיכר השוק ושם נתקל במפתיע באיכר שהיה לו שק מלא בצלים. "הו!" אמר לעצמו רבי נפתלי, ורעיון נועז עלה במחשבתו. "זו בדיוק ההזדמנות לה חיכיתי, ברוך השם".

הוא ניגש לגוי והציע לו לקנות את השק כולו. האיכר ידע היטב את ערכה של סחורתו היקרה וציפה לעשות רווח נאה ממכירתה. לא זו העת לפשרות והנחות! הוא נקב בסכום גבוה במיוחד. להפתעתו הרבה, הסכים רבי נפתלי מיד ונתן לו את כל הכסף שדרש. אך לא היה קץ להפתעות. "אני רוצה לקנות גם את מעיל הפרווה שלך ואת כובעך", הוסיף רבי נפתלי. האיכר בקושי האמין למשמע אוזניו. הוא סירב לבקשה כשהוא נדהם לחלוטין. כיצד יוכל לשוב לביתו בקור המקפיא

בלי מעילו וכובעו? אך חבילת השטרות שבידו המושטת של רבי נפתלי קרצה לו ופיתתה אותו, ועד מהרה נסגרה גם העסקה השנייה. רבי נפתלי צעד לביתו עם שק מלא בצלים ועם פריטי לבוש חדשים בלתי רגילים.

מאוחר יותר באותו יום, הופיע איכר מחוץ לביתו של החווזה. הוא היה לבוש בפרווה בסגנון האיכרים, עם כובע עצום שכיסה את מצחו ואת חלקם העליון של פניו, ועם מגפיים מכוסות בבובץ. בשפת הגויים ובנימה המאפיינת אותם, הוא קרא: "בצלים! בצלים למכירה!" המונו חסידים הגיעו מכל עבר. כולם רצו לקנות בצלים לכבוד שבת קודש. הם התקבצו סביב מוכר הבצלים וניסו לשאת ולתת אתו, אך הוא סירב להוריד מן המחיר הגבוה מאד שנקב. ואז לפתע פתאום, הכריז כי הוא מפסיק למכור באותו יום. לא עוד בצלים למכירה.

החסידים התחננו בפניו. "אנחנו חייבים להביא ובכל מחיר כמה בצלים לרבי לכבוד שבת קודש! הוא איש דגול וקדוש. אם רק תרשה לנו לקנות לו בצלים, יבואו עליך שפע ברכות." "אם הוא כל כך מיוחד כפי שאתם אומרים, אמכור לו", אמר האיכר, "אך רק אם אוכל למכור לו ישירות, פנים אל פנים." החסידים היו מזועזעים. כיצד יוכלו להביא בפני הרבי טיפוס גס שכזה? לאחר כמה רגעי בלבול ומבוכה, הבינו שאין להם ברירה. משלחת מיוחדת הובילה את האיכר העמוס בצלים אל ביתו של הרבי.

כשהגיעו, היה החווזה עסוק בצחצוח גביע הקידוש המיוחדת שלו כפי שעשה בכל יום שישי לפני השבת. היה זה גביע מיוחד במינו, עשוי זהב טהור, בעל גילופים עדינים ומסובכים המראים אתרים מפורסמים בארץ הקודש, כמו הכותל המערבי, מגדל דוד וחר הזיתים. שמועות רבות סבבו את כוס הקידוש ואת תולדותיה.

יודעי דבר אמרו שה"חווזה" ירש אותה מאחד מגדולי החסידות של הדור הקודם, וכל מי שזכה לברך על תכולתה ולשתות ממנה, ראה ברכה רבה בחייו. אלא שלא קל היה לזכות בחסד זה. ה"חווזה" לא הרשה לאף אחד אחר להשתמש בה או אף לגעת בה. כל השבוע כולו עמדה הכוס בארון נעול עד יום שישי, ואז נהג לצחצחה עד שהבריקה ונצצה על מפת השבת הלבנה.

צִיּוּן וְנִמְשָׁל

ואברהם זקן בא בימים (נ"ד א')

איתא במדרש (בראשית רבה נ"ט ט') אמר רב אחא יש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים, בימים ואינו בזקנה, אבל כאן זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה. אפשר להבין את דברי המדרש למשל לאדם אחד שנודמן לאחת מערי ההר רחוקה מישוב וכל תושביה יהודים יראי ה' בתכלית ובין היתר ביקר במקומות הקדושים שבה וכן ביקר בבית הקברות והנה בהיותו בבית הקברות עבר על פני המצבות וראה דבר מוזר מאד, על המצבות חרוט גילם של הנפטרים זה חי עשר שנים ומספר חודשים וזה חי עשרים שנה ומספר שבועות, זה שלוש שנה ומספר ימים, והקשיש שבכולם אינו עובר ארבעים שנה. ותמה מאד על זה ואמר האם הארץ הזו אוכלת יושביה? והרי כמו עיני ראיתי בתוכה אנשים זקנים ובאים בימים. מיד ניגש אותו אדם לראש חברה קדישא להסביר לו פשר דבר, אמר לו ראש החברה קדישא, דע לך כי מנהג מקומנו מימי קדם לרשום על המצבות רק החיים הרוחניים שחי אדם על פני האדמה, והם הזמנים שניצל אותם לתורה ולמצוות, וכל אחד מאתנו מיום עמדו על דעתו רושם כל שעה ושעה שהקדיש לתורה ולעבודה וגמילות חסדים, ובעת פקודתו אנו מצרפים את השעות לימים וימים לחודשים וחודשים לשנים והסכום הכולל נטו החיים רושמים על המצבה וכל חיי ההבל שהם ברוטו לא נזכרים, כי מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש וחכמינו אמרו שלמעלה מן השמש והיא תורה ומצוותיה יש יתרון, ואם כן חיי האדם האמיתיים הם אלו שהקדיש לתורה ומצוותיה. כששמע אותו אדם דבר זה עמד וקרא בהתפעלות ברוך ה' שבחר בעם סגולה.

ועל פי מעשה זה יובן הפסוק ואברהם זקן בא בימים שאברהם לא היה זקן ברוטו אלא בא בימים בא בחשבון הימים שכל ימי חייו עלי אדמות לא היתה בהם שעה אחת לבטלה ולכן בירך אותו ה' בכל

(עטרת אליהו)

כשהביאו החסידים את "הגוי" עם שק הבצלים שלו, הבין הצדיק מיד את הסיבה לכך. "כמה אתה רוצה בעד הבצלים שלך?" שאל את האיכר, "רק רגע, לא כל כך מהר", השיב האיכר בגסות והרים ידו כאילו רצה לדחות את הצעתו של הרבי. "אני קופא מקור. אני זקוק למשקה הגון כדי לחמם את גופי ואת נפשי". היה ברור שלא חשב על כוס תה דווקא. ה"חווה" הורה למשרתו לתת לאיש כוס יי"ש, ובמהרה הונחה לפני האיכר כוס משקה חריף גדושה עד שפתה. זה הכל?" קרא האיכר כנעלב. "רק הכוס הקטנה הזו?" תנו לו את כל הבקבוק והניחו לו לעשות כחפצו", אמר ה"חווה" והפנה את גבו. כעת נראה מוכר הבצלים כמי שנעלב עלבון עמוק. "מה! אתם חושבים שאני שתיין?" צעק בכעס. "אני אראה לכם! אני אלך הביתה ולא אמכור לכם כלום!" הוא קשר את השק והיטיב את מעילו כאילו עמד לעזוב.

החסידים מיהרו לנסות להרגיעו כשהם ממלמלים בדאגה מילות פיוס. לבסוף נרגע וחיך. "אני אגיד לכם מה", הוא אמר, בהצביעו על גביע הזהב הנוצץ שעל השולחן. "אמכור לך את הבצלים שלי אך ורק אם הרבי ימלא את הגביע הזה במשקה ויתן לי לשתות ממנו." החסידים נסוגו לאחור, המומים. איש לא העז לשתות מגביע הקידוש הזה מלבד החווה עצמו. האם איכר ערל ושתוי זה ישתה את הטיפה המרה שלו מתוך הגביע המקודש? הם הציעו לו כוסות וספלים אחרים, גדולים יותר, לחוד או ביחד, אך הוא התעקש. "כמו שאמרתי לכם, רק מן הגביע הזה. אחרת אלך הביתה."

הם ניסו שוב להניאו מכך, אך כלום לא עזר. הוא פשוט סירב. בידיים רועדות ובלב כבד מילא ה"חווה" בעצמו את הגביע היקר במשקה החריף, ובמשיכת כתפיים נואשת נתן אותו בידי האיכר. זה הרימו בידו הימנית, צמצם את עיניו ובריכוז וכוונה גדולים קרא, "ברוך אתה.... שהכל נהיה בדברו." ההפתעה היתה גדולה, הדיבור נעתק מפי כולם. רק ה"חווה" הקדוש, אחרי שנעץ מבטו לרגע באיש, קלט מה התרחש. חיוך רחב התפשט על פניו. "לחיים, רבי נפתלי! אתה כל כך פיקח, מן הסתם ראוי אתה לשתות מגביע זה... לחיים!"

צ'ין אדם לחברו

מידת החסד של צדיק

מסופר על אחד מראשי הישיבות שנסע לארצות הברית כדי לאסוף צדקה עבור הישיבה. כשנכנס לבקר את הגאון רבי משה פיינשטיין זיע"א, התעניין למטרת ביקורו, סיפר לו את מטרת בואו והוסיף שהוא מתכנן לנסוע גם לטורונטו. שאל אותו רבי משה האם הוא מתכוון לבקר גם אצל עשיר פלוני בטורונטו? השיב ראש הישיבה שאכן חושב להיות גם אצלו. אמר לו רבי משה: יש לי איזה מכתב לכתוב לו, איני רוצה להטריח את כבודו, אבל אם בין כך תהיה אצלו אולי תהיה שליח מצוה ולמסור לו את המכתב? "בשמחה רבה" ענה ראש הישיבה. כתב רבי משה את המכתב, הכניסו למעטפה, סגר אותה ומסר לראש הישיבה. הגיע הלה לטורונטו, ודבר ראשון עשה את שליחותו של רבי משה, נכנס לאותו עשיר ומסר לו את המכתב, העשיר פתח את המכתב ולאחר שקרא אותו העלה חיוך על שפתיו, מסתבר שהיה זה מכתב המלצה שכתב רבי משה עבור ראש הישיבה. כשהוא עצמו לא ידע שזאת המלצה עברו, כמובן שהעשיר נתן נדבה הגונה אחרי המלצה כזאת. מדהים לראות איזו מידה מושלמת של חסד. רבי משה לא רצה שהלה ירגיש מחויב כלפיו תודה. אלא אדרבה, הוא נתן לו להרגיש כאילו הוא ראש הישיבה עושה טובה לרבי משה.

ותרונותו של החפץ חיים שהביאה

לקידוש השם

מעשה שהלך הגה"ק ה"חפץ חיים" זיע"א בעיר גרודנא על מדרכה צרה. ממולו הלך נכרי שהיה שר הצבא, מיד הזדרז ה"חפץ חיים" וירד מהמדרכה כדי לאפשר לשר לעבור, תמה הלה, מזה נחפו זקן זה להרחות מפניו? ניגש אליו ושאלו על כך. השיבו ה"חפץ חיים": בכל ימי חיי נהגתי לוותר ולאפשר לכולם ללכת בדרך בה אני עומד. הפטיר השר: "עם מידה טובה זו, אתה תעבור את חייך באושר".

איזה חכם המכיר את מקומו

מעשה בהגה"ק רבי יוסף חיים זונענפעלד זיע"א שנסע במרכבתו כשגשמים שוטפים יורדים בזרם ובסערה. לפתע הבחין באשה העומדת תחת גגון סוככת בבגדיה הרטובים על פעוטה. מיד פקד רבה של ירושלים שהיה אז למעלה משמונים, לעצור את העגלה, קפץ החוצה והתיישב ליד העגלון, ורמו לאשה לעלות ולהתיישב במושב האחורי. מתחילה סירבה האשה למלאות את מבוקשו כיון שלא רצתה שבגללה ישב הרב הזקן במקום אשר שם ודאי יתרטב, אך לבסוף הסכימה לאחר שהסביר לה שבין כה וכה אינו חוזר להתיישב שם מאחר וכבר ייעד את המקום ההוא לצורך חסד.

הילולא דצדיקא

שבת קודש כ"ה מרחשון

הגה"ק רבי רפאל הכהן אב"ד אה"ו ב"ר יקותיאל זיסקינד (תורת יקותיאל - תקס"ד)
הגה"ק רבי יצחק יואל ב"ר גדליה מליניץ (תקפ"ח)

הרה"ק רבי נפתלי מליזנעסק ב"ר אליעזר (תקצ"ט)
הרה"ק רבי מרדכי רוקח מבילגורייא ב"ר יששכר דב מבעזלא (תש"י)

יום ראשון כ"ז מרחשון

הרה"ק רבי שלום מבראהין - קודינוב ב"ר ברוך מרדכי (תרפ"ו)

יום שני כ"ז מרחשון

הגה"ק רבי רפאל אשכנזי (מראה עיניים - תקפ"ו)
הרה"ק רבי צבי לאנדמאן מקיטוב סטרעליסק ב"ר רבי אברהם (תרכ"ח)

הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק ב"ר דוד יצחק (תשנ"ט)

יום שלישי כ"ח מרחשון

הגה"ק רבי חיים הכהן רפפורט מאוטראה (מים חיים ת"ר)

יום רביעי כ"ט מרחשון

רבי יצחק שלמה גולדברג מזעליחוב ב"ר יחיאל מיכל מזוויהל (תרל"ב)

יום חמישי א' כסלו

הרה"ק רבי צבי הירש הכהן מרימנוב ב"ר יהודה לייב (תר"ז)

יום שישי ב' כסלו

הרה"ק רבי שמעירל מווערחובקה (תלמיד הבעש"ט תקל"ז)

הרה"ק רבי משולם פייביש מזאבריו' ב"ר אהרן משה (תקנ"ה)

הרה"ק רבי משולם פייביש הלוי (יושר דברי אמת) ב"ר אהרן משה

הרה"ק רבי ישראל יצחק מראדושיץ ב"ר דוב בער (תרי"ח)

הה"ק רבי עקיבא סופר (דעת סופר) ב"ר שמחה בונים (תש"ך)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פרפראות

הרה"ק ר' צבי הירש מרימנוב (יומא דהילולא ל' מרחשון) אמר פעם, שמעולם לא פגע ביהודי, רק פעם אחת שדחף וגער ביהודי שדיבר בסעודה שלישית, ואמר לו: איך ביכולתך לדבר בשעה זו, והפטיר שאינו מתחרט על זה.

פרשת חיי שרה, כ"ה במרחשון תשע"ז

שבת מברכים חודש כסלו. מולד: יום ג' שעה 4 עם 8 דק', 6 חלקים. ראש-חודש ביום חמישי.

גיליון מס' 195

שנה 4

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים (כג, א) - אמרו חז"ל, שאסתר המלכה משלה על 127 מדינות, בזכות שרה אמנו ששנות חייה היו 127 שנה. ורמז לזה בראשי התבות חיי שרה מאה שנה ועשרים ושבע, שהם גימטריה 660 כמנין אסתר. (מגדנות)

ועפרון ישב (כג, ג) - ישב פתיב חסר, כי באותו היום מנוהו שוטר עליהם מחשיבות אברהם, בדברי רש"י. ורמז לזה בתבות ועפרון ישב שהן גימטריה ובו ביום מנוהו לשוטר. (שם)

וישקל אברהם לעפרון (כג, טז) - בשעת תשלום הקמון, נזכר עפרון חסר וא"ו, מפני שעפרון בגימטריה 400, ואף האותיות האחרונות של מלוי האותיות עפרון, ע"ן, פ"א, ר"ש, נ"ו, גם הן בגימטריה 400 ואחד כנגד הכולל, מפני שאברהם ידע את פונתו הנסתרת ושלם לו מחיר מלא, ואם היה כתוב עפרון מלא, היה צריך לשלם לו 406 יחד עם הוא"ו. (שם)

ואברהם זקן בא בימים (כד, א) - ראשי תבות זבוב, רמז על היצר הרע שנמשל לזבוב, והוא מסית את האדם עד נקבה ושיבה. (שערי נסים)

דרשו חז"ל על פסוק זה, זקן זה שקנה שני עולמות, כי תבת זק"ן היא נוטריקון זה קנה נו"ן, הם חמשים שערי בינה. (המגיד מקו"ניץ)

ויצחק בא מבוא (כד, טז) - מדתו של יצחק היא דין ופחד, שנאמר ופחד יצחק היה לי. ובאור הפתוב, ויצחק בא - מהיכן בא פחד ומדא שמים לאדם? מבא - נוטריקון מי ברא אלה, כי כאשר האדם מתבונן בעולם ומלאו ורואה מי ברא אלה, אז הוא מגיע ליראת הרוקמות מגדלות הקב"ה. (רבי ירחמיאל מפסיסא)

ויצא יצחק לשוח בשדה (כד, טז) - אמרו חז"ל, שתקן אז תפלת מנחה. ורמז לזה בתבת לשוח שהיא נוטריקון לב שלם ונפש חפצה, וכך צריך האדם להתפלל לפני קונו. (לקח טוב)

ויסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה (כה, א) - בדרך צחות יש פאן רמז לדברי חז"ל, קשה זוגו של אדם בקריעת ים-סוף, כי קשה נוטריקון קטורה, שרה, הגר - והן זוגו של אדם, הוא אברהם שנקרא אדם. (עבודת הלוי)

ספורים בפרשה

תנו לי אחזת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני (כג, ד)

אחר פטירת המגיד רבי מרדכי מטשורנוביל, התפרסמו שמונת בניו כמנהיגי עדה בישראל ורבים נאותו לאורם. הצעיר שבהם, היה רבי יוחנן טורסקי שהשתקע בעיר רחמסטריןקא ועל-שמה התפרסם, והיה רק כבן עשרים בפטירת אביו. דחוק בפרנסתו היה, שכן מעטים שחרו את-פניו בראשית ימי הנהגתו, וביתו ריקם. יום אחד, הגיעה אליו משלחת מאחת העירות שבמחוז, והללו בקשו להזמין לשבת אצלם בשבת-קדש, ולאחריה יקדש חלקת אדמה ויקבע אותה לבית-עלמין לבני העירה. נענה להם הרבי והסכים לבקשתם, אך בקש מהם להמתין זמן-מה, עד שיעלה בידו להגיע אל עירתם בבקשתם. עם יציאתם, התישב הרבי לערך אגרת לאחיו הגדול רבי אהרן מטשורנוביל, ובקש מאחד הגבאים שחתנו היה עגלון, למסר את המכתב לאחיו. נטל הלה את-המכתב, והגבאים הציצו בתוכו וראו, כי הרבי מבקש מאחיו את סדר הפונות וההכנה הראויה לקדוש החלקה ל'בית-החיים', מפני שהיית צעיר לימים בהסתלקות אביו הצדיק, ולא זכיתו ללמוד מפניו דבר זה. כשקבל רבי אהרן את-המכתב מאחיו הצעיר, התעמק במחשבותיו, ולאחר מכן כתב את-חשובתו על המכתב, והשיבו לידי השליח. גם הפעם עינו בו הגבאים, טרם מסרוהו לידי הרבי, ולפליאתם הורה לו רבי אהרן כד: "טל נא את פרושו של האור-החיים הקדוש לפרשת חיי שרה, והתעמק היטב בדבריו הקדושים על פרשת רבישית מערת המכפלה בידי אברהם אבינו מעפרון החתי, ומזה תדע את כלי-הפונות והמנהגים לקדוש בית-החיים". מיד עם קבלת דבר התשובה, התעמק רבי מרדכי בדברי בעל 'אור-החיים', ולאחר זמן-מה, שלח להודיע לבני העירה כי מוכן הוא כבר לבצע את-בקשתם.

וישקל אברהם לעפרון את-הכסף אשר דבר (כג, טז)

בפרשת חיי שרה ישב ה"סוד העבודה" מסלונים ואמר לחסידיו: "ראו נא את ראש אמתנו אברהם אבינו, שהורה לנו מהי הדרך הנכונה. באשר עסק אברהם בעניני מזון, לא דקדק עם עפרון ולא נכנס לחשבון אם המערה שוה סכום פה גדול, אלא נתן לו ארבע מאות שקל כסף. אולם כאשר הגיע לענין מצוה, באשר בקש מעבדו אליעזר לחפש אשה ליצחק, השביע אותו בשבועות ותנאים מדויקים. וכמה סכלים הם אפוא בני האדם שנוהגים להפוך, בעניני מזון מחשבים ומדקדקים, ומזלזלים בתורה ומצותיה".

ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו (כד, י)

בשנת תש"ו, הלך רבי יואל מטשור לבקר את רבי מאיר אנהלר מיקורי ירושלים שנפל למשכבו, ובדרך ראה פמה ערבים מוליכים גמלים. פנה הרבי למלוי וספר: "בילדותי, קראתי את פרשת חיי שרה שנים מקרא ואחד תרגום, וכשהגעתי לפסוק זה, לא ידעתי גמלים מה הם. שאלתי את אבי, והוא תרגם לי בשפה המדברת, אך עדין לא הבנתי מה זה, שכן במקום מגורנו, לא היו הגמלים מצויים. פנה אבי אל-החלון, ואחר רגעים מספר בקש ממני להביט החוצה. לפליאתי ראיתי אורחת גמלים הולכת על אם הדרך, ומן-השמים זמנהו פדי שאביו את דברי התורה הקדושה".

היה היה

ארץ ארבע מאת שקל-כסף ביני ובינך מה-הוא

מאז ומתמיד עמדה ירושלים בראש מעיניו של בלי-יהודי באשר הוא. מעולם לא פסקו העולים לעלות אליה, ולעתים הגיעו אליה אף שירות מארגנות שתקעו בה יתד נאמן. אולם הישוב כולו במשך מאות רבות בשנים, היה נתון כולו בלחץ ומצוק בתוך תואי החומות שנבנו בידי השלטון התרפי 'סוליקון הראשון', על יסודות החומות העתיקות מימות בתי המקדש. רב הפתים בירושלים העתיקה היו בבגלותם של ערביי העיר, והללו מצצו את לשד עצמותיהם של שוכרי הדירות היהודיים, והעלו מפעם לפעם את דמי השכירות ללא רחמים. היהודים חסרי הנשע, היו נתונים למשסה בידי ערביי העיר, ללא מגן ומחסה, והללו התעללו בהם באכזריות ושחיתות. פעם הלך רבי ישעיה ברוך, מנהיג העדה האשכנזית בירושלים ונציגו של קונסול אוסטריה, שהיה איש זקן ונשוא פנים, ברחובות העיר העתיקה, ולפתע נטפל אליו ערבי חצוף ועז-פנים ודרש מרבי ישעיה, שירכיבו על-כתפו וישא אותו עליו עד-ביתו. רבי ישעיה עמד חסר ישע, כבש את-חרונו ואת-צערו על עם ישראל שנתנו בגולה, ונאלץ למלא את-דרישתו, מבלי שיהיה לו אל-מי להתלונן.

תקנה כמוסה קננה בלבם של רבים מתושבי העיר, לצאת אל-המרחב ולפרץ את חומות העיר הסוגרות עליהם. לכבש את השטחים העצומים אשר מחוץ לעיר העתיקה ולהקים עליהם שכונות מרווחות ובתים רחבי ידים, אלא שאף אחד לא ידע מהיכן הצליחו לכלכל את בני ביתם בלחם צר ומים לחץ. ובעוד בירושלים נאנקים יהודי העיר תחת מצוקת הדיור, גלגל הקב"ה מן-השמים את-הדבר ובאותה עת נקבעה בלי ידיעתם היתד הראשונה של השכונה הראשונה מחוץ לירושלים, שבקבוהיה הוקמו כל השכונות האחרות והעיר התפתחה ללא הפרע עד ימינו אנו. ויתד זו של יסוד ירושלים החדשה, לא נתקעה בירושלים עצמה, אלא ברמקסית שבאנגליה, מקום מושבו של השר הנודע רבי משה מונטיפיורי, ובנייד-אורליאנס שבאמריקה, שם התגורר נדיב בשם יהודה טורא. מונטיפיורי הכיר לראשונה את ירושלים, לאחר שבקר בה בשנת תקפ"ז, ומאז התקשר עמה בקשר איתן, וכל-ימיו התמסר למענה עד שקמה העיר וגם-נצבה. אף יהודה טורא נקשר עם ירושלים משום מעשה שהיה. פעם התקבלה בירושלים הודעה דחופה, מטעם יעד הפקידים ואמרפלים של אמרטרדט, כי שנים מצריבי הועד, יהודה טורא ושתפו ששמו ישראל, נאסרו בעלילת שוא ונתונים בספנה גדולה. נקראו רבני ירושלים להתפלל לשלוםם במקומות הקדושים, ולאחר שהרבנים מלאו את-הבקשה, שגרו מכתב אל ראשי הועד ובו ספרו על התפלות שנערכו לשלוםם של שני הנזיבים, וחתמו את המכתב בנסח התפלה: "ופדה כנאמך יהודה וישראל", ברמז על שני הנזיבים בשמות אלו שעליהם התפללו. עברו שנים מספר, ובירושלים היתה שנת בצורת ורבים רעבו ללחם. יום אחד הגיעה ארצה אניה טעונה שקי קמח ומצרכי אכל רבים להלקה לבני ירושלים, אולם שם השולח לא נכתב על-המשלוח. אף כשנפתח המטען, נמצאה הכתבת "ופדה כנאמך יהודה וישראל" על-כל שק, וידעו כלם כי ידו שלי-הנזיב יהודה טורא בדרך, ובכך הציל את ירושלים בלה מחרפת רעב. בצנאתו, הוריש טורא סכום עצום לטובת בניו ירושלים, ומנה את-ידידו רבי משה מונטיפיורי כאפוטרופוס, והוא החליט לממש את-שאיפתו ולפתח בתנופה את-העיר.

בשנת תרט"ו, יצא רבי משה מונטיפיורי למסע רביעי בארץ ישראל, ומיד עם הגיעו לירושלים החל לתור אחר פברת אדמה מחוץ לחומות העיר ירושלים, כדי להקים עליה שכונה חדשה ולפרץ בכך את חומות העיר. אחת ההצעות דברה על שטח אדמה בן ששים וששה אלף אמות מרובעות מול הר ציון, בדרך העולה לתברון, ורכישת הקרקע מידי בעליה הערבי, התנהלה בדייק כמו רכישת מקרת המכפלה בידי אברהם אבינו מידי עפרון החתי. אותה אדיבות מזיפת במסוה של ידידות ואהבה, המחפה על תאות בצע וחמדנות יתרה, ולבסוף דרישה מפרזת לתשלום מלא בכסף עובר לסוחר, והיטיב לתאר זאת ר' אליעזר הלוי, מזכירו האישי של השר מונטיפיורי, שגלה אליו בכל-מסעיו ורשם את זכרונותיו עלי ספר, וזה הוא מספרו: "אחמד אגא ד'זאר, מי שהיה לפני פחת ירושלים בימי שלטונו של מחמד עלי, והיה עוד בשנת תקצ"ט עומד בקשרים ידידותיים עם סיר משה, היה בעל חלקת האדמה שעליה מדבר פאן. כשהציע סיר משה לפניו את ענין מכירת האדמה היתה תשובתו 'הנך ידיד, אחי, בבת עיני, קח לה אותה בבת-אחת. באדמה זו אני מחזיק בתורת רשת אבותי, לא הייתי מזכרה לשום איש אפלו לא באפלי לירות, אבל לה אתנהג חנם בלי מחיר. הרי היא שלך, שלח ידך וקנהה, אני עצמי ובני בלם לה הם'. וזו היתה תשובתו לסיר משה מדי יום ביומו, כששאל באיזה מחיר היה מזכר את-תנחלתו. לבסוף, אחרי ופוח ידידותי במשך יום תמים, עד שפמט קצר לי אוצר מלים בפפה הערבית, אמר לי 'ידי אהה, אחי. בזקני, בראשי, הנני מצהיר בייך הדבר, נא לאמר לסיר משה שיתן לי אלף לירות-שטרלינג למתנה, ובכ-רגע נלך אל-הקאדי'. כשהודיעתי לו על-המחיר, לא התמהמה סיר משה אף רגע. מנה אלף לירות, הלך עם אגא ורעיו אל הקונסול האנגלי ושם נגמר הקניין, וכשבאנו אל 'המחמדה' (בית המשפט הערבי) כדי לקיים את-המקנה, מצאנו נוכחים כל חברי המג'לס שהתאספו עם השופט ומזכירו". ויקם שדה עפרון הערבי אשר בירושלים, השדה וכל-אשר בו, למקנה ולאחזה לבני ירושלים עד-עולם.

מאורות

מרדכי רוקח מבילגורי
ליום ההולוא כ"ה במרחשון תשי"ז

בנו של המהרי"ד מקלו, ורבה של העיר בילגורי שבפולין. בתקופת השואה התלהב לאחיו הגדול רבי אהרן מקלו, ולא זזה ידו מהודו ידו, עד שזכו להצלל מניא ההרריה ועלו ארצה. בארץ ישראל עמד לימין אחיו בתקומת בית בלו לאחר השואה האמה, ונודע באהבת ישראל היוקדת בו ובמסירותו לכל-אחד אשר בשם ישראל יכה. למרבה הצער נפטר בקצור ימים בן מ"ז שנה, ונקבר בטבריה. בתקופת כהנתו, נשא בהן אחד אשה גרושה, על-אף האסור שבתורה. ההירו רבי מרדכי והודיע לו כי אסור חמור יש בדרך, אולם הלה אטם אזניו משמוע. בהגיע הרגל בקש הלה לשאת את-כפיו יחד עם הפתנים על-הדוכן, כמנהג יהודי הגולה שאין נושאים פפים אלא בתפלת מוסף שבשולת הרגלים. אלא שהמתפללים מנעו זאת ממנו, מפני שהוא עבר על-דית. כשראה את רבי מרדכי, קם והכריז שאף אחד מהפנתנים לא יעלו אל-הדוכן, כדי שלא לביש אדם מישראל. מטרות היתה לעודד את האיש הלו להשובה, אלא שהדבר לא הועיל לפי שעה. לאחר מספר שנים, החל הלה להרהר בדרך, שבשטיי חדלו הפנתנים לברך את-הקעם ולבו החל נוקפו. הלך האיש ונפרד מאסורו, וכאשר הגיע הרגל הקרוב, הודיע הרב כי רק הוא לבדו יעלה על-הדוכן לשא את-כפיו, כדי לפרסם את-הדבר שחזר בתשובה שלמה. כשנודע הדבר לרבי אהרן מקלו, הפליא מאד את אחיו על כחמתו היתרה, כי בזכות אהבת ישראל שבו חזר הכהן בתשובה ושב לאביו שבשמים.

יוסיף דעת

מהו ערך הסכום של 400 שקל כסף שנתן אברהם לעפרון בעבור מערת המכפלה, בשווי של היום? ובכן שקל התורה שהוא שקל הקודש, היה שווה בערכו לסלע אחד, והוא המטבע הגדול בתורה. אך משקלו אינו שווה, וכלל אמרו חכמים: כל שקלים שכתוב בתורה סלעים, ובנביאים ליטרא (ליטרא שווה למנה שהוא 25 סלעים), ובכתובים קינטרין, חוץ משקלי כסף שהיו קינטרין, שאמר "כסף מלא יתנה לי". ערך הקינטר מאה מנה כדברי רש"י כנבא מצינע (וכבר תמוה על דברי במסכת בכורות שמשקלו מאה סלעים). המנה 100 דינרים, ומכיוון שמשקל הדינר הוא 4.25 גרם סף, הרי שמשקל מאה מנה הוא 425 קילוגרם סף, והוא משקל כל שקל אחד מ-400 השקלים ששילם אברהם. בחשבון כללי של 42.5 כפול 400 שקלים, שילם אברהם סך של 17,000 קילו סף, ששווה כיום בערך 8,000,000 (שמונה מיליון) דולרו (בחישוב \$480 לקילו סף) וזאת על מערה ישנה וחלקת שדה מלאה טרשים. את חשבון הערך, הישב כבר רבי אשתורי הפרחי ב"כפתור ופרח", וכתב: "היה הקניין מאות דרהם". בתורה מסיני מצא רמז בתבנית 'כסף מלא' שאמר עפרון, שהו נטרטוק מ' אלף סלעי כסף, כי לפי החשבון שכל שקל שנתן אברהם היה מאה סלעים, הרי ש-400 שקלים הם 40,000 סלעים, וכשאמר לו עפרון וזה, הבין אברהם שהוא דווש את הסכום המופרז הזה, ולכן שקל לו שקלים גדולים עוברים גסוחר. 'באמרי יהושע' מצא רמז לדברי התרומת הדשן, ש"מנהג מדינת אוסטריה ואנגליה, לתת ככתובה לבתולה 400 ליטראן, ומכיוון שאמר חז"ל שהבעל חייב בקבורת אשתו תחת כותבתה, יוצא שאברהם שילם לקבורת שרה 200 ליטראן, כי נקברו שם שמונה אנשים ובחלוקה של 400 שקל סף שמונה יוצא 200 ליטראן לכל-אחד, ומכיוון שהמנהג הוא שהחתן מבכיל ככתובה את סכום הנדוניה, לכן כותבים 400 ליטראן כפול ממה שנתן לשרה בקבורתה...

מה יצא הדבר

העלוי מטרונג'רוד, זה היה בנויו של רבי חיים הלברשטם מצנז בעל 'דברי חיים', בימי עלומיו, על-שם עיר הולדתו. באשר הגיע לפרק 'האיש מקדש', זרמו לבית אביו רבי אריה ליבוש הצעות שדוכים קוסמות מצד נגיידים רבים שבקשו לקחתו כחתן לבתם, והספיקו לשלם עליו הון רב, אך מה יצא הדבר שנעשה חתנו של רבי ברוך פרנקל-תאומים בעל "ברוך טעם", ומר השמים זכורו להכנס לבית רבה של ליפניק, שנודע באחד מגאוני הדור המפלגים, ומעשה שהיה פך היה.

יום אחד, הזדמן לטרונג'רוד תלמיד חכם צעיר בשם רבי יהושע השיל פרנקל-תאומים, שהיה בנו בכורו של ה"ברוך טעם", ולימים נעשה רבה של קומרנא. באותם ימים עסק במסחר, אך עשה את תורתו קבע ומלאכתו עראי, וכאשר התפנה מעסקיו, פנה אל בית-המדרש המקומי ללמד תורה. בשהותו שם ראה בחור צעיר לימים שלומד בהתמדה ושקידה, והתרשם ממנו עמוקות. נכנס עמו בדברי תורה, ומרר מאד גלה כי הוא עלוי מפלג בתורה וגאון מפלא. המשיך רבי יהושע השיל לתהות על-מקננו, וכאשר שמע את פרטי משפחתו ויחוס אבותיו, גמלה ההחלטה בלבו. עוד באותו יום שגר מכתב מהיר לאביו, ובו תאר באפן נלהב את המרגלית היקרה שמצא בעיר טרונג'רוד, והציע לשדך את הבחור העלוי עם אחותו המצינת רחל פיגא, שהגיעה לפרקה. בהשגחה פרטית מפלאה, שהה רבי אריה ליבוש, אביו של העלוי דנו, באותה עת בעיר ליפניק, והיה יוצא ונכנס בבית הרב דמתא ומשוחח עמו בדברי תורה. ובעוד האורח יושב אצלו, הגיע המכתב ממנו ובו ההצעה להשתייך עמו. הוא ראה בכך אצבע אלפים, ואף גלה את הדבר באוני אורחו, אלא שדבר אחד עוב בעדו מלומר לדבק טוב. הצעת שדוך אחרת עמדה אז על-הפרק, ובנו של הגאון הנודע רבי אפרים זלמן מרגליות מברוד, שזכה לתורה וגדלה במקום אחד, הצע בעבור בתו של רבי ברוך. "ההצעה הגיעה לפני חדשים מספר", ספר רבי ברוך לאורחו, "ואף הבעתי את-הספקי. אלא שהודעתי, שרק אם תבוא תשובה חיובית עד חמשה עשר בשבט, אגמר את-הענין בפי טוב". אותו יום שבו הגיע המכתב, היה ראש השנה לאילנות, חמשה עשר בשבט, ולכן בקש רבי ברוך מאורחו להמתין עד הערב, ואם לא תגיע תשובה חיובית מברוד, יגמר עמו את-השדוך המצע למזל טוב.

עם הכנס רבי אריה ליבוש אל בית האכסנייה בה שעה בזמן בקורו בעיר ליפניק, נכנס לשם אדם נוסף. הלך היה שליח מברוד, ובידו אגרת עם תשובה חיובית מרבי אפרים זלמן מרגליות, אלא שמרוב עיפותו מהדרך נכנס אל-המלון, אכל סעודה דשנה ושתה יין משבחה, ופנה לניח מעט. שנתו התארכה יתר על-המדה, וכאשר קם ממשכבו ראה כי הלילה כבר ירד, ולכן דחה את השליחות עד למחרת בבקר. מגלי שרבי אריה ליבוש ידע כי השליח מברוד שוכן בחדר סמוך אליו באותו מלון, שב אל רב העיר, וכאשר שמע ממנו כי לא התקבלה כל תשובה מברוד, ראו בכך סמן מר-השמים והשניים לחצו ידים והתקשרו ביניהם בקשרי שדוכין למזל טוב. ויהי בבקר, נודע בעיר על השמחה בבית הרב הנערץ, והשמועה הגיעה אף אל השליח מברוד שאחר להשכים קום. אחז בהלה, אץ השליח לבית הרב לשבירו מכתבו של רבי אפרים זלמן מרגליות, ודרש מהרב לבטל את התקשרותו עם רבי אריה ליבוש, ולהוציא לפעל את-השדוך מברוד. עמד רבי ברוך נבדו ולא ידע לשית עצה בנפשו, אולם מחתנו סרב לבטל את ההתקשרות ואמר: "הרי הדבר גלוי לעיני-כלל, כי מה יצא הדבר, ומר-השמים עכבו את-השליח בדרמו, כדי שהשדוך עם בני יצא אל-הפעל", ורבי ברוך הסכים עמו.

בשנודע לתלמידי רבי ברוך על קשרי השדוכין שרובם ערד ללא ראית פני החתן, היה הדבר לפלא בעיניהם, והם החליטו לשגר לטרונג'רוד שני עלויים מפלגים, כדי לתהות על-מקננו של החתן. יצאו השניים לדרכם, וכשהגיעו לטרונג'רוד, נכנסו לבית-המדרש המקומי, וזהו על-מקננו את החתן המדבר. בהיותם תלמידי חכמים מפלגים, זהו אף הם מיד כי רבם זכה בעלוי מפלג, אלא שלחודתם גלו כי בעל-מום הוא הבחור, שפן חגר מפדה הוא ונדלו אחת קצרה מחברתה. שתקו השנים מפני כבודו של הבחור, אולם בשחזורו לליפניק, לא הצליחו לכלא בלבם את התגלית המועישה, ועד מהרה הפך הענין לסוד גלוי, ובבית הרב רבתה המבוכה. רבי ברוך לא ידע את-נפשו, והוכיח את-בנו שהציע את-השדוך, על שהעלים מידעו את דבר מימו של הבחור, והלה הציע לזמן את החתן לטרונג'רוד, כדי שהאב יתרשם מגאונו הגדולה, וישפיל לשכנע את בני ביתו כי עליהם להעלים עיניהם מחסרונו, מפני שעתיד הוא להיות גדול הדור. שבועות מספר לאחר מכן, הגיע החתן העלוי לבית רבי ברוך, ונועד לשיחה עם הפלה המיעדת. כפי המספר, שוחח עמו זמן-מה, וכשיצאה הודיעה להוריה, כי היא שמחה על השדוך המיוחד שגפלה בתלמה ועל-פינה היתה נסוכה ארשת שמחה וגיל. יודעי דבר ספרו, כי בהנכסה בקש ממנה החתן להביט בראי, ולתדרתה ראתה את-עצמה כשהיא צולעת על-זרקה. לפליאתה ספר לה בריאותה, כי היא היתה עתידה להולד חגרת, והוא קבל על-עצמו את-מומה. כשישב רבי ברוך ושוחח בתורה עם החתן הצעיר, נדהם מגאונו ואמר: "אמנם רגלו של חתני עקמה, אבל מוחו ישר וסלול". והלאו וכל השדוכים שבעם ישראל יעלו יפה באותו זוג, שהעמידו את בית צנז הנודע לתלה, וזכו לדור ישרים יבדו, בנים ובני-בנים, גאונים ומרביצי תורה, צדיקים ואנשי מעשה, עד דורנו אנו.

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

עשרה גמלים מוגמלי - פרוש, טעם קחתו עשרה, כי בערך גמלי אדניו בלוקח אחד היו, וזולת זה היה מספיק באחד. עוד יצאה, שלקח עשרה גמלים פרוש, הרבה, על-דרך אומרו טוב לך מעשרה בנים, ואומר מוגמלי אדניו פרוש, מהמיתרים לצרכו, המבחרים אצלו, כדי שישענו הרבה, וזא לשלל שאר הגמלים שהיו לאברהם מפלל הנכסים, ואומר וכלי-טוב פרוש, כל מבחר שבקניי אדוני, וזה ואבנים טובות ומרגליות. והטעם, אם לא תרצה לבוא אחריו, יראה בית-נכותו. גם לאם יתחבי במהר, ראה כי יש ממה להרבות מהר ומתן, ואומר בידו - פרוש, שבדיו: טרם פלה לדבר - פרוש, בעודו אומר עס-אדני והנה רבקה, והוא פרק בא סמן, כי היא זאת שראויה להיות עס-אדנו:

רבקה יצאת - פרוש, מסבכת יצאה מהזולת. לצד תפלת אליעזר עשה ה' שתצא באותו רגע, לא קדם ולא אחר, כדי שלא יפסל באחרת, כי היא זאת אשר יקדה לבתואל וגו', היא בת-יוגו שלי-צחק:

הגמליאני נא וגו' - הנה המעט ממה שהתנה לשאל, כי הוא אמר ואמר אליה הטיינא כדף ואשתה ועתה אמר הגמליאני פרוש לשון גמיעה, גם אמר מעט, גם לא אמר שתטה היא כדה להשקותו כאשר התנה. טעמו הוא על-פי דבריהם ז"ל, שראה שעלו המים לקראתה, וסמן זה הוא מבקש שאינו מצוי בנגות הנכנעני, כי אם בידע ברוך וקדוש באברהם, גם מזלו הראהו כי היא זאת. לזה היה ראו עלי-התנאים שהתנה, שמא לא תקים אותם, ונמצא הוא מספיד מבקשו על-ידי תנאו, לזה היה ממעיט בכל-האפשרויות בתנאיו, כדי שיהיה נקל בעיניה לעשותם: על-ידיה - פרוש, שהקלמה כאלו נעשו כשעור זה. ועשה הדבר לצד הצדיקו בהשגחת ה' עליו, ומסנים המצדיקים שראו עיניו:

דברי הימים

כ"ח במרחשוון תקל"א, נפטר רבי ליבר הגדול מברדיטשוב, מגדולי הצדיקים בדורו, דור רביעי למקובלים רבי שמשון מאוסטרופולי ורבי יחיאל מיכל מנעמירוב הי"ד, שנהרגו שניהם בפרעות שנת ת"ח, וכן היה מצאצאי בעל 'מגלה עמוקות' בזכותו הוקמה העיר ברדיטשוב שנקרא תחילה ליברטשוב על שמו ואחר-כך קוצר השם. מסורת היא, ורבי ליבר ציווה את צאצאיו שלא להשתדך עם כהנים, ויש אומרים שההוראה ניתנה כבר בידי זקנו רבי שמשון מאוסטרופולי, ונתן לזה טעם מפני שהם מזרע דוד המלך, ולהם כתר מלוכה ולא כתר כהונה. אולם מסורת נוספת ותמוהה מובאת בספר 'שרשרת זהב', שם מזכיר תחילה את דברי הוזהר על שנת ת"ח שדרשו עליה את הפסוק שבפרשתנו "ויענו בני ח"ת", ומספר על רבי שמשון מאוסטרופולי שחיפש ארבעה גדולי ישראל שיקבלו עליהם להיהרג על קידוש השם כדי להציל את כלל ישראל, וכל אחד מארבעת הצדיקים יגן על רבע מכלל ישראל, ובחר רבי שמשון את רבי יחיאל מיכל מנעמירוב, "ואת רבי ליבר הגדול שהיו נקראו ליבער דער גרויסער מעיר בארדיטשוב", ואת הש"ך רבי שבתי כהן, "והש"ך ז"ל לא היה מסכים, באומרו שהוא צריך עוד לטיים ולגמור הש"ך על יורה-דעה. וכשקיבלו תשובת הש"ך ז"ל, ציווה תיכף ר' ליבער הגדול לבניו שלא לשדך עם כהנים עד ביאת הגואל, בכדי שלא יבואו בניו בקשר שידוכין עם משפחת הש"ך, ואמר שזה אכזריות של כהן שלא ירצה להסכים להציל רבע ישראל בחלקו". ובכך טעה והחליף את זמנו של רבי ליבר, שנולד רק בשנת תכ"ח ונפטר בשנת תקל"א בהיותו בן 103, והקדים את זמנו עד שנת ת"ח. אולם קשה לקבל דברים כה קשים על רבנו הש"ך, מאורם של ישראל, מוטב שישתקעו.

משבח

להתחיל מבראשית

בפעם השלישית!

רב המכר העולמי בכרך שלישי חדש.

לחשיב בכל חטיבת המצוות והתובחוח
לפרטים והזמנת מרוכזות במחיר מיוחד: 052-5806777 +972 • 5806777@gmail.com

בשהגיע אליעזר עבד אברהם לבית בתואל ולכן נאמר 'ויבא האיש הביתה ויפתח הגמלים וימתן תבן ומספוא לגמלים', ואמרו חז"ל במקור שהתיר את זממיהם של הגמלים, מפני שאברהם אבינו היה זהיר מאד מזבל, וכדי שלא יאכלו הגמלים משדות זרים, היה זומם וחוסם את פיהם, ולא היה סומך על הגמל שהגמלים לא יאכלו. כמו שמספרים חז"ל על חמורו של רבי פינחס בן יאיר שלא אכל שעורים שאינם מעשרים, והיה לסמל וזגמה בקמה צריך לשמור על קמון הזולת.

אחת השאיפות הגדולות של ה'חפץ חיים' היתה, לחבר פרוש על התלמוד הירושלמי, זאת שאיפתו זו בטא לא פעם באוני מקרביו. אולם השנים נקפו בו אחר זו, במהלכן זכה את עם ישראל בחבורי הנפלאים, אולם את רעינו לחבר פרוש על הירושלמי ונח. פעם שאלוהו מקרביו על-פה, ונפעמו לשמע תשובתו: 'הרי הירושלמי עם המפרשים שלו, הריהו כספר החתום. ומפיון שאין לי קמון להדפיס את-פרושי, וצטרף המדפיס להשקיע קמון רב להוצאות הדפוס, ומדוע ירסיס לכה? מפני שיהיה סבור שכלם ירצו לקנות את החבור של ה'חפץ חיים', אולם את-האמת אני יודע, שרק מעטים ירצו את הספר הלו, ונמצא שהמדפיס יפסיד את-כל ההשקעה. ותרתי אפוא על שאיפתי וחלומי הגדול, כדי שלא אגרם חיללה נזק כספי למדפיס'.

בשכונתו של החזון אי"ש, התגורר ילד אחד שהיה נכנס ויוצא בבית, ופעם עלה אל עליית הגג, וחסט בשקי הדאר שעמדו שם למשמרת. היו שם מעטפות שונות, שבחלק מהן היו בולים, שהכנסו לשם בידי הפונים אל החזון אי"ש, כדי שיוכל להשתמש בהם בשעה שהוא משגר אליהם את-תשובתו. בתמימותו חשב הילד, כי החזון אי"ש אינו מודע לאותם בולים שמצאיים במעטפות, ולכן קרע אותן, ואת הבולים הביא אל החזון אי"ש ב'מציעה' שמצא במעטפות. למראה הבולים נרתע החזון אי"ש לאחוריו, ופנה אל הילד בנחת בשאלה אם הוא זוכר באילו מעטפות היו הבולים מנחים, מפני שהוא חפץ להשיב את-תמונתם למי ששלחם אליו. אולם הילד השיב בתמימות, כי קרע את-המעטפות והשליכן לאשפה. הצטער החזון אי"ש על-הדבר, ומיד שלשל אל קפת הצדקה שבביתו, מעות גטון כלי-הבולים שהילד הביא לו, לזכות בעליהם.

בתקופה האחרונה לימי חייו, נזקק הגר"ז מבריסק לעבר בדיקות וצלומי רנטגן, והללו התבצעו בבית הרפואה 'בקור חולים' בשעות הלילה, כאשר המקום ריק מאנשים שעלולים להפריע למנוחתו. לאחר שהתמיהו הבדיקות המפרכות, התישב הרב לנח מעט, אולם כיון שגם בשעת יסוריו לא חזל לרנע מלהרהר בדברי תורה, עלה חושש במוחו והוא בקש לרשש אותו על-גבי גליון לכל יסבח ממנו. לבקשתו, מסר לו מנהל מחלקת הרנטגן דאז, דוקטור שמעון שרשבסקי, גליון ניר, אולם הרב לא נטלו, ורק לאחר שזדא שהנייר הוא רכושו הפרטי ולא של בית הרפואה.

מעשה ביהודי פנדקאי אחד, שמצא את-פרנסתו מבית מזיגה שחבר מהפריץ המקומי, ונכרים רבים היו מקברים אצלו כדי לשתות יין-שרף, והוא היה נובה מהם מחיר מלא. פעם נכנס אליו נכר אחד שבקש לשתות משקה משפר, אולם מכיון שלא היה בידו מעות במזמן, משפן אצל הפנדקאי את הגרזן שלו עמו היה חובט עצים. הסכים הפנדקאי, ובשראה את הגרזן המשבח, חמד אותו בלבו והחליט לקחתו לעצמו. לאחר יומים, כששב הנכרי ובקש לשלם את מחיר המשקה, הכחיש היהודי את-העניין בלו, והגוי יצא משם בפזי נפש. לאחר שלא היה שום הוכחה בידו, לאחר שנים נפטר הפנדקאי לבית עולמו, ולאחר כמה שנים מסתיירתו, התגלה לבנו בחלומו, ובקש ממנו להשיב את-הגרזן הגנוב שבגידו לגוי פלוני, מפני שאין לו מנוחה בעולם העליון עקב גנבתו. התפלא הבן הודף בדי החלום, והביע את תמיהתו בפני אביו, מדוע המתין כמה שנים עד שהתגלה לפניו כדי להשיב את-הגזלה לבעליה. ספר האב, כי בימים אלו מת יהודי אחד שהמיר את-דתו, ועלה לגדלה עד שנעשה גנרל צבאי נודע, וכשעלה השמיקה דנו אותו בחמרה על מעשיו הרעים שהיו רבים מספר, ולא חסכו ממנו בחשבון עונותיו אפלו דברים פעוטים שאדם דש בעקביו. 'וכשראיתי את חמי הדיון, נהדתי לנפשי ונזכרתי בדבר הגרזן שגזלתי, וכדי שלא ידעו אותי בשמים על-פה, מהרתי לבוא אליך בחלום כדי לתקן את-הדבר'. וייקץ הבן והנה חלום, אולם לתמיהתו נודע לו, כי אמנם ימים ספורים קדם לבן, מת אותו גנרל מומר, וידע כי החלום הוא חלום אמת. מיד פנה לחפש את אותו נכרי, וכאשר מצאו שאל אותו: 'האם הפרת את אבי הפנדקאי פלוני?' אדמו פניו שלי-הגוי, והוא אמר מיד: 'בזדא שהפרתי אותו, הרי הוא היה גנב בזוי, ונגב ממני פעם את הגרזן שלי'. מיד פיסו הבן, שלם לו את מחיר הגרזן בהנהגה ובהנהגה ובקש ממנו למחל לאביו, ומאז לא שב האב להופיע בחלומו.

בשיבת 'קול תורה', בה פהו רבי שלמה זלמן אוירבך בראש ה'שיבה, השתכנה בשכונת בית וגן, בקשו להעמיד לו מונית שתסיע אותו מביתו שבשכונת שערי חסד הרחוקה, אולם הוא סרב כדי שלא להשתמש לעצמו בכספי ה'שיבה. רק כאשר הציעו לו להקדיש חצי שעה נוספת ללמוד עם תלמידי ה'שיבה, הסכים לנסע במונית, בתמורת הזמן הנוסף שהקדיש לשיבה.

מטעים

ארבע מאות שקל-כסף ביני ובינך (טו, כב)

תבת ובינך מטעמת בטעם טרחה, שהוא טעם מפסיק יותר מהתביר שבתבת כסף, מפני שעפרון חשש תחלה שמה יתחילו אברהם את המטבעות שלו, שהרי אמרו חז"ל שבמטבע של אברהם היו תקוקים וקו וזקנה מצד אחד, בחור ובתולה מצד אחד, ולכן התבות ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מהברות יחד, וההפסק העקרי הוא אחר תבת ובינך ולא אחר כסף, כי עפרון רמז לו, אם תתחילי ארבע מאות שקל כסף שרק ביני ובינך הם מקרים, מה היא? איזו תועלת תהיה לי מזה? ומה הבין אברהם שהוא רוצה שקלים גדולים שמתקבלים בכל מקום, ונתן לו כסף עובר לסוחר, (מעל שמאל)

ויאמר ה' אלקי אנכי אברהם (כד, יב)

תבת ויאמר בטעם שלשלת שנקראת באריכות ובהטעמה, ואחריה יש פסק ו המפסיק בינה לתבה ושאריתיה, ורמז יש פאן לתפלתו המתונה של אליעזר, שאחרי-עלפי שהגיע לעת ערב ורצה שה' יצליח בעדו לסים שליחותו ביום, ולכן רץ לקראת רבקה ואף עליה נאמר ותמחר ותער פדה כדי שהגם יתקיים בדרך הטבע עד דת החשבה, אולם למרות הפזונו, דבר אל הקב"ה במתענות בשעת התפלה, ולכן מטעמת התבה ויאמר בשלשלת שנקראת לאט ואחריה פסק, כמי שמכין עצמו לתפלה ונה מטע, ואחרי-כך מתחילו, (המסולאים כב)

מדגש

הבטוי 'עם-הארץ' מופיע בפרשה פעמים, ובתנ"ך ד פעמים רבות, וכלם במשמעות של קבוצת אנשים היושבים בארץ, אך כבר בעזרא נאמר 'והתעבדו זרע הקדש עמי הארצות', ובטו הוא מבוזבז שלילי. בלשון חז"ל קבל הארצות 'עם-הארץ' משמעות של אדם יחיד שאינו מקפיד כראוי על המצוות, בעוד ה'חבר' שומר עליהם כראוי, וגם במשמעות של אדם שאינו בקי בתורה. מכאן נוצר הבטוי 'בור ועם-הארץ', בעוד בלשון חז"ל יש הבדל ביניהם כמובא במסכת אבות 'אין בור ירא חטא, ולא עם-הארץ חסיד'. במדרש רבה שבדפוס כבר חזר הבטוי 'עמי הארצות', כפי הבטוי השגור 'עמרץ' או 'עמרצים', שניו משמעות דומה לזה ארע עם השם 'זוי', שבתנ"ך משמעותו גם אמה, ובלשון חז"ל משמעותו אדם פרטי שהוא נכרי ואינו מודע ישראל, ונוסף לו גם השם זויה לנכבה.

ממלה

חברי ה'הברה קדישא' שבעיר סלונים, היו מחבבים את ה'טפה המרה' אולם דעתו של רבי איוזל הריף לא הייתה נוטה מכה. פעם ראה אותם שבים מבית הקברות, שרגליהם מטות לכל מרב שתיה. נאנה ואמרו: 'תמיהה גדולה יש לי עליכם, שהרי אתם חוזרים מעולם האמת, איש כל רגלים אי לכס כשקר'... וחסוסי ואמר: 'ונוהגים אתם כמו עפרון החתי, שבשעה שפנה אברהם אבינו ממנו את מערת המכפלה, נכתב שמו 'עפרן' חסר וא"ו, אולם מיד לאחר מכן נאמר 'ויקם שדה עפרון' מלא וא"ו, כי בשעת קבורת שרה, היה עפרון מלא במתכבם'...

"ומשמע ודומה ומשא" - השומע חרפתו והוא נותר דומם ואינו משיב, הרי הוא נושא שכר על-שתיקתו, ומה שכרו? "חדד ותימא" - זוכה לחיות מחדד וחרוץ בתורה, "יטור נפיש" - והקב"ה נוטר את-נפשו, "מקדמה" - זוכה ללמוד את-התורה שנתנה משנים קדמוניות, (הרשב"ש הקדוש)

מדות והליכות בראי הפרשה

מדות טיש

נושא השבוע: תקון המדות

פרשת
חיי שרה

מבית
שבת טיש

מתוך הספר
"מדות טיש"
שיצא לאור
בעזרת השם
על-ידי פרשות השבוע

משבה

מאמר פתיחה

מדגש מהות המדה

עבודת תקון המדות, היא עבודה תמידית שעליה צריך האדם לעמל בכל ימי חייו, והיא אבן יסוד שבלעדיה אין חשיבות גם לחלק שבין אדם למקום. זו עקר מטרתו של האדם בעולם, כפי שכתב רבי סעדיה גאון, שכל בריאתו היא בשביל לשבר ולתקן את מדותיו הרעות והטבעיות. הראשונים נחלקו אם תקון המדות נחשבת כמצוה מן התורה, כחלק מהמצוה להתפנות לקב"ה וללכת בדרךיו, או שהיא יסוד למצות, כפי שכותב רבי חיים ויטאל ב'שערי קדושה', ש'בהיות מדות הרעות קבועות באדם, נמנע מלקיים התורה והמצות, וגם אם יקיים? יהיה שלא לשם שמים ובטרח גדול". וכך באר הפלי יקר' את השטעם שהתורה פתחה לאחר קבלת התורה בפרשת משפטים, שעוסקת במצות שבין אדם לחברו, מפני שהוא היסוד לכל, שהרי דרך ארץ קדמה לתורה, "והיא ההקדמה לתורה" כפי שאמר הרבי מקוצק, "וכפי ההקדמה אפשר ללמד על-טיבו של הספר, כך לפי המדות שבאדם נכרת התורה שבו". וכך גם כתב בעל "חובת הלבבות", שהתורה והמצות מתחלקות לשני חלקים, חובות האירים שבהן מקיימים את המצות בפעל, וחובות הלבבות שבהן מתקנים את המדות וההליכות. ולדעת הרמב"ם, מהנה תקון המדות אמצעי חשוב מאין כמוהו להשגת החכמה ועשיית רצון השם, באמצעות ההליכה בדרך המצוה במדותיו. במשך הדורות התחברו ספרי מוסר רבים בידי הקדמונים לתקון המדות, שבהם חובה על האדם להגות תדיר, כדי לעמוד על המשמר לתקן את מדותיו ולשפרן.

רגיל היה הרבי ר' בונים מפשיסחא לומר, פי עקר עבודת המדות צריכה להיות אצל האדם בימי נעוריו, ואם לא ישקיע בהן בצעירותו, ובצבצבו החוצה אותן מדות משחתות שהצליח להסתיר בימי חייו, ויתגלו שרשי הרע שברבו. וכבר כתב בן הרבי ר' אלימלך מליז'נסק ב'צעט'ל קטן', ש'האדם לא נברא בעולם רק לשבר את הטבע, לכן יזרו את עצמו לתקן מדותיו בשנת שמונה עשרה דוקא, ומשם ואילך מן השמים יעזרהו להיות מוסיף והולך בשבירת מדות הרעות עד תמם".

דגמה שלילית ליסוד זה, מהנה דמותו של לבן הארמי, כפי שהאריך המשיג רבי יחזקאל לוינשטיין ואמר. בפרשתנו, פרשת חיי שרה, אנו מוצאים כיצד רץ לבן אל האיש החוצה אל העין, ורש"י מפרש: "למה רץ ועלמה רץ? ויהי כראת את הנפס'. אמר עשיר הוא זה, ונתן עיניו בפמון". ובכן, כשם שרץ לבן לקראת אליעזר עבד אברהם מחמת תאוות הפמון והתמדה שהיתה בו, כך רץ לקראת יעקב אבינו כשהגיע לחרו, כפי שמפרש רש"י: "וירץ לקראתו" - כסבור ממון הוא טעון. ויחבק לו' - כשלא ראה עמו כלום, אמר שפוא זהוים הביא והנם בחיקו. וינשק לו' - אמר שפוא מרגליות הביא והם בפיו". ויודעים אתם כמה שנים עברו מאז רץ לבן לקראת אליעזר, עד שרץ לקראת יעקב? ובכן בחשבון פשוט נגלה, שעברו מאז תשעים ושבע שנים! שהרי רבקה אחות לבן, יצאה מתרן כשהיתה בת שלש שנים, ועד שנולד יעקב עברו עשרים שנה שהיתה עקרה. וכשיצא יעקב מבאר שבע, היה בן ששים ושלוש, כפי החשבון המפורט של רש"י, ואל לבן הגיע אחר ששהה ארבע עשרה שנה בבית מדרשו של עבר, נמצא שעברו מאז תשעים ושבע שנה, ועדין לא נסלחה של אותו זמן ממרא, ולא נעלמה מפניו תאוות הפמון שבו, אלא אדרבה, הלכה וגברה והתעצמה בקרבו. וזאת מודיע? מפני שלא עמל בימי עלומיו על-מדותיו הלקויות ולא נסה לתקן. ועל-פי זה דרשו את דברי התנא במסכת אבות: "הקנאה והתאוה והפבוד, מוציאים את האדם מן העולם", שאם האדם לא עובד על-עצמו לרפש מדות טובות בימי עלומיו, אזי משתרשות בתוכו המדות הרעות, והן מלוות אותו עד זקנה ושיבה ויוצאות יחד עמו מן העולם...

דברים חוצבים ונוקבים ביסוד תקון המדות וחשיבותו, פתב החזון אי"ש בספרו "אמונה ובטחון", ובהם הוא מעמיד את היסוד האיתן, שעבודת תקון המדות אינה עבודה נפרדת מעבודת האדם בינו לבין קונו, אלא הם חטיבה אחת ושני יסודות הקשורים זה לזה ולא יפרדו. ומי שאין לו מדות מתקנות, אין לו כלל שכיחות עם עבודת השם, לא בין אדם למקום ולא בין אדם למקום. בראשית דבריו הוא קובל על ההבנה הפוטעית שהתקבלה על-לב ההמון, ש'תקון המדות מתחס לאלה המצות שהן בין אדם לחברו, וחובת היראה בשביל מצות שבין אדם למקום יתברך". ומהבנה זו קיימת הדעה, כי יש בני אדם שלמים במצות שבין אדם למקום, וחסרים בתקון המדות והם רעים בין אדם לחברו". אולם הוא דוחה הבנה זו בשתי ידיו, וכותב "פי באמת זה שמדותיו כברתן ולא התקנו על-פי המוסר והדעה, והוא מסור ביד יצרו ואין יצרו מסור בידו, לא יתכן שיהיה שלם במצות שבין אדם למקום!" ואף אם נראה את האדם הלז מקיים מצות במדה ידועה, אין זה אלא בגלל שלא היתה לו בנפשו התנגדות לקיים המצות, אבל ברגע שיגיע למפגש כזה, כאשר המדות הפגומות שלו ימשכו אותו כנגד המצות, אזי לא יעשה אותן. וכדגמה ומשל הוא כותב: "ומעשים בכל יום, שהחיד הזה לא עלה לתורה כאשר קראוהו לעלות, כאשר חשב שלא לפי כבודו היא זו המנה שחלק לו הנבאי. וכרגע לא חת מפני שאמר 'ועזבי ה' יכלו' - זה שקורין לו לעלות לתורה ואינו עולה. זאת אומרת, שאדם זה מקלקל בשרשו שיצר הרע שופטו, וכל עשית מצותיו הן פרי ההרגל הפתאומות לכבודו ולתאוה ולמהלך חייו. אבל נסה נא לפגע בו, כי אז יתפך הקערה על-פיה"...

קל יותר לאדם להיות הש"ס פלו שגור
על-פיו, מלשרש מדה רעה אחת מקרבו,
עד שלא ישארו אצלו שום שרש וענף

מפנה... (רבי ישראל מסלנט)

נמשל

למה הדבר דומה

יגיע לידי נסיון, יבוא ללא ספק לידי בדיקה. שתיקה של מבוכה השתתרה בטרקלין המלכותי. טענתו של הרב ערערה כמעט לחלוטין את שיטת ההגמון, וכלם נותרו נבוכים ומבלבלים. "ובכן", הפר המלך לפתע את הדממה הכבדה, "מפנין ששמענו פאן משניכם דברי חכמה ותבונה, מכריז אני בזאת על פסק זמן של חדש ימים, ובמהלכו ינסה כל צד להוכיח את צדקת דבריו, ונראה מי יגבר על מי". כלם התפארו לעסוקיהם, והרב היהודי השקיע את עצמו בלמוד התורה ושכח מפלעגן הופות שהיה לו לזרוא. בתם חדש הימים, ישב הרב ולמד בביתו, ולפתע קפץ עכבר קטן על השלחן והתרועע בין הספרים. נסה הרב לגרשו, אולם הלה שב ונתר עליו, וקפץ אל תוך קפסת הטבק הגדולה שהיתה על השלחן. בלי משים, טרק הרב את מכסה הקפסה והמשיך ללמוד. לפתע הגיע אליו שליח בהול מארמון המלוכה, ובדיו הזמנה להגיע אל המושטה הגדולה שהכין ההגמון פרידריך בארמון המלוכה. מהר הרב לבש את מעילו, הניח כהרגלו את קפסת הטבק בכיסו, ושם פניו אל הארמון. האולם היה ערוך כיד המלך, כלם הסבו ליד שלחנות ערוכים, ולפתע השלחן הס. אל האולם נכנס חתול זקוף קומה, הולך על שתיים, כשעל פפות רגליו מנח סס כסף ועליו בקבוק יין וכמה פוסות זכוכית. החתול היה לבוש בבגדי מלצר, ועל ראשו מצנפת אדמה שעליה נכתב 'הטבע והשכל'. כלם פרוצו בצחוק והחלו למחא כפיים בהתלהבות. לפליאתם, קד החתול לכבודם, והתהפעלות הפלילית גברה שבעתים. ובעוד הרב עומד ומביט במחזה המעגן, שלף מכיסו את קפסת הטבק, ומיד לאחר שפתחו זנק העכבר החיוצה והחל לרוץ באולם. אך ראה החתול 'המלמד' את העכבר, ומיד השליך ארצה את הטס עם הזין והפוסות, והחל לרדף פחץ מקשת אחר העכבר. נאחזו של הרב היהודי הכרו פה אחד, וכלם הספיקו עמו, כי מה שיעשה הטבע לא יעשה השכל, ואף אם הצליחו לאלף את החתול כדי להתנהג כאדם, הרי שהכל היה רק כלפי חוץ, וכאשר הגיע עת המבחן, חזר לטבע המטבע בו ושם להיות חתול פרא.

הנמשל

במשל נכלא זה, שהתרחש עם הרבי ר' יהונתן איבשיץ בוכחו עם ההגמון של פראג, השתמש 'הסבא' מקלם כדי להסביר את התנהגותו של עפרון החתי, שבתחלה הצייע לאברהם בנדיבות לב את המערה ללא תשלום, ולבסוף גבה ממנו מחיר מופלפל. עפרון היה פאותו חתול מאלף, שכלפי חוץ מתנהג בנימוס ובאדיבות מזיפת, אולם מהותו רקובה מהשרש. תחלה הראה פנים של איש נדיב ואציל נפש, אולם ברגע ששמע את צלצול המטבעות וראה את הכסף לנגד עיניו, התהפך בבת אחת לחמדן ותאב בצע, השליך ממנו את כל גנני הנמוסים, ונרדף אחר הפמון פאותו חתול הרודף אחר העכבר. זו היא אפוא עבודת תקון המדות של האדם, לא לאלף את המדות והטבעים השליליים, לא רק ליפות אותן ולעצב אותן כלפי חוץ, אלא לעמל עליהן עד השרש, ולעבד אותן כחמר ביד היצר, וזו חובת האדם בעולמו.

'הטבע והשכל', זה היה צמד המלים שהיה לשיחת בני האצלה בארמון המלכותי שבפראג. הראשון שארק את הרעיון לחלל האויר, היה פרידריך השלישי, ההגמון הנודע של פראג, והארמון פלו היה פמרוקה. מלך פראג, שנודע כאדם משפיל והוגה דעות, ונוטה היה לחקר אחר תהלוכות בני האדם וטבעיהם, נתן לבו אל הנושא המדבר שגרם לופות לזהט בצמרת המלוכה, וגלה בו ענני רב. עקר הנוכח היה, למי מבין שני הכחות שנמצאים באדם, הטבע והשכל, יתרון על משנהו. פרידריך ההגמון טען בתקף, פי פחו של שכל האדם, גדול יותר מכחו של הטבע והמדות המטבעים בו, וכאשר מגביר האדם את שכלו מתאזר מחשבה ורצון, מסגל הוא לכופף ולהטות את מדותיו לכל צד שירצה. את טענתו חזק באמצעות דגמאות מעולם הבריאה, והראה לשם משל את השלחן המעטר שעמד בקרבו הטרקלין. "ראו נא שלחן זה", אמר ההגמון בקול מתפעם, "הרי מקורו מוגיע עצים שגדלו ביער, ללא תאר והדר. אולם הנגר האמן נטר והקציע את הגזעים, שיף והחליק אותם היטב, חפרם זה לזה בדיקנות, כיד וצבע אותם ביד אמן, והוציא מתחת ידיו את היצירה הפלאית הזו. את כל זאת עשה באמצעות השכל והבינה היתרה שבו, ובאמצעותם הצליח לשלט על הטבע ולהכניעו תחת ידיו". "אין אפוא ספק", סים ההגמון את דבריו בתרועת נאחון, "כי טבעיו של האדם נתונים בידיו כחמר ביד היצר, והיתרון של השכל על הטבע ברור אפוא לחלוטין".

כל הנוכחים מחאו כפיים בהתלהבות לשמע הדברים המחכמים וההגיוניים, והמלך הביט סביב כדי לראות אם יש מישהו שומקש להביע עמדה הפוכה. "הרב היהודי עומד מן הצד, ועל פניו נסוכה ארשת של אחד שאינו מסכים לדברים", אמר בלבו, בעודו מביט על הרב החכם שעמד בירפתי הטרקלין, לאחר שהובא אל המקום לפי דרישת המלך, כדי שאף הוא יביע את דעתו בופות. הרב היה אמןם צעיר לימים, וזה לא מכבר התמנה לרבה של הקהלה היהודית העתיקה והמפרסמת שבועיר פראג הגדולה, אולם חכמתו נודעה בשערים וכלם גמרו עליו את ההלל. "האם ירצה הרב היהודי להביע את דעתו בענין? או שמא כבר עוסקת תורת ישראל בדבר?" שאל המלך, וכלם נשאו את עיניהם אל הרב. "ברשות המלך הנכבד", נשמע קולו הצלול והבוטח של הרב היהודי, שנעמד בגאון והחל לשאת את דבריו, "אבקש להביע את דעתי ואת תורתנו הקדושה, כי דבריו של ההגמון אינם נכונים בעליל, וההפך הוא הנכון. לא אכחד שהמשל שהביא ההגמון נכון הוא עד מאד, ובאמת יש בכחו של האדם לשנות את צורת הטבע ולהתאימו לצרכי עצמו, כשם שהנגר הופך עצים לשלחן מפאר, והבנאי מקים בנין מפאר מאבני גויל. אולם לאמתו של דבר, רק צורתו החיצונית של החמר משתנה, ודמותו וצלמו מקבלים תבנית שונה; אך את היסודות ואת המהות האמתית לא נתן להחליף ולהמיר, אלא בעבודה שרשית ועקבית. יכול האדם אמןם להכניע את טבעיו ומדותיו לפי רצונו ושכלו, אולם אם לא יעמל עליהן כל ימיו כדי להטותן לטובה, ימשיכו המדות הרעות לשפן בו, ורק כלפי חוץ יראה כאדם בעל מידות מתקנות. וכאשר

מְדוּתָא

הַלְכוּת וְהַלְיכוּת

בְּכָל־מְדוּתָיו. כִּי הַעֲקָר הוּא הַמְדוּת, שְׁעַל־יְדֵי זֶה יִזְכָּה הָאָדָם לְתוֹרַת ה' וְלִמְצוֹתָיו לַעֲשׂוֹת בְּשִׁלְמוֹת, וְאֵלּוּלֵי שְׂיִתְקֹן מְדוּתוֹ עִם הַיְרָאָה, שֶׁהִיא גַם־כֵּן אַחַת הַמְדוּת, אִין תּוֹרָה וּמְצוֹת נַעֲשִׂים בְּשִׁלְמוֹת. (הַרְבֵּי ר' אֱלִימֶלֶךְ מְלִיז'עֵנְסֵק)

• מִי שְׂאִינוּ עֹמֵל בְּצַעֲרֵירוֹתוֹ עַל־מְדוּתוֹ וְלֹא מַעֲמִיק בָּהוֹן, אֲזִי בְּזִקְנוֹתוֹ הוֹן מִתְגַּלְגֵּל אֶצְלוֹ, וְאִין בְּכַחוֹ לְהַפִּיךְ אוֹתוֹן לְטוֹב. מִפְּנֵי שֶׁבְּצַעֲרֵירוֹתוֹ מִתְקַיֵּם בּוֹ "וְעַל כָּל־פְּשָׁעִים תִּכְסֶּה אֶת־בָּהּ", אֲבָל בְּזִקְנוֹתוֹ מִתְקַרְרַת הַאֲהָבָה וּמִתְגַּלֵּים כָּל שְׂרָשֵׁי הָרַע שֶׁבְּקָרְבוֹ. (הַרְבֵּי ר' בּוֹנִים מִפְּשִׁיחָא)

• דָּרָךְ יֵשׁ בְּעִבּוּדַת הַמְדוּת, לְשַׁבֵּר וּלְשַׁרֵּשׁ מִקְרָב הַלֵּב אֶת הַמְדוּת הַשְּׂלִילִית שֶׁצָּמְחוּ מִהַנְּפֶשׁ הַבְּהִמִית. אוּלָם עֲדִיף יוֹתֵר לְהַפִּיךְ אֶת הָרַע לְטוֹב, וְלַהֲעִלּוֹתוֹן לְקַדְשָׁה בְּבַחֲנֵינַת וְגִבְהַת לְבוֹ בְּדַרְכֵי ה'. כִּי עַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם מְשַׁבֵּיעַ אֶת־נַפְשׁוֹ בְּתַעֲנוּגִים רוּחָנִיִּים מְטוֹב טַעְמָה שְׁלִי־תוֹרָה, מִתְבַּטְּלוֹת הַתְּשׁוּבוֹת הַנְּפִסְדוֹת מֵאֲלֵיהוֹן. (הַיֵּשׁוּדֵת 'מֵאוֹרֵיב)

• הַעִיד רַבֵּי אוּרֵי מְסֻטְרָלִיִּסְק עַל־עַצְמוֹ, שֶׁבְּנוֹסֶף לְכָל־הַדְּרָכִים לְתַקּוֹן הַמְדוּת, הִיָּה מִתְפַּלֵּל עַל־כָּל פְּרָט וּפְרָט בְּכָל־כַּחוֹ וּכְוִנָּתוֹ, עַד שֶׁנִּשְׁטַהַר וְהִתְקַדַּשׁ, וּמִמִּילָא הִפְכוּ מְדוּתוֹ לְהִיּוֹת מִתְקַנּוֹת מֵאֲלֵיהוֹן. נִמְצָא שֶׁמַּעֲלַת הַתְּפִלָּה הִיא גַם מִחֲמַת שְׁעַל־יְדֵי זוֹכִים לְתַקּוֹן הַמְדוּת, וּמִמִּילָא מִתְקַנְתָּ קוֹמַת הָאָדָם בְּשִׁלְמוֹתָהּ. (תְּפִילַת הַצַּדִּיקִים)

• לְמוֹד הַמוֹסֵר הוּא הַמְבִּיא לִיְדֵי תַקּוֹן הַמְדוּת וְהַפִּיכָתָם מִתְלַמּוּד לְמַעֲשָׂה. לְמוֹד הַמוֹסֵר הוּא הַמְבִּיא שְׁחֵס־וְשְׁלוֹם לֹא יְהִי: יְרֵאֵת הַשָּׁמַיִם לְמוֹד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמְצוֹת, בְּבַחֲנֵינַת "מְצוֹת אֲנָשִׁים מְלַמְּדֵה". (רַבֵּי צַבִּי זֶאֵב פֶּאֶלִי מַחְבָּרוֹן)

• מִי שֶׁמַּעֲלָה עַל־דַּעְתּוֹ, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְעַבֵּד עַל תַּקּוֹן הַמְדוּת כְּדֵי לְהִיּוֹת חָסִיד לְפָנִים מְשׁוֹרֵת הַדִּין, אֵינוֹ אֶלְא שׁוֹטָה שְׂאִינוֹ מִבֵּין אֶת־טִבַּע הָאָדָם. כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לְתַקּוֹן אֶת־נַפְשׁוֹ בְּתַקּוֹן עֲלִיוֹן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהִיָּה רוֹצֵחַ מִפֶּשַׁע, וְכֵדִי לְסוּר מִשְׂאוֹל תַּחֲתֵיָּהּ. (רַבֵּי יִשְׂרָאֵל יַעֲקוֹב לּוֹבֵצ'נְסְקִי ה"ד מְבַרְנוֹבִיץ')

• הַפְּגֵשׁ הָאָדָם בְּמִלְחַמַת הַמְדוּת בְּדַבְרֵים שֶׁבֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ, מְצַוֶּה הִיא. אוּלָם הַפְּגִישָׁה עִם הַהֲתַגְדָּוֹת לְתַפְלָה וְקִרְיָאֵת שְׁמַע, אֵינָה מְצַוֶּה אֶצְל הָאָדָם. וְלָכֵן נִדְמָה לוֹ לְאָדָם, כִּי הוּא חָרֵד לְחֻצָּאִים, וְיֵשׁ בּוֹ מַחְצָה מִפְּסִקַת בֵּין מְצוֹת לְמְצוֹת, שֶׁלֹּם הוּא בְּמְצוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְמִקּוֹם, וְלִקְוֵי בְּדַבְרֵים שֶׁבֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ. אוּלָם הָאֱמֶת הִיא, שֶׁאֵה וְזֶה אִין בּוֹ! (הַחֲזוֹן א"ש)

• מְצוֹת עֲשֵׂה מִן־הַתּוֹרָה לְלַכֵּת בְּדָרָךְ הַמְדוּת הַטּוֹבוֹת, מִפְּנֵי שֶׁנִּצְטַוֵּנוּ לְהַדְבִּיק בְּה' יִתְבָּרַךְ וּלְלַכֵּת בְּכָל־דְּרָכָיו. וְהַדָּרָךְ הַנִּכְוֵנָה הִיא לְלַכֵּת בְּכָל־מְדָה בְּשִׁבִיל הָהָב בְּאֲמֻצַּע לְפִי הַזְּמַן וְהַמְדָה, חוּץ מִמְדַת הַגְּאוּה שֶׁיֵּשׁ לְהַתְרַחֵק מִמֶּנָּה כְּכָל־הָאֶפְשָׁר. וְכִי שֶׁהוּא לְקוֹי בְּמְדָה מְסֻיָּמַת, יֵטָה אֶת־עַצְמוֹ אֶל־הַקְּצָה הַשְּׂנִי הַהַפּוּךְ לְטַבְּעוֹ, וְאַחַר שְׂיִתְקֹן אֶת־הַמְדָה יְחוּר לְדָרָךְ הָאֲמֻצַּע. (שׁוֹלְחַן עֵרוֹךְ הַמִּידוֹת)

• כְּדֵי לְהַצְלִיחַ לְכַוֵּן אֶת־הַמְדוּת אֶל־הָאֲמֻצַּע, צָרִיךְ הָאָדָם לְבַקֵּר אֶת־מְדוּתוֹ תְּמִיד, לְשַׁקֵּל אֶת־מַעֲשָׂיו וּלְבַחֵן אֶת־תְּכוּנַת נַפְשׁוֹ מִדֵּי יוֹם. וְכָל־זְמַן שֶׁיְרָאָה שֶׁנִּפְשׁוֹ נוֹטָה כְּלַפֵּי קְצָה אַחַד מִן־הַקְּצוֹת, יְחִישׁ אֶת־הַרְפוּי בְּדַבְרֵי הַנְּגִידִי. (ש"ס)

• "כָּל שֶׁמַּעֲשָׂיו מְרַבֵּין מִחֲכָמַתּוֹ, חֲכָמַתּוֹ מִתְקַמֶּת" - כִּי צָרִיךְ תַקּוֹן הַמְדוּת תַּחֲלָה וְאַחַר־כֵּן תַּתְקַיֵּם חֲכָמַתּוֹ. שֶׁתַּחֲלָה צָרִיךְ לְתַקּוֹן אֶת־עַצְמוֹ בְּמְדוּת, וּבְזֶה תִשְׁכַּן הַתּוֹרָה עֲלָיו, שְׂאִינָנָה שׁוֹכְנַת לְעוֹלָם בְּגוּף שְׂאִינוֹ בַּעַל מְדוּת טוֹבוֹת. (רַבְנוּ יוֹנָה מְגִירוֹנֵדִי)

• הַתְּבוּנוֹת נָא, כִּי הָאָדָם בְּרַב מְדוּתָיו זֶה מְשַׁנָּה מְאוֹ, וְכָל־מְדָה וּמְדָה טוֹרְפַת דַּעַת הָאָדָם, זֶה מוֹשִׁכְתּוֹ לְכָאן וְזֶה מוֹשִׁכְתּוֹ לְכָאן, וְיִצָּר הָרַע מִסִּיתוֹ לְכָל־מְדָה שֶׁיִּבְחַר הַפְּחוּת שָׁבָה, וְהוּא דוֹמָה לְאָדָם שֶׁהוֹלֵךְ בְּמִדְבָר וּבּוֹגְעִים בּוֹ דְבָרִים וְאֲרִיּוֹת וּנְמָרִים וְזֵאֲבִים וְהַרְבֵּה מִשְׁחִיתִים. הָאִישׁ הַזֶּה צָרִיךְ לְפַתַח עֵינָיו וְלַהֲלַחֵם עִם־כָּל אַחַד, וְאִם יַעֲלִים עֵינָיו רַגַע אַחַד, יִטְרַפּוּהוּ הַמְדוּקִים. כֵּן הָאָדָם, מְדוּתָיו הָרַעוֹת, כְּגוֹן הַתְּנַאָה וְהַגְּאוּה וְהַשְּׂנָאָה וְהַפְּעַס וְכִי־צָא בָּהוֹן, מִתְגַּלְגֵּלוֹת בְּלִבּוֹ תְּמִיד, וְאִם יַתְעַלֵּם וְלֹא יִתְקַנֵּן, יִתְעַקֵּר מִלְּבוֹ אוֹר הָאֱמֶת וְיִמַּשׁ חֲשָׁה. (אוֹרְחוֹת צַדִּיקִים)

• בְּכָל־יוֹם וְיוֹם, תִּבֵּי הָאָדָם לְבַדֵּק אֶת־עַצְמוֹ בְּעֵינָיו הַדַּעוֹת וְהַמְדוּת. (הַגַּר"א מוֹלְנָא)

• הַעִיד הַחֵת"ם סוֹפֵר עַל־עַצְמוֹ, שֶׁבִּיּוֹם שֶׁלֹּא לָמַד סְפָרִי מוֹסֵר, הִיָּה מִתְקַרֵּר מִעִבּוּדַת הַשָּׁם. וְרַבֵּי הַלֵּל מְקוֹלוֹמִי הִיָּה אוֹמֵר, שֶׁבַעל "שִׁבְט מוֹסֵר" עֲשָׂה אוֹתוֹ לִיהוּדֵי כְּשֶׁר, מִפְּנֵי שֶׁתַּקּוֹן מְדוּתוֹ בְּזִכּוֹת הַלְמוּד בְּסִפְרוֹ. (עִבּוּדַת הַמִּידוֹת)

• אָדָם הַרוֹצֵה לַעֲשׂוֹת מְצוּוָה בְּשִׁלְמוֹת, צָרִיךְ מִתְחִלָּה לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ לְהִיּוֹת שְׁלֵם בְּמְדוּתוֹ כְּגוֹן הַגְּאוּה וְהַקְּנָאָה וְהַשְּׂנָאָה וְהַפְּעַס וְכִדּוּמִיָּהוּ בְּכָל־הַמְדוּת, אֲזִי לְפִי שִׁלְמוֹת הַמְדוּת שָׁבוּ, כֵּן יְהִי עֵרֶךְ הַמְצוֹת בְּשִׁלְמוֹת. וּבְלִתֵּי אֶפְשָׁרֵי שֶׁתְּהִיָּה הַמְצוּוָה שְׁלֵמָה מְכֻלִּסִּיג, כִּי אִם שֶׁיְהִיָּה שְׁלֵם

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל המאמינים

פְּרִשֶׁת חַיֵּי שָׂרָה

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

כל מאן דעביד רחמנא לטב עבידי

"ואברהם זמן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל" (כד א)

דרש רבי יוסף נחמיה קורניצ'ר, רבה של קראקא:

בני האדם גילים להתלונן ללא הרף על בעיות וקשיים שעמוס הם מתמודדים בימי חייהם, ורק לעת זקנתם פשהם משחזרים את שעבר עליהם בצעירותם, ונוכחים הם לראות שכל מארעותיהם היו לטובה.

לעבדה זאת רמז הכתוב שלפנינו: "ואברהם זמן בא בימים" - רק כשמוע האדם לעת זקנה, אזי מבין הוא כי "וה' ברך את אברהם בכל" - בכל מארע שעבר עליו היתה טמונה טובה וברכה.

בדרך זו באר רבי יוסף נחמיה את נסח הברכה האחרונה בסדר 'שבע ברכות' הנאמרות בשמחת נישואין: "קול מצהלות חתנים מחפתם"; מתפללים אנו שכך 'מחפתם' - מראשית דרכם בחיים יכירו בני האדם בטובה האופפת את דרכם, ולא יהיו מאלו שבצעירותם חיים בצער ומכאוב ורק לעת זקנה נוכחים לדעת כי הכל היה לטובתם.

דַּרְשׁוֹת רַבְנֵי יוֹסֵף נַחְמִיָּה עַמ' תַּג

אין להזכיר כבוד בשר ודם בתפלה

"אתה הכתת לעבדך ליצחק" (כד יד)

יאם נזקדק בלשון הפסוקים נגלה כי להלן (פסוק מד) כשדבר אליעזר עם בתואל אמר: "הוא האשה אשר הכיח ה' לכן אדני" ואילו כאן בתפלתו נקט: "לעבדך ליצחק". מהו פשר ההבדל?

באר רבי משה נפתלי אולמן:

במסכת שבת (נו א) אמרו חכמים כי הסבה שאוניה החתי נחשב כמודר במלכות ונדון למיתה, היתה משום שהתבטא בפני דוד המלך בלשון: "ואדני יואב" (שמואל ב' יא יא). מעתה נוכל להבין: אם בפני מלך בשר ודם אסור לאדם לחלק תאורי כבוד וסמכות לאחרים, על אחת כמה וכמה בפני מלך המלכים. לכן הקפיד אליעזר בתפלתו לפני ה' שלא לנקט לשון 'אדוני' כלפי יצחק, ורק כשדבר לפני בתואל הזכיר 'בן אדני'.

נ'יצוצי התורה'

הודות גם על ההצלחות 'הקטנות'

"ויקד האיש וישתחו לה" (כד כו)

מוסר נפלא למד הגה"ח רבי יהושע העשיל ברים ראש ישיבת 'תפארת ישראל' ר"ז מהודא'תו של אליעזר:

לעתים חותר האדם להגיע למשרה מסוימת, שכדי להשיגה זקוק הוא לעבר בהצלחה כמה וכמה משיכות. ורק כאשר לבסוף זוכה הוא להצלחה, מודה הוא על כך בכל לבו. מאליעזר עבד אברהם למדנו כי אל לו לאדם לשכח הודות גם על ההצלחות 'הקטנות' שנחל בדרך, עוד בטרם התגשמה משאלתו במלאה.

אף כאן היה יכול היה אליעזר שלא להתניח להצלחה 'הקטנה' שנחל בעצם פגישתו עם רבקה, שהרי טרם ידע אם תסכים ללכת עמו ליצחק, ולמרות זאת הוא נעצר במיקד הודות על הצלחה זו.

'מרה חיים' ח"א עמ' מקג

תפלה בכונה מתקבלת

"אני טרם אכלה לדבר אל לבי" (כד מה)

באר הגאון רבי זלמן סורוצקין:

אמר אליעזר לבתואל וללבו: "כיון שהתפללתי אל לבי - בכונת הלב, משכנע אני שפגישתי עם רבקה על עין המים היתה כתוצאה מתפלתי הזכה, ורבקה אכן מיעדת ליצחק אדוני. שהרי כלל ברור הוא כי תפלה הנאמרת בכונה בודאי מתקבלת".

'אזנים לתורה'

ההצלחה תלויה בתפלה

"אחתנו אתה הי' לאלפי רבקה וירש זרעך את שער שניאיו" (כד ס)

בפרושו לפסוק הביא 'בעל הטורים' כי מלבד בפסוק זה, הזכרה המלה 'רבקה' בשלושה פסוקים נוספים, ולכלם זכו ישראל מכח הברכה שהתברכה רבקה:

א. "ומאה מקם רבקה ירדפי" (יחזקאל כו ח). ב. "ושנים יניסו רבקה" (דברים לב ל). ג. "רבקה כצמח השדה נתמיד" (יחזקאל טו ז).

סגולה לזיווג הגון

"הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם" (כד ז)

ראשי המבות "הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת" הם בגימטריה צ"א כמגין אמן. מכאן שההקפדה על עניית אמן, סגולה היא לזכות בזיווג הגון (וכמו כן: 'זיווג הגון' בגימטריה 'אמן').

יש להוסיף על הדברים: בספר תהלים (קכא א) נאמר: "אשאו עיני אל ההרים מאין יבא עזרי" - 'ההרים מאין יבא: סופי תבות 'אמן'; בזכות 'אמן' יבא עזר" - האשה שעליה נאמר 'עזר כנודו'.

רבי אברהם ססקל בעל 'נטורי אטור', קנטרס 'מה' יצא הדבר עמ' 123; 'שמחה בלבי' תהלים קכא א

הוסיף ובאר מן ה'חמם סופר': במסכת חלין (ס ב) למדו חכמים ש'הקדוש ברוך הוא מתאנה לתפלתם של צדיקים' מן שבבריאת העולם לא יצאו הצמחים בטרם התפלל האדם על הגשמים. לדבר זה רומזת המסורה שלפנינו: 'רבקה כצמח השדה נתמיה' - עתידים ישראל לזכות בברכות הכתובות בפסוקים שמזכרת בהם המלה 'רבקה', ונתנאי שיתפללו על כך, 'צמח השדה' שהתעכב מלצאת בבריאת העולם בטרם התפלל האדם על הגשמים.

מועדי התפלות נרמזו בשמות האבות

"ויצא יצחק לטוח בשדה לפנות ערב" (כד סג)

ידועים הם דברי חז"ל (ברכות כו ב) כי תפלות אבות תקונם; אברהם תקן תפלת שחרית, יצחק תקן תפלת מנחה, ויעקב תפלת ערבית.

כתב ה'אבודרהם' (תקון התפלות ועניניהם): באות השניה בשמו של כל אחד מהאבות נרמז מועד התפלה שתקן: 'אברהם' - בקר, 'יצחק' - צהרים, ו'יעקב' - ערב.

על פי דרך זו הביא הגאון רבי שאול משה זילפרמן מויערשוב בשם ה'חידושי הרי"מ' כי את תפלת 'ותיקין' תקן לוט, שהרי האות השניה בשמו היא ו' - 'ותיקין', ויתכן שזכות זו עמדה לו להנצל דוקא במועד זה, כפתיב (לעיל יט כג): "השמש יצא על הארץ ולוט בא צערה".

הגהות הגרי"מ בראש ספר 'פרדס יוסף' ח"ב

בריאת דרבי ישמעאל

"ויקברו אתו יצחק וישמעאל בניו" (כה ט)

כשהגיע הרבי ר' העשיל מקראקא לפרקו, דברו בו נכבדות בבתו של גביר ידוע ומפרסם. כדי לתהות על קנאנו נגש עמו הגביר באכסניה קטנה על אם הדרך, וכיון שלא מצא שם כל ספר קדש מלבד סדור תפלה בלה, הצביע הגביר על 'בריאת דרבי ישמעאל' כשהוא תורה בפני הנער החרדי: "האם יש באמתחמה דבר חדוש על בריאתו זו?"

הרהר רבי העשיל לרגע קל, ומיד החל להרצות את פלפולו: "שלוש קשיות לי על בריאתו זו: הראשונה - כיצד יתכן שנקרא התנא הקדוש בשמו של רשע כ'ישמעאל? השנייה - מועד נפתחת היא במלים 'רבי ישמעאל אומר', ככחול קדם לו תנא שגחלם עליו בדבר, והשלישית - תמה אני על מדות: 'כלל ופרט' יפרט וכלל', כיצד נתן לדרש הלכה מן שהקדימה התורה את הכלל לפרט או להפך, הרי כלל הוא בדינו כי: 'אין מקדם ומאחר בתורה' (פסחים ו ב)?

והנה, במסכת בבא בתרא (טז ב) הוכיחו חכמים מהפסוק שלפנינו, שבו נכתב יצחק לפני ישמעאל שבסוף ימיו שב ישמעאל בתשובה, שאם לא כן כיצד הניח ליצחק אחיו הקטן ממונו ללכת לפניו בלגות אביהם, ויש לומר שאחר שעשה תשובה הכיר בגדלת תורתו של יצחק, ולכן כפדו ללכת לפניו. אלא שלכאורה אף כאן יש להקשות, כיצד למדו זאת מסדר כתיבת השמות בפסוק, הלא 'אין מקדם ומאחר בתורה' ויש להסיק מכאן שכלל זה נאמר על שני ענינים שונים, אף בענין אחד - הקפדה התורה על כתיבת הדברים בסדר התרחשותם. בדברי הגמרא הללו יתרוצו שלוש קשיות פאחת: מתר לקרא בשם 'ישמעאל', שהרי עשה תשובה, נתן אף לדרש מכאן את מדת 'כלל ופרט', שכן בענין אחד לא חל הפלל של 'אין מקדם ומאחר בתורה', ואת כל זאת 'רבי ישמעאל אומר' - למדים אנו משמו של התנא 'רבי ישמעאל'.

'תוכנת התורה', קנטרס אחרון שבסוף הספר

רפאנו ה' ונרפא

אמירת ברכת 'אשר יצר' בכונה ומתוך הכתב נודעה כסגולה נפלאה לישועה ולרפואה, ובספר 'סדר היום' (כונת הברכות) הובא כי סגולה זו מועילה אף לבריאים שלא יחלו חלילה, ואם כה גדולה היא סגלת הברכה, על אחת כמה וכמה גדולה סגלת עניית אמן אחריה, שהרי אמרו חכמים (ברכות נג א): "גדול העונה אמן יותר מן המברך".

הנה יקרי!

בבואך לברך 'אשר יצר' הקפד תמיד שמישו יצנה אחרוך אמן, כך תזכה ותזכה עמך אחרים, ותמשך עליך ישועה, רפואה והצלחה לארך ימים ושנים. אמן.

בני אמונים. אמן עניית לישועות זכית.

תענה אמונים

מבט על סדר התפלה

מעלתה וסגולתה של ברכת אשר יצר

פעמים מספר בכל יום זוכים אנו להודות לה' בברכת אשר יצר, על הנס הגדול השמון בעבודת תפלתו המפארת של מערכת גופנו - העשוי כולו 'נקבים'... שאם יפתח אחד מהם או יסתם אחד מהם אי אפשר להתקיים ולעמוד... ורק מכח חסדי ה' השומר את רוחנו בקרבנו, הרינו עומדים חיים וקיימים לפניו.

בחירו אפוא לעצור מרצף המאמרים המקדשים לבאוני התפלה, לטובת מאמר שיעסק כולו בחשיבותה ומעלתה של ברכה זו ובסגולתה הנודעת להפואה ולישיעה. יהי רצון שיעמדו הדברים לזכותם ולרפואתם של כל חולי עמו ישראל.

הנס הגדול ביותר מתרחש בקרבנו

בפולה 'נס' רגילים אנו בדרך כלל להביע את התפעלותנו ממאמרות על-טבעיים המתרחשים סביבנו מפעם לפעם. אלא שאם נעצר מרוץ החיים ונתבונן בתהליך המפלא המתחולל בגופנו בכל רגע ורגע, נבין אל נכון כי הנס הגדול ביותר מתרחש בקרבנו, לא לעתים נדירות, כי אם בכל עת ובכל שעה. בתוך תוכנו מתנהלת לה מערכת מרפאת אשר אלו היתה מתרחשת חלילה סטייה קלה ביותר בסדר פעילותה הקשוב, יכול היה הדבר להמית עלינו אסון חמור, רחמנא ליצלן.

הדברים אמורים בפרט ביחס למערכת העיני; האדם מכניס לפיו אוכל מנון, לועסו ובלועו, ומפאן מערכת 'אוטומטית' לחלוטין דואגת להפריד את רכיבי המזון אלו מאלו, לדחות את הפסלות, לסנן את הנוזלים, להפך את הרכיבים הנחוצים לחלקיקים שיש בהם כדי להזין את מערכת הדם, העצמות והגידים, ובסיום לסנן ולעבד את הפסלות ולדחוקה אל מחוץ לגוף. לכמה חסד וזקנים אנו כדי שאבות המזון יספגו בגוף ולא ידחו אל מחוץ, ולזהב - שצף חלקיקי של פסולת לא יזהם את מערכות האיברים.

הקדוש ברוך הוא ברב רחמי מ'פלאי לעשות' בהקמתו ומשיגים על כל אדם בכל רגע ורגע כדי שחלילה לא תארו תקלה במערכות גופו.

רגיל היה הפשיג רבי יחזקאל לוינשטיין לצון בהתפעלותו בפני שומעי לקחו; "ישמו לעבודת שכל מכונו, אף הפשוטה ביותר, מתקלקלת מעת לעת ואלו הגוף פועל במתכנתו משה עשרות רבות בשנים, עשירים וארבע שעות ביממה ללא הרף בלא שיתרחש בו לקולקול... על מה אם לא על כך אמר איוב (יט כו): 'מבשרי אצוה אלו-ה' - הלאו נס זה אינו פחות מנס יציאת מצרים!' (תפלת חנה' עמ' 10).

בשורת מן השמים" (ס' לד) שאל רבי יעקב ממאורויש מעבלי התוספות: האם צריך האדם לברך אשר יצר בכל עת שצריך לנקבו, או שדי שיתברכה פעם אחת בבקר? והשיבו לו מן השמים: "הלאו ידעת כי ארבעה צרכים להודות (בברכת 'הגומל', ראה ברכות דג ב), 'חולה' הוא אחד מהם, ואין לה חולה גדול מזה, כמו שכתוב (שעריה נא יד): 'מהר צעה להפתח ולא ימות'."

הזמן וזמן הארון רבי יצחק זילברשטיין: כולו כל אדם ללמוד מתשובה זו, כי את ברכת אשר יצר צריך לברך בעצרת הנפש והנשימה, לא פחות מברכת 'הגומל' (מחור דבריו בהקדמה לספר 'ברכת איתן').

וכן הובא ב'לקוט מעם לעם' (בראשית ח"א עמ' פח): "כל מי שמתבונן בסוד יצירת האדם ואיבריו, יראה נוכח שהאדם צריך לעבד את השם ולברך בכל ונפש, אפילו בלי קבלת שטר, אלא רק בגלל החסדים הגדולים שעשה עמו - שעשה אותנו בכל השלמות. ומאחר שהקדוש ברוך הוא עשה חסד גדול כל כך שברא אדם עם כל תקונו איברים, לכן אנו תמיד לברך את ה' ולשבח אותו על הטוב הזה שעשה עמו".

הודות על חסדי ה'

כדי שנוכל להתבונן בדברים ולהודות כראוי על חסדי ה' תתנו לנו חכמים (ברכות טו ב) לברך את ברכת אשר יצר בכל עת שגפנה האדם לנקבו. שעה זו שבה מתגלם מול עינינו הנס הגדול הקרוב בפעילות המשיגה של הגוף, היא הזמן הראוי ביותר להודות על כך.

הפשיגים הצדיק רבי ירחם הלוי ממיר המשיל זאת לאדם שהצריך לעבד נתוח קשה במעיניו; הלאו פשוט וברור שמיד עם סיומו יזרוז לשלח מברק למפיקי הדואגים לשלוחו כדי לבשר להם על הצלחת הנתוח. באותה מדה צריך היה האדם לשלח כמה מברקים שפאלו בכל יום יום, ומאנת לא נדרש אלא להודות למשה שניתו בודדות בכך ראש וכתנהו (תפלת חנה' עמ' 10).

ברכה על עצם מהות החיים

עוד אמר הגרש"ד פינקוס: אם נתבונן בפסח הברכה נבחנו כי היא אינה מסתיימת בבקשה על העתיד בברכות שמונה עשרה וכדומה, אלא בהצהרה: "גלוי ודוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם או יסתם אחד מהם אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך!"

דומה הדבר לזלזול המבטבטב מאביו שימנה לו אופנים כדי לנסע בהם או משחק כדי להשתעשע בו, שאביו יכול לדחותו בתאוונת שונות. אולם אלו הנה זקוק הילד לתרופה מצילת חיים, והנה יושע על לבאיו: "אבא, אם לא תתור לי להשיג את התרופה - אמנות", וכי יכול היה אביו להתעלם מן השוואה?

כך גם בעינינו בכל ברכה אחרת, כדגמת' חונן הדעת, איננו יכולים לומר: 'דבוננו של עולם, חנן אותי בדעת שאם לא כן אמנות', אך בברכה זו; אחר שהודינו בפרוט על נס קיום החיים, טוב איננו זקוקים לברכה יותר, די אם נאמר: 'גלוי ודוע... שאם יפתח... אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך', כדי לעורר רחמים לפני אבני שבשמים שמישיג' להשיג את מנתת החיים (ברכת איתן' עמ' 47).

לפני כסא כבודך

על נקדה מיוחדת עורר רבי יעקב דב מרמורשטיין, ושיא 'בני אמונים': אם נתבונן בנסח ברכה זו נמצא בה לשון שאיננו רגילים לנקט אותה בכל ברכה או תפלה אחרת: "גלוי ודוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם... אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך". ועלינו להתבונן: כבר בדקות הראשונות של היום, בעצומת של ברכות השחר אנו מעידים על הקשר המיוחד שיש בינינו לבין הקדוש ברוך הוא, קשר המתבטא דרך כל אחד ואחד מאיבריו שעליו משיגים בורא העולם השוכן בגוה מעל גבוה, מפסא הכבוד בכל רגע נתון (ראה הגהת הרמ"א או"ח ו א).

נמצא אפוא שברכות ששחר שפגן אנו מודים על הטובות שעושה עמנו ה' בכל יום. הנן היסוד בצדק האיתן שבינינו לבין הבורא ויתברך, קשר המעיד על כסא כבודך. כיון שאתם אלהינו להאמר בצדק המשלמות ביותר, מתוך ידיעה עמוקה שיש אי אפשר להתקיים כלל, ולו לרגע אחד מבלי להתחיל לחסדי ה'. ואת הידיעה הזו נתן לחזק באמצעות הקפדה על ענינת אמן אחריו, שזה היא הצהרת אמונה שאין כדוגמה.

ספור שבועי על אמן ותפלה

מעשה אמונים

התפללן שהושובו מאשפתות

קוץ תדשים. שדה התעופה 'קנד' ניו יורק. ר' יקותיאל הביט סביבו במבוכה רבה. היתה זו הפעם הראשונה שבה יצא לחו"ל לצורך שליחות של מצוה. ועתה, מבלי לדעת מלה אחת באנגלית, עמד הוא בטבורו של שדה התעופה הסואן נבוך ותוהה. הדקות נקפו ומי שהיה אמור לאוספו משדה התעופה בושט מלהגיע. הוא חשב לנסע במונית לעבר מקום האכסניה שתכנן לו, אולם מבלי לדעת אנגלית התקשה להסתדר. בעודו מתבונן סביבו, הופיע לפתע מאי שם גוי ומשם שגראה היה כנהג מונית, וכשהבחין בר' יקותיאל התקדם לעברו במהירות והחל להמסיר עליו שאלות באנגלית כבדה. ר' יקותיאל נסה להסביר לו בתנועות ידים כי אינו מבין מלה משאלותיו, אולם הגוי המשיך בשלו, עד שלפתע אבד את סבלנותו ונגלם כפי שהופיע...

בלית ברירה החליט רבי יקותיאל לצאת מהטרמין. 'בחצוץ מן הסתם יקל עלי למצא מונית, הרהר לעצמו, אלא שכאשר התקופה לעבר נפליטה מפיו צונחת אימה; תיק הדי שלו נגלם כאלו בלעה אותו האדמה. הוא נסה לקרוא סביבו אולם עד מהרה התאושש. כעת הוא הבין את מבקשו של אותו 'נהג מונית' מחר... פה, ברוב אחד של הסח הדעת נפל אחד קרבו בפני גגב מתחכס וערמומי. דמעה סוררת התגלגלה מאזית עינו. בתיק זה הטמין את התפללן היקרות שלו, תפללן של רש"י ורבונו חם, שכתבו על די אחד ומקני הדור, סופר צדיק ורא חטא. כפה יגיעות ועי נפסה טרחות טרח עד שהצליח להשיגו, ועתה... מי יתן לו תמורתו!

בתוך ים הגויים שסביבו חש הוא בודד ונוקב. לא היה לו כל משג כיצד עליו להתנהל במקרה זה. פיו החל למלמל תפלה חרשית, ולפתע כמו משמים הופיע הפלאה המושיע:

הסיד' חרד, בעל ספר פנים אמיד ומכובד, הבחין באברך הנכאוב והמבלבל. הוא נגש אליו והתענין לסבת דאגתו, ומשמיע את אשר ארע עמו, הסביר לו כי בגבי מסוג זה מצויים בני יורק לרב. הוא יצא לו להגיש תלויה בפני הגורמים המתאמים, אולם לא התספק בכינוי בלבד. ברחב לב הוא הוביל את האברך למכוניתו שנתנה בסמוך, סיע בידו להניח את מזויתו בתא המטען, ומשם פנה עמו להסביר ארץ ומתעש בין משרדים בכל מקום שאליו פנה נדו לו הפסידים בראשם. איזו לך סתוים רבים, הם אמרו לו, מדבר בגנבים מתחכמים ביותר. רבי יקותיאל חש אי נגימות מפני מטיבו הרב. הוא ידע כי האיש מפסיד בנינו שעות עבודה יקרות, אלא שהלה התעקש בתקף לסייע לו, וענו שם מחיבים להשתדל בכל הנהג.

משהסתים הסיכוב החליט האיש לגמור את המצוה; הוא התענין למגמת פניו של רבי יקותיאל, ומשיגנה כי עתיד הוא להתאכסן בשכונת פלטבוש שבברוקלין, פנה ללא הסוס להסיעו למחוז חפצו.

בשעת לילה מאחרת יצא רבי יקותיאל מרכבו של מיטיבו, לא לפני שהודה לו וברכו בחם. כשהתענין לשמו הפתע לשמע כי היה זה לא אחר מתומך התורה הנודע בשערים, הרב שדגא נייהו זצ"ל.

כך כל סים רבי יקותיאל את פרשת ההודאה. הוא פנה מיד לבית הנכנסת הסמוך כדי להתפלל ערבית. בפתלת שמונה עשרה הוא הודה בדמעות על הקבר והתחנן על העתיד שיעשה עמו הבורא נס ויזכהו למצא את התפללן היקרות.

במים קרובים התרופו מאצטיו של רבי יקותיאל בעקר במישור התפלה. ידיו המארים סיע בידו להשיג בהשאלה זוג תפללן חלופי, והוא מצדו לא חדל לרנע מלהתפלל כי יתרחש הנס, והוא יזכה להניח את תפללן היקרות.

מים ספורים לאחר מכן הצרף רבי יקותיאל לנסע לשכונת קווינס, שם נקבעה לו פגישה עם אחד מרביי המקום. הפגישה נקבעה לשעת בקר מקדמת, וכדי לא להפסיד תפלות בנינו יצא רבי יקותיאל מאכסניו לשכס בבקר מתוך כוונה להתפלל בקווינס. בהגיעו למקום פנה לבית הנכנסת המקומי לתפלת שחרית. לאחר התפלה נגש לאחד המתפללים וביקשו כי יזיל להשאיל לו את התפללן דרבנו חם לכמה דקות. האיש נענה בשמחה. משסים רבי יקותיאל לקפל את התפללן התענין בעל התפללן לשמו ולקורותיו, והשנים נפרדו לשלום.

במים הספורים שנותרו עד לשבוב, התחנן רבי יקותיאל בתפלתו ביתר שאת. הוא לא חדל מלהתפלל בדמעות שלישי, אולי יחוס אולי רחם. יומים לאחר מכן הפתע רבי יקותיאל כשמארחו הודיעו על שיחת טלפון הממתנה בעבורו. האיש שברכר לקו הודהה בשם חיים נוששטר, ור' יקותיאל נזכר על ששם שהופיע על נרתיק התפללן דרבנו חם ששאל בבית הנכנסת על קווינס.

האם קנית לאחרונה ארון בגנריה פלונית השוכנת בשכונת 'צית ישראל' בירושלים? התענין רבי חיים, ור' יקותיאל נהפצע לחלוטין מהשאלה מהר להשיב בחיוב. 'עלה מהר על מונית וסע לקווינס, תפלה שלף נמצאו', בשר לו רבי חיים ונתח את השיחה.

נגזש התמוס מהר רבי יקותיאל לנסע לקווינס, שם המתין לו רבי חיים בקצר רוח. מיד עם בואו הזמינו רבי חיים למכוניתו ופתח בנשיעה. לאחר כמה דקות נצצר הרכב ליד בית נאה למראה. הדלת נפתחה בידו, יהודי מסביר פנים, שהזמינם לשבת ליד השלחן והחל לספר:

'ביום ראשון האחרון, החלטתי לנצל את החפשה כדי לבלות עם ילדי בפארק הגדול הסמוך לקווינס. שהינו בפארק עד רדת החשכה, ומשסימנו פנינו להשליך את הפסלות לכל האשפה הגדול שנצב בפאתי הפארק. השלכתי את הפסלות ופניתי לעוב את השטח, אלא שלפתע צדו עיני דבר מה מוזר שבצבץ מהפח הגדול. התקרבתי שוב ונדהמתי לגלות קפסה אדמה של תפללן. כאשר שלחתי את ידו לטל את הקפסה נדהמתי שבנתיים: עיני קלטו קצה שחר של רצועה שבצבץ ממשמשי הפח. התגברתי על אי הנעימות והתחלתי לחפר במעמקי הפח. כך גליתו בוצעו קפסה אדמה נוספת, ועוד קפסה, ולאחר זמן מה כבר היו בידו שני זוגות תפללן משלמות, ואף נרתיק קטיפתי נצמד כל סימן זהו. בבית פניתי לנקות את התפללן ולסדרן בכבוד הראוי להן, וזא הבחנתי בין כפלי הנרתיק שבפלה המדברת. עדין לא היה בידו קצה חוט שייסיע כדי למצא את בעליהן. החלטתי לטל עמי את התפללן לבית הנכנסת הסמוך ולהתענין בקרב המתפללים.

בטרם הסתייגו לסיים את הרצאתי לפני המתפללים, וכבר קפץ רבי חיים בהתרגשות, וספר כי לפני כמה ימים נפח יהודי מארץ ישראל תפללני ונצמד בשדה המתעופה. הוא הוסיף וספר כי משום מה החליט לשאל את המאבד לשמו ולמקום אכסניו, ומשם קצרה היתה הדרך להשיגה.

תוך כדי דבור הגיש האיש לי' יקותיאל את התפללן. רבי יקותיאל לא יכול היה לעצור את בכיו הנוגש, הוא חבק את התפללן בנתיי. דיו ושהו במוחו את שירת הנסים שיעברו עליו שביע האחרון. הוא לא נסה להבין מדוע התפללן הגבב להשליך את התפללן וזקא באותו פח נוח בפאתי הפארק של קווינס, הוא גם לא נסה להבין מדוע לא רוקנו עובדי העיריה את הפח כמשה שביע שקדם למצאתו.

לכשעצמו אלו כולו היה רק להרהר: מה היה מתרחש אלו לא היה מקדים לצאת כדי להסיק תפלת שחרית בקווינס, מה היה מתרחש אלו לא היה מקפיד להניח תפללן דרבנו חם למרות אי הנעימות הרוכה בבקשתו מזרים. התפללן היו נמצאות בחסדי שמים ונצולות מבזיון, אולם הוא היה שול לארץ בהגדרו.

כמה גדול הוא כחה של תפלה.

יציצוי אש' עמי תפלת

וכאשר תקום מן הספר, תחפש באשר למדת את יש בו דבר אשר תוכל לקימו.

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת חיי שרה תשע"ז

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאה.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען (כג, ב) כתב רש"י: בקרית ארבע - על שם ארבע ענקים שהיו שם אחימן ששי ותלמי ואביהם. ד"א על שם ד' זוגות שנקברו שם איש ואשתו (ב"ר) אדם וחווה. אברהם ושרה. יצחק ורבקה. יעקב ולאה.

יש להבין, תינח לפי הפירוש השני שנקרא 'קרית ארבע' על שם ארבעת הזוגות שנקברו שם, מובן למה מציינת זאת התורה כאן, שהרי שרה גם היא חלק מארבעת הזוגות. אבל לפי הפירוש הראשון שנקרא 'קרית ארבע' על שם ארבע הענקים, לא מובן מה שייך עניין זה לכאן? התורה יכלה לומר שבא לחברון בלי לציין שזה נקרא קרית ארבע, ואף לא מובן למה הביא רש"י את הפירוש הראשון. ואפשר לבאר עפ"י מה שכתב בספר "שפתי כהן" (מגורי האר"י ז"ל), שם הביא תמיחה: ואם תאמר מי הוליקה לשרה לחברון? הרי אברהם יצא אל העקידה מבאר שבע וכן חזר מהעקידה אל באר שבע, ואיך הגיעה שרה למות בחברון?

ומתוך: שמעתי, שכשבא השטן ואמר לשרה היכן יצחק, אמרה לו, הלך עם אביו ללמדו מעשה הקרבן, שהרי ראתה שאברהם לקח איתו את האש ואת המאכלת וכו', אמר לה השטן: יצחק הוא הקרבן. לא האמינה לו, והלכה אצל אחימן ששי ותלמי, ואמרה להם: אתם ארוכים וגבוהים, ורואים למרחוק, הביטו וראו אם רואים אתם זקן אחד הולך עם ג' נערים, הביטו ואמרו לה שרואים הם זקן אחד שעוקד בחור על גבי המזבח והסכין בידו. כיון ששמעה כך, מיד מתה. בזה מובן, שלהלן הרי כותב רש"י "ונסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק לפי שע"י בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט פרחו נשמתה ממנה ומתה", לכן הקדים שארבעת הענקים התגוררו שם.

ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען (כג, ב)

כתב רש"י "ונסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק לפי שע"י בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט פרחו נשמתה ממנה ומתה". שואל הגר"ח קנייבסקי בספרו "טעמא דקרא", יש לעיין איך מתה שרה מחמת העקידה, והרי קי"ל "שלוחי מצוה אינן נווקין"? וכן מקשה מהגמרא שבת שאמר התנא "יהי חלקי עם מתי בדרך מצוה", איך ימות בדרך מצוה והרי שלוחי מצוה אינם ניזוקין?

ומתוך, שמה שאמרו "שלוחי מצוה אינם ניזוקין" הכוונה שמחמת המצוה לא יאונה לו כל רע. אבל אם כבר נגזר עליו מכבד שביום פלוני ימלאו שנותיו בעולם הזה, אזי אדרבה, זכות הוא לו לזכות למות כשעסוק בדבר מצוה. וזה נחשב לו שמת על קידוש ד'. וזה מה שאמר אותו תנא "יהי חלקי עם מתי בדרך מצוה" שרצה שהקב"ה יסובב שביום שייגיע זמנו להיפטר שיהא בדרך מצוה ויזכה למות מתוך התעסקות בדבר מצוה.

ואף גם כאן, זמנה של שרה נקצב לחיות מאה עשרים ושבע שנים. והיא זכתה שמתה מחמת הבשרה על דבר המצוה.

השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה (כג, יא)

המפרשים תמהים על השינוי הפתאומי שחל בדברי עפרון, שמתחילה אמר לאברהם: "השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה" - כרוצה לרמוז כאילו לא עלה על דעתו כלל לבקש כסף עבור המערה, ואדרבא, כנדיבות לב מציע הוא את כל השדה בנוסף למערה, ומיד אח"כ חוזר עפרון ואומר "ארץ ארבע מאות שקל כסף ביני וביניך מה היא" כרומו שמצפה שישולם לו מחיר גבוה זה. ואכן אח"כ כתוב "וישקול אברהם לעפרון וגו'", ועפרון מקבל ברצון את הכסף, ולא זו בלבד אלא ושיקבל כסף עובר לסוחר, שהוא (ע"פ הגמ' בב"מ) בערך גדול בהרבה מכסף רגיל.

לביאור הענין, מביא הסבא מקלם זצ"ל את הסיפור הידוע אודות הויכוח שהיה לרבי יונתן אייבשיץ עם חכמי אוה"ע, הם סברו שאפשר ללמד בעלי חיים נימוס ודרך ארץ ולהפוך את טבעם שיהגו כבני אדם, ורבי יונתן טען לעומתם שדבר זה אינו אפשרי, וכי א"א להפוך את טבעי בעלי החיים.

רצו אותם חכמים להוכיח את צדקתם, וקיבלו על עצמם ללמד חתול נימוס ודרך ארץ תוך פרק זמן מסוים. כאשר הגיע היום המיועד להציג את הצלחתם באילוף החתול, התקבץ קהל רב לראות במו עיניו את "חתול המלומד", ואכן בשעה היעודה נכנס החתול והחל לשמש בתפקיד שן 'מלצר' סידר כמה שולחנות והציע עליהם מפות, אח"כ הלך להביא מגש עם יין וכוסות. כאשר חזר עם היין והכוסות השתוממו כל הנאספים מהמחזה הנדיר, וכמעט אמרו שאכן צדקו אותם חכמים. באותו רגע הוציא רבי יונתן קופסא קטנה מכיסו, ופתחה, ועכבר קטן זינק מתוכה. כיון שראה החתול את העכבר השליך מידיה את המגש, היין נשפך והכוסות נשברו ורץ אחר העכבר להשיגו. מיד הודו כולם לרבי יונתן אייבשיץ ונוכחו לדעת שגם אם אמנם אפשר ללמד בע"ח דברים מסוימים, אולם את טבעם לא ניתן לשנות.

כך גם עם עפרון. כל זמן שלא ראה כסף נלגד עיניו, התנהג כאיש נבון ונדיב (לא פחות מבע"ח מאולף) אבל לאחר דבריו הראשונים (פסוק יא) שבהם הציע לאברהם את השדה ואת המערה חנים אין כסף חוזר אברהם (פסוק יג) ואומר לו "נתתי כסף השדה קח ממני" כלומר אברהם מחזיק את הכסף בידו ואומר לו "קח הממון", כיון ששומע עפרון את הצלצול של הכסף - ורואה את המטבעות הנוצצות בידי אברהם - מיד הוא נהפך לאיש אחר. הוא משליך מעליו את כל גינוני ההתנהגות היפה שנקט בהם ורדף אחר הכסף כמו שהחתול רודף אחרי עכבר ...

נתתי כסף השדה קח ממני ואקברה את מתי שמה... (כג, יג) ארבע מאות שקל כסף ביני וביניך מה הוא (כג, ט"ו).

רש"י כתב "נתתי - מוכן הוא אצלי והלואי נתתי לך כבר". לכאורה לא מובן מה רצה רש"י בזה.

אפשר לומר בדרך צחות, שעפרון אמר לאברהם שהאות האמצעית של "עפרון" הוא ר'. והאות האמצעית של "אברהם" הוא גם כן ר', ס"ה ארבע מאות. אם כן ארבע מאות שקל "ביני" שנמצא אצלי באמצע בין אותיות שמי - מאתיים, "וביניך" שנמצא בין אותיות שמך - מאתיים, מה הוא....

וכנגד זה אמר אברהם "הלואי נתתי כבר", שאם היה זה בעבר, כשעדיין היה שמי "אברם" לא הייתה אות אמצעית בשמי, והיית מבקש רק מאתיים...

וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרון ארבע מאות שקל כסף עובר (לסוחר כג, טז)

מעשה ברבי אפרים זלמן מרגלית מברודי שהלך אצל אחד מגדולי המלכות להשתדל בדבר המתקת דין גזירה רעה שנגזרה על היהודים שלא כדיון, עם ששר זה ידוע ומפורסם היה כ"לקחן" שידו פשוטה לקבל מתנת יד, קשה היה לו לרבי אפרים זלמן שיהיה נקי כפים ובר לבב, להציע לשר שוחד ממון, בא אליו בעקיפין והקיף בדברים שחור סחור, ואותו שר שחומד ממון היה, גם הוא תבייש לתבוע ממנו כפה. פתח השר ואמר: רבי אותה בקשה שאתה מבקשני עליה אמלאנה ברצון רב, אלא שגם אני בקשה גדולה לי אליך. סוחר גדול פלוני בעירנו, חוב גדול של ממון יש לו עלי, יואיל נא מר לסור אליו. מיד הבין רבי אפרים זלמן את הרמז הדק והכל על מקומו בא בשלום.

לאחר מעשה יצא רבי אפרים זלמן ודרש:

מה דכתיב ארבע מאות שקל עובר לסוחר? עפרון זה, נשיא בני חת, שמתחילה אמר לו לאברהם "ארבע מאות שקל כסף ביני וביניך מה היא" התבייש לקחת את השקלים במישרין מידו של אברהם, לפיכך עמד והפנהו אל סוחר פלוני ופלוני ואברהם אף הוא הבין את הרמז והעביר לסוחר...

אל עברו זקן ביתו המושל בכל אשר לו (כד, ב)

מנהגו של עולם, כשאדם עומד להלוות ממון לחבירו הריהו חוקר ודורש אחרי ישרו של הלווה ורק אחרי שאין לו עליו כל ספק אז מלווהו את ממונו, לעומת זה בענייני יהדות כאשר בא האדם לקנות בשר כשר או תפילין או כל תשמיש של קדושה אינו מקפיד לדרוש ולחקור במיוחד, והוא נוטה לתת אימון בכל אחד. ולא כך נהג אברהם אבינו, אלא להיפך. בענייני ממון נתן אימון מלא בעבדו אליעזר "המושל בכל אשר לו", ואילו כשהגיעו הדברים לענין יהדות לקחת אשה מתאימה ליצחק אז לא סמך על אימונו והבטחתו של אליעזר אלא דרש ממנו שבועה חמורה: "שים נא ירך תחת ירכי והשבע לי"

מסופר על רבי ישראל מסלנט זצ"ל, שפעם הגיע לאיזה עיירה נידחת והתאכסן באכסניא לא מוכרת לו, כשהגיע רבי ישראל אל האכסניא פנה אליו בעל המקום ואמר לו כבודו נראה יהודי נכבד, וודאי יודע גם לשחוט, והנה יש לי כאן בהמה והשוחט לא נמצא, אולי יואיל מר בטובו לשחוט לי את הבהמה. אמר לו רבי ישראל שאינו יודע לשחוט. לאחמ"כ פנה הגרי"ס אל אותו אכסניא ובקש ממנו הלוואה כספית גדולה. התנצל אותו אכסניא ואמר שאינו מכיר את הגרי"ס אם בן אדם נאמן הוא או לא, "אם כן" אמר לו הגרי"ס, "איך רצית לסמוך על שחיטתי, וכי מכירני אתה?...!" (אמרי חן, ועוד)

ויישם לפניו לאכול ויאמר לא אוכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר ויאמר עבד אברהם אנכי וגו' (כד, לג)

והנה דבר תימה הוא וכי עד עכשיו לא ידעו שהוא עבד אברהם, עד שהוצרך לומר להם על שולחנו שהוא עבד אברהם?

ובצחות הפשוטה יש לפרש, על פי מה דאיתא "פה שיחתן של עבדי אבות יותר מגופן של תורה וכו'". והנה כשהושם לפניו לאכול, אמר אליעזר לא אוכל כי אם דברתי דברי וצרכי על מה שבאתי. והשיבו לכן מה לך לדבר דברי חול על השלחן,

תאמר 'דברי תורה': כי כל שלחן שאין אומרים עליו דברי תורה וכו' כמאמר חכמינו ז"ל. ועל זה השיבו אליעזר שפיר 'עבד אברהם אנכי', ויפה שיחתן של עבדי אבות יותר מגופן של תורה...
וישבעני אדוני וגו' ולקחת אשה לבני (כד, לו)
הנה אברהם אמר לו ולקחת אשה לבני ליצחק, והעבד אמר להם רק לבני ולא סיים 'ליצחק' כאשר נאמר לו. רק הענין הדגיש לו אברהם 'לבני ליצחק' הכוונה, שיבחר אשה שתהיה הגונה 'לבני' דהיינו שתהיה כלתו של אברהם, ועוד יש לו להקפיד שתהיה הגונה להיות אשה ליצחק לפי מעלתו.

והנה רב סביר דרך משל, מנהג קצת מהגברים שמי שיש לו בת ומשדך אותה עם בן של רב גאון מפור לחתן עבורו יחסו עשרת אלפים ר"כ, ובא אליו שדכן אחד וא"ל הן אתה רוצה ליתן עבור זה שיש לחתן אב גאון עשרת אלפים ר"כ, אציע לך אם כן עסקה הגוננת יותר, אני אתן לך בחור מהולל אשר הוא בעצמו יהיה גאון גדול, וקח אותו לחתן. אבל הגביר לא הסכים בשום אופן, ואמר לו אין בדעתי לעשות בתי שתהיה 'רבנית'... עבור אב גאון יפזר הרבה, אבל את הגאון בעצמו לא יתרצה ליקח לחתן, כי אינו רוצה שבתו תהיה מיושבות אוהל' רק שתהיה אשת גביר סוחר, ותהנה מעוה"ז במרכבה וכדומה.

וכן היה אז, כשכאב אליעזר וראה את בני הבית והכיר את לבן ומדרגתו, נתיירא כי אם יהלל את יצחק שהוא צדיק גדול, אפשר שיתקלקל עיי"ז כל השידוך, ע"כ הסתיר ולא דיבר כלל מיצחק, רק דיבר ממעלות אברהם, ובזה ודאי יסכימו כי גם להם מרצה שיהיה לחתן אב צדיק, לכן אמר רק "לבני", שכל העניין זה הייחוס של יצחק.

מעשה בעניין זה, סיפר הרב שלמה לוינשטיין: הרבנית קנייבסקי ע"ה סיפרה שכשהיא ובעלה היו צעירים, לא היה גז אלא פתיליה. פעם במוצאי שבת היא לא הרגישה טוב והלכה לישון. בשלוש לפנות בוקר רבי חיים קם ללמוד והיא בקשה ממנו שיביא לה כוס מים חמים כי הרגישה מאוד לא טוב. והוסיפה הרבנית ואמרה כי אין צורך לחמם את המים על הפתיליה כי עדיין לא הורידה את דוד המים שעמד עליה משבת.

אמר הרב: "אין בעיה, אכין לך כוס מים".
בנתיים היא נרדמה, ולאחר זמן מה התעוררה כששמעה קול נפץ עז מהמטבח... רצה לברוק מה קרה. היא נכנסת למטבח ורואה את הפתיליה ואת הדוד על הרצפה, ושטפון של מים בכל רחבי המטבח.

התברר, שרבי חיים הלך למטבח להכין לה כוס מים, אבל הוא ראה שהמים יוצאים לאט מהדוד, ועשה חשבון שחבל על הזמן. לקח קומקום, תלה אותו על הברז של הדוד, פתח את הברז והלך ללמוד עד שיתמלא... כמובן שכשהתיישב ללמוד שכח מכל העולם, ובנתיים הקומקום המלא והתמלא ומשך את הדוד למטה, אל הרצפה... זו היתה הפעם הראשונה והאחרונה שהרבנית בקשה ממנו לעשות משהו בבית...

וזה מה שאמר אברהם אליעזר, תביא אשה לבני, ליצחק, אשה שתתאים לו, שתסכים לקחת את עול הבית בשלמותו.
אלי לא תלך האשה אחי (כד, לו)

"אלי כתיב, בת היתה לו לאליעזר והיה מחזור למצוא עילה וכו' להשיא בתו" רש"י. שואלים המפרשים, מפני מה לא נדרש הדבר מה"אולי" הראשון, "אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי" (כד ח) מפני

מה תיבת אולי שם אינה כתובה חסר, הרי שם כשדיבר עם אברהם יאות יותר לרמוז זה מאשר כשדיבר עם בתואל ולבן?

ענה על כך הרה"ק רבי יצחק מזוריק: בתחילה בשעה שאמר אליעזר דברים אלה לאברהם, לא העז להעלות על דעתו שיצחק ישתדך עם בתו, אבל לאחר מכן, כשישב עם בתואל ועם לבן עלתה מחשבה זו ואמר בלבו, לעומת שני אלה חשיבותי וודאי גדולה יותר, ואף נאה ויאה יותר שאני ולא בתואל אהיה מחותנתו של אברהם.

והגר"ח מבריסק תירץ, שהנה, משתיאר אליעזר לפני בתואל ולבן את שבחי ביתו של אברהם ויצחק, למה הוסיף לספר ששאל את אברהם "לא תאבה וגו'". על כרחך שבת היתה לו לאליעזר, ובכוונה סיפר להם זאת כדי שיתחרטו ויאמרו אם אליעזר שאל את אברהם שאלה כזו מן הסתם יש פגם בשידוך... לכן דרשו חז"ל כן דוקא מפסוק זה שהרי מכאן מוכח שכך היתה מחשבת אליעזר.

אלו היה אברהם אמר לו ולקחת אשה לבני ליצחק, והעבד אמר להם רק לבני ולא סיים 'ליצחק' כאשר נאמר לו. רק הענין הדגיש לו אברהם 'לבני ליצחק' הכוונה, שיבחר אשה שתהיה הגונה 'לבני' דהיינו שתהיה כלתו של אברהם, ועוד יש לו להקפיד שתהיה הגונה להיות אשה ליצחק לפי מעלתו.

והנה רב סביר דרך משל, מנהג קצת מהגברים שמי שיש לו בת ומשדך אותה עם בן של רב גאון מפור לחתן עבורו יחסו עשרת אלפים ר"כ, ובא אליו שדכן אחד וא"ל הן אתה רוצה ליתן עבור זה שיש לחתן אב גאון עשרת אלפים ר"כ, אציע לך אם כן עסקה הגוננת יותר, אני אתן לך בחור מהולל אשר הוא בעצמו יהיה גאון גדול, וקח אותו לחתן. אבל הגביר לא הסכים בשום אופן, ואמר לו אין בדעתי לעשות בתי שתהיה 'רבנית'... עבור אב גאון יפזר הרבה, אבל את הגאון בעצמו לא יתרצה ליקח לחתן, כי אינו רוצה שבתו תהיה מיושבות אוהל' רק שתהיה אשת גביר סוחר, ותהנה מעוה"ז במרכבה וכדומה.

וכן היה אז, כשכאב אליעזר וראה את בני הבית והכיר את לבן ומדרגתו, נתיירא כי אם יהלל את יצחק שהוא צדיק גדול, אפשר שיתקלקל עיי"ז כל השידוך, ע"כ הסתיר ולא דיבר כלל מיצחק, רק דיבר ממעלות אברהם, ובזה ודאי יסכימו כי גם להם מרצה שיהיה לחתן אב צדיק, לכן אמר רק "לבני", שכל העניין זה הייחוס של יצחק.

מעשה בעניין זה, סיפר הרב שלמה לוינשטיין: הרבנית קנייבסקי ע"ה סיפרה שכשהיא ובעלה היו צעירים, לא היה גז אלא פתיליה. פעם במוצאי שבת היא לא הרגישה טוב והלכה לישון. בשלוש לפנות בוקר רבי חיים קם ללמוד והיא בקשה ממנו שיביא לה כוס מים חמים כי הרגישה מאוד לא טוב. והוסיפה הרבנית ואמרה כי אין צורך לחמם את המים על הפתיליה כי עדיין לא הורידה את דוד המים שעמד עליה משבת.

אמר הרב: "אין בעיה, אכין לך כוס מים".
בנתיים היא נרדמה, ולאחר זמן מה התעוררה כששמעה קול נפץ עז מהמטבח... רצה לברוק מה קרה. היא נכנסת למטבח ורואה את הפתיליה ואת הדוד על הרצפה, ושטפון של מים בכל רחבי המטבח.

התברר, שרבי חיים הלך למטבח להכין לה כוס מים, אבל הוא ראה שהמים יוצאים לאט מהדוד, ועשה חשבון שחבל על הזמן. לקח קומקום, תלה אותו על הברז של הדוד, פתח את הברז והלך ללמוד עד שיתמלא... כמובן שכשהתיישב ללמוד שכח מכל העולם, ובנתיים הקומקום המלא והתמלא ומשך את הדוד למטה, אל הרצפה... זו היתה הפעם הראשונה והאחרונה שהרבנית בקשה ממנו לעשות משהו בבית...

וזה מה שאמר אברהם אליעזר, תביא אשה לבני, ליצחק, אשה שתתאים לו, שתסכים לקחת את עול הבית בשלמותו.
אלי לא תלך האשה אחי (כד, לו)

"אלי כתיב, בת היתה לו לאליעזר והיה מחזור למצוא עילה וכו' להשיא בתו" רש"י. שואלים המפרשים, מפני מה לא נדרש הדבר מה"אולי" הראשון, "אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי" (כד ח) מפני

מה תיבת אולי שם אינה כתובה חסר, הרי שם כשדיבר עם אברהם יאות יותר לרמוז זה מאשר כשדיבר עם בתואל ולבן?

ענה על כך הרה"ק רבי יצחק מזוריק: בתחילה בשעה שאמר אליעזר דברים אלה לאברהם, לא העז להעלות על דעתו שיצחק ישתדך עם בתו, אבל לאחר מכן, כשישב עם בתואל ועם לבן עלתה מחשבה זו ואמר בלבו, לעומת שני אלה חשיבותי וודאי גדולה יותר, ואף נאה ויאה יותר שאני ולא בתואל אהיה מחותנתו של אברהם.

והגר"ח מבריסק תירץ, שהנה, משתיאר אליעזר לפני בתואל ולבן את שבחי ביתו של אברהם ויצחק, למה הוסיף לספר ששאל את אברהם "לא תאבה וגו'". על כרחך שבת היתה לו לאליעזר, ובכוונה סיפר להם זאת כדי שיתחרטו ויאמרו אם אליעזר שאל את אברהם שאלה כזו מן הסתם יש פגם בשידוך... לכן דרשו חז"ל כן דוקא מפסוק זה שהרי מכאן מוכח שכך היתה מחשבת אליעזר.

אלו היה אברהם אמר לו ולקחת אשה לבני ליצחק, והעבד אמר להם רק לבני ולא סיים 'ליצחק' כאשר נאמר לו. רק הענין הדגיש לו אברהם 'לבני ליצחק' הכוונה, שיבחר אשה שתהיה הגונה 'לבני' דהיינו שתהיה כלתו של אברהם, ועוד יש לו להקפיד שתהיה הגונה להיות אשה ליצחק לפי מעלתו.

והנה רב סביר דרך משל, מנהג קצת מהגברים שמי שיש לו בת ומשדך אותה עם בן של רב גאון מפור לחתן עבורו יחסו עשרת אלפים ר"כ, ובא אליו שדכן אחד וא"ל הן אתה רוצה ליתן עבור זה שיש לחתן אב גאון עשרת אלפים ר"כ, אציע לך אם כן עסקה הגוננת יותר, אני אתן לך בחור מהולל אשר הוא בעצמו יהיה גאון גדול, וקח אותו לחתן. אבל הגביר לא הסכים בשום אופן, ואמר לו אין בדעתי לעשות בתי שתהיה 'רבנית'... עבור אב גאון יפזר הרבה, אבל את הגאון בעצמו לא יתרצה ליקח לחתן, כי אינו רוצה שבתו תהיה מיושבות אוהל' רק שתהיה אשת גביר סוחר, ותהנה מעוה"ז במרכבה וכדומה.

וכן היה אז, כשכאב אליעזר וראה את בני הבית והכיר את לבן ומדרגתו, נתיירא כי אם יהלל את יצחק שהוא צדיק גדול, אפשר שיתקלקל עיי"ז כל השידוך, ע"כ הסתיר ולא דיבר כלל מיצחק, רק דיבר ממעלות אברהם, ובזה ודאי יסכימו כי גם להם מרצה שיהיה לחתן אב צדיק, לכן אמר רק "לבני", שכל העניין זה הייחוס של יצחק.

מעשה בעניין זה, סיפר הרב שלמה לוינשטיין: הרבנית קנייבסקי ע"ה סיפרה שכשהיא ובעלה היו צעירים, לא היה גז אלא פתיליה. פעם במוצאי שבת היא לא הרגישה טוב והלכה לישון. בשלוש לפנות בוקר רבי חיים קם ללמוד והיא בקשה ממנו שיביא לה כוס מים חמים כי הרגישה מאוד לא טוב. והוסיפה הרבנית ואמרה כי אין צורך לחמם את המים על הפתיליה כי עדיין לא הורידה את דוד המים שעמד עליה משבת.

אמר הרב: "אין בעיה, אכין לך כוס מים".
בנתיים היא נרדמה, ולאחר זמן מה התעוררה כששמעה קול נפץ עז מהמטבח... רצה לברוק מה קרה. היא נכנסת למטבח ורואה את הפתיליה ואת הדוד על הרצפה, ושטפון של מים בכל רחבי המטבח.

התברר, שרבי חיים הלך למטבח להכין לה כוס מים, אבל הוא ראה שהמים יוצאים לאט מהדוד, ועשה חשבון שחבל על הזמן. לקח קומקום, תלה אותו על הברז של הדוד, פתח את הברז והלך ללמוד עד שיתמלא... כמובן שכשהתיישב ללמוד שכח מכל העולם, ובנתיים הקומקום המלא והתמלא ומשך את הדוד למטה, אל הרצפה... זו היתה הפעם הראשונה והאחרונה שהרבנית בקשה ממנו לעשות משהו בבית...

וזה מה שאמר אברהם אליעזר, תביא אשה לבני, ליצחק, אשה שתתאים לו, שתסכים לקחת את עול הבית בשלמותו.
אלי לא תלך האשה אחי (כד, לו)

"אלי כתיב, בת היתה לו לאליעזר והיה מחזור למצוא עילה וכו' להשיא בתו" רש"י. שואלים המפרשים, מפני מה לא נדרש הדבר מה"אולי" הראשון, "אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי" (כד ח) מפני

מה תיבת אולי שם אינה כתובה חסר, הרי שם כשדיבר עם אברהם יאות יותר לרמוז זה מאשר כשדיבר עם בתואל ולבן?

עבדי עבודה זרה... שואל הר"ן - הוא לא מוכן לקחת מבנות הכנעני, כי המידות שלהם מושחתות... אז הוא מוכן לקחת עובדות עבודה זרה! האם עבודת עבודה זרה, זה פחות מסוכן ממידות מושחתות!?

זה לא טוב וגם זה לא טוב... אז לפחות יש לו בית אחד, שהוא יודע שהבית הזה, הוא בית טוב - ביתו של אליעזר.

הוא לא רוצה את הבת שלו, בשום פנים ואופן, כי הוא ארוך - "אתה כנעני, וכנענים הם ארוכים".

עדיף לקחת בת, מבית של עבודה זרה, ולא לקחת בת, שהמידות שלה מושחתות???

זו שאלתם של רבותינו, והשאלה שהם עונים היא - כן. מידות, עוברות בתורשה לילדים. השקפות, לא עוברות בתורשה.

אם אדם יש לו מידה מושחתת, או להבדיל, מידה טובה, המידה הטובה או הרעה, עוברת בירושה לדורות הבאים. אדם שיש לו השקפות, את זה אפשר לשנות. יכול להיות אבא עובד עבודה זרה, ובן שמפיץ את דבר ה', הראיה - אברהם אבינו.

עפי"ז זה, אנחנו יכולים להבין, מה אומר אברהם אבינו - ה' אלקי השמים... כאן הוא לא אומר ואלקי הארץ... שואל רש"י - למה הוא לא אומר ואלקי הארץ? אומר אברהם אבינו - כשאני יצאתי מהבית של אבא שלי, אף אחד לא ידע מהקב"ה, אני הוא זה, שהפצתי את שמו... אתה שואל אותי, למה אני שולח אותך לבית של בתואל ולבן?

התשובה היא פשוטה - כי דעות אפשר לשנות. מידות לא ניתנות לשינוי. ברגע שהמידות הם מושחתות, זה עובר הלאה. (ברוך שאמר)

מאצרות המגידים

ויאמר בי נשבעתי נאם ה' כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך את יחידיך (כב, טז)
יש המקשים,

הפרשה שלנו מלאה בחסד, תחילתה בגמילות חסדים וקבורת מתים - עד נשואי יצחק אבינו.

מספר רבי שלום שדרון: לפני כעשרים שנה חלה אחד מילדי הקטנים. כיון שחששתי שהילדים האחרים ידבקו חלילה, החלטתי לשכנם בבית אימי, ליום יומיים.

קמתי בבוקר התפללתי ואח"כ יצאתי מביתי עם הילדים. צעדתי ברחוב היוצא משכונת שערי חסד לכיוון שכונת בית ישראל הרחוקה, שם התגוררה אימי.

בדרך פגשתי ברבי אייזיק שר זצ"ל. עמדתי בדרך ארץ והרכנתי ראש לשלום. והוא השיב לי בפה מלא: "גוט מארגן ר' שלום - בוקר טוב ר' שלום". החזרתי לו שלום.

"להיכן הולכים?" שאל ר' אייזיק.

סיפרתי לו על הילד החולה, ושאני בדרך עם הילדים לבית אימי.

שתיקה קצרה עמדה בינינו. רבי אייזיק הפר את השתיקה בשאלה: "נו, אז מה?"

לא הבנתי מה רצונו, מה כוונתו במילים "אז מה". לא ידעתי מה להשיב לו. למעשה, הוא התכוון לשאול אותי על תוכן הפעולה שלי - מה הדחף הפנימי שלי לקחת את הילדים לבית אימי. עמדתי נבוך ואמרתי "אז אני חושש שהם לא ידבקו, לכן אני לוקח אותם".

"ולמה ובגלל מה" - הוסיף ושאל בסגנון אחר.

התרעמתי קצת כביכול, וחזרתי על התשובה שכבר השבתי בתחילה: "הילד חולה ובעקבות זה, אני לוקח את הילדים לבית הסבתא..."

שתיקה מתונה נותרה בינינו. שקט. ואז, נעץ בי ר' אייזיק את מבטו באומרו: "זאת אומרת שהבהמה הגדולה לוקחת ומובילה את הבהמה הקטנה..."

נדהמתי מתגובתו ולא הגבתי מאומה. הוא הבין לליבי, ומיהר להסביר את עצמו: "נאר וואס? רק מה?! - אתה הולך לעשות גמילות חסדים עם ילד יהודי שבמקרה הוא גם הילד שלך..."

הדברים יצאו מפיו.

נפרדנו לשלום. וכשפסעתי כמה צעדים רוחי החלה לסעור בקרבי "אה, אה, אלו מילים יקרות שמעתי!" התרגשתי.

האם הבנתם, איזו מתנה הוא העניק לי במשפט קצר זה? - "הולכים לעשות חסד..."

באותו בוקר כששבתי לשערי חסד, ראיתי ממרחק את רעייתי הולכת מולי, כשהיא נושאת שני דלי מים מהבאר, (אז עוד שאבנו מהבאר) הזדרזתי לעברה ומלמלתי בלחש "הני מוכן ומזומן לעשות חסד עם אשה יהודיה (אידישע פרוי) שבמקרה זה אשתי..." נטלתי מידיה את הדליים...

למעשה, חצי שנה אח"כ הלכתי יד ביד עם משפטי זה של ר' אייזיק, עד כדי כך, שאמרתי עשרות פעמים בפה מלא "הני מוכן ומזומן לעשות חסד" כך בהתנהגותי עם הרעיה, עם הילדים ובכל מעשה. בכל אורחותי פעלתי לאור דבריו.

חכם יכול להפוך עפר לזהב! אלו חכמי התורה והמוסר, כי האמת - שכל פעולה בבית יכולה להתפרש כך:

יש אנשים או נשים החושבות שהן לא עושות כלום. הן רק מגדלות את הילדים... למה הן מטעות את עצמן ועוד מתאוננות ככאב, והלא כל פסיעה בבית עם כוונה טובה היא "מכרה זהב"! לגדל ילדים שיהיה להם כח ובריאות, להאכילם, להשקותם, לסעדם לתורה ויראה וכו' - הרי זה חסד. ותורה גם יחד.

בכביש של ארץ ישראל

אספר לכם עוד ספור שארע כשהלכתי עם רבי אליהו לאפיאן ברחוב. צעדנו בעיניים שחורות ולפתע הבחינו ביהודי המתקן כבישים. פנה אלי רבי אלי: ראו נא אדם מיישראל שנתנו כולו בתוך מצוות. - מצוות ישוב ארץ ישראל, אלא שהדבר היחיד שאולי חסר לו, היא הכוונה לשם מצוה! כי אם הוא יכוון רק לשם פרנסה הרי הוא מאבד את כל ה"ק"ר של המצוה... הכל תלוי בכוונה.

המצוות פזורות בכל פינה, רק טיפת מחשבה - ויש את הכל, והעיקר, כפי שאמרנו אין חובה לרוץ ברחובות ולחפש מצוות אפשר לחפון מהם גם בבית. אגב, בהקדמה לספרי הקבלה מבואר שהדבר הראשון שאדם נבחן בו הוא באנשי ביתו. כל בעל המעמד בתוך המשפחה כגון ראש המשפחה, משוכנע בליבו, שהוא הצודק תמיד וממילא, הוא חייב להגיד לכולם מוסר... "אני. אני אלמד אותם, אני אוכיח אותם... אני, אני, אני", אבל ה"חזון איש" אמר לי פעם: "הרי צריך לדעת איך ללמד... ואם יודעים איך, אפשר להמנע מכל מיני עברות. בש"ס יש שתי מסכתות של דרך ארץ - מסכת דרך ארץ רבה, ודרך ארץ זוטא. בדרך ארץ רבה כתובות הלכות בשביל כל בני אדם, ובדרך ארץ זוטא מובאים ההלכות שנאמרו לתלמידי חכמים.

להיות עם מלח...
(בניגון שובה לב): ואיך מתחילים חז"ל את מסכת דרך ארץ זוטא? במה נפתחת המסכת? באלו הנהגות? וינגעלייט! אברכים! שמעו נא:
"זרכן של תלמידי חכמים עניו ושלם רוח זריז וממולח עלוב ואהוב לכל אדם ו...שפי לאנשי ביתו". (הגביה ר' שלום את קולו) הביטו וראו עוד דברי חז"ל במסכת כלה פרק ג': "תלמיד חכם צריך שיהא ערב לכל אדם ואל יהי כקדירה שאין בה מלח" לא להיות כקדירה שאין בה מלח, הטעמתם פעם מרק בלי מלח...? אומרים לו "בוקר טוב", אז למה הוא מגיב בפנים זעופות?
"הוא קם על צד שמאל", עונים הסובבים. היום הוא כקדירה שאין בה מלח... "תלמיד חכם צריך שיהא ערב לכל אדם!" ובעיקר בבית ב-ב-י-ת. "כותלי ביתו של אדם מעידים עליו..." תהיה ערב ונעים.

מי מאיתנו משוכנע, כי עשית חסד פירושה - להשקות גמלים, לסחוב סלים כבדי משקל וכדומה, הוא טועה. כי הוא שחח - ש"מילה טובה", מבט טוב והערכה - גם היא חסד. ואולי החסד - בהא הידיעה:
התורה אומרת "ולבן שיניים מחלב" - "טוב המלבין שיניים לחברו יותר ממשקהו חלב, שנאמר ולבן שיניים מחלב (כתובות דף ק"א ע"ב).
רבי הירש קופשיץ זצ"ל אמר פעם בסגנון שלו:
אנשים יודעים ש"מוות ביד הלשון" מילה אחת של ניבול פה, כידוע, יכולה להסב לאומרה ולשומעה צרות צרורות, כמו כן תיבה של שקר ומשפט של שלון הרע יכולים להרוג אנשים, זה ידוע. אבל שוכחים כי גם חיים ביד הלשון... אגוט ווארט - מילה טובה.

ושניהם גם יחד - השקאת גמלים או מילה טובה - אינם דווקא בחוץ, ברחובה של עיר אלא בבית פנימה.
רץ קקנה

נזכרת בסיפור אחר, מענין לענין, ויש בו מוסר השכל מתוק מדבש - לדעת איך מתנהגים בבין אדם לחברו בין כותלי הבית כאשר יש אפשרות להתנהג איך שרוצים.
רבי שמחה זליג ריגר זצ"ל הדיין הנודע בעיר בריסק (עד ימי מלחמת העולם הראשונה), התפרסם כגאון בכל חלקי התורה כאשר ליבו בתורה היה כלב הארי. מהעובדה דלהלן נלמד גם על ידיעתו בכל חלקי - המידות טובות, כפי ששמעתי את הסיפור מידי ר' וועלוול אידלמן שהוא זה שהיה נוכח בשעת מעשה.
כדאי לכם לשמוע את העובדה, גם אם כבר שמעתם אותה פעם אחת... כי ישנן עובדות, שאפשר לשומעם ולספרם גם עשרות פעמים, וזו אחת מהן:
נער הייתי והתגוררתי עם ר' שמחה זליג במשך כמה שבועות, סיפור רבי וועלוול אידלמן.

היה זה בימות הקיץ החמים כשבני משפחתו של ר' שמחה זליג שלא רצה ללון יחידי, ביקש ממני לבוא ולהתאכסן בביתו במשך אותם שבועות.
הבית הדל בו היה גר באותה תקופה, היה בעליית "בית הכנסת", בו עסק בתורה במשך שעות היום. ואני מספר פרט זה כדי שתבינו את הספור אח"כ.
ביום הראשון, היינו בלילה הראשון, המתנתי בבית הכנסת, וכשהבחנתי שר' שמחה זליג סוגר את הגמרא ונעמד לצאת מבית הכנסת, קמתי גם אני ממקומי ויצאתי ללוחות, אך אז ראיתי שהחל להתלוות אליו יהודי תמהוני תושב העיר. בתחילה לא התקרבותי כלל אך משראיתי שהתמהוני לא מרפה ממנו, ניסיתי לעמוד קרוב יותר, אולי אסייע לו לר' שמחה זליג.
שמעתי שהוא שואל אותו שאלה - בעניני שידוך.
רבי שמחה זליג ששמע את השאלה השיב:
"יאי מיין קינד" (כן, בני).

השניים נפרדו, מיהרתי לעבר ר' שמחה זליג, אך התמהוני הנ"ל שב שנית כמי שאינו בטוח שהרב הבין את השאלה. הוא שאל שוב בלחש. ר' שמחה זליג שמע והשיב:
"יאי, מיין קינד, דו קענסט חתונה האבן" (כן בני, אתה יכול להתחתן).
האיש נפרד. אך עצביו המתוחים החזירו אותו בשלישית, הוא ביקש לשאול עוד פעם.
ר' שמחה זליג שכבר עלה מדריגה אחת לעבר ביתו נעצר, שמע, והשיב בסבר פנים יפות: "יאי מיין קינד, יאי, דו קענסט חתונה האבן".

הדיין ר' שמחה זליג עלה עוד שתי מדריגות והאיש שפטע כבר כמה פסיעות לתוך בית המדרש, שב על עקבותיו. עלה אחריו, שאל מה ששאל והדיין השיב: יאי, מיין קינד, יאי, (כן בני, כן).
כך עוד כעשר פעמים, במעלה המדרגות.
כשהגענו לדלת פתח הבית, היה נראה שאכן ב"ה זו כבר הפעם האחרונה. הדיין נפרד ממנו בהארט פנים מיוחדת: "לילה טוב יאי, מיין קינד אתה יכול להתחתן".
חלפו שני רגעים ונקישות קלות נשמעו על הדלת, חששתי שמא ההוא עומד על המפתח ושאלתי את הגאון ר' שמחה זליג האם לנעול את הדלת ולא לפתוח, הביט עלי ר' שמחה זליג והשיב בפשטות: לא. שיכנס וישאל!
האיש נכנס ושאל, והדיין הישיבי הביט עליו והשיב: "יאי, יאי, מיין טייערע קינד, כן, הנך הגון וראוי להתחתן".
היהודי התמהוני נעמד בצדי החדר אחוז עצבים וטרוד בספקותיו, וכשהדיין הישיבי הניח את המגבת על כתפו ליטול ידיים לאכילה, הוא פסע רץ במהירות ולחש לו באוזניו את השאלה. ר' שמחה זליג הפנה את הראש לעברו: יאי מיין קינד, יאי.

כך עוד פעמיים, בשעת הסעודה עצמה.
האיש המתין בצד כוסס את ציפרניו בדאגה, עד לאחר ברכת המזון, ושאל שוב, ר' שמחה זליג השיב: יאי, מיין קינד, יאי.
מה הוא אכל כבר, ר' שמחה זליג פת קיבר עם... אבל אין זה מעניינינו כעת. הוא קם מכסאו צעד לעבר המיטה. אח"כ פשט את ה"טלית קטן", ו...היהודי התקרב - יאי מיין קינד יאי דו קענסט חתונה האבן.
הוא חיך לעברו בשמחה מיוחדת ובלבביות: "יאי, מיין קינד. לילה טוב".
היהודי יצא את הבית, ולא שב...

הגאון יושב על מיטתו. לא יכלתי להתאפק, ושאלתי בקול "רבי, עד היכן?!"
רבי שמחה זליג לא התרעם על שאלתי, והשיב גם לי בהארט פנים. הוא הקריא בקול עייף וחלוף את דברי חז"ל: "לעולם יהא אדם רך קנהה ולא יהיה קשה כארז"...

בבוקר מיהרתי לעבר חתנו של ר' שמחה זליג, ספרתי לו בהתרגשות את הדברים כהווייתן, פשוט בקשתי לטכס עצה איך לסייע לר' שמחה זליג להיפטר מהאיש בדרך כבוד.
חתנו חיך ואמר לי: "בחור'ל, זה לא מהיום ואף לא מאתמול, מה שראית אתמול בלילה, אינו חדש - כבר תקופה של כמה שבועות שמידי לילה הדבר חוזר על עצמו - בדרך המובילה מבית הכנסת לביתו הסמוך של ר' שמחה זליג, והוא ממאן שיגעו בו, וברגשותיו, לרעה".

הבנתם? שמעתם? אי ביס, אי בי, גיוואלד!
☺☺☺

מד' יצא הדבר (כד, נ)
גלגולו של שידוך
התחום הבולט ביותר שבו אנו זוכים לראות באופן מוחשי ש"מה' יצא הדבר" הוא תחום השידוכים. מאורעות שונים ומופלאים המתמשכים, לעיתים, על פני שנים ארוכות, מזמנים את האיש והאישה למצב שבו יסכימו להקים ביחד את ביתם.

הסיפור הבא, אשר סיפר רבי אברהם פרויליך, אודותיו שח לי סוחר יודאיקה, עוסק בענין זה. סיפור זה נרשם על גבי כריכתו של ספר עתיק על ידי תלמידו של רבי חיים מוולאזין ששמע זאת מרבו ששמע מהגר"א בעצמו.
וכה היה המעשה:
בתקופת הגלות של הגאון הוא התארח בבית אחד למשך יומיים. כאשר עמד לצאת ניגש אליו בעל הבית ואמר לו:
"אתה, הלא, תלמיד חכם"
"מנין למר?"
"מכיר אני בך. ואם כן, כיצד הינך יוצא מביתי ללא תשלום?"
"אשלם לך. לא ידעתי שתצא כסף"
"איני מעוניין בכסף, אלא בדבר ששווה לי יותר מכסף..."
מהו הדבר אותו ביקש המארח?

קודם שנספר עליו, עלינו להקדים שבשונה מהנהוג במחוזותינו, שהכל שונאים את הביקורת, ואוי לו למי שיעז להשמיע באזניו מה אינו בסדר אצלינו, בדורות עברו היה הדבר שונה. כפי שמסופר על אבי שושלת רוטשילד שאירח בביתו רבנים רבים, ותמיד היה מפציר בהם שיערכו סיוור בביתו ויאמרו לו דברי ביקורת. אחד מגדולי ישראל סיים את הסיוור בבית, ואמר לרוטשילד: "ראיתי שהכל כאן נגד התורה". נבחר רוטשילד מן המילים הבוטות: "מה כל כך נורא כאן?", "התורה אומרת - השיב לו הרב - "וישמן ישורון ויבעט", אבל אצלך רואים "וישמן ישורון", בלי שאתה בועט... ואם כך - הבית שלך כולו כנגד התורה"...

בעל הבית מידענו נמנה אף הוא על אותם אנשי מעלה של פעם, שאהבו את התוכחה, והיו מוכנים לשלם עליה... לפיכך משבאה הזדמנות זו לידו, לא היסס לתבוע בפה מלא מהגאון מוילנא, שישלם לו תמורת הארוח - בביקורת כלשהי, על דבר מה שהבחין בו במשך שהותו בביתו ולדעתו עליו לשנותו.
"לא הבחנתי בדבר הדורש תיקון" השיב לו הגאון. אולם משהפציר בו הלה שוב ושוב, אמר לו: "לא ראיתי דבר שעלי להוכיח אותך עליו, אולם הבחנתי בנוהג מעניני שניהגתו, ואשר אינו שכיח במקומינו, וחפץ אני לדעת מהו טעמו. שמתאי לב, שבכל בוקר, ריד לאחר נטילת ידיים, הנך מגיש לרעייתך כוס תה למיטה, מה הסיבה לכך?"

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' ובל מאמרים

פְּרִשֶׁת חַיִּי שָׂרָה

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפְּרִשָׁה

קל מאן דעביד רחמנא לטב עבידי

"ואברהם זמן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל" (כד א)

דרש רבי יוסף נחמיה קורניצ'ר, רבה של קראקא:

בני האדם גילים להתלונן ללא הרף על בעיות וקשיים שעמום הם מתמודדים בימי חייהם, ורק לעת זקנתם פשהם משחזרים את שעבר עליהם בצעירותם, ונוכחים הם לראות שכל מארעותיהם היו לטובה.

לעבדה זאת רמז הכתוב שלפנינו: "ואברהם זמן בא בימים" - רק כשמוע האדם לעת זקנה, אזי מבין הוא כי "וה' ברך את אברהם בכל" - בכל מאורע שעבר עליו היתה טמונה טובה וברכה.

בדרך זו באר רבי יוסף נחמיה את נסח הברכה האחרונה בסדר 'שבע ברכות' הנאמרות בשמחת נישואין: "קול מצהלות חתנים מחפתם"; מתפללים אנו שכך 'מחפתם' - מראשית דרכם בחיים יכירו בני האדם בטובה האופפת את דרכם, ולא יהיו מאלו שבצעירותם חיים בצער ומכאוב ורק לעת זקנה נוכחים לדעת כי הכל היה לטובתם.

דְּרָשׁוּת רבנו יוסף נחמיה עמ' תג

אין להזכיר כבוד בשר ודם בתפלה

"אתה הכתת לעבדך ליצחק" (כד יד)

יאם נזקדק בלשון הפסוקים נגלה כי להלן (פסוק מד) כשדבר אליעזר עם בתואל אמר: "הוא האשה אשר הכיח ה' לכן אדני" ואילו כאן בתפלתו נקט: "לעבדך ליצחק". מהו פשר ההבדל?

באר רבי משה נפתלי אולמן:

במסכת שבת (נו א) אמרו חכמים כי הסבה שאוניה החתי נחשב כמודר במלכות ונדון למיתה, היתה משום שהתבטא בפני דוד המלך בלשון: "ואדני יואב" (שמואל ב' יא יא). מעתה נוכל להבין: אם בפני מלך בשר ודם אסור לאדם לחלק תאורי כבוד וסמכות לאחרים, על אחת כמה וכמה בפני מלך המלכים. לכן הקפיד אליעזר בתפלתו לפני ה' שלא לנקט לשון 'אדוני' כלפי יצחק, ורק כשדבר לפני בתואל הזכיר 'בן אדני'.

נ'יצוצי התורה'

הודות גם על ההצלחות 'הקטנות'

"ויקד האיש וישתחו לה" (כד כו)

מוסר נפלא למד הגה"ח רבי יהושע העשיל ברים ראש ישיבת 'תפארת ישראל' ר"ז מהודא'תו של אליעזר:

לעתים חותר האדם להגיע למשרה מסוימת, שכדי להשיגה זקוק הוא לעבר בהצלחה כמה וכמה משיכות. ורק כאשר לבסוף זוכה הוא להצלחה, מודה הוא על כך בכל לבו. מאליעזר עבד אברהם למדנו כי אל לו לאדם לשכח הודות גם על ההצלחות 'הקטנות' שנחל בדרך, עוד בטרם התגשמה משימתו במלאה.

אף כאן היה יכול היה אליעזר שלא להתניח להצלחה 'הקטנה' שנחל בעצם פגישתו עם רבקה, שהרי טרם ידע אם תסכים ללכת עמו ליצחק, ולמרות זאת הוא נעצר במיקד הודות על הצלחה זו.

'מְרַבֵּה חַיִּים' ח"א עמ' מקג

תפלה בכונה מתקבלת

"אני טרם אכלה לדבר אל לבי" (כד מה)

באר הגאון רבי זלמן סורוצקין:

אמר אליעזר לבתואל וללבו: "כיון שהתפללתי אל לבי - בכונת הלב, משכנע אני שפגישתי עם רבקה על עין המים היתה כתוצאה מתפלתי הזכה, ורבקה אכן מיעדת ליצחק אדוני. שהרי כלל ברור הוא כי תפלה הנאמרת בכונה בודאי מתקבלת".

'אזנים לתורה'

ההצלחה תלויה בתפלה

"אחתנו אתה הי' לאלפי רבקה וירש זרעך את שער שניאיו" (כד ס)

בפרושו לפסוק הביא 'בעל הטורים' כי מלבד בפסוק זה, הזכרה המלה 'רבקה' בשלושה פסוקים נוספים, ולכלם זכו ישראל מכח הברכה שהתברכה רבקה:

א. "ומאה מקם רבקה ירדפי" (יחזקאל כו ח). ב. "ושנים יניסו רבקה" (דברים לב ל). ג. "רבקה כצמח השדה נתמיד" (יחזקאל טו ז).

סגולה לזיווג הגון

"הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם" (כד ז)

ראשי המבות "הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת" הם בגימטריה צ"א כמגין אמן. מכאן שההקפדה על עניית אמן, סגולה היא לזכות בזיווג הגון (וכמו כן: 'זיווג הגון' בגימטריה 'אמן').

יש להוסיף על הדברים: בספר תהלים (קכא א) נאמר: "אשאו עיני אל ההרים מאין יבא עזרי" - 'ההרים מאין יבא': סופי תבות 'אמן'; בזכות 'אמן' יבא עזר" - האשה שעליה נאמר 'עזר כנודו'.

רבי אברהם ססקל בעל 'נעורי אמן', קנטרס 'מה יבא הדבר עמ' 123: 'שמחה בלבי' תהלים קכא א

הוסיף ובאר מרן ה'חתם סופר': במסכת חלין (ס ב) למדו חכמים ש'הקדוש ברוך הוא מתאנה לתפלתם של צדיקים' מקף שבבראיאת העולם לא יבאו הצמחים בטרם התפלל האדם על הגשמים. לדבר זה רומזת המסורה שלפנינו: 'רבקה כצמח השדה נתמיה' - עתידים ישראל לזכות בברכות הכתובות בפסוקים שמזכרת בהם המלה 'רבקה', ונתנאי שיתפללו על כך, 'כצמח השדה' שהתעכב מלצאת בבראיאת העולם בטרם התפלל האדם על הגשמים.

מועדי התפלות נרמזו בשמות האבות

"ויצא יצחק לטוח בשדה לפנות ערב" (כד סג)

ידועים הם דברי חז"ל (ברכות כו ב) כי תפלות אבות תקנוס; אברהם תקן תפלת שחרית, יצחק תקן תפלת מנחה, ויעקב תפלת ערבית.

כתב ה'אבודרהם' (תקון התפלות ועניניהם): באות השניה בשמו של כל אחד מהאבות נרמז מועד התפלה שתקן: 'אברהם' - בקר, 'יצחק' - צהרים, ו'יעקב' - ערב.

על פי דרך זו הביא הגאון רבי שאול משה זילפרמן מויערשוב בשם ה'חידושי הרי"מ' כי את תפלת 'ותיקין' תקן לוט, שהרי האות השניה בשמו היא ו' - 'ותיקין', ויתכן שזכות זו עמדה לו להנצל דוקא במועד זה, כפתיב (לעיל יט כג): "השמש יצא על הארץ ולוט בא צערה".

הגהות הגרי"מ בראש ספר 'פרדס יוסף' ח"ב

בריאת דרבי ישמעאל

"ויקברו אתו יצחק וישמעאל בניו" (כה ט)

כשהגיע הרבי ר' העשיל מקראקא לפרקו, דברו בו נכבדות בבתו של גביר ידוע ומפרסם. כדי לתהות על קנאנו נגש עמו הגביר באכסניה קטנה על אם הדרך, וכיון שלא מצא שם כל ספר קדוש מלבד סדור תפלה בלה, הצביע הגביר על 'בריאת דרבי ישמעאל' כשהוא תורה בפני הנער החרדי: "האם יש באמתחמה דבר חדוש על בריאתו זו?"

הרהר רבי העשיל לרגע קל, ומיד החל להרצות את פלפולו: "שלוש קשיות לי על בריאתו זו: הראשונה - כיצד יתכן שנקרא התנא הקדוש בשמו של רשע כ'ישמעאל? השנייה - מועד נפתחת היא במלים 'רבי ישמעאל אומר', ככחול קדם לו תנא שגחלם עליו בדבר, והשלישית - תמה אני על מדות: 'כלל ופרט' יפרט וכלל', כיצד נתן לדרש הלכה מקף שהקדימה התורה את הכלל לפרט או להפך, הרי כלל הוא בדינו כי: 'אין מקדם ומאחר בתורה' (פסחים ו ב)?

והנה, במסכת בבא בתרא (טז ב) הוכיחו חכמים מהפסוק שלפנינו, שבו נכתב יצחק לפני ישמעאל שבסוף ימיו שב ישמעאל בתשובה, שאם לא כן כיצד הניח ליצחק אחיו הקטן ממונו ללכת לפניו בלגות אביהם, ויש לומר שאחר שעשה תשובה הכיר בגדלת תורתו של יצחק, ולכן כבדו ללכת לפניו. אלא שלכאורה אף כאן יש להקשות, כיצד למדו זאת מסדר כתיבת השמות בפסוק, הלא 'אין מקדם ומאחר בתורה' ויש להסיק מכאן שכלל זה נאמר על שני ענינים שונים, אף בענין אחד - הקפדה התורה על כתיבת הדברים בסדר התרחשותם. בדברי הגמרא הללו יתרוצו שלוש קשיות פאחת: מתר לקרא בשם 'ישמעאל', שהרי עשה תשובה, נתן אף לדרש מכאן את מדת 'כלל ופרט', שכן בענין אחד לא חל הפלל של 'אין מקדם ומאחר בתורה', ואת כל זאת 'רבי ישמעאל אומר' - למדים אנו משמו של התנא 'רבי ישמעאל'.

'תוכנת התורה', קנטרס אחרון שבסוף הספר

רפאנו ה' ונרפא

אמירת ברכת 'אשר יצר' בכונה ומתוך הכתב נודעה כסגולה נפלאה לישועה ולרפואה, ובספר 'סדר היום' (כונת הברכות) הובא כי סגולה זו מועילה אף לבריאים שלא יחלו חלילה, ואם כה גדולה היא סגלת הברכה, על אחת כמה וכמה גדולה סגלת עניית אמן אחריה, שהרי אמרו חכמים (ברכות נג א): "גדול העונה אמן יותר מן המברך".

הנהי' יקר!

בבואך לברך 'אשר יצר' הקפד תמיד שמישו יצנה אחרוך אמן, כך תזכה ותזכה עמך אחרים, ותמשך עליך ישועה, רפואה והצלחה לאורך ימים ושנים. אמן.

בני אמונים. אמן עניית לישועות זכית.

תענה אמונים

מבט על סדר התפלה

מעלתה וסגולתה של ברכת אשר יצר

פעמים מספר בכל יום זוכים אנו להודות לה' בברכת אשר יצר, על הנס הגדול השמון בעבודת תפילתנו. המסין של מערכות גופנו - העשוי כולו 'נקבים' נקבים... שאם יפתח אחד מהם או יסתם אחד מהם אי אפשר להתקיים ולעמוד... ורק מכח חסדי ה' השומר את רוחנו בקרבנו, הרינו עומדים חיים וקיימים לפניו.

בחירו אפוא לעצור מרצף המאמרים המקדשים לבאוני התפלה, לטובת מאמר שיעסק כולו בחשיבותה ומעלתה של ברכת זה וזכירתה הנודעת לרפואה ולישיעה. יהי רצון שיעמדו הדברים לזכותם ולרפואתם של כל חולי עמו ישראל.

הנס הגדול ביותר מתרחש בקרבנו

בפולה 'נס' רגילים אנו בדרך כלל להביע את התפעלותנו ממאמרות על-טבעיים המתרחשים סביבנו מפעם לפעם. אלא שאם נעצר מרוץ החיים ונתבונן בתהליך המפלא המתחולל בגופנו בכל רגע ורגע, נבין אל נכון כי הנס הגדול ביותר מתרחש בקרבנו, לא לעתים נדירות, כי אם בכל עת ובכל שעה. בתוך תוכנו מתנהלת לה מערכת מרפאת אשר אלו היתה מתרחשת חלילה סטייה קלה ביותר בסדר פעילותה הקבוע, יכול היה הדבר להמית לעינו אסון חמור, רחמנא ליצלן.

הדברים אמורים בפרט ביחס למערכת העיניים: האדם מכניס לפיו אוכל מנון, לועסו ובוולעו, ומפאן מערכת 'אוטומטית' לחלוטין דואגת להפריד את רכיבי המזון אלו מאלו, לדחות את הפסלת, לסנן את הנוזלים, להפך את הרכיבים הנחוצים לחלקיקים שיש בהם כדי להזין את מערכת הדם, העצמות והגידים, ובסיום לסנן ולעבד את הפסלת ולדחוקה אל מחוץ לגוף. לכמה חסד וזקנים אנו כדי שאבות המזון יספגו בגוף ולא ידחו אל מחוץ, ולזהב - שצף חלקיקי של פסלת לא יזהם את מערכות האיברים.

הקדוש ברוך הוא ברב רחמינו מפלאי לעשות בחקתו ומשגיח על כל אדם בכל רגע ורגע כדי שחלילה לא תארו תקלה במערכות גופו.

רגיל היה הפשטיח רבי יחזקאל לוינשטיין לצון בהתפעלותו בפני שומעי לקחו; "ישמו לעבדה שלב מכונה, אף הפשוטה ביותר, מתקלקלת מעת לעת ואלו הגוף פועל במתכנתו משה עשרות רבות בשנים, עשירים וארבע שעות ביממה ללא הרף בלא שיתרחש בו לקולקול... על מה אם לא על כך אמר איוב (י"ט כו): 'מבשרי אחהו אלו-ה' - הלאו נס זה אינו פחות מנס יציאת מצרים!' (תפלת חנה' עמ' 10).

בשורת מן השמים (ס' לד) שאל רבי יעקב ממאורויש מעבלי התוספות: האם צריך האדם לברך אשר יצר בכל עת שצריך לנקבו, או שדי שיתברכה פעם אחת בבקר? והשיבו לו מן השמים: "הלאו ידעת כי ארבעה צרכים להודות (בברכת 'הגומל', ראה ברכות דג ב), 'חולה' הוא אחד מהם, ואין לה חולה גדול מזה, כמו שכתוב (שעריה נא יד): 'מהר צעה להפתח ולא ימות'."

הזוטר וזמר הגאון רבי יצחק זילברשטיין: כולו כל אדם ללמד מתשובה זו, כי את ברכת אשר יצר צריך לברך בעצת הנפש והנשימה, לא פחות מברכת 'הגומל' (מחור דבריו בהקדמה לספר 'ברכת איתן').

וכן הובא ב'לקוט מעם לעם' (בראשית ח"א עמ' פח): "כל מי שמתבונן בסוד יצירת האדם ואיבריו, יראה נוכח שהאדם צריך לעבד את השם ולברך בלב ונפש, אפילו בלי מבלת שר, אלא רק בגלל החסדים הגדולים שעשה עמו - שעשה אותנו בכל השלמות. ומאחר שהקדוש ברוך הוא עשה חסד גדול כל כך שברא אדם עם כל תקונו איברים, לכן אנו תובים לברך את ה' ולשבח אותו על הטוב הזה שעשה עמו".

הודות על חסדי ה'

כדי שנוכל להתבונן בדברים ולהודות פראי על חסדי ה' תתנו לנו חכמים (ברכות טו ב) לברך את ברכת אשר יצר בכל עת שגפנה האדם לנקבו. שעה זו שבה מתגלם מול עינינו הנס הגדול הקרוב בפעילות המשיגה של הגוף, היא הזמן הראוי ביותר להודות על כך.

המשגיח הצדיק רבי ירחם הלוי ממיר המשיל זאת לאדם שהצריך לעבד נתוח קשה במעיניו; הלאו פשוט וברור שמיד עם סיומו זיזרו לשלח מברק למפיקי הדואגים לשלוחו כדי לבשר להם על הצלחת הנתוח. באותה מדה צריך היה האדם לשלח כמה מברקים שפאלו בכל יום יום, ומאנת לא נדרש אלא להודות למשך שניות בודדות בכך ראש ובהנהגתו (תפלת חנה' עמ' 10).

ברכה על עצם מהות החיים

עוד אמר הגרש"ד פינקוס: אם נתבונן בפסח הברכה נבחנו כי היא אינה מסתיימת בבקשה על העתיד בברכות שמונה עשרה וכדומה, אלא בהצהרה: "גלוי ודוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם או יסתם אחד מהם אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך!"

דומה הדבר לזלך המבטב שאינו שייקנה לו אופנים כדי לנסע בהם או משחק כדי להשתמש בהם, שאינו יכול לדחותו בתאוונת שונות. אולם אלו הנה זקוק הילך לתרופה מצילת חיים, והנה יושע על לבאיו: "אבא, אם לא תחזר לי להשיג את התרופה - אמותי", וכי יכול היה אביו להתעלם מבקשותיו?

כך גם בעינינו בכל ברכה אחרת, כדגמת 'חונן הדעת', איננו יכולים לומר: 'דבוננו של עולם, חנן אותי בדעת שאם לא כן אמותי', אך בברכה זו; אחר שהודינו בפרוט על נס קוים החיים, טוב איננו זקוקים לברכה יותר, די אם נאמר: 'גלוי ודוע... שאם יפתח... אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך', כדי לעורר רחמים לפני אבני שבשמים שמישידי' לעניין כל אמתת החיים (ברכת איתן' עמ' 47).

לפני כסא כבודך

על נקדה מיוחדת עורר רבי יעקב דב טרמורשטיין, ושיא 'בני אמונים': אם נתבונן בפסח ברכת זה נמצא בה לשון שאיננו רגילים לנקט אותה בכל ברכה או תפלה אחרת: "גלוי ודוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם... אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך". ועלינו להתבונן: כבר בדקות הראשונות של היום, בעצומת של ברכות השחר אנו מעידים על הקשר המיוחד שיש בינינו לבין הקדוש ברוך הוא, קשר המתבטא דרך כל אחד ואחד מאיברינו שעליו משיגים בורא העולם השוכן בגובה מעל גבוה, מפסא הכבוד בכל רגע נתון (ראה הגהת הרמ"א או"ח ו א).

נמצא אפוא שברכות ששחר שפגן אנו מודים על הטובות שעושה עמונו ה' בכל יום, הנן היסוד בצדק האיתנו שבינינו ואלו הבורא יתברך, קשר המעיד על כסא כבודך. כיון שאתם אלהינו להאמר בצדק המשלמות ביותר, מתוך ידיעה עמוקה שיש אי אפשר להתקיים כלל, ולו לרגע אחד מבלי להתחיל לחסדי ה'. ואת הידיעה הזו נתן לחזק באמצעות הקפדה על עניית אמן אחריו, שזה היא הצהרת אמונה שאין כדוגמה.

ספור שבועי על אמן ותפלה

מעשה אמונים

התפללן שהושבו מאשפות

קוץ תדשים. שדה התעופה 'קנד' ניו יורק. ר' יקותיאל הביט סביבו במבוכה רבה. היתה זו הפעם הראשונה שבה יצא לחו"ל לצורך שליחות של מצוה. ועתה, מבלי לדעת מלה אחת באנגלית, עמד הוא בטבורו של שדה התעופה הסואן נבוך ותוהה. הדקות נקפו ומי שהיה אמור לאוספו משדה התעופה בושט מלהגיע. הוא חשב לנסע במונית לעבר מקום האכסניה שתכנן לו, אולם מבלי לדעת אנגלית התקשה להסתדר. בעודו מתבונן סביבו, הופיע לפתע מאי שם גוי ומשם שגראה היה כנהג מונית, וכשהבחין בר' יקותיאל התקדם לעברו במהירות והחל להמסיר עליו שאלות באנגלית נכדה. ר' יקותיאל נסה להסביר לו בתנועות ידים כי אינו מבין מלה משאלותיו, אולם הגוי המשיך בשלו, עד שלפתע אבד את סבלנותו ונגלם כפי שהופיע...

בלית ברירה החליט רבי יקותיאל לצאת מהטרמין. 'בחצוץ מן הסתם יקל עלי למצא מונית, הרהר לעצמו, אלא שכאשר התקופה לעבר מונית נפליטה מפיו צונחת אימה; תיק הדן שלו נגלם כאלו בלעה אותו האדמה. הוא נסה לשקור את סביבתו אולם עד מהרה התאושש. כעת הוא הבין את מבקשו של אותו 'נהג מונית' מחר... פה, ברוב אחד של הסח הדעת נפל אחד קרבו בפניו גנב מתחכס וערמומי. דמעה סוררת התגלגלה מאוזת עינו. בתיק זה הטמין את התפלילן היקרות שלו, תפלילן של רש"י ורבונו חם, שכתבו על די אחד ומקני הדור, סופר צדיק ורא חטא. כפה יגיעות ועי נפסה טרחות טרד עד שהצליח להשיגו, ועמה... מי יתן לו תמורתו!

בתוך ים הגויים שסביבו חש הוא בודד ונוקב. לא היה לו כל משג כיצד עליו להתנהל במקרה זה. פיו החל למלמל תפלה חרשית, ולפתע כמו משמים הופיע הפלא המושיע:

הוא ירד, בעל סבר פנים אמיד ומכבד, הבחין באברך הנכאוב והמבלבל. הוא נגש אליו והתענין לסבת דאגתו, ומשמיע את אשר ארע עמו, הסביר לו כי בגבי מסוג זה מצויים בני יורק לרב. הוא יצא לו להגיש תלויה בפני הגורמים המתאמים, אולם לא התספק בכינוי בלבד. פרחב לב הוא הוביל את האברך למכוניתו שנתנה בסמוך, סיע בידו להניח את מוניתו בתא המטען, ומשם פנה עמו להסיר ארץ ומתעש בין משרדים בכל מקום שאליו פנה נדו לו הפסידים בראשם. איזו לך סתוים רבים, הם אמרו לו, מדבר בגנבים מתחכמים ביותר. רבי יקותיאל חש אי נעימות מפני מטיבו הרב. הוא ידע כי האיש מפסיד בנינו שעות עבודה יקרות, אלא שהלה התעקש בתקף לסייע לו, וענו שם מחיבים להשתדל בכל הנהג.

משהסתים הסיכוב החליט האיש לגמור את המצוה; הוא התענין למגמת פניו של רבי יקותיאל, ומשענה כי עתיד הוא להתאכסן בשכונת פלטבוש שבברוקלין, פנה ללא הסוס להסיעו למחוז חפצו.

בשעת לילה מאחרת יצא רבי יקותיאל מרכבו של מיטיבו, לא לפני שהודה לו וברכו בחם. כשהתענין לשמו הפתע לשמע כי היה זה לא אחר מתומך התורה הנודע בשערים, הרב שרגא נייהו זצ"ל.

כך לא סים רבי יקותיאל את פרשת ההודאה. הוא פנה מיד לבית הנכנסת הסמוך כדי להתפלל ערבית. בפתלת שמונה עשרה הוא הודה בדמעות על הקבר והתחנן על העתיד שיעשה עמו הבורא נס ויזכהו למצא את התפלילן היקרות.

במים קרובים התרופו מאמציו של רבי יקותיאל בעקב במישור התפלה. ידיו המארים סיע בידו להשיג בהשאלה זוג תפלילן חלופי, והוא מצדו לא חדל לרנע מלהתפלל כי יתרחש הנס, והוא יזכה להניח את תפלילן היקרות.

מים ספורים לאחר מכן הצרף רבי יקותיאל לנסע לשכונת קווינס, שם נקבעה לו פגישה עם אחד מרביי המקום. הפגישה נקבעה לשעת בקר מקדמת, וכדי לא להפסיד תפילתו בנינו יצא רבי יקותיאל מאכסניו לשכס בבקר מתוך כוונה להתפלל בקווינס. בהגיעו למקום פנה לבית הנכנסת המקומי לתפלת שחרית. לאחר התפלה נגש לאחד המתפללים וביקשו כי יזיל להשאל לו את התפלילן דרבנו חם לכמה דקות. האיש נענה בשמחה. משסים רבי יקותיאל לקפל את התפלילן התענין בעל התפלילן לשמו ולקורותיו, והשנים נפרדו לשלום.

במים הספורים שנותרו עד לשבוב, התחנן רבי יקותיאל בתפלתו ביתר שאת. הוא לא חדל מלהתפלל בדמעות שלישי, אולי יחוס אולי רחם. יומים לאחר מכן הפתע רבי יקותיאל כשמאחרו הדויעו על שיחת טלפון הממתנה בעבורו. האיש שברכר לקו הודה בהם בשם חיים נושטטר, ור' יקותיאל נזכר על פשטן שהופיע על נרתיק התפלילן דרבנו חם ששאל חכמים בבית הנכנסת על קווינס.

האם קניית לאחרונה ארון בגנריה פלוגית השוכנת בשכונת 'צית ישראל' בירושלים? התענין רבי חיים, ור' יקותיאל נפתח ללחלוטין מהשאלה מה להשיב בחיוב. 'עלה מהר על מונית וסע לקווינס, תפילן שלך נמצא', בשר לו רבי חיים ונתח את השיחה.

נגזש התמוס מהר רבי יקותיאל לנסע לקווינס, שם המתין לו רבי חיים בקצר רוח. מיד עם בואו הזמינו רבי חיים למכוניתו ופתח בנשיעה. לאחר כמה דקות נצצר הרכב ליד בית נאה למראה. הדלת נפתחה בידו, יהודי מסביר פנים, שהזמינם לשבת ליד השלחן והחל לספר:

'ביום ראשון האחרון, החלטתי לנצל את החפשה כדי לבלות עם ילדי בפארק הגדול הסמוך לקווינס. שהינו בפארק עד רדת החשכה, ומשסיימו פנינו להשליך את הפסלת ללח האשפה הגדול שנצב בפאתי הפארק. השלכתי את הפסלת ופניתי לעוב את השטח, אלא שלפתע צדו עיני דבר מה מחר שבצבץ מהפח הגדול. התקרבתי שוב ונדהמתי לגלות קפסה אדמה של תפלילן. כאשר שלחתי את ידו לטל את הקפסה נדהמתי שבנתיים: עיני קלטו קצה שחר של רצועה שבצבץ מפשטמי הפח. התגברתי על אי הנעימות והתחלתי לחפר במעטמי הפח. כך גליתו בוצעו קפסה אדמה נוספת, ועוד קפסה, ולאחר זמן מה כבר היו בידו שני זוגות תפלילן משלמות, ואף נרתיק קטיפתי נצמד כל סימן זהו. בבית פניתי לנקות את התפלילן ולסדרן בכבוד הראוי להן, וזא הבחנתי בין כפלי הנרתיק שבפלה המדברת. עדין לא היה בידו קצה חוט שייסיע כדי למצא את בעליהן. החלטתי לטל עמי את התפלילן לבית הנכנסת הסמוך ולהתענין בקרב המתפללים.

בטרם הסתיימו לסיים את הרצאתי לפני המתפללים, וכבר קפץ רבי חיים בהתרגשות, וספר כי לפני כמה ימים נפש יהודי מארץ ישראל התפלילן נגזבו בשדה המתעופה. הוא הוסיף וספר כי משום מה החליט לשאל את המאבד לשמו ולמקום אכסניו, ומשם קצרה היתה הדרך להשיגו.

תוך כדי דבור הגיש האיש לר' יקותיאל את התפלילן. רבי יקותיאל לא יכול היה לעצור את בכיו הנוגש, הוא חבק את התפלילן בנתיי. דיו ושהו במוחו את שירת הנסים שיעברו עליו שביע האחרון. הוא לא נסה להבין מדוע התפלילן הגנב להשליך את התפלילן דוקא באותו פח נוח בפאתי הפארק של קווינס, הוא גם לא נסה להבין מדוע לא רוקנו עובדי העיריה את הפח כמסך השביע שקדם למציאתו.

לכשעצמו אמו כולו היה רק להרהר: מה היה מתרחש אלו לא היה מקדים לצאת כדי להסיק תפלת שחרית בקווינס, מה היה מתרחש אלו לא היה מקפיד להניח תפלילן דרבנו חם למרות אי הנעימות הרוכה בבקשתו מזרים. התפלילן היו נמצאות בחסדי שמים ונצלות מבזיון, אולם הוא היה שול לארץ בהגדרו.

כמה גדול הוא כחה של תפלה.

יצוויי אש' עמי תפלת

עצמיות

וכאשר תקום מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקימו.

פְּרֻשֶׁת חַיֵּי שָׂרָה | תשע"ז

אָסוּר לְקַרָּא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשׁוּמְרֵי עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיּוֹן

לעילוי נשמת חמותי, פדילה דליה בת עזו ע"ה

פְּרֻשֶׁת חַיֵּי שָׂרָה

יִצְחָק אֲרִיאֵל בֶּן טוֹבָה יוֹסֵף בֶּן גִּילְיָה חַגֵּי חַיִּים וּב"ב חַגֵּי חַיִּים וּב"ב שְׂמֹאל אֵימָן בֶּן אֶסְתֵּר זָרִי מִשְׁפַּל שְׂטָרִית מֵאִיר יִשְׂרָאֵל בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה- גִּילִית הַיּוֹשֵׁעַ סוּמְךָ וּב"ב יְהוּדָה אֲרִיָּה בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה עֵינֵת בֶּת רַחֵל בְּרַכָּה רַחֵל בְּרַכָּה בֶּת פְּדִילָה דְלִיָּה אֲרַז מְזֻרְחֵי וּב"ב נַעֲמֵ יִצְחָק בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה חַיֵּי הַפְּקוּת וְאִירוּעִים יוֹסֵף לִיאֹרֵר בֶּן דְלִיָּה אֶפְרַת פְּרַנְסָה בְּקִלּוֹת וּבִשְׁפַע נְטִילַת בֶּת יוֹנִית שְׁלֵמָה וְדֹנָה דָּוִד וּב"ב קְסִיר אֶפְרַיִם וּב"ב אֶקְבֵּלֵי יוֹסֵף חַיִּים בֶּן נֹסְכָה י.מ.י.ש כְּדוּרֵי שׁוּלְמִית וּמְרַדְכֵי חַיִּים דּוּיֵטֵשׁ וּב"ב

העלון מוקדש להצלחת

יצחק אריאל בן טובה יניב בן גילה שמואל אימן בן אסתר זרי משפל שטרית מאיר ישראל בן רחל ברכה- גלית הושע סומך וב"ב יהודה אריה בן רחל ברכה עינת בת רחל ברכה רחל ברכה בת פדילה דליה ארז מזרחי וב"ב נעם יצחק בן רחל ברכה חיי הפקות ואירועים יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע נטילת בת יונית שלמה ודנה דוד וב"ב קסיר אפרים וב"ב אקבילי יוסף חיים בן נוסכה י.מ.י.ש כדורי שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

פְּרֻשֶׁת חַיֵּי שָׂרָה - נְצוּל הַזְּמַן

"וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְהָ בָרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל" (בראשית כד, א)

תולש בעל הבית דף של אותו היום. מלוח שכזה לא נשאר בסוף השנה מאומה, אלא הכריכה בלבד...

לעומת זאת, ישנו סוג אחר, שבו אין תולשים את הדפים, שמציינים את הימים שחלפו, אלא מקפלים אותם... בלוח זה, ניתן יהיה למצוא בסוף השנה את הדפים כולם עד האחרון שבהם.

כיוצא בדבר, קיימים שני סוגים של אנשים: ישנם אלו, אשר הימים שחלפו עליהם- לא הותירו בהם כל רושם. הם כביכול נתלשו ונזרקו ככלי אין חפץ בו. כאשר הללו באים בסוף ימיהם ליתן דין וחשבון על מעשיהם - הם מגלים כי אין בידם מאומה.

לעומתם ישנם אלו, אשר כל יום מימי חייהם פעלו, עמלו והותירו רושם בעולם. ימיהם אמנם חלפו - אך רישומם נותר חרוט באותיות של זהב.

אנשים אלו, כאשר יסיימו את תפקידם עלי אדמות, יהיו בדיוק כמותו יומן, אשר כל דפיו עמו, באשר אף הם: כל יום מימי חייהם מילא את תפקידו, ונותר צרור בידו בצרור החיים!

עליהם מה נאה ומה יאה לומר, כי "באים המה בימים", פשוטו כמשמעו, כל ימיהם בידיהם- יום לא נעדר!! שנזכה כולנו בעז"ה להימנות עם אלו!

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחס שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

לשון הפסוקים, אשר תלה את זקנתו של אברהם אבינו בימים, כלשון הכתוב "בא בימים" (בראשית כד, א). לכאורה טעון ביאור. מדוע לא ניחס את הזקנה לשנים? מדוע לא נכתב בפסוק שאברהם היה זקן בא בשנים?

ונראה לומר, כי המלים "בא בימים" לא נועדו לתאר את משך חייו של אברהם, אלא את אופן ניצולם!

ישנם אנשים רבים, אשר חייהם אמנם מתפרסים על פני תקופה ממושכת, אולם חייהם בלתי מנוצלים, שכן לא הקדישו את הזמן הנחוץ לעבודת ה' וללימוד התורה.

אנשים אלה אינם יכולים לבוא, כשימיהם בידיהם ולהצביע על אוצרות הרוח, שנרכשו באותם ימים, וממילא נמצא שימיהם - חלפו עברו ולא הותירו כל רושם בעולם!

אברהם אבינו לעומת זאת, "בא בימים". הוא בא לשמי מרומים, כשכל ימיו בידו: הימים הותירו בידו דבר מה ממשי - בדמות ההתעלות והמעשים הטובים, שנעשו בהם!

ואמנם, בזוה"ק מצינו לשון מפורש יותר, כאשר שנינו שם "בא וימיו אתו", ימיו של אברהם אבינו הותירו רושם בעולם, ולאחר פטירתו הם באו עמו, צרורים בידו!

כדי להמחיש את הדברים ניתן דוגמא:

ישנם שני סוגים של לוחות שנה, ישנו סוג אחד, בו הדפים נתלשים. בכל יום שחולף,

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר רונית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט סיון בת אסתר יוסף בן רחמה יפית בת ג'ינה אורן בן נעמי ענת נעה בת מזל טוב דוד עומרי בן יהודית

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו מרי בן ימנה אילנה בת רחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

הגה"צ אליעזר ברלנד בן עטיא שליט"א מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזירי בת טסה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזירי בן פרחה- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעימה גילה בת אקבאל - בריאות ואריכות ימים אסתר בת סוליקה סימי בת סוליקה מזל בת חנה אורן בן אסתר יהודית אסתר פרדאל בת חיה- בריאות ואריכות ימים נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל אקבאל בת נושפארין שירה שילת בת אול"י תמר פורטונה בת מיסה רפאל משה בן רחל מוריה בת רחל ברכה נחום בן כירה יהודה אריה בן רחל ברכה טובה בת אורה שלו בן מזל פחמה אליהו בן מאיה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זרהרה מישא אסתר בת זרהרה שאלו בן סילביה עינת בת רחל ברכה בנימין בן יקוט רינת רחל בת עפרה יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה יצחק בן רבקה רונית בת סבריה קסנש בת דגטו יצחק בו חנום כל עם ישראל

26/11/2016		כ"ה חשוון תשע"ז	
פרשת חיי שרה			
הפטרה: "והמלך דוד"- מלכים א'			
ר"ת	יציאה	כניסה	י"ם
17:45	17:13	16:01	
17:40	17:09	16:18	ת"א
17:40	17:09	16:17	חיפה
17:45	17:13	16:21	ב"ש

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה	העלון מוקדש לעילוי נשמת שרה בת נרקיס ע"ה	רפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר ולילד אלחנן רפאל בן איריס ולילד אורי חיים בן שלי	זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזירי בן ימנה וגלית בת מסודי
--	--	--	---

שואל ומשיב בהלכה – מלונות ובתי הארחה - חלק ט'

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

אדם המבקש להתארח בבית-מלון או בית הארחה בשבת, על מה עליו להקפיד?

? אסיעה

! תפילה

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת ציון מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':
אדם השוהה בבית מלון בחוץ לארץ מותר באכילת פירות וירקות ללא חשש תרומות ומעשרות וללא חשש ערלה. **הערה:** ספק ערלה בחו"ל מותר וכמ"ש השו"ע (יו"ד סימן רצד ס"ח). אלא אם כן ידוע לו בוודאות שהפירות ערלה, אסור.

כאשר הגוי משתמש במדיח כלים בשבת בבתי מלון או בתי חולים וכו', כיוון שהוא במטבח, וזה מקום שלא נכנס הציבור, יש להתיר. **הערה:** הואיל ואדעתא דנפשיה קעביד. וכן דעת הראש"ל הגר"ע יוסף הובא בספר ילקוט יוסף (סימן רמד סי"א). אולם כשהעוזרת עושה כן בתוך בית פרטי של היהודי, יש למנוע ממנה להפעיל את המדיח החשמלי בשבת, כן העלה אאמו"ר שליט"א בספרו ודבר דבר (פ"ו ה"כ).

במידה שרוצים להשתמש במנגל שבצימר, הואיל ואי אפשר לדעת, מה צלו בעבר. צריך להכשיר את הרשת על ידי ליבון חמור-שיהיו ניצוצות ניתזים, והדבר לא יכול להתבצע כראוי על ידי הדלקת המנגל עצמו. לכן לכתחילה יש להחליף או לקנות רשת אחרת. **הערה:** יש לבצע ליבון חמור ולא להסתמך רק על הבערת הפחמים, וכמו שהעלה הרב יוסף בר שלום בשו"ת ויצבור יוסף ח"ה (סימן מט). כשקונים יש לתת את הדעת באופן שהרשת מיובאת או נקנתה מגוי [רוב הרשתות מקור יצורן בסין] יש להטבילו במקוה או ים. וכן לענין מלקחיים שחייב בטבילה.

באופן שאין רשת אחרת יש להקל לאחר הבערת המנגל למשך זמן עד שתתלבן, ולאחר מכן יניח 3 שכבות של נייר כסף מעל הרשת. **הערה:** ולענין השימוש בפחמים עצמם, ראיתי בשו"ת אערוך שולחן (סימן יב) שהעלה להתיר מתרי טעמי. א. האש שולטת במקום הפחמים וכל שומן שנוסף שם מיד נשרף. ב. מה שנוגע בפחמים ודאי טעמו פגום. ע"ש.

כשמתכננים ביקור במסעדה, כדאי לבדוק לפני שמגיעים, מהי רמת הכשרות שם. כדאי ליצור קשר עם המשגיח ולוודא, האם רמת ההשגחה שם מתאימה לרמה הנהוגה אצלכם בבית

זווג מן השמים

להלן סיפור מופלא המעובד מהספר 'עלינו לשבח', דברים הנאמרים על ידי הגאון הרב יצחק זילברשטיין שליט"א והובאו ע"י הרב מיכאל צורן הי"ו, ויש בהם כדי ללמדנו, כי זיווגו של האדם נקבע מן השמים. ומעשה שהיה - כך היה: בנה של משפחה ירושלמית, בן תורה מופלג, עמד בתחנת אוטובוס, והבחין לפתע בתיק שחור גדול, המונח בצורה מחשידה על הספסל. כיוון שחשש, שמא זה מטען חבלה, החליט להסתלק מן המקום. אולם לאחר מכן נזכר, שכאשר הגיע לתחנה, עדיין לא היה שם התיק, ומהרגע שהגיע לשם, עברו בתחנה רק יהודים חרדים.

אם כן, הגיע למסקנה המתבקשת, תיק זה נשכח, מן הסתם, על ידי אחד מהממתנינים בתחנה. בן הישיבה נגש לתיק ופתחו, ונדהם לראות, שמונחות בו עשרות חבילות של דולרים, שערכן עלה לכדי עשרות אלפים. הוא המתין בתחנה שעה ארכה, כדי שאם המאבד יחזור לכאן, ישיב לו את האבדה על אתר. משלא הגיע איש, חזר לביתו. כשסיפר זאת לאביו ולמשפחתו, ציווה אביו על כל הילדים לתלות מודעות גדולות של "השבת אבדה" בבתי הכנסת באזור ובכל השכונות הסמוכות כדי שמי שאיבד - יוכל למצוא את כספו על נקלה.

לאחר שעות ספורות, הגיע יהודי חרדי מבני ברק, שמסר סימנים מובהקים על התיק. ומה רבה הייתה שמחתו, כאשר בעל הבית הוציא מהארון את האבדה ומסרה לו. בעל הבית טרח להדגיש, שלא הוא הביא את התיק מהרחוב אלא הבן שלו, והצביע על בנו, שעמד אף הוא בחדר.

כבדרך אגב, סיפר מאבד התיק לבני המשפחה, שבכסף הרב שהיה בתיק התכוון ללכת לאחד הקבלנים בירושלים, במטרה לרכוש דירה לבתו הנמצאת בשידוכין. הוא הודה נרגשות לכולם ויצא את הבית, כשפיו אינו פוסק למלל פסוקי הודיה והכרת הטוב לה' על השבת האבדה היקרה.

עובר שבוע, והעשיר מידפק שנית על דלת בית המשפחה בירושלים. הוא לוקח את בעל הבית לאחת מפינות הבית ואומר לו כדלהלן: "כאשר חזרתי הביתה, וספרתי לרעייתי את שעבר עליי באותו היום ואת דבר אבדת הכסף, התעניינה אשתי רבות על משפחתכם. עד מהרה נודע לנו, שהבן שלכם שמצא את האבדה, הוא בן ישיבה מופלג שבמופלגים והוא עונה לכל הנתונים של תלמיד חכם שחיפשנו לבתנו במשך תקופה ארוכה".

"כיוון שנודע לנו שגם הבן שלכם הגיע לפרק 'האיש מקדש', אני מעז לבוא אליך כשדכן ולהציע לכם את בתנו. הבה נפגישם יחדו ונראה אם יתאימו, ואז אפשר יהיה לעשות שידוך. וכמובן, הדירה שרכשתי השבוע בכסף, שנמצא על ידי בנך תהיה שייכת לו". תוך ימים אחדים נשברה שם צלחת, במזל טוב.

מנויים	הקדשת העלון	לשאלות בהלכה
לקבלת העלון חנם ב-email: מידי שבוע, שלח את כתובתך אל: PnineEH@gmail.com	נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, זוג הגון, חזרה בתשובה וכו' - נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673 כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 א2 ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805	לשאלות נא לפנות לרב אליהו חיים פנחסי בטל" 052-6329144

המקובל הרב אור שרגא זצ"ל - נולד בעיר יזד שבאיראן. הוענק לו את התואר מלא (ר"ת מי לה' אליי). תואר המצוין חכם, שומר תורה ומצוות וירא ה'. על אף שכונה בפי היזדים "מולא אור הראשון" היה בענוותנותו עונה - 'אני רק שרגא (אור קטן). שימש כמוהל, שוחט, בודק ודיין. עזר כפי יכולתו לבני עדתו. יצא לשוק לערוך קניות בערב שבת ובערב יו"ט בלבד ונהג למסור את ארנקו למוכר ע"מ שייקח את הסכום הדרוש.

הבעש"ט הקדוש העריכו מאוד ועל אף שלא נפגש עימו היה מתבטא: **'יש לי ידיד במרחקים, הרב אור שרגא'**. היה לומד עם שני החברות שלו בשעה שבכל פעם נפגשו בעיר אחרת וזאת ע"י שהיו מגיעים לאותה העיר בקפיצת הדרך. הדיר שינה מעיניו וכל לילה אף אחד לא הורשה להיכנס לבית מדרשו היות ולמד תורה מפי אליהו הנביא. שמו התפרסם בקרב הקהילות היהודיות בעיר יזד וברחבי אירן.

רבים פנו אליו ונושעו. התפרסם גם בקרב הגויים כצדיק וקדוש העושה נסים ונפלאות. ענוותן מופלא. נודע כפוקד עקרות. בשנת ה'תשס"א ציונו שופץ ע"י מוסלמי המתגורר באיראן לאחר שזכה שאשתו תפקד לאחר שנים רבות של עקרות. נפטר ב-כ"ח חשוון ה'תקנ"ד (1794). ציונו באיראן. על ציונו נהגו יהודים וגויים להתפלל. בעת האזכרה נוהגים אנשי קהילת יזד לשיר את השיר שחיבר בנו. גם היום רבים העולים לצינו זוכים לראות ישועות.

סבא: ר' דניאל (מצד אביו). **אביו:** ר' שמואל. **חברותות:** ר' דרוויש (מהעיר שירז שבאיראן), ר' משה (מהעיר קשאן שבאיראן). **בנו:** ר' שמואל. **מתלמידיו:** ר' אליהו שמאי.

מנהג תושבי יזד היה ללון על גג הבית בלילות הקיץ החמים וכך עשה גם אחד מילדי מושל יזד. לילה אחד, בחצות הלילה בנו של המושל הבחין באלומת אור הבוקעת ועולה מאחד הבתים בשכונה היהודית. האלומה הזוהרת יצרה מעין שביל רחב של אור זוהר העולה לשמים ויוצר שביל בוהק המחבר בין הבית לשמים. לרגע חשבי כי הוא מדמיין זאת אך משהתאושש מתדהמתו, נוכח לדעת שאין זה פרי דמיונו, וחושיו אינם מטעים אותו כלל.

אכן שובל ארוך של אור יוצא מהבית בשכונת היהודים ומגיע עד לשמים. הילד ירד מהגג, והעיר את בני משפחתו כדי לחזות בפלא המסתורי. האנשים נדהמו לראות את המראה המופלא ולא הבינו מה פשרו. על אף השעה המאוחרת לא התגברו על סקרנותם, והחליטו ללכת בעקבות המראה הנפלא שראו. אפילו המושל בכבודו ובעצמו הצטרף אליהם.

בבואם לשכונת היהודים הלכו בעקבות האור הגדול והגיעו לפתח ביתו של כבוד הרב מולא אור שרגא. הם הקישו בדלת ונכנסו וראו את רבינו יושב בשעות הקטנות של הלילה ומעין בספר. הרב הזמינם להיכנס פנימה ולהתיישב. הם התפעלו מאוד נוכח ספרי הקודש הרבים שגדשו את חדרו של הרב. לשאלת המושל מה כתוב בספרים ענה הרב באדיבות רבה שנושא כל הספרים הוא היהדות. תשובה זו לא סיפקה את סקרנותו של המושל והוא התעקש לדעת מדוע זכה הרב בשובל האור הבוקע מביתו כלפי המרום.

כששאל המושל שוב מה כתוב בספרים, השיב רבינו בנימוס רב ובסבר פנים יפות כי קיצור כל הספרים מתומצת במשפט "ואהבת לרעך כמוך". התנהגותו של הרב מצאה חן בעיני המושל, ומשנוכח לדעת כי איש חשוב יושב לפניו, הבין שאכן הוא ראוי לאור המופלא השוכן בביתו, ואין זה אור רגיל אלא אורה של השכינה. כאות להערכתו את הרב, הביע המושל את רצונו להעניק שי לרב, אולם הרב מולא אור סרב בטענה ש"שונא מתנות יחיה". המושל ואנשיו נפרדו מהרב לשלום וחזרו לביתם. למחרת היום שלח המושל להביא את החכם אליו בעגלת-מלכות, ויושיבו בסמוך לכסא המלך, לעיני השרים העומדים לפניו, ודיבר אליו כאל אחד מרמי המעלה ואף פסק לתת לו קצבה חודשית מאוצר הממלכה לכל ימי חייו, ולאות כבוד העניק לו גלימת מלכות (כלעת), כאחד מבאי בית המלך החשובים.

רבינו לא מלאו לבו להתעטף בגלימת המלכות המפוארת, פן יחשדוהו ברום לבב ולכן **קיצץ את שרווליה**. באחד הימים כשהלך בעיר ראה אותו אחד משרי המושל. הוא הבחין כי הצדיק לובש את המעיל המפואר שקיבל במתנה ללא שרוולים. הלה גער בצדיק **והרים את ידו לסטור לו על לחיו על שהעז לזלזל במושל. אולם ברגע שהרים את ידו נשארה היד תלויה באוויר, והוא לא הצליח להורידה.**

השר התחיל לילל ולצעוק והלך לביתו, כשידו מורמת מעלה. הוא פנה לרופאים ולמומחים שיעזרו לרפא אותו אך ללא הצלחה, מעולם לא שמעו על מקרה דומה. משנודע למושל כי כוונת השר הייתה להכות את הרב, הבין כי הלה נענש מן השמים על שניסה לפגוע בצדיק. המושל הביא את שרו לרבינו וביקש ממנו שיתפלל לרפואתו. וכן, **הצדיק התפלל ויד השר שבה לאיתנה הראשון**. המושל העניק לו גלימה נוספת ללבושה בשבתות ובימים טובים, ומאז כונה גם "מולא פוסיטו [גלימה]". **השמועה על הנס עברה בעיר מפה לאוזן. יהודים וגויים חולים, נשים שלא נפקדו, ושאר נזקקים התחילו להגיע לבית הרב ולבקש ממנו, שיתפלל עליהם וראו ישועות!**

יהודי יזד מייחסים לרבינו את הצלת העיר מידי אויבי השאה. ומעשה שהיה, כך היה. אחד המחוזות מרד בשאה. המורדים צרו על יזד במשך שנתיים ימים והעיר עמדה ליפול בידיהם. במבוכתו הגדולה פנה השאה לרבינו והפציר בו מאד להתפלל לנצחונם ולהסיר מעליו את הסכנה. אסף החכם את זקני העיר לשיבה והיו שקועים כל הלילה בלימוד תורה. והיה בחצי הלילה ויפן רבינו לזקני העדה ויאמר: "הטרם תדעו, כי בנפול העיר בידי המורדים ישמידו עד אחד? חלילה, לנו לשבת בחיבוק ידיים ולחכות לכליה. מי בכס מוכן להקריב עצמו להצלת עם ה'?" ניגש אליו זקן מופלג ואמר: "ימיי ספורים, רבי ומורי, מוכן ומזומן אני להקריב את ימי המעטים על מזבח עם ה'". הודה לו החכם בשם העדה ואמר לו: "לך וטבלת שבע פעמים במים חיים וכתבת בטהרה על קלף שם המלאך הממונה על נצחונות בקרב, אשר אומר לך. ואולם עליך לדעת, כי **שלוש שעות אחרי כתיבת שם המלאך תפרח נשמתך ותעלה לכסא הכבוד**. קיבל הזקן עליו את השליחות, כתב את שם המלאך והגישו לחכם. קשר החכם את הקלף בכנפה הימנית של יונה צחורה והניפה מעל למגדל העיר לצד המורדים. והיה אך עברה היונה מעל ראשיהם, פרצו לשונות אש ואכלו רבים מביניהם, ובשל הפחד והבהלה נסו על נפשם, ותהי הרווחה לעיר יזד.

למספר ימים לבקר בכמה מקומות. לאחר מכן אני צריך לנסוע לארץ ישראל, אני מבקש ממך זקני הקדוש, שתפעל בתפלותיך, בשמים שתהיה לי רפואה, כדי שלפחות אוכל לעבור את המסע בלי ייסורים."

כך אמרתי בקול רם בלשון אידיש. הלכתי לקחת מים ולשופכם על ידי כדי לצנן את היד, שנכווה והתנפחה. בלבי חשבתי: "יהיה מה שיהיה, אני ממשיך לנסוע לרומניה". בכל כוחי ניסיתי להסיח את דעתי מן היד הכואבת. עטפתי אותה במטפחת, ויצאתי לדרך. והנה הפלא ופלא: **מיד כשהתחלתי לנסוע נעלמו הייסורים.**

לאחר נסיעה של כשעה, נזכרתי בידי שנכווה, והחלטתי לראות מה מצבה של היד. **הסרת את המטפחת מידי השמאלית ולא ראיתי שום סימן של כוויה כל שהיא!** הייתי כל כך נרגש מן המעשה, עד שנראה היה לי שטעיתי, בוודאי היתה זו ידי הימנית שנכווה. התבוננתי גם בידי הימנית, והנה גם היא ללא שום סימן. הסתכלתי שוב בידי השמאלית ולא הבחנתי בשום הבדל בין שתי כפות ידי, כאילו לא היו דברים מעולם, עדיין לא הבנתי, כי תפילתי התקבלה וזכיתי לרפואה, חשבתי לעצמי, שטרדת הדרך ומוחי העייף הן הסיבות שאיני מבחין בסימני הכוויה על ידי.

כאשר הגעתי בערב למלון בעיר קלויזנבורג, רומניה, נחתי מעט והתבוננתי עוד פעם היטב ביד שמאל, שוב הסתכלתי על ידי ימין והנה שתי הידיים שוות לטובה, היד בריאה לגמרי. תפילתו של הסבא התקבלה. לאחר מספר ימים, אחרי מסע על קברי צדיקים וקברי משפחתי, נסעתי לארץ ישראל, נשארתי שם עד אחרי שבת שבע ברכות. ביום ראשון אחר כך, כלומר: שבועיים אחרי שיצאתי לדרך, דרך הונגריה, לאחר ביקורי על קברו של זקני הגדול, נסעתי הביתה לארצות הברית.

כאשר הגעתי לביתי, ביום ב' בבוקר כ' אב ורציתי ליטול את ידיי, **ראיתי, והנה היד השמאלית נפוחה ועליה בועות של כוויה, בדיוק כפי שהיתה שבועיים קודם לכן, ליד הציון של זקני הגדול בעיר בודפשט.** נבהלתי, כי לא יכולתי להיזכר, אם שוב נגעתי באיזה פח חם שעורר את הכוויה מחדש. והפלא הגדול היה שהנפחות על הכוויה הייתה בדיוק באותו מקום, שהייתה לפני שבועיים בבודפשט. לאחר מחשבה, הגעתי למסקנה, שלא נגעתי בשום דבר חם. לפתע נתקפתי בהתרגשות עצומה, הבנתי מה קרה: בשעה שהתפללתי על ציונו של זקני הגדול הרי ביקשתי רפואה משום שאני בדרכים הרחק מביתי, ותפילתי אכן התקבלה.

כל זמן שהייתי בדרכים, נעלמה הכוויה כלא הייתה. אולם כאשר כבר שבת לביתי- חזרה אל"י הכוויה, אם כי ברוך השם בלי כאבים, כי הסתלתי ולא ביקשתי רפואה שלמה באופן כללי, אלא רפואה משום שאני בדרך, ותפילת מְחַצָּה זו עשתה ופעלה במקרה זה את כל המחצה.

באותה שעה למדתי מהקורות אותי דבר חשוב ביותר: **שחייבים להתפלל לבורא עולם על רפואה שלמה, שלמה ממש. שצריך לדעת כיצד ומה לבקש.**

להשגת סדרת ספריו של ר' צבי נקר, יש להתקשר 050-4124438

להלן סיפור מאלף, שעובד מסדרת הספרים "אמונה שלמה" שהובא מהספר "שמחים לשמרו" של ר' משה מאנדל שליט"א ויש בו כדי ללמדנו כי עלינו לברור את המלים היטב, כשאנו מבקשים דבר מאת הבורא, שכן בקשתנו עשויה להתקיים לא כפי שהתכוונו.

"בשנת ה'תשנ"ט עמדתי לנסוע לא"י כדי להשתתף בחתונת קרוב משפחה שהתקיימה ב-ט"ו מנחם אב. בגלל סיבות שונות הרגשתי חובה להשתתף בחתונה זו למרות קושי הנסיעה, ועשיתי את כל ההכנות לצאת לדרך. במהלך ההכנות עלה בדעתי לנסוע דרך בודפשט ולעלות על קברי אבות שם. כיוון שבאותם ימים בדיוק יחול היארצייט של זקני הגדול הרב הגה"צ ר' יעקב צבי מאנדל זצ"ל המפורסם בשמו "ר' קאפל הערש".

לפי התכנון חישבתי, שאני יכול להיות בדיוק ביום היארצייט, ו' אב, בבודפשט על כן, החלטתי לנסוע לארץ הקודש דרך בודפשט כך אזכה להתפלל על ציונו של זקני, כמו גם לפקוד את קבריהם של קרובי משפחה נוספים שלי מן הדורות הקודמים הטמונים בהונגריה וברומניה.

יצאתי מארה"ב בתאריך ה' מנחם אב, והגעתי לבודפשט למחרת. יום שני ו' לחודש, הוא היארצייט לכן שכרתי רכב ונסעתי לקברו של זקני זצ"ל. המצבה על הקבר חודשה מספר שנים לפני כן ע"י קרובי משפחה. חצי שנה לפני נסיעתי הגיע לביתי אחד מקרובי, שביקר בבודפשט והביא תמונות מן הציון.

שמתי לב שקופסת הפח שהונחה שם להדלקת הנרות על הקבר נעלמה, כלומר, מישהו חמד אותה. החלטתי, באותה שעה, שכאשר א"י אסע פעם להונגריה אקנה קופסה חדשה. כמו כן, **אקנה דבק מיוחד כדי להדביק קופסה זו למצבה,** כך שיהיה קשה להוריד אותה. וכך עשיתי, לפני נסיעתי קניתי פח המיוחד לנרות ודבק.

ואכן, כשהגעתי ב-ו' מנחם אב לקברו של זקני, הדבקתי את הפח היטב למצבה, הדלקתי מספר נרות והכנסתי אותם אל תוך הקופסה, מתוך הרגשת סיפוק, שתיקנתי את המעוות. כך עמדתי ליד הציון הקדוש ואמרתי תהלים.

סיימתי את אמירת התהלים בצירוף התפילות המקובלות, התכוונתי לעזוב את המקום והחלטתי לבדוק האם קופסת הנרות דבוקה היטב למצבה. באותו רגע שכחתי, שבפנים דולקים נרות. בלא לחשוב אחזתי בידי השמאלית את הקופסה, וניסיתי לראות, אם אפשר לטלטלה ולקרוע אותה מן המצבה.

הפח היה לוחט מחום וידי נכווה קשות, הכאב היה עצום. ידי התנפחה מיד והופיעו עליה סימנים של כוויות. אי אפשר לתאר את גודל הייסורים. מיד קראתי בקול רם: "זקני הקדוש, רבי יעקב צבי ב"ר שמעון, הלא אתה יודע, שאת קופסת הנרות הזאת הבאתי והדבקתי לכבודך. הבאתי אותה למען יוכלו אלו הבאים לפקוד את קברך להדליק נרות לעילוי נשמתך.

ועתה, אני בדרכים, בארץ זרה, ועליי לנסוע הלאה לרומניה

הרב שבתי בן אסטריא אטון זצ"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל גאולה בת טובה ע"ה עמירם בן דבורה ז"ל רחל רפאת בת השמת ע"ה הרב עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל דב בן מזל ז"ל יוסף בן מרים נוסרת ז"ל אביגדור בן ג'ולי ז"ל יעקב בן אסתר ז"ל מאיר בן נעמי ז"ל זילפה בת רנדה ע"ה אביבה לושי ע"ה כל נשמות עם ישראל	הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב מנחם בן ויקטוריה בצרי זצ"ל אביבה בת איירין ע"ה אברהם בן יונה ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל חי זידי בן קלרה ז"ל יוסף בן סעדה ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה יעקב בן סלימה ז"ל ספירנס תקווה בת נעמה ע"ה מישא אסתר בת זהרה ע"ה אברהם בן דינה ז"ל	לע"נ תנצב"ה	הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל שמאל בן רבקה ז"ל משה בן רוזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעמה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל מסעוד בן יקוט ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל אורה בת נעמה ע"ה שמעון בן חנה ז"ל גורג'יה בת נעמה ע"ה	הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אסתר בת בלה ע"ה נעמי בת כותן ע"ה מרים בת בלה ע"ה צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה יונה בן סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה יפה בת רבקה ע"ה שרה בת מורברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל
---	---	---	--	--

אי ש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש יח חשוון תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 4:03 תל-אביב: 4:17 חיפה: 4:07 מוצאי שבת: ירושלים: 5:17 תל-אביב: 5:18 חיפה: 5:16 ר"ת: 5:54

פרשת חיי שרה

תיקון המדות

טוב וחיוני לאדם שיעמול לתיקון ושיפור מדותיו !

נלמד מהפסוק: "ואשביעך... אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבם כי אל ארצי ואל מולדתי תלך" (פרק יח-יט)

ויש לתמוה: הרי גם משפחתו של אברהם היו עובדי אלילים, ובמה טובים המה מן הכנענים? מתרץ הגאון רבי אברהם מסוכוטשוב זצ"ל (בעל אבני נזר): שונים הם הכנענים, אשר מלבד היותם עובדי אלילים, היו גם מושחתים במדות ובמוסר [=תועבת ארץ כנען]. ושחיתות במדות עוברת בתורשה לבנים. לפיכך שלל אברהם אבינו מכל וכל לקחת אשה ליצחק מבנות הכנעני המושחת במדות, לא כן אלו שמארץ מולדתו של אברהם, אף שמושחתים בעבירות והיו עובדי ע"ז אך שחיתות כזו אינה עוברת בתורשה לבנים.

אליעזר בחן את רבקה דוקא במדת החסד וההטבה לזולת. ואף שראה את הניסים שנתרחשו אצלה (שהמים עלו לקראתה) לא הסתפק בזאת, כי כאשר בונים בית גדול עם יצחק אבינו, המבחן האמיתי הוא במדות הטובות שבאים לידי ביטוי בעין טובה ולב טוב כלפי הזולת (וכפי שממליצים באמרת חז"ל: "כלה שענייה יפות ושיש לה עין יפה להטיב) אין כל גופה צריך בדיקה".

ולכן מבחן החסד היה בג' דרגות: א) החסד הרגיל, שהחסד נעשה כפי הבקשה, לא פחות ולא יותר. (וזהו שאמר לה הגמליאני נא מעט מים מחדך) ב) לבחון אם גם תוסיף מעצמה להתנדב גם על מה שלא ביקש. (וכפי שאמרה "וגם לגמלך אשקה") ג) לבדוק אם תעשה את החסד באותה התלהבות ושמחה גם בלי מלות התודה וטובת ההנאה. (וכפי שנאמר "והאיש משתאה לה מחריש"... היינו ששתק בכל העת לבחון אם החסד שעושה הוא מתוך השתוקקות לחסד או שמצפה למילות תודה וטובת הנאה).

המדות הטובות הם גם הכשרה הכרחית לקבלת התורה וכפי שמובא בשם **הגאון מטשיבין** – **רבי דב בעריש ויידנפעלד** זצ"ל שלכל דבר בעולם יש בית קיבול, ומהו בית הקיבול לתורה שתהא התורה משתמרת במעויו? אלא בית הקיבול לתורה הם המדות הטובות, שרק הם הכלי הקיבול האמיתי שבו תשכון התורה, וככל שמעדם האדם יותר את מדותיו כך זוכה יותר שתורתו תהיה משתמרת בקרבם.

וכדברי הגר"א זצ"ל (באבן שלמה פ"א) שכתב: "כל עבודת ה' תלוי בתיקון המדות, שהוא כמו לבוש למצוות וכללי התורה, וכל החטאים מושרשים במדות... ובארחות צדיקים מובא: "וכשאינן בידך מדות טובות, אין בידך תורה ומצוות, כי כל התורה תלוי בתיקון המדות".

לשם כך צריך לחנך את הבנים כבר מקטנותם, כדברי הגאון **רבי חיים קנייבסקי** שליט"א (בספרו **אורחות יושר**): "הורים שמכניסין בלב בניהם שהם בעלי כשרון ומצויינים, והם מהכי טובים ומוצלחים, אע"ג שזה נכון וכוונתם לטובה כדי לזרזם ללמוד, אעפ"כ יצא שכרם בהפסדם, כי מכניסים בלבם גאווה ומדות רעות וגורמים שמתנכלים לחבריהם ופוגמין בהם וסופן שיהיו שנואים מכולם... ונערים הללו כשנכנסים אח"כ לשיבה ושם יש הרבה טובים מהם, ואין מסתכלים עליהם כמו שהיו רגילין, נכנסין ל"משבר"..."

בספר הזכרון להגר"א דסלר זצ"ל מובא שפעם התייחס הרב דסלר לענין זה שבחורי ישיבה צעירים ממהרים להנשא, ואמר על כך כי בדורינו מכיון שאין נשמות חדשות (וכידוע **מכתבי האריז"ל**) הרי שאצל כולם הזיווג נחשב כזיווג שני, ועל זה אמרו חז"ל (סוטה ב:) שהזיווג לפי מעשיו של אדם, והיינו, לפי מדרגתו הרוחנית בתורה ובמדות כך יתאימו לו משמים את זיווגו, על כן אין מה למהר, כי ככל שהאדם עולה ומשתפר במדרגתו, כך זוכה יותר... (וכמובן, כל בחור לפי מצבו, בהכוונת רבותיו).

הכל תלוי במדות טובות...

סיפר הגאון רבי שמחה שלמה לוי זצ"ל: פעם הצעתי לפני גיסי הגר"ש אלישיב זצ"ל שידוך עבור אחת מבנותיו. המדובר היה בבחור עילוי עצום משיבת ליקווד.

שאל אותי הגר"ש שאלה ראשונה: איך הוא במדות? אמרתי לו: איני יודע, אך מדובר בפאר של בחור. עילוי מיוחד וזו ממש "מציאה" גדולה.

השיב לי הגר"ש: "אם אין מדות טובות, אין זה שידוך טוב. כי במשך החיים יש הרבה מצבים שבלי מדות טובות זה ממש חסרון גדול".

ופעם, בתשובה לשאלה, אמר הגר"ש אלישיב כי מה שאמרו חז"ל "בדוק באחיה", הכוונה למדות טובות. ואם יש לאחים מדות טובות אפשר לגשת לשידוך. אך מאידך, כשנשאל פעם לגבי בחור בן תורה שהציעו לו שידוך בחורה טובה ומיוחדת אך יש לה שני אחים שאינם בני תורה אבל מצויינים במדות טובות. אמר על כך הגר"ש:

"בחור שאינו בן תורה, מדותיו אינם מדות אמיתיות, משום שהתורה היא המעודנת את האדם. אלא מדותיו הם מדות מוסריות, וברגע אחד זה יכול להתחלף, וכמבואר במשנה (אבות פ"ג מ"ז) "אם אין תורה אין דרך ארץ".
משנת הגר"ש

מופץ השבוע
"בריאות ורפואה" – 96

לשמור על כבוד הזולת

באשר הוא !

נלמד מהפסוק: "ותמהר ותער כדה אל השוקת ותרץ עוד אל הבאר לשאוב..." (פרק כד-ב)

וכתב השל"ה הק': ראה והתבונן בחכמת המוסר שהיה לרביקה לנהוג כבוד הבריות, כי מתחילה שתה אליעזר ונשארו מים בכדה, ולא ידעה רביקה מה לעשות: אם תתן המים הנותרים לגמלים, יראה כאילו משהו הבהמה לאדם, להשקותם מכלי אחד. ואם תשפוך המים הנותרים לחוץ, הוא גם כן העדר כבוד להיות יתרת מים נידונין כשופכין. לכן התחכמה לרוץ, ומכח הריצה עשתה כאילו נפל הכד מאילו ונשפך, ואז מלאה אותו מים. ובה נשאר אליעזר בכבודו. (תוכחת מוסר).

שואל רבינו יונה ז"ל (בפירושו לאבות פ"ד-א): מה התועלת לאיש אם יכבדוהו. הרי אם נכבד הוא, לא הוסיף מאומה במעלתו ובכבודו בגלל הכבוד שעשו לו. ואם אדם מבוזה הוא, לא יוכלו לעשותו נכבד כי בכך לא מוסיפים לו כל מעלה שראוי להתכבד בה. וכמו שאמר שלמה המלך ע"ה (משלי כו-ח) "כצורר אבן במרגמה כן נותן לכסיל כבוד". כי צורר האבן במרגמה עושה שטות, ולא לאבן כבוד, כי לא נתעלית בזה. וכן הנותן לכסיל כבוד, שטות הוא.

אלא בהכרח יש לומר שכל כבוד אשר יעשה אדם לבריות, לעצמו הוא מכבד! כי עי"ז גורם לבריות שבהכרח יכבדוהו, ומתורת חיוב שהוא הכבוד האמיתי. ועל זה אמר התנא (באבות) "איזהו מכובד? המכבד את הבריות שנאמר "כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו".

ראיית פסוק זה - אומר רבינו יונה - הוא מקל וחומר: אם הקב"ה, שכל בריותיו לא נבראו אלא לכבודו, שנאמר (ישעיה מג-ז) "ולכבודי בראתיו", והן חייבין בכבודו, ולא היה בדין להחזיק טובה להם, כי לא נבראו לדבר אחר, וזו היא מלאכתם ואין להם רשות לעשות אחרת, ואעפ"כ אמר "כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו", כל שכן חבריו, שאין חייב לכבדם. אם יעשה להם, כי יכבדוהו ועל כפים ישאוהו. וגם זאת המדה אין בה טורח, והיא נאה ומקובלת.

הגרי"ש שברדון זצ"ל (בספר לב שלום) לומד ממשנה זו (פ"ד מ"א) שיכול להיות אדם עם מעלות רבות וחשובות, כגון שהוא חכם עד שחז"ל מכנים אותו במשנה "איזהו חכם". או שהוא "גיבור" שלדעת חז"ל הוא זה שכובש את יצרו, ויכול להיות גם "עשיר" השמח בחלקו. ועם כל המדות הללו, אדם זה עדיין אינו מכובד ואף יכול להיות מבוזה! וכל כך למה? משום שאינו מכבד את הבריות! כ"איזה מכובד? המכבד את הבריות!"

אי זהירות בכבוד הבריות - אומר רבי שלום - נובעת מכך שמחשיב הוא את עצמו ומכאן, שאם אדם יכיר את ערך עצמו וישים על ליבו את הידיעה שאין הוא אלא "בורג קטן" מהעגלה הכללית של הכלל, יהיה הוא ממילא זהיר יותר בכבוד חברו. ונמצא שבכך יתכבד הוא בעצמו בתור חלק מהכלל המכובד...

"התפלאתי על המעשה שהביא..."

עד כמה חרד הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל לשמור על כבודו של כל אדם ניתן ללמוד מהמעשה שלפנינו: בהקדמה לספר שו"ת "משנה שכיר" מצדד המחבר בזכותם של מחברי ספרים, שאין בכוננתם להתגדל ולהתנשא על אחרים, אלא אך ורק לשמור על כבודם ומעמדם.

אותו מחבר קרא תיגר על אלה המבזים תלמידי חכמים ולועגים להם, וכדוגמא, מביא מעשה שפגש בגביר גדול וביקש ממנו להשתתף בהוצאות ספרו כי שמע עליו שהוא ת"ח ומוקיר תורה. אך אותו גביר ביזהו והשיב פניו ריקם, ופירש ממנו בפחי נפש...

כאשר קרא הרב זוננפלד סיפור זה בהקדמת "המשנה שכיר", שיגר מכתב למחברו וכך כתב לו: "התפלאתי על המעשה שהביא על הגביר... ואם גביר זה יחזור בתשובה שלימה, חובה על כל אחד מישראל, בפרט אם הוא ת"ח שאין ראוי להרהר אחריו, מצוה לדון כל אחד לכף זכות, ועתה גביר זה יהיה חקוק לדורות לבזיון, והרי אין להזכיר לבעל תשובה מעשיו הראשונים. ואף שלא נזכר שם האיש, בכל זאת כאשר הוא עצמו אם יקרא בספר, ידע אל מי הדברים נוגעים. ולא טוב עשה [שסיפר עליו] ובוודאי יש להזהר בזה. ולכתחילה להדפיס מה שאפשר שיגיע לאדם - כשיחזור בתשובה. ויש ממנו בזיון, אין הדבר ראוי".

חכמת חיים

להזהר אף בכבודם של ילדים...

זהירותו של כ"ק האדמו"ר רבי אהרן מבעלז זצ"ל בכבוד הבריות היתה לחם חוקו תמיד. הוא התחשב בהרגשות הדקות ביותר של הזולת והשתדל למלאותן לפי רצונו ורוחו של כל אחד.

גם לטרדנים שונים שבאו אליו וגרמו לו להפרעות, הקשיב בסבלנות לדבריהם. תשומת לבו לא נחלשה בגלל אריכות הדברים אף שהזמן היה יקר לו מאד.

עם כל זהירותו הרבה בכבודם של הבריות, הוא חשש תמיד שמא נכשל, והיה רגיל לבקש סליחה מכל אדם אפילו מילדים. פעם שמע שהשמש ביקש מאחד הילדים להביא משהו לצורכי הרבי. קרא לילד וביקש שיחזור בפניו על המשאלה עם בקשת סליחה...

אדמו"רי בעלזא - ח"ד

להרגיש ללבו של הזולת...

פעם, בערב יום הכיפורים, לאחר תפלת מנחה התפלאו המתפללים לראות את הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל רץ לעברו של תלמיד חכם מופלג שעמד בפינת בית הכנסת, ומבקש ממנו בכניעה שיברכו בברכת גמר חתימה טובה. הלה כמובן נדהם שרבי אברהם ניגש אליו בכאלו תחנונים, ובירך אותו...

לאחר "חקירה ודרישה" מצד אחד הסקרנים... נתברר, שרבי אברהם חשש מפגיעה כל שהיא בכבודו של אותו ת"ח, שהנה עתה בסיום התפלה יגשו כל הנמצאים במקום להתברך מפי רבי אברהם, ואותו ת"ח יעמוד מן הצד, ויראה, ותחלש דעתו... וכדי שלא לגרום לו להרגשת בזיון, רץ אליו וביקש להתברך ממנו, ואז גם כשיגשו כולם להתברך מרבי אברהם, שוב לא יגרע מכבודו של אותו ת"ח שהרי רבי אברהם עצמו הלך לבקש ממנו ברכה...

ומספר תלמיד: יום אחד, בשעת שיעורו של רבי אברהם בישיבה, שאל אחד התלמידים שאלה שלא לענין כלל, הבחורים לא יכלו להתאפק ופרצו בצחוק... מה עשה רבי אברהם כדי לשמור על כבודו? מיד הסב את כל הענין של השיעור סביב שאלתו של אותו בחור, וכל חמש דקות הזכיר ואמר "זה מה שהתכוון הבחור הזה לשאול..." וכך חזר שוב ושוב לרומם את הבחור... עד שהחדיר בלב התלמידים שלא יצחקו שוב על כל שאלה שבחור שואל, אף אם היא משונה עד מאד...

אגן הסהר

למנוע בושה מתלמיד...

בזמן שכיהן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א כראש ישיבת פוניבז' לצעירים, אירע מעשה ששני תלמידים רבו ביניהם, ודקות לפני זמן התחלת השיעור, סגר אחד מהם את דלת "חדר השיעורים" ולא נתן ליריבו להכנס.

ראש הישיבה הגיע ורצה להכנס, אך כמובן לא יכל. צעק הבחור מבחוץ כי ראש הישיבה ממתין להכנס, אך יריבו לא האמין לו ולא פתח, וכך עברו מספר דקות עד שפתח את הדלת.

כשנפתחה הדלת מיהר הגרא"ל שטיינמן לסובב את ראשו לאחור, כדי שלא לדעת מיהו התלמיד שסגר את הדלת, כדי שלא ירא את התלמיד בבושתו... וכך עמד עד שנכנסו רוב התלמידים ואז כבר לא יכל להבחין מי היה הסוגר...

מצוה לבכות על אדם כשר שמת, ולהספידו כראוי!

נלמד מהפסוק: "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה" (פרק כג-ב)

וכתב רבי אלעזר אזכרי זצ"ל (בספר חרדים פ"ד): מצוה לספוד על אדם כשר שמת שנאמר "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה". וזה בכלל גמילות חסדים. ואמרו המתעצל בהספדו על אדם כשר ראוי לקבורו בחייו. והביאו ראיה מן המקרא, והרעב שהיה בימי דוד שלוש שנים, שהיה לסיבת עוון שלא הספידו לשאול כהלכה. וכן מצוה לבכות על אדם כשר, כמו שנאמר: "ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'". וכתוב "ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה".

ידועה השאלה: מדוע נאמר בפסוק "הספד" לפני "בכי" הרי מטבעו של עולם בכי הוא קודם להספד וכפי שקיימא לן בגמרא (מו"ק כז:) ג' ימים לבכי וז' למספד?!

ויתכן לתרץ עפ"י דברי המדרש (ב"ר נח-ה) "ויבוא אברהם" מהיכן בא? מקבורת תרת. וא"כ הדין נותן שיבכה על מיתת אביו. ועתה שנמצא שמתה שרה, חשש שמא בבכיתו על שרה תהיה מעורבת השפעת מיתת אביו, ויהיה בזה גניבת דעת לעולם, שישברו שבכיותו הגדולה היא רק מפני מיתת שרה וכמעשה הידוע על הגר"י לוינשטיין זצ"ל שלא רצה להספיד את הגאון רבי אייזיק שר זצ"ל מחשש שמא בכייתו תהיה על נכדו שנפטר בעת ההיא, ויהיה בזה גניבת דעת הבריות).

לפיכך, דבר ראשון הספיד וסיפר על מעלותיה של שרה ללא בכיה, ורק מתוך ההספד על שרה בא לידי בכיה אמיתית ומוחלטת עליה.

תרוץ נוסף תירץ הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל (בספרו אזנים לתורה) ואלו דבריו: הנה הבכי מתפרץ אצל קרובי המת עפ"י רוב בשלושה ימים הראשונים כדבר טבעי, מרוב התרגשות, אפילו בלא חשבון מגודל האבידה. וההספד הוא עיון וחשבון מגודל ההפסד הבא ממיתת אדם שהביא תועלת למשפחה ולציבור.

מענה יש לומר, שכאשר מתה שרה, שהיתה גדולה מאברהם אבינו בנביאות, ושהיתה מאכילה ומשקה את כל העוברים ושבים, ושהיתה מלמדת תועים בינה ומקרבת אותם לעבודת ה', ושמאסה בכתר של מלכים בשביל אמונתה, היה חשבון ההפסד שגרמה מיתתה לעולם כולו, גדול כל כך עד שהקדים אברהם אבינו לחשוב חשבוננו של עולם לחשבוננו הפרטי. והיינו שהקדים הספד לבכי. כי על כן, גם ה"בכי" - הדמעות על צרתו הפרטית, נחנקו בגרונו ונתבטלו בדמעות הבאות מרוב הצער על אבידת הכלל.

"שלושה ימים

לבכי..."

כאשר שב הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל מהלוויית אשתו (אדר תרצ"ה) ונכנס הביתה, היה מעשהו הראשון ללמוד עם בניו את הסעיפים החשובים מהלכות אבילות הנוגעים מיד למעשה.

לאחר מכן התיישב על שרפרף נמוך והתייפח בבכי מרטיט... כך במשך כל שלושת הימים הראשונים התמוגג בדמעות שלישי ולא חדל לבכות. אבל כשמלאו שלושה ימים הפסיק בבת אחת ולא הזיל יותר אף דמעה נוספת. שהרי כך אמרו חז"ל (מו"ק כז:): "שלושה ימים לבכי, שבעה להספד"... ומכאן ואילך אמר הקב"ה אי אתם רחמנים יותר ממני"...

אור אלחנן

ניחום אבלים

מצוה לנחם את האבל ולהפיג צערו בדברי נחמה ועידוד!

נלמד מהפסוק: "ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלוקים את יצחק בנו"

(פרק כה-יא)

ואמרו חז"ל: ויברך אלוקים את יצחק - מכאן שהקב"ה ניחם אבלים, אף אתה נחם אבלים. ופירש רש"י: ויברך - ניחמו על אביו וברכו ברכת אבלים" (סוטה יד.). כיוצא בזה אמרו חז"ל: אמר רב שמואל בר נחמן: אף [הקב"ה] מראה פנים [=מנחם] לאבל, הדא הוא דכתיב (בראשית לה-ט) וירא אל יעקב עוד בבואו מפדן ארם ויברך אותו" מה ברכה ברכו? רבי יונתן אמר ברכת אבלים (בראשית רבה ח-טו)

רעיון נאה אמר הגאון רבי חיים מוולאז'ין זצ"ל על מה שאמרו חז"ל (תענית ל:): "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה". ולכאורה תמוה: מדוע נאמר בלשון הוה "זוכה ורואה בשמחתה" ולא בלשון עתיד "יזכה ויראה בשמחתה"?

אלא מבאר רבי חיים, משום שעל החי שסוברים שהוא מת הרי אין מקבלים תנחומים [כפי שאמרו חז"ל במדרש על הפסוק "וימאן להתנחם", שמכיון שיוסף היה חי, לא קיבל יעקב תנחומים] ואילו על המת ישנה גזירה שישתכח מן הלב.

נמצא לפי"ה, שהמתאבל על ירושלים מעיד שאצלו ירושלים חיה וקיימת ואינה כמת המשתכח מהלב, ועל כן מתאבל הוא ואינו מתנחם עליה.

הוא שאמרו: "המתאבל... זוכה ורואה בשמחתה" - לשון הוה, שכן שמחה מסויימת זו שירושלים לא מתה, רואה כבר עתה! אלא שמצפה לבנייתה. ודפח"ח.

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל כותב (בשו"ת אגרות משה ח"ח או"ח סימן כ) כי המצוה של "ניחום אבלים" איננה רק בזה שמברכים את האבל בברכת "המקום ינחם אתכם"... היינו שהקב"ה יתן לו חיזוק להתנחם. שכן בזה בלבד אין אדם מתנחם ונעשה שקט ברוחו, שזהו עיקר התנחומים שחייבה התורה. אלא דרך הניחום הוא כמו שמצינו בחברי איוב שבאו אליו לנחמו, שהרבו לדבר אליו.

ונפק"מ לדינא בזה, שאם האדם מנחם בריבוי דברים, הרי שצריך לקיים את הוראת חז"ל (מו"ק כח:): "אין המנחמים רשאים לומר דבר עד שיפתח האבל". אבל אם רק מברך כדרך שנוהגים לומר "המקום ינחם אתכם"... אזי אין צריך שהאבל יפתח בדברים קודם לכן, דכיון שאין ברכה זו עיקר חיוב התנחומים (שהם כדי להשקיט רוחו) אין צריך להתחלה של האבל, ואין אמירה זו אלא גמר דברים של המנחם.

לפיכך המנהג הוא, שאחרי שישבו והתעכבו מעט בבית האבל ודברו דברי תנחומים ממש וקיימו המצוה, אזי מסיימים בברכה זו של "המקום ינחם אתכם".

"כמה טוב לו לבנכם..."

סיפר הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל: "בשנת תשל"ב נהרגו בתאונת דרכים זרעים מחרידה ארבעה בחורי ישיבה, מהם שלושה תלמידי ישיבת פוניבז'. הגאון רבי שמואל רזובסקי זצ"ל שהגיע לנחם את אחת המשפחות הביא בדברי ניחומיו דברי ניחום ועידוד מאחד המפרשים (ספר העיקרים) שהרגיעו והפיסו את דעתם של האבלים, וכך אמר:

"ידוע כי תאומים לפני הלידה שוהים בצפיפות, ובשעת הלידה לא יתכן ששניהם יצאו יחדיו, אלא האחד מקדים לצאת ואחריו השני. הבה ונתבונן איך מרגיש התאום השני לאחר שיצא הראשון? מן הסתם הוא דואג ומרתם על אחיו שיצא החוצה, כי משוכנע הוא שבחוץ גרוע יותר מאשר בבטן אמו. כמובן אם היה יודע כמה טוב והרווחה מצפים לו בחוץ היה משנה בהחלט את דעתו.

סיים רבי שמואל ואמר: "כך גם אצלכם, אילו הייתם יודעים כמה טוב לו לבנכם עתה כשהוא בישיבה של מעלה אחרי שנטל עמו כל זכויות לימוד התורה וקיום המצוות והמעשים טובים שעשה כאן בעולם הזה, בוודאי לא הייתם מצטערים ובוכים..."

ראש הישיבה

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו - סיפורים בני זמננו

"משפחה" / הרב נפתלי וינברג

התורה הקדושה.

זו רק דוגמא אחת מני אלף. כל אחד יכול לעקוב אחר סביבתו ולגלות את המאפיינים שמתאימים לשילוב בתוך המקדש-מעט הפרטי שלו. אם נחפש כל הזמן כיצד להיטיב את היחסים והאווירה בבית חזקה שנזכה בכך!

* * *

בסייעתא דשמיא התגייס 'מכון אהבת אמת' גם בתחום זה, בהפקת חוברת קטנת הכמות אך רבת האיכות תחת השם 'אדני הבית'. לאחר הפרסום אודותיה באחד העלונים הקודמים אזלה המהדורה, וכעת הדפסנו אותה שוב - אם כי בכמות מצומצמת.

החוברת מכילה כללים קצרים לחיזוק היחסים בין כתלי הבית, ובעיקר כיצד ואיך לחנך את הילדים: המתנה היקרה ביותר שאנו יכולים להעניק לילד שלנו זה לחנך אותו "על פי דרכו". ובתחום זה טועים הורים רבים בסברם כי עדיף להתייחס אל הילד כ"חבר", כשווה בין שווים - כנאה וכיאה לרוח הדמוקרטיה והשוויון...

השקפה זו שמוצאה מאווירת ה"דמוקרטיה" והפינוק של ימינו, לא תורמת לילד בכלל, אלא ממש מזיקה לו בטווח הקצר ואף בטווח הארוך. היא רק מלחיצה אותו ומעמידה אותו במצב לא טבעי שלבסוף מתפרץ אצלו בצורת התנהגותו. בנקודה זו מתחבטים הורים רבים שמצד אחד מעוניינים לחנך את הילד ללא פשרות, אך מצד שני חוששים לאבד את הקשר הקרוב אליו. בחוברת אנו מפרטים על צורת החינוך האוטנטית והראויה.

ראוי להדגיש שהרמב"ם כותב שכאשר יש "מחלה" במידות של האדם, תיקונו לחזקו בצד השני הקיצוני ולאחר זמן מה הוא יתאזן לשביל הזהב-האמצעי. בגלל שבדורינו יש "מחלת" פילוג ואלימות בעינינו בין אדם לחברו ואף בתוך המשפחה ביחסי הכבוד הראוי בין הילדים להוריהם ואף בין ההורים לילדים, חשוב מאוד מאוד להשתמש בכל האמצעים כדי לאזן את הקלקולים. אנחנו ב"מכון אהבת אמת" במסירות נפש עובדים על כך שנים רבות, ואף הוצאנו חוברת הנ"ל להורים בלבד, וחוברות לילדים ללימוד בכיתות בכל התחום של "דרך ארץ" - בין אדם לחברו.

חבל על כל תלמוד תורה שעדיין לא הזמינו את החוברות האלו ועליכם ההורים שאחראים על חינוך ילדיכם, אתם חייבים לדאוג שהחוברות יהיו חלק ממערכת הלימודים בתלמוד התורה ולא כתוספת ו"העשרה" בלבד.

להתיעצות בנושא רגיש זה או לתגובות של הורים ומחנכים ניתן להתקשר ל"מכון אהבת אמת" טל: 02-5671812

המשפחה היהודית היא הספינה שבאמצעותה אנו שטים בגלות אלפי שנים, היא הספינה שמובילה אותנו ליעד הגאולה - מאברהם אבינו ועד משיח צדקנו.

מוסדות החינוך - מגן ילדים ועד ישיבה גדולה / סמינר - משפיעים משמעותית, אך מה שקובע בעיקר הוא הבית! האווירה בבית, וכל מה שמתרחש בה.

* * *

חיזוק המשפחה, אמור אם-כן לעמוד בראש מעיינינו. וכמו בכל דבר רציני: אין פתרונות פלא. הדבר דורש מחשבה, זמן והשקעה ארוכת טווח. בכל ספק ראוי להתייעץ עם מומחים, ובעיקר מומחים מנוסים.

יחסי הורים-ילדים הנם אחת החוליות המרכזיות של המשפחה היהודית, נושא שמשפיע ביותר על איכות הבית. יחסים שבנויים על ערכי אהבה וכבוד תורמים מאוד להצלחת כל בני הבית במגוון תחומים. כמה נפלא כאשר כולם חיים עם הרגשה טובה, שביעות רצון וביטחון עצמי. יסודות שיאפשרו להם להצליח בעתיד, לעמוד בניסיונות, לצלוח אתגרים בחיים! לעומת זאת, אווירה שמשדרת "כבד על הלב" מפתחת קשיים, הפרעות ריכוז וחוסר מוטיבציה.

שאלת השאלות היא כמובן: **איך נבטיח שיחסי הורים-ילדים בבית נצבים על הקו הנכון?**

אחת הדרכים המוצלחות להגיע לתשובה, היא פשוט לשוחח, לדון ולהתייעץ עם הורים אחרים. לחלוק את הניסיון המשותף שכל אחד רוכש בתחום. לכל משפחה יש את הרקע והמיוחדות שלה כמובן, אך המשותף עדיין מרבה על המפריד וניתן להחכים **רבות משיחה ידידותית פשוטה!**

נזכור תמיד שעצה - גם אם קטנה אך מועילה - שווה זהב! הדבר אמור לא רק לגבי עצות שבאות לתת מענה להתמודדות מסוימת, כי אם לשלל מנהגים או הרגלים חיוביים שרווחים בחלק מהבתים. לדוגמא; הוזמנתי פעם להתארח במשפחה בליל שבת קודש. הבחנתי שבמהלך 'ברכת הבנים' האבא לא ניגש אל הילדים, אלא הם ניגשים אליו. מתייצבים בתורם לקבל את הברכה, בגדול החל ובקטון כילה. אפילו הילדים הנשואים ניגשו להתברך. לפני קבלת הברכה מנשק הילד את כף ידו הימנית של אבא. מקור לכך נמצא בספרי הקבלה והחסידות, וראוי לנהוג כן.

על כל פנים, את צורת 'ברכת הבנים' הלזו לא הכרתי עד אז - אבל מהרגע שהבחנתי בו סברתי שיש לאמץ אותו אל ביתי. זה אמנם דבר "קטן" אך לעניות דעתי הוא תורם רבות ליחסי הורים-ילדים ראויים ומכובדים בהתאם לרצון ודעת

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

ליקוטים נפלאים פרשת חיי שרה

**"אשר לא תיקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר
אנכי יושב בקרב" (כד, ג)**

מדוע היה אברהם צריך להשביע את עבדו שלא ייקח מבנות כנען, והלא כבר אמר עליהם נח "ארור כנען" ובוודאי לא יעלה בדעתו לעשות זאת?
יש לומר, מכיוון שהעבד עלול לחשוב בלבו שיצא כנען מקללת הארור, לאחר שברך הקב"ה את אברהם "והיה ברכה", כלומר, שכל משפחה שיהיה אברהם בתוכה תהיה מבורכת. וכן אמר עליו "ונברכו בך כל משפחות האדמה".
לכן אומר אברהם "אשר אנכי יושב בקרב", כלומר, למרות שאני יושב בתוכו, והם מתברכים בגללי, בכל זאת, אין זה מוציאם מקללתם.
(אור החיים)

"וירץ לבן אל האיש" (כד, כט)

שואל רש"י: "למה רץ, ועל מה רץ? ויהי כראות את הנזם, אמר עשיר הוא ועינו נתן בממון". אמרו חז"ל: "פסיעה גסה נוטלת ממאור עיניו של אדם", וזהו אשר שואל רש"י, למה רץ ועל מה רץ? הלא עיניו עלולות להיות כהות מחמת הריצה! והתשובה היא: עיניו נתן בממון, כל כך היה להוט אחר הממון, עד שהיה מוכן לתת עיניו עבור הממון, ואפילו את אליליו זרק מן הבית עבור הממון, כמו שכתוב ואנכי פיניתי הבית, מעבודת אלילים, כך היא דרכם של "הלבנים למיניהם" שהם מוכנים לוותר על גופם ועל אליליהם עבור הממון.
(אמרי חן)

"וירץ העבד לקראתה" (כד, יז)

אליעזר לא סמך על הניסים שראה בדרכו לקבוע בוודאות שזו מתאימה להיות אשה ליצחק, אלא ביקש סימנים להיווכח שהיא אמנם בעלת חסד ויש בה יראת שמים ומרן הגרי"ז זצ"ל הגאב"ד דבריסק הוכיח מהמעשה של אליעזר שבזיווג אין להסתמך על סימנים מן השמים, ואפילו על ניסים המורים, כביכול, שזהו הזיווג, אלא צריך עוד לבחון ולברר העניין אם היא יראת שמים וצדקנית במעשים, וכמו אליעזר שלא סמך, אלא בחן את רבקה לראות צדקותה.
(טעם ודעת)

**"וירץ העבד לקראתה ויאמר הגמליאני נא מעט
מים מכדך" (כד, יז)**

יש להבין, מדוע עתה המעיט אליעזר מן הסימנים שהתנה בתחילה?
הנה, בתחילה אמר "ואומר אליה הטי נא כדך ואשתה", ואילו עתה הסתפק ב"הגמליאני", שהיא לשון פחותה משתייה, ועוד הוסיף ואמר "מעט מים". זאת ועוד, עתה לא עמד על כך שתטה את כדה להשקותו, כפי שהתנה בתחילה. מדוע?

**"ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה"
(כג, ב)**

בדרך כלל בוכים על הנפטר ואחר כך מספידים. וכאן כתוב להיפך לספוד לשרה ואחר כך לבכותה. והסיבה היא מכיון ששרה אמנו הייתה תמיד בתוך האוהל מחמת צניעותה לכן כשנפטרה לא הכירו את המעלות המיוחדות שבה, וכמו שמצינו כשהמלאכים באו אצל אברהם שאלוהו: "איה שרה אשתך?" (בראשית י"ח, י"ט) כדי להודיע לאברהם שהיא צנועה (שפתי חכמים) משום כך הוצרך אברהם קודם להספידה כדי שידעו מי הייתה שרה אמנו ואז כששמעו את ההספד בכו כולם יחד עם אברהם. לכן כתוב קודם לספוד לשרה ואחר כך ולבכותה.
(לבוש יוסף)

"גר ותושב אנכי עמכם" (כג, ד)

הצדיק הוא כמו גר בעולם הזה. עיקר ותכלית חייו הוא לעולם הבא. "התקן עצמך בפרוודור כדי שתיכנס לטרקלין". אבל הרשע חושב את עצמו לתושב בעולם הזה ואינו מעלה על דעתו שיצטרך פעם להיפרד מן החיים עלי אדמות.
הוא שאמר אברהם לבני חת "גר ותושב אנכי עמכם", שינוי, אני ואתה, גר ותושב אנחנו, שתי השקפות עולם נפרדים זה מזה באמונות ובדעות. ולכן תנו לי אחוזת קבר, בפני עצמי, נבדל ונפרד מכם.
(המגיד מדובנא)

"שמענו אדוני" (כג, ו)

אמר ר' יוסף יוזל הורביץ: בני חת כינו כמה פעמים את אברהם "אדוני" ואברהם לא השיב להם אף פעם בתואר זה. אברהם ויתר להם מכספו, אף השתחווה להם, אבל אדוני לא אמר, כי אין אדון לאברהם זולת הקב"ה.

**"נתתי כסף השדה קח ממני ואקברה את מתי
שמה... ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה
הוא" (כג, יג-טו)**

רש"י כתב "נתתי - מוכן הוא אצלי והלוואי נתתי לך כבר". לכאורה לא מובן מה רצה רש"י בזה. אפשר לומר בדרך צחות, שעפרון אמר לאברהם שהאות האמצעית של "עפרון" היא ר'. והאות האמצעית של "אברהם" היא גם כן ר', וביחד זה ארבע מאות. אם כן ארבע מאות שקל "ביני" שנמצא אצלי באמצע בין אותיות שמי - מאתיים, "ובינך" שנמצא בין אותיות שמך - מאתיים, מה הוא... וכנגד זה אמר אברהם "הלוואי נתתי כבר", שאם היה זה בעבר, כשעדיין היה שמי "אברם" לא הייתה אות אמצעית בשמי, והיית מבקש רק מאתיים...
(תורת משה נתן)

ליקוטים נפלאים פרשת חיי שרה

”ויאמר אחיה ואמה תשב הנער אתנו ימים או עשור אחר תלך” (כד, נה)

פירש רש"י: "ובתואל היכן היה? הוא היה רוצה לעכב ובא מלאך והרגו". ובמדרש רבה מובא שבתואל נתן סם המוות במאכל אליעזר, בא מלאך והפך הקערות. ולמה רצה בתואל להרוג את אליעזר? אלא, הדין הוא: אדם ששלח שליח לקדש לו אשה ומת השליח בדרך אסור השולח בכל הנשים שבעולם, שמא קידש לו אשה והן קרובותיה. ולכן רצה בתואל להרוג את אליעזר, שליחו של יצחק, כדי לאסור על יצחק כל הנשים שבעולם, ולא יהיה לו יורש וממילא הוא ובניו ירשו אותו. ואליעזר חשש לכך ולכן לא רצה לאכול עד שיגמור את השידוך. (חמדה גנוזה)

”ותיקח הצעיף ותתכס” (כד, סה)

אל הרה"ק ר' מרדכי מבילגורייא זי"ע (יום פטירתו כ"ה מרחשון), נכנס פעם איש אחד שאשתו לא התנהגה בדרכי הצניעות, והשיח לבו לפניו שאין פרנסתו מצויה לו, אמר לו הגה"ק אם תבטיח לי שמהיום תקפיד בביתך על דרכי הצניעות וקיום תורה ומצוות כראוי, מבטיח אני לך שמכאן והלאה תהיה הברכה שרויה בביתך ופרנסתך תעלה לך בניקל, וסיים דבריו: והרי זה מקרא מפורש, דכתיב 'ותיקח הצעיף ותתכס'. צעיף הוא ראשי תיבות ע'מך 'ישראל צ'ריכים פ'רנסה, 'צעיף' הרומז לפרנסה, תבוא על ידי 'ותתכס' שתלך בצניעות. (סיפורי צדיקים)

”ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות” (כה, ו)

רש"י: "שם טומאה מסר להם". הסביר רבי מאיר שפירא מלובלין: אברהם אבינו חשש שבני הפילגשים יעשו כל מעשה רע במסווה שהם בני אברהם, ויכשילו את העולם ויגרמו לאנדדרלמוסיה רוחנית. מסר להם אפוא שם טומאה, היינו, טבע עליהם את חותם הטומאה, ומעתה יהיה ברור לכל העולם מי ומי הם. אברהם יצר בכך הפרדה ובהירות בין טומאה לטהרה.

”שמה קבר אברהם ושרה אשתו” (כה, י)

הרבי מקוצק היה מתרעם על ההולכים אל קברות הצדיקים בבית העלמין של לובלין והיה אומר שכבר אינם שם עוד. אחרי פטירת הרבי ר' בונם מפשיסחא, ביום ההילולא הראשון, נסע הרבי מקוצק לפשיסחא. בהגיעו לשם פגש את רבי יצחק מוורקי ואמר לו: לא באתי ליום ההילולא של רבנו, אינני איש של קברות, אלא ידעתי שאתה תהיה כאן ובאתי לפגשך.

יש לומר, שראה אליעזר שהמים עולים לקראתה, וזהו סימן מובהק שאין היא מבנות הכנעני, אלא מזרע קדוש כאברהם. עתה עלה בלבו של אליעזר החשש שמא לא תעמוד בתנאים שהתנה בתחילה, ויפסיד אותה. לכן המעיט בתנאיו ככל האפשר, כדי שיוכל להשיגה בנקל. (אור החיים)

”ויאמר עבד אברהם אנכי” (כד, לד)

פעם אחת נזדמן לעיירה אחת החפץ חיים. נכנס אל בית הכנסת וישב אל שולחן בפינה והחל ללמוד. איש לא הכירו ואף הוא לא סיפר לאיש מי הוא. בליל שבת לאחר תפילת ערבית ניגש אליו אחד מבעלי הבתים שבעיר, וביקש להזמין אותו אל ביתו לסעודת שבת. קם רבי ישראל ואמר בפשטות: אני החפץ חיים... רבי - נבהל האיש - מדוע לא גילית עד עכשיו לאף אחד מי אתה?! ענה החפץ חיים: עד עכשיו לא הייתה כל סיבה לגלות זאת, ואילו עכשיו נחוץ הדבר. מדוע הדבר נחוץ? תמה האיש. השיב החפץ חיים: כאשר לבן הזמין את אליעזר לאכול, השיב אליעזר: עבד אברהם אנכי, ובכך התכוון לומר, דע לך שאני נזהר מאוד בכשרות מזונו... כך גם אני - סיים החפץ חיים - כל הזמן אני נזהר ומונע את עצמי מפרסום, אולם כאשר מזמינים אותי לסעודה מוכרח אני לגלות את זהותי, כדי שלא אכשל חלילה במאכלים שיש בהם פקפוק בדבר כשרותם...

”ויאמר עבד אברהם אנכי” (כד, לד)

על פי רוב שדכן חוטא בקצת דברי שקר והגזמה, ומתוך שאיפתו לקרב את שני הצדדים זה לזה הוא ממציא סיפורים שלא היו ולא נבראו. לכן אליעזר השדכן הכריז: דעו, עבד אברהם אנכי, ואיש מאנשי אברהם אינו דובר שקר.

”ותאמר שתה אדוני ותמהר ותורד כדה על ידה”

”ותשקהו” (כד, מז)

כנגד מה שאמר אליעזר "הגמאיני נא מעט מים" - אמרה היא "שתה", כלומר, כחפצך. "ותמהר ותורד כדה על ידה" - רבקה לא רצתה שיטרח אליעזר לשאת בידו הכד לשתות, לכן מיהרה להורידו. "ותשקהו" - לא רק שלא טרח לשאת את הכד, אלא היא קרבה את הכד לפיו, כדי שלא יצטרך להטות את הכלי. ומדוע לא אמרה מיד "גם לגמליך אשאב" אלא עיכבה את דבריה עד לאחר שהוא עצמו סיים לשתות? יש לומר, כי גם דבר זה נעשה על ידה מתוך חשבון ומחשבה של צדקות. אם הייתה אומרת כך מיד בתחילה, היה אליעזר ממהר לשתות, כי הוא יודע שהיא צריכה עוד לטרוח להשקות הגמלים. אבל כאשר לא הזכירה את השקיית הגמלים, חשב אליעזר שזוהי כל טרחתה של רבקה, לכן שתה בנחת לאטו ולא נחפו לסיים. (אור החיים)

א לטו שבת

סיפורים נפלאים פרשת חיי שרה

"לכל באי שער עיר" (כג, י)

"שכולם בטלו ממלאכתן לגמול חסד לשרה" (רש"י).

בעת פטירתו של רבי חיים הכהן מפס, בראש חודש מר חשון תקצ"ו, הכריזו רבני העיר על ביטול מלאכה עד לאחר קבורתו של רבם הנערץ כפי שנוהגים בפטירת צדיקים לכבודם. אחד מבני העיר, שבבעלותו הייתה חנות למוצרי מזון, סגר אף הוא את חנותו, אלא שאחד הקונים שכנעו לפתוח את החנות כדי למכור לו שק של קמח. ביציאתו, הסתבכה גלימתו בכד שמן שעמד בחנותו, ועד ששם לבו, זב השמן היקר לאיבוד וכמה שקי קמח שנרטבו יצאו מכלל שימוש. ביקש האיש להרוויח כמה פרוטות ממכירת הקמח ויצא בהפסד גדול, כעונש על הזלזול בכבוד הצדיק המנוח.

"וישמע אברהם אל עפרון וישקול אברהם לעפרון ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר" (כג, טז)

מעשה ברבי אפרים זלמן מרגלית מברודי שהלך אצל אחד מגדולי המלכות להשתדל בדבר המתקת דין גזירה רעה שנגזרה על היהודים שלא כדון, עם ששר זה ידוע ומפורסם היה כ"לקחן" שידו פשוטה לקבל מתנת יד, קשה היה לו לרבי אפרים זלמן שהיה נקי כפים ובר לבב, להציע לשר שוחד ממון, בא אליו בעקיפין והקיף בדברים סחור סחור, ואותו שר שחומד ממון היה, גם הוא התבייש לתבוע ממנו בפה. פתח השר ואמר: רבי אותה בקשה שאתה מבקשני עליה אמלאנה ברצון רב, אלא שגם אני בקשה גדולה לי אליך. סוחר גדול פלוני בעירנו, חוב גדול של ממון יש לו עלי, יואיל נא מר לסור אליו. מיד הבין רבי אפרים זלמן את הרמז הדק והכל על מקומו בא בשלום. לאחר מעשה יצא רבי אפרים זלמן ודרש: מה דכתיב 'ארבע מאות שקל עובר לסוחר'? עפרון זה, נשיא בני חת, שמתחילה אמר לו לאברהם "ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה היא" התבייש לקחת את השקלים במישרין מידו של אברהם, לפיכך עמד והפנה אל סוחר פלוני ופלוני ואברהם אף הוא הבין את הרמז והעביר לסוחר... (על התורה)

"ולקחת אשה לבני" (כד, ד)

הגה"ק ה'חזון איש' ז"ע סיפר פעם לאחותו הצדקנית אשת חבר להגה"ק הסטייפלר זצוק"ל, היום היה אצלי יהודי שבא לברר אודות בחור (לענין שידוכים) והנה כששאלני על 'ראת שמים', עניתיו ס'קען זיין בעסער (יש לו במה לשנות דרכיו ולהתעלות יותר ממצבו העכשווי) כמו כן כששאלני על 'התמדתו ואהבת התורה שבקרבו, עניתיו 'ס'קען זיין בעסער'. כך ענית על כל שאלותיו וספיקותיו, ורציתי בזה לרמז לו - אין הבחור ראוי לך. בצאתו מביתי, אמר לי, מביין אני מתוך דברי הרבי שמדובר בבחור מוכתר בכל מידה נכונה - ירא שמים מרבים, מתמיד

"תנו לי אחוזת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני" (כג, ד)

לאחר פטירתו של החוזה מלובלין, בתשעה באב תקע"ה, נטל תלמידו רבי נפתלי מרופשיץ כלי חפירה והלך לתור אחר מקום קבורה ראוי לרבו. רבני העיר ופרנסיה, שהתנגדו לדרך החסידות של החוזה ודעתם לא הייתה נוחה מגלויי הנבואה שלו, הזהירו ראשי החברה קדישא שלא להקצות לו מקום מכובד בבית הקברות, אך רבי נפתלי שפיקח היה, הצליח לשכנע את הקברנים ללכת עמו לחפש מקום בבית העלמין דמתא, וסיכם עמם שכאשר יסמן להם יתחילו מיד לחפור באדמה ויזדרזו במלאכתם. באישון לילה, בעוד החושך מכסה ארץ, יצא רבי נפתלי עם גבאי החברא קדישא כדי לחפש מקום למנוחת החוזה. בהגיעם, החל הגבאי לפנות אנה ואנה, כשכל העת אומר לו רבי נפתלי: "מצדי אין הבדל היכן יניחוהו, כי כל מקום ראוי לו", עד שלפתע אמר: "אפשר להניח אותו כאן", ומיד רמז רבי נפתלי לקברנים והללו החלו לחפור במרץ. בדק הגבאי את המצבות שעמדו בסמוך לו, ולתדהמתו גלה, כי עומדים הם בחלקה המיוחסת ביותר בבית העלמין העתיק, בסמוך למצבת קבורתו של גאון דורו רבי שלום שכנא מלבלין. החל הגבאי למחות ובקש למנוע את המשך חפירת הקבר, אלה שרבי נפתלי החל להתוכח עמו, ועד כה וכה סיימו הקברנים את מלאכתם. הציע רבי נפתלי לגבאי לשאול את פי רבה של העיר, רבי עזריאל הלוי הורביץ שכנה "ראש ברזל", והוא פסק, שמכיון שהקבר כבר נחפר אסור לשנות, על אף חוסר שביעות רצונו ממה שאירע. תלמידי החוזה ראו בכך אות ומופת, שכן תדיר היה החוזה מצווה לעלות ולהשתטח על קברו של רבי שלום שכנא ואמר, שכל הצדיקים שהיו טמונים בלובלין כבר התגלגלו לארץ ישראל, ורק הוא נותר לבדו להגן על העיר.

"וישתחו לעם הארץ לבני חת" (כג, ז)

בדורות הקודמים, בישיבות שבחוץ לארץ, עדין לא היו פנימיות וגם לא חדרי אוכל, ובחורי הישיבה היו אוכלים וגם ישנים אצל בעלי הבתים שבעיירה. בעירו של החתם סופר היה בעל בית אחד שהוטל עליו להחזיק בחור, והוא ביקש להתחמק מהתפקיד. חבל היה לו על מנת האוכל ועל המיטה שהוצרך להשקיע בתלמיד הישיבה. פנה אל החתם סופר ואמר לו: "כבוד הרב, אני מוכרח לומר שהבחור שנמצא אצלי הוא בחור בלי ח'..." מה הכוונה בחור בלי ח'? חסר לו ח' במילה "בחור", הוא בור, לא בחור, בור ועם הארץ, ואיני חפץ להחזיק אותו בביתי. חייך החתם סופר ואמר: בחור בלי ח' הוא רק בור, אבל 'מחזיק' תורה בלי ח' - הוא מזיק תורה, וזה יותר גרוע". לעומת זאת - המשיך החתם סופר ואמר - מי שהוא כן "מחזיק" תורה, עם ח', אפילו הוא עם הארץ, יש לכבדו בכל הכבוד הראוי. שהרי כך נאמר "וישתחו לעם הארץ לבני חת", אפילו לעם הארץ אם יש בו "חת", דהיינו הוא מחזיק תורה, יש להשתחוות לפניו ולכבדו. (ומתוק האור)

סיפורים נפלאים פרשת חיי שרה

מוצא" - האם "מצא אשה מצא טוב" או "ומוצא אני את האשה מר ממוות".

ופירוש הדברים: באמת תמיד "מצא אשה מצא טוב"! ולמה? כי מה' אשה לאיש.

אבל אם "מוצא אני" - האיש פועל בתפילתו להשיג אשה פלונית מסוימת, ובאמת היא אינה בת זוגו ואינה מתאימה לו, אזי תהיה היא לו מרה ממוות.

לכן, מזה שרביקה נזדמנה לאליעזר על ידי התפילה, זו אינה ראייה שהיא המיועדת ליצחק, כי אולי זה בגדר "מוצא אני" - ע"י תפילה, ואז חלילה זה יהיה "מר ממוות".

אבל מזה שקפצה לו הדרך, משמע שדרכו רצויה ואז ברור שזה בבחינת "מצא אשה מצא טוב".

"ויבאה יצחק האהלה... ותהי לו לאשה ויאהבה" (כד, סז)

מעשה בבחור כבן 28, שזכה להתארס בשעה טובה עם בת ישראל כשרה. והנה, מספר שבועות לפני מועד החתונה, החל הבחור להרגיש רגשי חרטה מהשידוך, עד שחשב בליבו לבטל את החתונה... פנה אפוא לרבו, הגאון הצדיק רבי שלמה וולבה זצ"ל, והתלונן 'כל השידוך נכפה עלי מחמת לחץ... אני כלל לא שלם עמו, כי איני מרגיש שום זיקה רגשית לכלה'... אמר לו הרב וולבה, שיש כאן עניין חמור מאוד של ביזיון נורא לבת ישראל באם השידוך יתפרק לפתע, ובפרט כשכבר נקבע מועד החתונה; אך מאידך, איך אוכל לכפות עליך להינשא עם אחת שאינך רוצה בה כלל, אולי בכל זאת יש כאן סיבה קצת מוצדקת... הרב וולבה הפטיר, שעניין חמור כזה יש להגיש לפני פוסק הדור - מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל. התקשר הרב וולבה אל אחיינו, הרה"ג ר' בן ציון קוק שליט"א, ממקורבי מרן הגרי"ש, וביקש להיכנס בדחיפות עם הבחור אל רבן של ישראל, ולשמוע את חוות דעתו. ואכן, נכנסו אל הקודש פנימה, והציעו את הבעיה. וכיצד הגיב הרב אלישיב? - הוא פנה אל הבחור ושאלו: 'אם היית יודע שאין כלה אחרת בעולם חוץ ממנה, היא זאת היחידה שאתה יכול למצוא - האם גם אז לא היית מתחתן איתה, או שמא היא כל כך דוחה אותך, שאפילו אם היית יודע שאין אחרת, גם אז לא היית נושא אותה לאשה?...? הסיבה החתן: 'אם הייתי יודע שאין לי אחרת, הייתי מסכים'. אמר לו הרב אלישיב: 'דע לך שאתה אכן במצב הזה. מבחינתך אין אחרת בעולם מלבד ארוסתך!... ומדוע אין לך אחרת חוץ ממנה?' - המשיך מרן זצ"ל והסביר לחתן - 'כי בת ישראל אסור לבייש; אם חלילה תבטל את השידוך ותבייש אותה, אתה יודע כמה זה כרוך?... וממילא אין לך אחרת ועליך להתחתן איתה!...' (ופריו מתוק)

עצום בלימודיו, בעל מידות טובות מאין כמוהו וכו', כי הרי שמעתי שאתם אומרים שעדיין יש לו מקום להתעלות, משמע שזה ה'חיסרון' היחיד שיש לו, ומכיוון שידעתי גם ידעתי כי אין 'מושלמים' בהאי עלמא, הרי זה ה'חתן' המתאים לי, ועוד באותו היום נגמר השידוך בכי טוב. ובכן, אמר ה'חזון איש', הבט נא וראה, האיך שהקדוש ברוך הוא מנהיג את עולמו, הרי יהודי זה 'בר דעת' הוא, ואף אני אמרתי לו דברים (כמעט) מפורשים 'ש לבחור הרבה מה לשנות ולהיטיב את מעשיו', והאיך נהיה כדבר הזה, שהבין מדברי שהבחור 'כליל המעלות' הוא, אלא, בהגיע העת והזמן לזווג את בת פלוני לפלוני, נהפך כל העקוב למישור, ו'תקפוץ' הארץ ואף השמים אם יצטרכו לזה, ה'חכם' הפוך לסכל והשומע לחרש, והשידוך ייגמר... 'כי מה' אשה לאיש (מו"ק יח): כיו"ב אמר הרה"ק הפני מנחם' זי"ע שבבוא העת לגמור השידוך מוליך הקב"ה את ההורים כבלינדע פערד (סוסים עיוורים) שלא יראו כל חיסרון במדובר ובכך יתנו את הסכמתם ויצא השידוך לפועל.

פעם קבל איזה 'מחותן' בפני הפני מנחם' כי זה לאחרונה לקח 'חתן' לבנו והכל 'מכרו' לו כי החתן הנו ממש 'רבי עקיבא אייגער', ועתה משנגמר השידוך נתברר לו שלא מיניה ולא מקצתיה - לא רעק"א שבדור הקודם, ולא בדור הזה, לא תלמיד חכם ולא בן תלמיד חכם, כי אם כמעט עם הארץ גמור... נענה הפני מנחם ואמר, הנה בבוא העת והזמן לגמור השידוך עם 'בת פלוני לפלוני' שהוכרזו ארבעים יום קודם יצירת הוולד. נוטל הקב"ה את ה'שכל' מהורי המדובר, שלא יזיקו ולא יפריעו את הדבר מלבוא לידי גמר, ומכיוון שכן בקל היו יכולים לפתותך ש'חתן דנן' הנו רעק"א בכבודו ובעצמו... אמנם כעת משנגמר השידוך החזירו לך את השכל במתנת חנם מן השמים, וכי על זה דווה לבך, האם היה עדיף לך להישאר מבלי שכלך?... ימלא פיך תהילתו על שחזר השכל אליך בשלמותו.

"ויספר העבד ליצחק את כל הדברים אשר עשה" (כד, סז)

מפרש רש"י, סיפר לו ניסים שנעשו לו שקפצה לו הדרך ושנזדמנה לו רבקה בתפילתו. השאלה: מילא שהתפלל לפגוש את המשודכת של יצחק, זה דבר "אשר עשה", אבל זה שקפצה לו הדרך מה זה קשור לדבר "אשר עשה"? התשובה: הגמ' במו"ק (דף יח) מספרת שרבה שמע איש פלוני מתפלל: רבש"ע תן בליבה של פלונית שתסכים להינשא לי. אמר לו רבא, אל תבקש כך. כי אם היא ראויה לך אז היא לא תישמט ממך ואם היא לא ראויה לך אז מה לך ולצרה זו. לא שמע אותו פלוני לעצתו והמשיך להתפלל, נענה, ונשא אותה לאשה. לאחר זמן שמע רבא את אותו אדם מתפלל מקירות ליבו: רבש"ע, או שתיקח אותי מהעולם או אותה. מסביר החתם סופר בשם רבו בעל ההפלאה, שזה מה שנאמר בברכות ח' שכאשר נשא אדם אשה היו שואלים אותו "מצא או

א לוס שבת

באיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 180 | שנה ד' | פרשת חיי שרה | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

להיות בדרגת בטחון

"ויאמר בת מי את" (חיי שרה כד, כג). פרש"י, לאחר שנתן לה, שאלה. לפי שהיה בטוח בזכותו של אברהם שהצליח הקדוש ברוך הוא דרכו. זה חידוש, שעדיין לא ידע שתסכים ללכת וכו' ואיך סמך ונתן לה? וזה כבר דרגת בטחון, שבטח בהקב"ה שיעשה חסד עם אברהם, ולא שאלה בת מי את. ועדיין קצת קשה, כיון שלאחר מכן שאל אותה בת מי את, למה לא שאל לפני כן? ויל"ע.

כל אדם מוקף תמיד בניסים

"ויספר העבד ליצחק את כל הדברים אשר עשה" (חיי שרה כד, סו). פרש"י גילה לו ניסים שנעשו לו שקפצה לו הארץ ושנזדמנה לו רבקה בתפילתו.

קצת קשה, הרי קפיצת הדרך זהו נס שנעשה משמים, ולמה זה נקרא: הדברים אשר עשה? ועוד, מנא ליה שרבקה נזדמנה בתפילתו ולא מכח ברכת אברהם (לעיל פסוק ז). ואולי הכוונה, דמיד אחר תפילתו, אז נזדמנה לו. ובאמת כל אדם שיתבונן, יראה דתמיד הוא מוקף בניסים.

מעלה וחסרון בזקנה

ואברהם זקן בא בימים וה' ברכך את אברהם בכל (חיי שרה כד, א). (שמח"ת לפני השקיעה תשע"ה) דיבר רבינו על כך שזיקנה ואריכות ימים מצד אחד זה טוב שמוסיף עוד מצוות וזכויות, מצד שני יצטרך לתת דין וחשבון על כל דקה ודקה מה דיבר מה חשב מה עשה על כל דבר ודבר, המבחן יהי קשה מאד.

לעשות תשובה

אמר רבינו בקול חנוק למקורבו: אתה יודע שה' נתן לכן אדם אריכות ימים, יש סיבה לכך כדי שיחזור בתשובה, נו, וכמו שאומרים בתפילה עד יום מותו תחכה לו שישוב.

מחלת הזקנה

סיפר רבנו שסיפר לו רבי מנדל שיינין זצ"ל, שהיה פעם שהביאו רופא גדול שיבדוק את הסבא מסלבודקא, ואח"כ רצו שיבדוק את הסבא אלפנדרי זצ"ל שהיה זקן וחלוש, ושלחו אותו [מאחר שהוא בבחרותו גידל זקן, והסבא אלפנדרי היה כועס אם היו מגיעים בחורים בלי זקן, ולכן שלחו אותו שהיה עם זקן] ושאל את הסבא אלפנדרי אם רוצה שיביאו לו את הרופא הגדול? ואמר לו הסבא אלפנדרי אם הייתי חולה ניחא, אבל אני חלש מזקנה, והרופא לא יכול לרפאות מחלת זקנה.

לא להרחיק תלמידים

הנה מצאנו (סוטה מז, א) שגייחזי נענש ע"ז שהרחיק תלמידים: וזה תוכחה גלויה לזמנינו שמרחיקים תלמידים, ותלמידה שמוצאים איזה פגם לא בה עצמה אלא בסבתא, ובאמת שבת כזאת אי אפשר לדעת מה יצא ממנה, אבל דוקא לפעמים היא עוד יותר חזקה מבת של אדם חשוב וכדו'.

ובדרך צחות מרגלא בפומיה דרבנו שליט"א שהיום לא היו מקבלים את רבקה אמנו שיש לה אב כבתואל, ואח כלבן. הנה לבן הי' סבא שלנו, וכן תרה, ובודאי אין זה דבר נעים, והנה היום מסתכלים על כבוד ולא רוצים לקחת מפני שיש סבא כזה או כזה, ומה אכפת לך הרי את יעקב כולם היו לוקחים.

עפרון עלה לגדולה, רק לכבודו של אברהם

"ועפרון ישב" (חיי שרה כג, י). פרש"י כתיב חסה, אותו היום מינוהו שוטר עליהם מפני חשיבותו של אברהם שהיה צריך לו, עלה לגדולה. כוונת רש"י שבכדי שאברהם יתעסק לקנות השדה מאדם נכבד, סובבו מן השמים שעפרון יעלה לגדולה.

היינו שלפעמים אדם עולה לגדולה לכבוד איזה צדיק שצריך ממנו דבר [דבר חשיבות כמו אחוזת קבר] ולא בזכות עצמו. [ולא כל מי שמכר דבר לאברהם עלה לגדולה, רק כאן היתה קנייה מיוחדת].

מה בכח אדם אחד לעשות לאלוקינו

"ה' אלקי השמים" (חיי שרה כד, ז). פרש"י, ולא אמר ואלהי הארץ, ולמעלה אמר (פסוק ג): ואשביעך בה' אלהי השמים ואלהי הארץ. אמר לו, עכשיו הוא אלהי השמים ואלהי הארץ, שהרגלתי בפי הבריות. אבל כשלקחני מבית אבי, היה אלהי השמים ולא אלהי הארץ. שלא היו באי עולם מכירים בו, ושמו לא היה רגיל בארץ. בדעת-זקנים כתוב, ומטעם זה ליכא מלכות בברכה ראשונה של שמונה עשרה, דלא שייך לומר אלקי אברהם עכ"ל. ונראה דטעות סופר וצ"ל: מלך העולם. והביאור, דבודאי המציאות האמיתית תמיד היתה. אלא שכל זמן שלא הכירו בעולם את המציאות ועבדו ע"ז, לא היה נחשב אלא אלקי השמים, כי רק המלאכים והשרפים הכירוהו. ולאחר שפירסם אברהם את האלוקות בעולם, אז נקרא אלוהי הארץ.

מבואר, דאף שלא אומרים ה' מלך, אבל הזכרת אלוהי אברהם מספיק. כיון שהביא אברהם בפי הבריות, שה' מלך העולם. וכשאומרים: אלוהי אברהם, היינו זה גופא כח לעשות מלכות לה'.

ידוע בשם רבנו ישראל מסלנט, שכאשר א' מתחזק בלימוד התורה במדינות בהם לומדים תורה, זה מונע מיהודי בצרפת להתבולל או להמיר דת. זה כח השפעת האדם בלימוד התורה להשפיע בכל מקום רחוק אחר.

וכך יש להבין במה שאברהם פירסם את ה' בעולם, הוא לא הלך בכל העולם או רובו, אלא בכח המסירות-נפש שלו בעצמו בעד ה', זה השפיע על העולם. ואף שגם "בפועל" הרגיל את ה' בפי הבריות, שהלך ודיבר שיש מנהיג לעולם, אבל לא זה בלבד, אלא במסירות נפשו בגדולתו ובצדקותו, השפיע על העולם להכיר מלכות שמים. וזה בכח אדם אחד לעשות.

תפילה, כדי לצאת מגדר הטבע, קשה זיווג

"הקרה נא" (חיי שרה כד, יב). מה שביקש בלשון 'מקרה', כי ביקש בקשה היוצאת מגדר הטבע (ובאמת קשה זיווג כקריעת ים סוף, כדאיתא בסוטה ב, א)

ראיית הנס לא שווה לעומת ראיית המידות

"וירץ העבד לקראתה" (שם). פרש"י לפי שראה שעלו המים לקראתה. וכתב הרמב"ן רק בפעם הראשונה עלו המים. וראיית הנס לא הספיק כי רצה לבדוק מידותיה. כעין מה שמובא מהגרי"ז להלן [פסוק ס"ז] שיצחק לא הסתפק בשמיעת הניסים שאירעו בדרך, עד שראה שמעשיה טובים כשל אמו.

ויתכן, שעלו המים לקראתה כדי שיבחין במעלתה. לכן עלו רק עכשיו. ובמה שמיהרה רואים שהיא צדקת, כמש"כ המסילת ישרים (פ"ז) כל מעשי הצדיקים במהירות, רבקה ותמהר ותער כדה ...

הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדני אברהם (חיי שרה כה, יב)

העוזר לאחרים יעזרו לו

שיחה מרבנו למתנדבי עזר מציון סיון תשע"א. יש חלק שאי אפשר לאדם לעשות, ויש חלק שהאדם כן יכול לעשות, החלק שאדם לא יכול לעשות אין מה לדבר, בן אדם לא יכול להחלים, ואפילו הרופאים גם כן לא מלאכים, הם לא יכולים לעשות הכל, יכולים לעזור קצת, אבל החלק שמוטל עלינו, עושה עזר מציון.

ובדאי מי שעוזר יש סיכויים גדולים שהקב"ה יעזור לו שלא יצטרך לבוא למצב כזה, זה לא מאה אחוז, אבל חלק גדול אפשר להגיד - בן אדם שעוזר לאומללים האלה במצבם הקשה, הוא גם כן יעזור לו מהשמים, הקב"ה עוזר למי שעושה חסד, עושים "לו" חסד, הגמרא אומרת (גדרים פ"ג ע"ב) על כל הדברים האלה מי שעושה לאחרים יעשו לו.

ממילא זה חוב גדול על כל אחד לעשות מה שבכחו לעזור לאנשים אשר אומללים מאד, במצבים קשים מאד. הקב"ה יעזור שכל אחד לא יצטרך לזה, אבל צריך לעשות לעזור לאחרים, ומי שעוזר הקב"ה יעזור לו.

יששכר וזבולון בעושי חסד

בא אברך לפני רבנו שליט"א ושאל אותו שיש לו לאחרונה הרבה טרדות של עשיית חסד לעזור לאברכים, ואינו מספיק ללמוד, ושואלת אותו אם גם כשעוסק בחסד יש לה חלק בזה כמו בעוסק בתורה? השיבו רבנו דבשאר מצוות חוץ מתורה לא נאמר הכלל דיששכר וזבולון, ואין לאשה חלק בזה [ושכרה כמסייעת לעושי מצוה].

שאל אותו אברך א"כ במה ירצה את אשתו שלא תצטער במה שעוסק בחסד? אמר לו רבינו: דכיון שאצלו עשיית החסד הוא במה שמסייע לתלמידי חכמים, ועל ידי עזרתו הם לומדים יותר יש לו חלק בתורתם, וממילא זוכה בזה גם אשתו, כיון שזה הכל סיוע לתורה.

ופ"א הגיעה לביתו של רבנו שליט"א אשה אחת והתלוננה על בעלה [שהיה עסקן ציבורי גדול וחשוב] שהוא נעדר

הרבה מהבית, יש לו הטרדות מאנשים, ואין לו מנוחה ולכן אין שימת עין על בני הבית וכו' ואמרה לרבנו אני לא יכולה יותר אני לא מוכנה לעסקנות שמתעסק בזה יומם ולילה.

השיב לה רבנו שליט"א [שהכיר היטב את העסקן וידע את תפקידו החשוב] דעי לך אדם בא לעוה"ז לשליחות, ואם אינו מקיים את שליחותו למה לו חיים, ואת לא יכולה להגיד ולייעץ להקב"ה באיזו שליחות את בוחרת, ואם כן תשני את זה, תיזוהרי שלא לשחק באש ח"ו...

דברים שאמר רבנו באסיפה למען "עזר מציון" (סיון תשע"ג)

מורי ורבותי, באנו כאן לדבר על הענין של חסד. כל אחד יודע שחסד זה אחד מהדברים שאי אפשר בלי זה, בלי חסד לא שייך שהעולם יתקיים, כל העולם קיים בשביל חסד.

כתוב במדרש (בראשית רבה פר' ח') שבזמן שברא הקב"ה את העולם, רצה לראות מה המלאכים אומרים על בריאת האדם, והיה כאלה שאמרו כיון שיש חסד, יש אנשים שעושים חסד כדאי לברוא את האדם, ויש כאלה שאומרים שלא, היות ויש שק, רוב האנשים לא אומרים את האמת. נמצא שקר אומר אל יברא, וחסד אומר יברא.

ובאמת רוב העולם הם לא דוברי אמת, בכל המדינות רוב האנשים לא אומרים אמת, ובכל זאת הקב"ה העדיף לברוא את העולם בשביל אותם קצת האנשים שעושים חסד, למרות שרוב האנשים הם דוברי שק, גזלנים וכל מיני אנשים רעים. הרי רוב האנשים בעולם הם לא צדיקים.. בכל זאת העדיף לברוא בשביל חסד, נמצא שאותו החסד שמיעוט אנשים עושים,

שוקל כנגד הרבה אנשים לא טובים שיש בעולם.

אם כן אשריכם שאתם אנשים כאלה מהסוג הזה שכן עושים חסד, ובשבילכם העולם קיים! באמת היה דור של המבול שאנשים עשו לא טוב, ואז השחית הקב"ה את כל האנשים, והשאיר רק משהו כדי לבנות אח"כ את העולם מחדש, אבל רוב האנשים נמחו מהעולם.

הקב"ה יעזור שבזכות זה שאתם מקיימים את העולם, ובשבילכם העולם קיים, תזכו אתם וכל משפחתכם בכל טוב, לראות נחת מבנים ומבני בנים, כולכם תזכו לטוב, הקב"ה יעזור לכם.

במכתב לבוני עולם כתב רבנו

בס"ד. הנה ביום א' ניסן נטל עשרה עטרות, וכל שיש מעלה יש בו אפשרות להתעלות, וכל המעלות גורמים לשריית שכניה בעולם.

בכך יש להתעורר להרבות מצוות, ובפרט חסד בין חסד גשמי ובין חסד רוחני מעלה את דרגת השכינה בעולם, ויש אפשרות להתקיים בו אבוא אליך וברכתך.

ויתן השי"ת שרבים יתפקדו לטוב בבנים ולהזדווג בזיווגים הגונים, ויה"ר שיתרבו מאד הטוב והחסד לבני עם סגולתו. אהרן יהודה לייב שטיינמן

תורה וחסד בחבלי משיח

וכשנשאל רבינו מה מוטל על הציבור לעשות, אמר - הנשק הכי טוב שיש בידינו הוא "תורה וחסד" כמו שאחז"ל (סנהדרין צח, ב) הרוצה להינצל מחבלי משיח יעסוק בתורה ובגמילות חסדים. והוסיף כי בן ישיבה שלומד שטיקעל תוס' עם השני זה ג"כ חסד!

למה לא היית בעל חסד

אומרים שרבי ישראל סלנטר התבטא פעם "לא יתבעו אותי בשמים על שלא למדתי כהמלבי"ם, כי אין לי ראש כמו

המלבי"ם... אבל יתבעו למה לא עשית חסד כמו רבי נחומק'ה הורודנה, כי זה אתה כן יכול..."

ילמדו לעשות חסד

ובישיבה א' שאלו את רבנו האם לקבל לישיבה בחור מוגבל גופנית שזה עלול להפריע בכמה ענינים. אמר להם תקבלו אותו 'והבחורים ילמדו אין עושים חסד'.

המים של התורה

בגמ' ר"ה (י"ח, א) גבי עוון בית עלי שאינו מתכפר בזבח ומנחה, אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים ועיי"ש שרבא שעסק בתורה חי ארבעים שנה, ואילו אביי שעסק גם בתורה וגם בגמילות חסדים חי שישים שנה. ושאל רבנו שליט"א הרי בזמן שאביי עסק בגמילות חסדים, רבא למד ועסק בתורה שהיא כנגד כולם והיא חשובה יותר מגמילות חסדים ומה איפוא הטענה על רבא. וביאר מה יותר מזין בשר או מים? ודאי שבשר, אך ללא מים לא ניתן לבשל כלל את הבשר. תורה ודאי חשובה יותר מגמילות חסדים, אבל כדי לקיים מצוות לימוד תורה כראוי, צריכים גמילות חסדים גמילות חסדים היא המים שבהם מבשלים את הבשר.

ונהנים ממנו עצה

לא לעורר מחלוקת

אברך א' פנה לרבנו, שיש לו קרוב משפחה מצד אשתו ערירי ולאחר חתונתו התגורר בסמוך אליו וסייע לו הרבה מאוד, והתחבב מאוד על דודו הנ"ל. ובאחד הימים קרא לו ואמר לו שרוצה לתת לו סכום גדול מאוד בצוואה, והאברך מסתפק האם לקבלו ושאל את רבנו על כך. ואמר לו רבנו אם אתה שואל את דעתי לא כדאי לך לקחת את זה בשום אופן, כי המריבה שתהיה לך אח"כ עם השווער שלך זה יהיה נורא נוראות, שיכעסו עליך שלקחת את כספי הדוד, ולכן כדאי לך לא לקחת והמוותר לא יפסיד. ולאחר תקופה שוב הפציר בו הדוד שרוצה לכתוב עבורו בצוואה סכום גדול והלה סירב לקחת את הכסף שבכך ישכון השלום והשלחה בביתו, ומובטח דברי רבנו. ובסופו של דבר קרא לו הדוד יום אחד לביתו ונתן לו במזומן את רוב כספו (מלבד הדירה וסכום קטן שהשאיר לעצמו לחיות) ואחרי מספר חדשים הדוד נפטר, וכל בני משפחה לא ידעו כלל על נתינתו ולכן לא כעסו כלל.

(מפי הרה"ג ר' א"ש שליט"א)

קבלה לשידוך

שאלו לרבינו במה לקבל להתחזק עבור משפחה שיש להם בנות ובחורים מבוגרים וזקוקים לישועה לשידוכים, לאחר מחשבה אמר רבינו שיקבלו לומר "ברכת אשר יצר ככוונה מילה במילה".

רבינו הסביר לאחר מכן מה מיוחד בקבלה זו: שכיון שאומרים ברכה זו פעמים רבות במשך היום, ואדם כבר רגיל בזה ויכול לבא למצב שאומרו ללא מספיק תשומת לב, משא"כ באם יתבונן ויקדיש לזה זמן קצר ויאמרו בכוונה, זה דבר גדול שיכול לעשותו כמה פעמים ביום.

בעמידה ובעיטוף

דרכו של רבנו לברך ברכת השבח בעמידה, וגם בזקנתו לאו"ט משתדל לברכו בעמידה [א"ה וראה בפרמ"ג סימן תל"ב משב"ז סק"ז ובהליכות שלמה תפלה עמוד רמ"ט] כמו"כ נוהג לברך ברכה זו כשלושב כובע לפני כן לכבוד הברכה, אף כשזה גורם לו טירחא ומאמץ.

בדרך הילוכו

כשמברך אשר יצה, ואנשים ממתנינים לו, מברך רבנו שליט"א את הברכה בדרך הילוכו [וכן נהגו מרנן החזו"א והקה"ן].

נס בעקבות חיזוק אשר יצר

מספר הרב ד"ר מ.ב. סגן המנהל הרפואי של בי"ח מעיני הישועה: הגיע אלינו לבית החולים חולה זקן, הוא התקבל במצב קשה והוסיף להתדרדר מבחינה נשימתית וכלייתית, והוריתי להנשים אותו למרות שהכליות שלו לא תפקדו, ואל הסיבוכים שלו התלווה גם מצב קשה של זיהום חריף ולחץ דם נמוך מאוד, והודעתי לבנו של החולה שאנחנו הרופאים זזים הצידה.

למחרת ארגן קבוצה של אנשים שלא כ"כ קרובים לתורה, והוא התיישב וסיפר להם שאביו תלוי מבחינה רפואית בין שמים לארץ, ובעצם הרופאים כבר הרימו ידיים ואז הוא הגביה את קולו והתחנן: אבל אתם כן יכולים לעזור שמכיוון שאבי סובל מבעיה כלייתית, הוא מבקש מכל הנוכחים לקבל על עצמם לברך ברכת אשר יצר' בכוונה דווקא.

קבוצה זו שעד לאותה פגישה לא ידעה כלל מה זו ברכת אשר יצר' לקחה את העניין ברצינות, הייתה שם התרגשות עד כדי בכי, כעבור יום בשבת קודש הסתמן מפנה במצב החולה. ומצבו הלך והשתפר והוא ניצל ממה שנראה היה כגורע מכל. בחול המועד בסמוך להתרחשות ניגשתי לקבל ברכת המועד מהגאון הגדול ראש הישיבה ראי"ל שטינמן שליט"א הוא התרגש מאוד לשמוע את הסיפור, ובהמשך שמעתי ממקורביו שהוא סיפר זאת לגדולי ישראל שליט"א שאבא לבקרו באותו חג, והגאון הגדול רבי ניסים קרליץ שליט"א שמע ממני את הסיפור התרגש ממש עד דמעות ושאל למה אתה לא מפרסם את המעשה?

אשר יצר וברכת ציצית

יש להסתפק לענין מי שיצא מבית המרחץ ולבש שם טלית קטן חדש, ונתחייב בברכת ציצית, וגם נתחייב שם בברכת אשר יצה, איזה ברכה יקדים, דלכאורה מצות ציצית תדירא שקיומה היא כל היום כשלושב בציצית, משא"כ

ברכת אשר יצר שאינה אלא כמה פעמים ביום. מיהו יש לדון דמעלת תדיר תליא בברכה ולא בקיום המצוה, ובציצית הרי מברך רק פעם אחת ביום, משא"כ אשר יצר דמברך כמה פעמים ביום, וא"כ אולי ברכתה תדירא טפי והיא קודמת. ובפשוטו דבר זה תליא בפלוגתא, דנהגו בדין קדימת המקודש מצינו פלוגתא אי אזלי' בתר המצוה ולא בתר הברכה, ולכך בליל יו"ט שני דסוכות אומר קודם סוכה ואח"כ זמן, לפי שבילילה השני הזמן דיו"ט הוא רק מדרבנן דיו"ט שני מדרבנן הוא והסוכה היא מה"ת כל שבעה, א"כ נקרא הסוכה שהיא מה"ת מקודש לגבי הזמן שהיא מדרבנן, או דאזלי' בתר הברכה וכיון שחייב הברכה דסוכה אינו אלא מדרבנן שווים הם.

דעת הנודע ביהודה מהדו"ק או"ח סי' ל"ט והאור שמח ה"ו מסוכה הי"ב שאזלינן בתר המצוה שהיא מה"ת ולא בתר המצוה שהיא מד"ס, וע"ש באו"ש שכתב לקיים דבריו אף לדעת השאג"א שדרבנן לגבי דאורייתא ל"ח מקודש, נמצא לדבריו שה"ה ציצית מיקרי מקודש לגבי ברכת אשר יצר וא"כ אין צריך להקדים ברכת אשר יצר, ודעת הישועות יעקב סי' תרס"א סק"א דאזלינן בתר הברכה שהיא מדרבנן ולא בתר המצוה, א"כ לדבריו צריך להקדים ברכת אשר יצר תחילה לפי שהיא תדירה.

אולם הגרא"ל שטינמן שליט"א אמה, דמסתברא דלכולי עלמא יברך תחילה על ציצית, דאף אי אזלינן בתר הברכה ולא בתר המצוה ותרווייהו דרבנן נינהו, מכל מקום ברכת הציצית מיקרי תדירה לגבי ברכת אשר יצר, אע"פ שאינו מברך על הציצית אלא פעם אחת ביום, שהרי באמת בשעה שהוא לבוש בציצית מקיים מצוה בכל רגע, וצריך לברך על כל רגע שלבוש בו, אלא דהברכה שמברך תחילה פוטרת ועולה על כל מה שלבוש בו אח"כ, והוי כמי שמברך בכל רגע ורגע, דהא חיוב ברכה איכא על כל רגע שלבוש בציצית. וראיה לזה שהרי אם בשעת ברכה יכוין שהברכה תחול רק עד שעה מסוימת, חייב לברך שנית באותה שעה על הציצית שלבוש, אלא שאסור לעשות כן משום גורם ברכה שאינה צריכה, הרי שחייב הברכה איכא על כל רגע שלבוש בציצית אלא דע"י הברכה שבירך תחלה הוי כמו שמברך על הלבישה שבכל רגע, ואין זה חיוב ברכה רק פעם אחת בתחלת הלבישה, וא"כ יש לומר דמהאי טעמא חשיבא ברכת הציצית תדירה טפי מברכת אשר יצר, דאף שבפועל אינו מברך על כל רגע, מ"מ כיון דהברכה עולה על כל רגע שלבוש, יש בזה ג"כ מעלת תדיר מברכת אשר יצר שמברך רק כמה פעמים ביום, וא"כ יש להקדים ברכת ציצית קודם אשר יצר מטעם דתדיר קודם.

ולא דמי לברכת הגפן וקידוש דהגפן מיקרי תדיר, דהתם אף דברכת היום קאי על הקידוש של כל יום השבת, וזמנה כל היום, מ"מ ליכא חיוב ברכה אלא פעם אחת ביום, ולא הוי כמברך על כל רגע ורגע של יום השבת, שהרי אם יכוון מתחלה הברכה תחול רק עד חצי היום לא יתחייב אח"כ לחזור ולקדש, משום דליכא חיוב ברכה אלא פעם אחת ביום, אבל גבי ציצית, כיון דאיכא חיוב ברכה בכל רגע שלבוש בציצית אלא דהברכה הראשונה פוטרת כל רגע שלבוש בו, מיקרי שפיר תדיר משום כך, וברכת הציצית קודמת. עכת"ד. (שיעורי הגר"צ פלמן זצ"ל בעניני ברכות)

מכתבים הערות והוספות

גליון 120 חיי שרה תשע"ו | כתבנו אודות הגאון מטשעבין זצ"ל (שיום היארצייטו שלו י' חשוון תשכ"ו) ושלה לנו (רא"ד שליט"א) שסיפר לו הגר"ש ברעוודה זצ"ל שנסע עם רבנו שליט"א ועוד א' לדבר עם הגאון מטשעבין להקים כוללים לציבור החסידי שלא היה נפוץ כ"כ אז בימים ההם, ונכנסו שלושתם ודיברו עמו ארוכות בענין זה וחיפשו עצות וכו' לקדם את הרעיון הנ"ל, וכל זמן השיחה דיבר הגאון מטשעבין רק עם מרן רבנו שליט"א, ואח"כ אמר לשנים הנוספים שיצאו מהחדר ונשאר להמתיק סוד עם מרן רבנו שליט"א, ואח"כ כשיצא לא הסכים מרן רבנו שליט"א בשום אופן לספר ולגלות מאומה על מה דיבר עמו גאב"ד טשעבין זצ"ל.

גליון 178 פר' לך לך תשע"ז | כתבנו אודות נטילת ידיים בהכניס יד לבית הכסא, והראנו למש"כ רבנו באילת השחר זבחים כ, ב וז"ל 'דאמרי' הכא יצאו ידיו הרי הן בקדושתן. יל"ע אם יש לדמוח זה לענין המכניס ידיו לבד לביח הכסא שלא יהא צריך נטילה. דלפי מה דמשמע הכא א"צ נטילה דאזלי' בחר גופו. וה"נ מבואר לענין קריאה שמע בברכות דף כ"ה ע"א דבהכניס ידיו לבהכ"ס מוחר לקרוח ק"ש ואפי' ר"ת דאסר שם היינו משום כל עצמותי תאמרנה וזה רק כשהם בבהכ"ס אבל נטילה משמע דא"צ כשהוציא ידיו.

גליון הנ"ל | הובא מכת"י שבגנזי החזון איש שכ' את שם רבנו אהרן לייב, והאירונו שהחזון איש כ' אהרון לייב (ביו"ד אחד).

גליון הנ"ל | במה שהובא אודות החזון איש בענין גזירות, הראנו (ר"ט שליט"א) לדברי רבנו באילת השחר שבת ג' ע"א ד"ה ידו שמאריך להוכיח שם סוגיא כדברי החזו"א.

גליון 179 וירא תשע"ז | אודות מש"כ שם שאמר רבנו על מרן הגראמ"מ שך, שנאמר בו "לב מלכים ושרים ביד ה'" קיבלנו מכתב מהרב א.מ. שליט"א שאף שלשון זה שגור בפי רבים מאוד מגדולי האחרונים, מ"מ בפסוק במשלי פרק לא פסוק א' כתוב 'פלגי מים לב מלך ביד ה' על כל אשר יחפץ יטנו. (ועי"ש בביאור הגר"א זו"ל 'ועוד לב מלך הוא הת"ח) אמנם בסליחות ביום ד' בעשרת ימי תשובה (סי' ע' נוסח פולין) מובא הלשון 'פלגי מים בידיך לב מלכים ושרים'.

עולם הישיבות

ישיבת אור לישראלים

הישיבה נפתחה בבית שמש בשנת תשנ"ה ע"י הגאון ר' יעקב פרידמן שליט"א.

ונא להושיט יד עזרה בעין יפה ורוח נדיבה, ובזכות זה יתברכו התומכים במה שהובטח לתומכי תורה ותומכיה מאושר.

בהכנסת ס"ת לישיבה

ובאלול תשס"ב התקים הכנסת ס"ת וחונכת בית המדרש החדש בישיבה, ורבנו שליט"א הגיע לשם ודיבר, 'המצב של עם ישראל קשה. יש הרבה צרות. ויש גם דברים משמחים. אנשים רבים חוזרים לאביהם שבשמים, לא רק אנשים שהתרחקו בעצמם, אלא גם אנשים שאביהם ואף יותר מדור ומשני דורות התרחקו, חוזרים לאביהם שבשמים, גם העיר בית שמש זוכה שהישיבה הקדושה זוכה להתרחב.

בהמשך הרחיב רבנו על כוחה של תורה, על כך שהשארית השכינה תלויה בכוחה של תורה, ובירך את הישיבה והעומדים בראשה, שיזכו לגדל תלמידי חכמים, וגדולי תורה בבית מדרשה.

ישיבת איתרי

צועק ואינו נענה שנאמר כי תרבו תפלה וגו' ועושה מצות וטורפין אותן בפניו שנאמר מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי, מי גם בכם ויסגר דלתים וגו', והיום הוא מודבק בשכינה שנאמר ואתם הדבקים בה' אלקיכם, צועק ונענה מיד שנאמר והיה טרם יקראו ואני אענה, ועושה מצות ומקבלין אותן בנחת ושמחה שנאמר כי כבר רצה האלקים את מעשיך, ולא עוד אלא שמתאווים להם שנאמר וערבה לה' מנחת יהודה וירושלם כימי עולם וכשנים קדמוניות.

ואמר להם רבנו בשיחה 'שרואים שדברי הרמב"ם צועק ואינו נענה, עושה מצוות וטורפין אותן בפניו, מדובר גם על בעל מידות רעות, גם על כעסן כלי וכד' ונמצא שאם עושה מצוה ומניח תפילין - טורפין לו בפניו.

ואחרי השיחה - סיפר רבנו: קם הגאון הגדול רבי שלמה פיישר שליט"א ובהתרגשות עצומה עד כדי בכי אמר: דאולי כוונת הרמב"ם רק ברשע גמור ולא בכל א', ואמר לו רבנו מה אני יכול לומר 'זה דברי הרמב"ם'.

והרבה שנים אח"כ רבנו רגיל לספר מעשה זה, ומתפעל מאוד מההתעוררות העצומה עד בכי שהיה להגאון הגדול רבי שלמה פיישר שליט"א מזה.

מכתב רבנו שליט"א למען הישיבה

בס"ד. שבט תשס"א לאחינו אוהבי תורה ותומכיה נעימות בימינם נצח.

בדברי אלו הנני להמליץ עבור ישיבת אור לישראלים אשר בבית שמש אשר בראשה עומד הגאון הרב אלחנן מילר שליט"א ורמ"י הישיבה מסורים מאד על כל יחיד ויחיד.

ראשיתה של הישיבה מצער - בתנאים גשמיים קשים מנשוא, ללא מגרש משלה, בביתנים זמניים וגרועים. צו הריסה שהוצא ע"י השלטונות אף איים על עתידה. ובחסדי השי"ת כי הגדיל חסדו עימנו עשתה חיל, ושוקדים בה כיום על תלמודם קרוב למאה בני תורה.

והנה עתה במלאת שש שנים להקמת הישיבה הק' אחר רוב מאמץ ועמל השיגו בחסדי ה' מגרש עבור הישיבה שעליו תבנה הישיבה בסיעתא דשמיא.

באלול תשנ"ד הגיע רבנו למסור שיחה בישיבת איתרי וסיפר רבנו שליט"א: שבשיחה שמסר בישיבה, הביא את דברי הרמב"ם הל' תשובה (פ"ז ה"ג) אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה, אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו, ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן מן הכל צריך לחזור בתשובה, ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש מהם, וכן הוא אומר יעזוב רשע וגו'. דהיינו שבעל מידות רעות צריך תשובה.

והמשיך מהמשך הפרק את המשמעות וההשלכות לאדם כל עוד לא שב. וז"ל בה"ו ובה"ז 'גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך, ונאמר ולא שבתם

עדי נאם ה', ונאמר אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב, כלומר אם תחזור בתשובה בי תדבק, התשובה מקרבת את הרחוקים, אמש היה זה שנאוי לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד... כמה מעולה מעלת התשובה, אמש היה זה מובדל מה' אלקי ישראל שנאמר עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם,

הודעה משמחה

יצא לאור בס"ד קובץ אוגדן של גליונות כאיל תערוג תשע"ז

ניתן לרכשו, בבני ברק: רח' צפניה 2 כניסה ב' מצד ימין קומה ראשונה 0533105040 ובחנות 'גל פז'. בירושלים: רח' בית שערים 2 כניסה ב'

דירה 16 02-6516834 ובישיבת מיר.

במודיעין עילית: בכולל עטרת שלמה, ובכולל יששכר באהליך

הוקדש ע"י הרב י.ש.ק. שליט"א לכבוד רבינו שליט"א

הוקדש ע"י הרב יצחק קאופמן שליט"א לרגל הולדת בתו בשעט"ו מ יזכה לגדלה לחופה ולמעשים טובים

הוקדש ע"י מנאמני בית רבנו - הרב יוסף ויינמן שליט"א לרגל הולדת בתו בשעט"ו מ יזכה לגדלה לחופה ולמעשים טובים

מי שמעוניין להנציח תאריכים מסוימים במהלך השנה רצוי שיפנה כעת, כדי שנדע שאנו יכולים לעמוד במשימה. ניתן לתרום בפניה למוקד המגבית בטל' 072-2164440, בפניה לדוא"ל המערכת, או בכרטיס אשראי בעמדות נדרים פלוס בבתי הכנסת ברחבי הארץ.

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פשוט על הפרשה

וה' ברכך את אברהם בכל" (כד, א)

בב"ב קמ"א א' כתבו התוס' בת היתה לו לאברהם ובכל שמה וא"ת למה לא השיאה ליצחק וי"ל דמהגר היתה ולכן לא רצה להשיאה ליצחק. וקשה א"כ למה אמר לאליעזר ואפנה על ימין או על שמאל פירש"י מבנות לוט או מבנות ישמעאל וקשה איך רצה להשיאו מבנות ישמעאל בן הגר. וי"ל דבת הגר היתה מצרית שני' ואסורה לו אבל בת ישמעאל היתה מצרית שלישיית ומותרת. ואע"ג דכתיב ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים הא איתא בספר הישר שגירשה ונשא אחרת מארץ כנען ועי' בפדר"א פ"ל (ומה שנשא אברהם את הגר ע"פ הדבור עשה ועי' בדעת זקנים מבעה"ת ובפר' ריב"א בפ' ויקח אשה ושמה קטורה שתי' דא"ג היה גר מותר במצרית ועי' בפענח רזא תירוצים אחרים).

והי' העלמה היוצאת לשאוב" (כד, מג)

מיל"ע דבכל הפרשה קרי לה נערה וכאן קרי לה עלמה. וי"ל ע"פ הגמ' בסוטה י"ב ב' גבי מרים ותלך העלמה מלמד שהלכה בזריות כעלמה עי' רש"י וגם כאן רצה לבחון שאם ראה שהיא מזדרזת הרבה ואעפ"כ אומרת שתה וגם לגמליך אשקה אע"פ שממהרת מאד זה ראי' שהיא גמ"ח ביותר, אבל כשהתפלל לא הוצרך לומר זה דהכתיב והי' הנערה אשר אומר אליה ואם יראה שאינה זריזה לא יאמר אלי' אבל כשסיפר להם סיפר להם שכונתו הי' רק על זריזה ומיד ראה שרביקה זריזה וקיימה זו כדי להראות להם גודל הנס שנתקיים מיד כל מה שרצה.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

"הפיגוע בהר נוף"

בימים אלו מלאו שנתיים ימים להרצח הנורא שזעזע את כל העולם היהודי. בהיכנס רוצחים שפלים מזרע ישמעאל והרגו ולא חמלו, טבחו בלי רחמים והרגו יהודים קדושים באמצע תפילת שחרית בעודם עטורים בטלית' ותפילין. בבית הכנסת 'בני תורה' בשכונת הר נוף. כששמע רבינו את הבשורה בזמנו, נאנח ואמר כי הנה גם זה מסימני הסתר פנים שבדור והוא מסימני דור שמשיה בא, ה' יצילנו. אבינו מלכנו נקום לעינינו נקמת דם עבדיך השפוך. אמן.

וכדי לעשות נחת רוח לנשמות הקדושים שנמצאים במקום מיוחד של אלו שזוכים לכך. נביא מכתב נדיר שקיבלנו ובו מתייחס רבינו לפיגוע הנורא שאירע. ובמעלת הנהרגים על קידוש השם וקדושת בית כנסת זה. את המכתב קיבלנו מאחד ממושבי בית הכנסת הר נוף, שהיה בשעת מעשה של הטבח והקב"ה חס עליו והוא זכה בעצמו להינצל, ולאחר מכן שאל את רבינו כמה שאלות בנושא זה ונביא כאן תוכן הדברים.

הנדון הראשון היה האם אלו הנהרגים בהפתעה, בלי שום איום על חייהם, ואין להם שום אפשרות להתנגד או לומר שאינם יהודים וכו' וכמו שהיה במקרה של בית הכנסת הנ"ל נחשב שמתו מוות קדושים על קידוש השם, או שרק אם מת כי לא רצה להתנצר או להתנהג כגוי וכה"ג שיכל להינצל נחשב למת על קידוש השם? תשובת רבינו היתה: בודאי שנחשבים לקדושים שמתו על קידוש השם. הטעם - כי הרגו אותם אך ורק כי הם יהודים מזרע ישראל.

הנושא הנוסף היה האם בית הכנסת שבו נהרגו הקדושים על ידי בני עוולה, יש בו קדושה יתירה, או מעלה מיוחדת להתפלל שם, כי סוף סוף נעשה כאן איזה מעשה של קידוש השם, או שדין בית הכנסת זה אינו שונה משאר מקומות. רבינו הפליא בתשובתו, וענה - כי בודאי שבית הכנסת שבו נתקדש שם השם בכל העולם כולו, שראו כיצד יהודים נהרגים על שמו יתברך, נחשב מעולה יותר, שבו 'נתגדל ונתקדש שמויה רבה' ובודאי יש בו מעלה מסוימת מצד זה יותר מבית הכנסת אחר. (ועי' רמב"ן בראשית ל"ד ס"ב).

דבר העורך

אשר הנחני בדרך אמת (כד, מה)
הגר"ח קניבסקי מחק עשרות פעמים
יו"ד אחת מהמילה 'קניבסקי'

בואו נראה עד כמה חשובה היא מידת האמת! סיפר לנו ת"ח חשוב אחד שכאשר הדפיס את ספרו, ובו הובאו הרבה דברים בשמו של הגר"ח קניבסקי, הביא את הדברים אל רבינו שליט"א, כדי שיעבור עליהם ויתן את הסכמתו. ואכן, הגר"ח ניאות להקצות מזמנו הכל-כך יקר ועבר על הציטוטים שנאמרו בשמו.

כשקיבל לידיו את הדפים בחזרה, הופתע מיודענו לראות שהגר"ח קניבסקי לא תיקן כמעט שום דבר מכל הדברים שהובאו בשמו. הדברים נכתבו אפוא בצורה מדויקת ונכונה.

ובכל אופן, בכל שמועה ושמועה שהובאה בשמו, תיקן הגר"ח טעות אחת. מחבר הספר כתב את השם 'קניבסקי' בשני יו"ד, והגר"ח תיקן טעות אחת. מחבר הספר כתב את השם 'קניבסקי' בשני יו"ד, והגר"ח תיקן זאת ל'קניבסקי', ביו"ד אחת.

המחבר, שהיה מופתע עד מאוד, שאל את הגר"ח מה ראה לנכון לתקן את המילה, הרי לא מדובר בטעות בהלכה, או בהשקפה, וכל כיו"ב, ואם כן מאי נפקא-מינה אם יהיה כתוב קניבסקי או קניבסקי? והשיב לו רבינו: 'קניבסקי בשני יו"ד - זו לא אמת. וכשהדבר אינו אמת, אי אפשר להשאירו כך, אפילו שלא תצא מכאן טעות כלשהי.

המשיך האברך ושאל: אבל מדוע להתאמץ ולתקן בכל פעם ופעם: הרי רבינו היה יכול לומר לי בעל פה פעם אחת לתקן את כל הפעמים שבהם מוזכרת המילה קניבסקי, ולהופכה לקניבסקי, ובלי ספק שהייתי ממלא את ההוראה הזו?

הת"ח הוסיף בדרך אגב שכיום, בדור המחשבים, די בלחיצת כפתור, כדי לתקן בהוראת-מחשב אחת את כל המקרים הנ"ל בהם נכתב קניבסקי בשני יו"ד! ואם כן השאלה מתעצמת, לשם מה התאמץ רבינו שליט"א לתקן כל מילה?

והשיבו הגר"ח: 'כאשר אני עובר על החומר ורואה את המילה קניבסקי, אינני יכול לעבור הלאה, מבלי שאמחק, כי זו לא אמת, ועל דבר שאינו אמיתי, אי אפשר לעבור לסדר היום'...

ובהקשר זה נצטט את הגמרא במסכת ביצה (דף כד א). האומרת בקשר לענין מסוים, 'אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה כרבי שמעון בן גמליאל'.

ושואל אביי, מתוך זה שהינך אומר 'הלכה כרשב"ג', יוצא שיש החולקים עליו שואל רבי יוסף: 'ומאי נפקא לך מינה' (מה זה משנה אם חולקים עליו או לא)? השיב לו אביי: 'גמרא גמור, זמורתא תהא?! ומסביר רש"י: 'משל שוטים הוא וכו', אומר לתלמיד שוטה - למוד, הן אמת הן שיבוש, ויהא לך לומר ושיר'.

רש"י מלמדנו כאן שאין דבר כזה בלימוד תורה ללמוד סתם כך, אלא הכל צריך להיות מכוון לאמיתה של תורה, ודבר שאינו אמיתי, לא יכול להכנס ולהכלל בתוך הלימוד. לכן גם אות יו"ד אחת מיותרת, וגם אם אין זה משנה מאומה מהמובן והמשמעות, אין לכתוב כך. (ברכי נפשי)

מענייני הפרשה

בפרשתנו מרחיבה התורה הק' בענין מציאת זיווגו של יצחק אבינו ונישואיו לרבקה, ונביא כאן כמה הנהגות ומעשים בענינים אלו - שידוכים.

אחרי החתונה לומדים יותר טוב. ומביא המעשה בבנו של הח"ח שרצה להשיאו צעיר ולא הסכימה אמו, וסופו שנשאר רווק.

סידור קידושין

במשך השנים רבים ביקשו מרבינו שיאות להתכבד ב'סידור קידושין' בחופתם אולם תמיד סירב באומרו בענווה כיעליו נאמר בגמ' (קידושין ו' א') כל שאיני ודע בטיב גיטין וקידושין אל יהי לו עסק עמהם... פעם אחת בלבד נאות לכך, בזיו"ש שלת"ח שהפציר מאד ואמר שמוכן לקחת אחריות ע"ע אם תהיה בעיה הלכתית, ואז אכן הסכים רבינו.

סדר בשידוכים

אב תוהה לבחור ישיבה בשידוכים נכנס אל רבינו וסיפר שהציעו לו שתי הצעות שידוך שונות, ושתיהם ענו בחיוב וכעת לא יודע למי לגשת ואמר רבינו לגשת להצעה שהציעו קודם, למרות שההצעה השניה ענו בחיוב לפני ההצעה הראשונה.

ממתי להתפלל על שידוך טוב

נשאל רבינו מאיזה גיל של הילדים צריכים ההורים להתחיל להתפלל עליה, שיזכו לשידוכים טובים, ושילך בקלות. והשיב משנולדו.

סגולה לשידוך

לאחד שביקש סגולה למצוא זיווגו במהרה, אמר רבינו ללמוד מסכת קידושין.

ספק בשידוך

אבוך יקר הסתפק בענין שידוך שהוצע לבנו המצוין, ושטח הספק לפני רבינו, וכך שאל, יש לי בן בשידוכים, בחור מצוין ב"ה, ויש הצעות שונות מידי פעם, וכעת על הפרק הצעה מסוימת שאין להם כסף כ"כ, וחוששני שבשביל הצלחת לימודו ותורתו של בני, אין כדאי לגשת להצעה כזו, מכיון שיפול על כתפיו עול כספי לאחר החתונה, ושמא עלי להמתין להצעה אחרת שיכולים לתת יותר. והכריע רבינו ואמר אם הבחורה טובה, הוא יוכל ללמוד היטב אחרי החתונה בכל מצב. (ידידי יושר)

תשובה שלילית

יהודי שנכנס לרבינו לתנות צערו על פלוני שהשיב לו תשובה שלילית ויש לו טינה טענה עליו, אמר לו רבינו "מה שייך שיהיה תרעומת על מישהו שהשיב שאינו רוצה? משל למה הדבר דומה, אחד שהלך ברחוב וחיפש את ראובן, אך פגש את שמעון ובתחילה חשב שזה ראובן ורק בסוף ראה שזה שמעון, וכי שייך שיהיה לו תרעומת עליו? ודאי שלא! כך גם בשידוכים, מה שההוא סירב זה מכיון שאין זה השידוך האמיתי שנגזר". אמנם מורה רבינו להיזהר מאד לא להעליב את הצד שני כשלא מעונינים בשידוך, ואפשר תמיד למצוא מאה תירוצים...

התחייבות כספיות

אחד הקשיים הגדולים בשידוכים הוא ענין ההתחייבות הכספית. רבינו מרבה לומר שא"צ להתחייב מה שאין לו "וכי מה יעשה, שיגנוב?", אלא אדם צריך לומר שישתדל לתת מה שהוא חושב וכן גם יאמר לצד השני שגם הוא רק ישתדל. והאמת שזה בעיה של כל האברכים בזמנינו, ופוק חזי מאי עמא דבר, שכל העולם משדכים ילדיהם. החזו"א כבר בזמנו אמר, "הנס הכי גדול שיש היום בא", שבני תורה מחתנים ילדים". רבינו מספר לעיתים כיצד הוא עצמו ראה ניסים מופלאים בנישואי ילדיו ואכמ"ל.

גילוי חסרונות

באופן כללי דעתו של רבינו כי יש דברים שצריך לגלות לצד השני מתחילה כדי שלא יהיה מקח טעות, אמנם יש אופנים שמשפיק לומר ממש לפני שסוגרים את השידוך הכל לפי ראות עיני החכם.

מעלת הנישואין בגיל צעיר

רבינו מעודד מאד את הנישואין כפי הנאמר במשנה ונפסק להלכה ברמב"ם "בן י"ח לחופה". ומביא דעת החזו"א שרצונו היה שינשאו כבר בגיל שבע עשרה. ומה שיש שמשביים לעומתו כי חוששים שיפריע להם ללמוד, דוחה שזה היה נכון בחו"ל שלא היה כוללים מסודרים, אבל היום אדרבה

מגיעים לרבינו שליט"א, לעיתים בחורים סמוך לנישואיהם ואומרים שהם פוחדים להתחתן, אומר להם רבינו שליט"א, לפחד? רק מעבירות, ממצוות לא מפחדים. וכי פוחדים ממצות אתרוג או מאכילת מצה. וזכורני שפעם בא חתן יום לפני חתונתו ואמר שמפחד מאד, נענה לו רבינו, את ההלכות למדת? א"כ כבר אין מה לפחד...

בחור הגיע לחוץ לשאול את רבינו שנפגש עם בחורה וכבר כמעט רוצים לסגור, אלא שהם מבקשים את כתב ידו לבדיקה. אמר לו רבינו, זה שטויות, אבל מה איכפת לך, אם נגזר זה יהיה השידוך, ואם לא, ממילא זה לא יצא.

יהודי הגיע כאוב לרבינו וסיפר שאירס בתו והתחייב סכום גדול מאד, וכעת רואה שהבחור אמנם ירא שמיים, אבל בינוני ולא כפי שחשב שהוא 'מר בר רב אשי'. שאלו רבינו, הוא מניח תפילין? אז הוא כבר שווה הרבה יותר...

בחורה שלחה לשאול, שנפגשה עם בחור והכל נראה בסדר, אבל הוא מאד תמים. רבינו שליט"א קטע את השאלה, תמים זה חסרון? זה מעלה עצומה!...

כלה שלחה לשאול שבועים לפני חתונתה, מה עליה בעיקר להתכונן לפני החתונה? שתאמר תהילים שהכל ילך כשורה בס"ד.

שידוך נגזר משמים

דרכו של רבינו לומר, כי ראה בחייו פעמים רבות לאין ספור, כי שידוך שלא נגזר - ימצאו סיפורים שלא היו ולא נבראו כדי שלא יצא, ואילו כשנגזר - גם מה שבאמת צריכים לדעת, הקב"ה מעלים, והכל משמים. וכמעשה שהיה באחד שהגיע אל החזו"א ובכה לפניו שהשכן מלמטה משמיץ אותו כל היום, ומי יודע איך ימצא שידוך לילדיו, נענה לו החזו"א, "כשיגיע השידוך הנכון ישאלו את השכן מלמעלה ולא את השכן מלמטה".... וכך היה.

ז"ל ר' יצחק רבינו שליט"א
ברכת חיים קניבסקי

בס"ד חשון תשע"ה שמיטה
לידידי הרה"ג ר' שמואל דוד פרידמן שליט"א
ברכת מז"ט שלוחה בזה לידידי לנשואי הבן בשעטו"מ, יה"ד
שהזיווג יעלה יפה ותזכו אתם וב"ב לראות מהם ומכל יוצ"ח נחת
ודורות ישרים מתוך בריאות אושר ועושר
ברכת חיים קניבסקי

מכתב שכתב רבינו שליט"א לשמחת חתונה למקורבו ידידנו החשוב הרה"ג רבי שמואל דוד פרידמן שליט"א לרגל נישואי בנו נ"י בארה"ב

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק